SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR

TÂLCUIRI LA EPISTOLA A DOUA CĂTRE CORINTHENI

TÂLCUIRI LA SFÂNTA SCRIPTURĂ

COLECȚIA TÂLCUIRI LA SFÂNTA SCRIPTURĂ

Redactor: Adrian Tănăsescu-Vlas

Coperta: Mona Velciov

Traducere din limba ellină, după ediția Oxonia, 1847
de Arhim. Theodosie Athanasiu,
Egumenul Mânăstirii Precista Mare din Roman.
București, 1908.

© Editura Sophia, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

IOAN GURĂ DE AUR, st.

Tâlcuiri la Epistola a doua către Corintheni / Sfântul Ioan Gură de Aur ed. rev. de Constantin Făgețan. - București: Editura Sophia; Alexandria: Cartea Ortodoxă, 2007

ISBN 973-7623-34-7
ISBN 973-7957-55-4

I. Făgețan, Constantin (ed.)

227.2/.3.07
821.14'02-97=135.1

COMENTARIILE

SAU

TÂLCUIREA EPISTOLEI A DOUA CĂTRE CORINTHENI

a celui între sfinți părintelui nostru

IOAN HRISOSTOM

Arhiepiscopul Constantinopolului

Ediție revizuită de Constantin Făgețan

Tipărită cu binecuvântarea
Prea Sfințitului Părinte Galaction,
Episcopul Alexandriei şi Teleormanului

editura Σοφία

Editura Cartea Ortodoxă
Bucureşti, 2007

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Prezenta ediție este traducerea Comentariilor Sfântului Ioan Gură de Aur la Epistolele Sfântului Pavel, realizată de Theodosie Athanasiu (1852-1927), fost egumen al Mănăstirii Precista Mare din Roman, apoi episcop-vicar de Bucureşti (1909-1912), iar în urmă Episcopul Romanului (1912-1923). Cele nouă volume ale traducerii au fost publicate între anii 1901-1923 la Iaşi şi Bucureşti (vezi Daniel Popa, *Opera şi Bibliographia Sfântului Ioan Gură de Aur,* Ed. Renaşterea, Cluj-Napoca, 2002, pp.216-218).

Pentru prezenta ediție textul a fost revăzut, operându-se modificările absolut necesare la nivel de limbaj şi ortografie, şi îndreptându-se greşelile de tipar destul de numeroase.

Pentru citatele biblice s-a folosit ca text de bază *Biblia adică Dumnezeeasca Scriptură a Legii Vechi şi a celei Nouă* (Ediția Sfântului Sinod, Tipografia Cărților Bisericeşti, Bucureşti, 1914).

Redacția

OMILIA I

„Pavel, apostol al lui Iisus Hristos, prin voia lui Dumnezeu, şi Timothei fratele, Bisericii lui Dumnezeu carea este în Corinth, împreună cu sfinţii toţi cari sunt în toată Ahaia, har vouă şi pace de la Dumnezeu, Tatăl nostru, şi de la Domnul Iisus Hristos. Bine este cuvântat Dumnezeu şi Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Părintele îndurărilor şi Dumnezeu a toată mângâierea, cela ce mângâie pre noi întru tot necazul nostru, ca să putem şi noi mângâia pre cei ce sunt întru tot necazul, prin mângâierea cu carea ne mângâiem noi de la Dumnezeu." (2 Cor. 1, 1-4)

Vrednic este mai întâi a cerceta pentru ce oare a mai adăogat şi a doua Epistolă, şi pentru ce apoi începe cu îndurările lui Dumnezeu şi cu mângâierea cea de la dânsul. Aşadar, pentru ce a mai adăogat şi această a doua Epistolă?

Zicând în întâia Epistolă că: „Voi veni curând la voi... şi voi cunoaşte nu cuvântul celor ce s-au semeţit, ci puterea" (1 Cor. 4, 19), şi cam pe la sfârşitul ei tot aceeaşi făgăduind, însă mai cu blândeţe: „Voi veni când voi trece Machedonia (că prin Machedonia voi trece), şi la voi, de se va întâmpla, mă voi zăbovi, sau că voi şi ierna" (1 Cor. 16, 5-6) – totuşi, trecând un timp oarecare, el nu s-a dus, ci trecând şi sorocul, el încă a stat pe loc şi a zăbovit, Duhul ţiindu-l pentru alte lucruri cu mult mai trebuitoare.

De aceea a fost nevoie de a doua Epistolă, de care n-ar fi avut nevoie dacă ar fi zăbovit poate mai puţină vreme. Şi încă nu numai pentru aceasta, ci şi pentru că se făcuseră mai buni de la cea dintâi Epistolă, fiindcă chiar şi pe curvarul, pe care mai nainte îl aplaudau şi cugetau de el lucruri mari, îl tăiaseră din obştea lor şi-l despărţiseră de la ei cu desăvârşire. Iar aceasta a arătat-o apostolul, zicând: „Iară de a întristat cineva, nu pre mine a întristat, ci din parte, ca să nu vă îngreuiez pre voi pre toţi, că destul este unuia ca acesta

certarea aceasta, carea este de către mulți" (2 Cor. 2, 5-6). Dară şi mai departe, tot aceeaşi lasă a se înțelege, zicând: „Că iată însăşi aceasta, că dupre Dumnezeu v-ați întristat, câtă sârguință a lucrat vouă; ba încă şi răspuns, şi oțărâre, şi frică, şi dorire, şi râvnă, şi izbândă; întru toate v-ați învederat curați a fi întru acest lucru (2 Cor. 7, 11). Dară şi strângerea aceea de prinoase, pe care o poruncise apostolul, dânşii o împlinesc cu multă grăbire, pentru care şi zicea: „Ştiu osârdia voastră, cu carea pentru voi mă laud către Machedoneni, că Ahaia s-a gătit de anul trecut" (2 Cor. 9, 2). Pe lângă acestea şi pe Tit, pe care l-a fost trimis la dânşii, l-au primit cu toată dragostea, ceea ce arătând, zicea: „Şi inima lui mai mult este spre voi, aducându-şi aminte de ascultarea voastră a tuturor, că cu frică şi cu cutremur ați primit pre el" (2 Cor. 7, 15).

Pentru toate acestea a scris şi a doua Epistolă. Fiindcă, după cum atunci când îi greşiseră, apostolul s-a văzut silit a-i învinovăți, tot aşa şi acum, când dânşii se îndreptaseră, trebuia să-i aprobe şi să-i laude. Iată de ce întreaga Epistolă nici nu este aşa de aspră precum cea dinainte, ci numai în câteva locuri de pe la sfârşit. Căci erau, se vede, şi printre dânşii creştini dintre Iudei, cari cugetau lucruri mari despre sine, iar pe Pavel îl defăimau ca mândru şi de nici o treabă vrednic, pentru care şi ziceau: „Că epistoliile lui, zice, grele sunt şi tari, iar înfățişarea trupului slabă şi cuvântul lui defăimat" (2 Cor. 10, 10). Ceea ce dânşii ziceau, aceasta era: «Când el este de față, nu se pare vrednic de nimic – căci aceasta înseamnă „înfățişarea trupului slabă" – iară după ce pleacă se făleşte de lucruri mari, pentru care şi scrie epistole» – căci „epistolele grele sunt şi tari" aceasta înseamnă. Şi ca să nu se pară că se mândresc de cele ale lor, se prefăceau că nu primesc nimic de la ucenici – ceea ce lăsând a se înțelege, zicea şi despre aceasta: „ca întru ceea ce se laudă, să se afle ca şi noi" (2 Cor. 11, 12). Pe lângă acestea apoi, luând de aici îndrăzneală în vorbă, foarte mult se îngâmfau. Iată de ce apostolul se şi numeşte pe sine prost şi fără de minte, arătând că el nu se ruşinează de aceasta, şi nici că, dacă ar fi dimpotrivă (adică înțelept şi cu ştiință multă), ar socoti aceasta ceva mare.

Deci fiindcă era firesc ca unii dintre dânşii să fie înduplecați de acei amăgitori, apoi el mai întâi lăudându-i pentru toate izbândirile lor şi doborând uşurința acelora, ca unii ce se făleau cu obiceiurile Iudaice, la urmă cu cumpătare le aplică dojana cuvenită.

Aşadar subiectul Epistolei de față, cum ar zice cineva pe scurt şi în fugă, acesta mi se pare a fi. Trebuie însă a ne atinge de însuşi începutul Epistolei, şi după obişnuita lui salutare, a spune pentru ce oare a început astfel Epistola, adică de la îndurările lui Dumnezeu. Deocamdată însă este trebuitor a spune chiar începutul ei şi a cerceta pentru ce aici pune pe lângă dânsul şi pe Timothei: „Pavel, zice, apostol al lui Iisus Hristos, prin voia lui Dumnezeu, şi Timothei fratele" – deoarece prin întâia Epistolă îi înştiința că le va trimite acolo

pe Timothei şi, poruncindu-le, zicea: „De va veni Timothei, socotiți ca să fie fără frică la voi" (1 Cor. 16, 10). Deci cum de îl trece aici pe Timothei, chiar în început? Ducându-se la dânşii Timothei, după făgăduința dascălului – „am trimis, zice, la voi pre Timothei, carele va aduce vouă aminte căile mele cele întru Hristos Iisus" (1 Cor. 4, 17), şi îndreptând toate abaterile de acolo, s-a întors. Căci şi când l-a trimis, le zicea: „Să-l petreceți cu pace, ca să vie la mine, că-l aştept pre el cu frații" (1 Cor. 16, 11). Deci după ce s-a întors lângă dascăl, şi după ce a îndreptat cele din Asia împreună cu dânsul, „şi voi rămânea în Efes, zice, până la praznicul Cincizecimii" (1 Cor. 16, 8), iarăşi a trecut prin Machedonia; şi deci cu dreptate îl trece apostolul în începutul Epistolei acesteia ca aflându-se de față. Căci cea dintâi Epistolă a fost scrisă în Asia, iar aceasta a fost scrisă şi trimisă din Machedonia.[1] El l-a trecut pe Timothei în începutul Epistolei pe lângă dânsul, făcându-l prin aceasta mai vrednic de cinste şi totodată învederând şi aici marea sa smerită cugetare, căci deşi era cu mult mai prejos de dânsul, totuşi dragostea toate le uneşte. Pentru aceea pretutindeni îl face asemenea cu dânsul, acum bunăoară zicând: „Că precum unui tată fiul, împreună cu mine a slujit întru evanghelie" (Flp. 2, 22), iar altă dată că „lucrul Domnului lucrează, precum şi eu" (1 Cor. 16, 10), pe când aici îl numeşte şi frate, făcându-l prin toate acestea şi mai de cinste Corinthenilor. Căci era venit pe lângă dânsul, după cum am zis, şi dăduse dovadă de vrednicia sa.

„Bisericii lui Dumnezeu carea este în Corinth." Iarăşi îi numeşte pe dânşii, unindu-i pe toți întru un singur trup şi legându-i împreună, fiindcă nici n-ar fi fost Biserica una dacă cei dinlăuntrul ei ar fi fost dezbinați şi răsculați unii împotriva altora.

„Împreună cu toți sfinții cari sunt în toată Ahaia". Prin Epistola aceasta trimisă lor, apostolul cinsteşte şi pe Corintheni, în acelaşi timp şi pe toți cei din Ahaia, şi uneşte la un loc întreg neamul.

Îi numeşte sfinți, arătând prin aceasta că dacă cineva este necurat, este afară de această numire. Dar pentru ce oare, scriind această Epistolă metropolei, le scrie tuturor printr-însa, ceea ce nu face peste tot locul? Că atunci când a scris Thessalonicenilor de pildă, n-a scris şi Machedonenilor îndeobşte, de asemenea şi Efesenilor scriindu-le, n-a scris în ea şi tuturor celor din Asia; încă şi Epistola cea către Romani nu este trimisă şi tuturor celor ce locuiesc în Italia. Aceasta o face însă în această Epistolă şi în cea către Galateni, căci nici

---

[1] Din stihurile 8 şi 19, cap. 16, se vede lămurit că Epistola Întâi către Corintheni a fost scrisă în Asia, şi anume în Efes. Comparând cap. 6, 2-8, cu cap. 5, 6-8, şi avându-se în vedere cap. 19, 21 şi 22 din Faptele Apostolilor, timpul în care a fost scrisă acea epistolă a fost cam pe la Paştile anului 57 d. Hr. A se vedea *Isagogia* lui N. Damala, p. 380.

acolo nu unei cetăți numai a scris, nici la două sau trei, ci este trimisă tuturor Galatenilor celor împrăştiaţi pretutindeni, zicând: „Pavel Apostol, nu de la oameni, nici prin oameni, ci prin Iisus Hristos, şi prin Dumnezeu Tatăl, carele l-au înviat pe el din morți, şi toți frații cari sunt împreună cu mine, Bisericilor Galatiei, har vouă şi pace". De asemenea, şi Evreilor le-a scris la toți o singură Epistolă, aşa că nici pe aceştia nu i-a împărțit după cetăți. Deci, care este pricina? Mie mi se pare că boalele de care aceşti Corintheni sufereau erau de obşte tuturor, pentru care şi Epistola o trimite tuturor de obşte, fiindcă aveau trebuință şi de o îndreptare de obşte. Căci şi Galatenii cu toții boleau, şi Evreii, şi cred că şi aceştia.

Deci unind la un loc întregul neam şi salutându-i, ca şi cum era lege de a-i saluta pe toți, „har vouă, zice, şi pace de la Dumnezeu Tatăl nostru, şi de la Domnul Iisus Hristos" – ascultă mai departe cum începe de potrivit în cele de față.

„Binecuvântat este Dumnezeu şi Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Părintele îndurărilor, şi Dumnezeu a toată mângâierea." «Şi cum este aceasta potrivită cu cele de față?», zici tu. Ba încă este foarte potrivită, căci cugetă bine: Corinthenii aceştia se întristaseră şi se scârbiseră foarte mult că nu se dusese la dânşii apostolul, mai ales că îi şi vestise că se va duce, ci şi-a petrecut toată vremea în Machedonia – şi astfel se părea că pune pe alții înaintea lor. Deci apostolul, ridicându-se împotriva acestui răzvrătat al lor, spune pricina pentru care nu s-a dus la dânşii; şi nu din capul locului pune acea pricină, nici nu spune că «Ştiu că am făgăduit a veni la voi, dar fiindcă am fost împiedicat de necazuri, iertați-mă şi nu ne învinovățiți de vreo mândrie sau lenevire» – ci pregăteşte aceasta a o spune mai apăsat şi mai vrednic de credință în alt chip. înălțând faptul prin mângâierea ce le-o dă, ca astfel nici să-l mai întrebe la urmă de pricina întârzierii. Face acelaşi lucru pe care l-ar face cineva care, înştiințând pe cel dorit că se va duce la el, şi sosind în urma a mii de primejdii. i-ar spune: «Slavă ție, Doamne, că în sfârşit mi-ai arătat pe cel dorit de mine! Binecuvântat este Dumnezeu carele m-a scăpat de primejdii». O astfel de slavoslovie este îndreptățire înaintea celui ce ar voi să învinuiască, şi nici măcar nu-l lasă ca să dojenească pe acela pentru întârziere, căci se ruşinează a trage la răspundere pe cel ce mulțămeşte lui Dumnezeu că l-a scăpat de atâtea rele, şi nu mai îndrăzneşte de a-i cere socoteală de întârzierea sa.

Pentru aceea şi începe astfel: „Binecuvântat este Dumnezeu, Părintele îndurărilor", lăsând a se înțelege prin această slavoslovie marile primejdii în care căzuse, şi a fost scăpat. Fiindcă şi David nu-l numeşte astfel peste tot locul, şi nici de la aceleaşi împrejurări, ci când vorbeşte de război şi biruință zice: „Iubi-te-voi, Doamne, vârtutea mea ... Domnul este apărătorul meu" (Ps. 17, 1...3); iar când spune de izbăvirea de necazuri şi de întunericul ce-l cu-

prinsese pe el, zice: „Domnul este luminarea mea şi mântuitorul meu" (Ps. 26, 1): numindu-l când după iubirea de oameni a lui Dumnezeu, când după dreptatea sa, când după nemitarnica sa judecată, potrivit cu timpurile de față.

Pentru aceea şi Pavel, începând această Epistolă, îl numeşte după iubirea de oameni a sa, „Dumnezeul îndurărilor", adică cel ce a arătat față de noi atâtea îndurări, ca şi cum ne-a scos şi ne-a scăpat din porțile morții. Căci aceasta mai vârtos a lui Dumnezeu este, şi vrednică de laudă, aceasta este şi cea firească lui, de a milui astfel pe om. Pentru aceea îl numeşte Dumnezeul îndurărilor. Dar tu gândeşte-te şi aici la smerita cugetare a lui Pavel, căci primejduindu-se pentru propovăduirea Evangheliei, nu spune că a fost scăpat pentru vrednicia lui, ci pentru îndurările lui Dumnezeu. Însă aceasta el o arată lămurit mai departe, iar acum adaogă, zicând: „cel ce ne mângâie pre noi întru tot necazul". Nu zice: «cel ce nu ne lasă a fi necăjiți», ci cel ce ne mângâie când suntem necăjiți. Aceasta arată şi puterea lui Dumnezeu, şi în acelaşi timp sporeşte şi răbdarea celor necăjiți. „Că necazul, zice, răbdare lucrează" (Rom. 5, 3). Tot aceasta zicea şi Prorocul: „Întru necaz m-ai desfătat". Nu zice că «nu m-ai lăsat a cădea în necazuri», şi nici că «m-ai scos îndată din necazuri», ci că, dăinuind necazul, „m-ai desfătat", adică mi-ai dat în necaz un loc larg şi multă îndemânare, ceea ce s-a petrecut şi cu cei trei Coconi în cuptorul cel cu foc, căci nici nu i-a împiedicat de a cădea în cuptor, nici, după ce au căzut, a stins para focului, ci încă arzând cuptorul, el i-a scos la loc larg. Aceasta obişnuieşte Dumnezeu a face întotdeauna, ceea ce şi Pavel dând a înțelege, zicea: „cel ce ne mângâie pre noi întru tot necazul." Încă şi altceva mai arată prin aceasta. Şi ce anume? Că nu o dată, nici de două ori, ci aceasta o face întruna. Nu că doară acum mângâie, iar altă dată părăseşte pe cineva, ci aceasta o face necontenit şi pentru totdeauna. Pentru aceea a zis: „cel ce ne mângâie", şi nu «cel ce ne-a mângâiat», şi „întru tot necazul", adică nu numai în acela sau acesta, ci întru tot necazul.

„Ca să putem şi noi mângâia pre cei ce sunt întru tot necazul, prin mângâierea cu carea ne mângâiem noi de la Dumnezeu." Ai văzut cum pe nesimțite a adus îndreptățirea lui chiar în începutul Epistolei, şi cum dă a înțelege ascultătorilor bănuiala de o mare primejdie şi scârbă ce căzuse asupra sa? Dar şi după aceasta iarăşi îşi cumpăneşte cuvintele, zicând că chiar şi acea îndurare «a venit nu de la vrednicia noastră, ci de la a acelora cari se vor folosi de la noi şi prin noi». «Pentru aceea, zice, ne-a mângâiat, ca şi noi să ne mângâiem unii pe alții». Prin aceasta el învederează şi vrednicia şi chemarea apostolilor, lăsând adică a se înțelege că el, fiind mângâiat şi redobândindu-şi puterile, nu a căzut în pirotealâ ca noi, ci a alergat spre mângâierea altora, aţâţându-i şi întărindu-i spre luptă. Unii zic că apostolul ar fi spus prin aceste vorbe că mângâierea noastră este şi mângâierea altora. Mie mi se pare însă că

prin începutul acestei Epistole apostolul îşi îndreaptă vorba şi asupra apostolilor celor mincinoşi, cari se fălesc în zadar, stau acasă şi se dezmiardă, însă aceasta o spune oarecum tainic şi în treacăt. Însă lucrul de căpetenie aceasta era: ca el să se îndreptățească pentru întârziere. «Dacă de aceea, zice, suntem mângâiați, ca şi noi să mângâiem pe alții, apoi nu ne învinuiți că n-am venit. fiindcă tot acest timp l-am petrecut în felurite curse, în felurite zavistii. ocupându-ne de-a împrăştia relele ce căzuseră asupra noastră».

„Că precum prisosesc patimile lui Hristos întru noi, aşa prin Hristos prisoseşte şi mângâierea noastră" (2 Cor. 1, 5). Pentru ca să nu înjosească pe ucenici prin aceea că prea mult înalță nenorocirile şi suferințele sale, apoi iarăşi arată prisosința cea mare a mângâierii şi ridică din nou cugetele lor, şi nu numai prin aceasta, ci şi prin aceea că le pomeneşte de Hristos şi spune că ale lui sunt patimile. Dar şi mai nainte de mângâiere el aduce îmbărbătarea de la însăşi necazurile şi strâmtorările lor. «Căci ce poate fi mai plăcut, zice, decât a fi părtaş lui Hristos şi a pătimi toate pentru dânsul? Ce poate fi asemenea unei astfel de mângâieri?» Şi încă nu numai de aici, ci şi din altă parte el înalță cugetele celor necăjiți. Cum din altă parte? Atunci când zice că prisosesc. Căci n-a zis: «Precum au venit asupra noastră patimile lui Hristos», ci „precum prisosesc", arătând că nu numai patimile lui le suferă, ci încă şi mai multe decât acelea. «Nu numai ceea ce a pătimit el, zice, am pătimit noi, ci încă şi mai multe». Căci tu gândeşte-te bine. A fost alungat, a fost prigonit Hristos, a fost bătut, a murit – însă noi, zice, am pătimit şi mai multe decât acestea, ceea ce este de ajuns spre îmbărbătarea noastră». Dară nimenea ne învinuiască pentru această vorbă, de vreme ce şi aiurea zice: „Acum mă bucur întru patimile mele pentru voi şi împlinesc lipsurile necazurilor lui Hristos în trupul meu" (Col. 1, 24). Aşadar, nimic nu vine de la îndrăzneală, şi nici de la vreo lipsă de minte. Căci după cum ucenicii mai mari semne şi minuni decât dânsul au făcut – „Că cel ce crede întru mine, zice, mai mari decât acestea va face" (In. 14, 12) – iar totul se face prin însuşi cel ce lucrează într-înşii, tot aşa şi mai multe decât dânsul au pătimit, iar totul este iarăşi al celui ce-i mângâie pe dânşii şi-i pregăteşte a suferi toate relele ce cad asupra lor. Aceasta tocmai simțind şi Pavel pe când vorbea, priveşte cum cumpăneşte vorba, zicând: „Aşa prin Hristos prisoseşte şi mângâierea noastră", prin care totul se pune în seama lui, vestind şi de aici iubirea lui de oameni. «Nu suntem mângâiați. zice, numai pe atâta pe cât suntem necăjiți, ci încă mai mult». El n-a spus că mângâierea este deopotrivă cu patimile, ci că „prisoseşte mângâierea", ca. de pildă, în vremea prigoanelor, când este vreme şi de alte cununi. Ce poate fi asemenea, spune-mi, cu a fi bătut pentru Hristos, cu a vorbi cu Dumnezeu şi a fi mai puternic decât toți, a birui pe cei ce te prigonesc, a fi nebiruit de o lume întreagă, şi de aici a aştepta atâtea bunătăți, pe care ochiul nu le-a văzut, ure-

chea nu le-a auzit şi la inima omului nu s-au suit? Ce poate fi deopotrivă cu a fi necăjit pentru buna cinstire, a primi mii de mângâieri de la Dumnezeu, a scăpă de atâtea păcate, a te învrednici de Duhul Sfânt, de sfinţenie şi dreptate, şi de nimeni a nu te teme şi înfricoşa, ba încă a te arăta mai strălucit decât toţi în însuşi faptul că te primejduieşti?

[1]Deci să nu ne împuţinăm în ispite, căci nimeni nu poate să fie în tovărăşia lui Hristos dezmierdându-se, dormitând şi lenevindu-se, nimeni, zic, din cei ce vieţuiesc o astfel de viaţă moleşită, ci numai cei ce trăiesc în ispite şi necazuri, cei ce călătoresc pe cărarea cea strâmtă, numai aceia vor sta aproape de dânsul. Căci şi el pe aceeaşi cale a călătorit, pentru care şi zicea:

„Fiul omului nu are unde să-şi plece capul" (Mt. 8, 20). Deci nu te întrista fiind necăjit, gândindu-te cu cine te întovărăşeşti, cum te cureţi prin ispite şi câte câştigi de aici. Nimic nu este mai întristător lucru decât a te împotrivi lui Dumnezeu. Nefiind însă aceasta, apoi nici necazurile, nici zavistiile şi nici altceva nu poate fi în stare a întrista un suflet ce cugetă bine, ci precum pe o scânteie mică ce ar cădea într-o prăpastie mare o ai putea stinge îndată, tot aşa şi cea mai mare tristeţe, dacă cade într-un cuget bun, se nimiceşte şi piere cu uşurinţă.

Pentru aceea tocmai şi Pavel se bucura pururea, fiindcă se îmbărbăta în cele către Dumnezeu, şi nici măcar nu simţea ceva cât de mic în toate relele ce cădeau asupra lui. Negreşit că se supăra ca om, însă nu se împuţina. Tot aşa şi Patriarhul acela se găsea în mulţămire sufletească, pătimind multe rele. Căci tu te gândeşte bine: a părăsit patria lui, a săvârşit călătorii întinse şi grele, venind în ţară străină, unde nu avea nici o palmă de pământ. De aici iarăşi, dând peste dânsul o foamete mare, s-a făcut din nou pribeag, şi după acea foamete a dat peste dânsul răpirea femeii, şi frica morţii, şi lipsa de copii, şi război, şi primejdii, şi zavistii, iar la urmă ceea ce a pus vârf tuturor luptelor, adică jertfirea singurului său fiu, acea dureroasă şi nepovestită încercare a dragostei lui de părinte. Dacă el a ascultat cu uşurinţă de porunca lui Dumnezeu, de aici să nu-ţi închipui că le-a suferit toate acelea cu nepăsare. Că de ar fi fost de o mie de ori drept, precum şi era, totuşi era în acelaşi timp şi om, şi deci supus legilor firii. Dar nimic din acestea nu l-a doborât, ci a stat drept, ca un luptător viteaz şi încununat, vestit aşa de fieştecarea din aceste ispite. Tot aşa şi fericitul Pavel, văzând în fieştecarea zi venind peste dânsul vifor de ispite, se bucura şi se veselea ca şi cum s-ar fi găsit în mijlocul Raiului.

Deci după cum cel ce se bucură cu o astfel de bucurie nu este lesne biruit de tristeţe, tot aşa şi cel ce nu are o astfel de bucurie lesne se biruieşte de toate ispitele şi suferă acelaşi lucru ca şi cel ce ar avea arme stricate în mâini şi s-ar răni

---

[1] *Partea morală.* Despre aceea că nu trebuie a ne împuţina în nenorociri, şi mai cu seamă la cazuri de moarte. *(Veron).*

el singur la cel dintâi prilej. Nu însă tot aşa şi cel ce este bine apărat din toate părțile; ci orice săgeată ce i s-ar arunca de către vrăjmaş se turteşte lovindu-se de dânsul. Căci mai puternică decât toată arma este mulțămirea cea după Dumnezeu, şi pe un astfel de om nimic din acestea nu-l poate întrista sau posomorî. ci toate le rabdă cu bărbăție. Că ce poate fi mai rău ca focul? Sau ce poate fi mai dureros ca muncile şi caznele cele necontenite? Măcar de ar pierde cineva mii de moşii, sau copiii, sau orice altceva, totuşi nu poate fi aşa de vătămător precât a pierde bucuria şi mulțămirea cea sufletească după Dumnezeu. „Piele pentru piele, zice, toate câte are omul le va da pentru viața sa" (Iov. 2, 4). Nimic este mai grozav ca durerile ce le suferă cineva; şi cu toate acestea, chiar cele nesuferite auzului se fac suferite şi dorite pentru mulțămirea şi plăcerea cea după Dumnezeu. Chiar de ai pogorî pe mucenic de pe cruce cu puțin suflet într-însul. sau l-ai scăpa din căldările unde era aruncat, vei găsi totuşi în el o astfel de bucurie şi mulțămire sufletească, încât nici este cu putință a spune.

«Dar ce să fac, zici tu, dacă astăzi nu mai este vreme de mucenicie?» Ce spui? Nu este acum vreme de mucenicie? Dar niciodată vremea aceasta nu a lipsit, ci dacă suntem treji, pururea stă înaintea ochilor noştri. Nu numai spânzurarea pe cruce face pe cineva mucenic, că dacă ar fi aşa, apoi Iov ar fi lipsit de asemenea cununi, căci el n-a stat nici înaintea judecății, nici a auzit glasul judecătorului, nici a văzut pe călău, nici a fost spânzurat pe lemn, şi nici coastele i-au fost împunse. Şi cu toate acestea, a pătimit cu mult mai grele patimi decât mulți dintre mucenici, căci şi glasurile acelor vestitori, ce veneau unul după altul, îl izbeau şi-l împungeau din toate părțile cu mult mai puternice decât gurile acelor viermi care-l rodeau din toate părțile. Aşadar, cum n-ar fi vrednic a fi numit mucenic acest sfânt bărbat? De o mie de ori, fireşte. Căci prin toate acestea el se şi lupta, se şi încununa, prin averile pierdute, prin fii, prin trup, prin femeie, prin prieteni, prin vrăjmaşi, prin casnici – căci şi aceştia îl defăimau în față – prin foame, prin visuri, prin scârbe de tot felul, prin putoarea ce ieşea dintr-însul. Pentru aceea tocmai am spus că el ar fi vrednic nu numai de un mucenic sau doi, ci şi de mii de mucenici.

Dimpreună cu cele spuse, apoi şi vremea însăşi îi dă lui dreptul la un adaos nu mic de cununi, precum, de pildă, că a pătimit toate acestea mai nainte de lege, mai nainte de har, iar relele ce căzuseră asupra lui de năprasnă, şi cu asupra de măsură chiar, s-au prelungit vreme îndelungată, deşi fieştecare din acele rele era prin sine însăşi de nesuferit, şi ceea ce se părea mai de suferit din toate acestea era pierderea averilor. Căci mulți au suferit rane, însă n-au putut suferi pierderea averilor, ci au voit mai bine a fi chiar şi bătuți pentru dânsele şi a pătimi mii de rele, mai vârtos decât a pierde ceva din ele; astfel că rana aceasta – pierderea averilor – li s-a părut cu mult mai mare. Încât şi acesta este un alt fel de mucenicie, a purta cu bărbăție pierderea averilor. Şi

cum am putea suferi cu bărbăție?» zici tu. Când vei afla că vei câştiga mai mult decât ai pierdut, numai printr-o vorbă, prin vorba mulțămirii. Dacă noi, auzind de vreo pagubă, nu ne turburăm, ci zicem: «Binecuvântat fie Dumnezeu», atunci firește că am câştigat cu mult mai multe decât am pierdut.

Nu atâta va câştiga cel ce îşi cheltuieşte averile cu cei săraci, cel ce cercetează şi caută pe cei săraci, cel ce împrăştie ceea ce are celor flămânzi, pe cât vei câştiga tu prin această vorbă. Fiindcă nici pe Iov nu-l admir atât pentru că deschidea casa sa celor ce erau lipsiți, pe cât mă minunez şi-l vestesc cu glas mare ca pe unul ce a suferit cu mulțămire pierderea averilor. Tot aceasta s-ar putea vedea şi în pierderea copiilor lui, căci nici aici nu a luat plată mai mică decât cel ce a ridicat pe jertfelnic pe fiul său, fiindcă văzându-i morți sub dărâmăturile caselor, el a mulțămit iubitorului de oameni Dumnezeu. Cu ce poate fi deci Iov mai prejos decât Avraam? Căci acela nu a văzut pe fiul său mort, ci numai cât aştepta, pe când acesta a văzut pe fiii săi morți, astfel încât prisoseşte, sau mai bine zis întrece în suferințe pe Avraam, care urma a-şi jertfi pe fiul său, dar căruia i s-a răpit din mână cuțitul pe când voia a-l înjunghia. Pe lângă acestea, apoi fapta lui Avraam avea în sine o nădejde de mângâiere, căci era acea jertfă urmarea propriei sale bărbații, şi când a auzit glasul acela de sus, s-a făcut încă cu mai multă bunăvoire; iară cu Iov nimic din acestea nu s-a petrecut. Astfel că trebuie a avea cineva un suflet tare ca diamantul ca să vadă pe singurul său fiu – trăit în averi şi ducând cu sine nădejdi bune – întins pe patul de moarte, şi încă să sufere cu linişte cele petrecute. Unul ca acesta, liniştind valurile firii, ar putea să zică cu Iov, fără să verse lacrămi: „Domnul au dat, Domnul au luat", şi să stea împreună cu însuşi Avraam. Prin acest cuvânt el va fi vestit dimpreună cu Iov. De ar conteni bocetele femeilor şi ar împrăştia acele cete de bocitoare, pe toți i-ar mişca către slavoslovie, ar primi mii de răsplătiri de sus, mii de jos, oamenii admirându-l, îngerii aplaudându-l, Dumnezeu încununându-l.

«Şi cum este cu putință, zici tu, a nu jeli, om fiind eu?» Dacă te vei gândi cum Patriarhul Avraam, şi cum Iov, oameni fiind amândoi, nimic n-au pătimit de acestea, şi acestea petrecându-se înainte de lege, înainte de har, şi înainte de filosofia amânduror acestora; dacă vei gândi bine că el (răposatul) s-a strămutat într-o țară mai bună, şi s-a dus la un loc mai bun, şi că, în sfârşit, tu n-ai pierdut pe fiul tău, ci l-ai pus într-un adăpost sigur. Şi nu mai spune că «De acum nu mă voi mai chema tată», fiindcă pentru ce nu te mai chemi tată, de vreme ce fiul tău trăieşte? Oare nu cumva ai lepădat pe fiul tău? Nu cumva l-ai pierdut? Ba mai cu seamă l-ai câştigat, şi mai cu întărire îl ai. Pentru aceea nu numai aici te vei chema tată, ci şi în ceruri. Aşa că nu ai pierdut dreptul de a te chema tată, ci încă ai câştigat pe acela de a de chema mai mult tată, fiindcă de acum nu te vei mai chema tată al unui copil mort, ci al unui copil

nemuritor, al unui ostaş viteaz, care stă întruna în ceruri. Deci dacă copilul tău nu mai este de față, să nu-ți închipui că s-a pierdut. Că nici dacă ar fi plecat în vreo călătorie, nu s-ar fi depărtat de tine împreună cu trupul său şi numele lui de fiu al tău. Deci nu lua seama numai la fața celui ce-ți stă înainte, fiindcă îți ațâță dorul de tată, ci mută-ți cugetul de la cel ce-ți stă de față, la cel din ceruri. Nu acesta ce-ți stă de față este copilul tău, ci acela ce a zburat şi s-a suit la înălțime nemărginită.

Deci când vezi ochii lui închişi, şi gura închisă, şi trupul nemişcat, nu-ți închipui că gura aceasta nu va mai vorbi, că ochii aceştia nu vor mai vedea, că picioarele acestea nu vor mai umbla şi că toate se vor face întru stricăciune – nu-ți închipui acestea, zic, ci cu totul dimpotrivă; că adică gura aceasta va grăi mai frumos, că ochii lucruri mai mari vor vedea, că picioarele pe nouri vor umbla, că trupul acesta stricăcios, întru nestricăciune se va îmbrăca, şi că vei vedea pe fiul tău mai strălucit decât a fost aici pe pământ. Dar dacă te mâhnesc cele ce vezi, apoi zi către tine însuți: «Trupul acesta i-a fost ca o haină şi acum a lepădat-o, spre a se bucura de o alta cu mult mai scumpă; trupul acesta este ca o casă ce s-a curățit, spre a se face încă mai frumoasă». Că precum noi, când voim a curăți casele, nu lăsam a sta înlăuntru pe cei ce locuiesc acolo, spre a-i scăpa de colb şi de vuiet, ci după ce le poruncim a se strămuta din ele pentru un timp scurt, spre a drege în linişte casa, la urmă îi băgăm înlăuntru cu slobozenie – tot aşa face şi Dumnezeu, căci dărâmându-i cortul cel putred, l-a luat acum în casa lui părintească, ca astfel, când se va zidi din nou şi curăți, atuncea încă mai strălucit să fie. Deci nu zice că s-a pierdut şi nu va mai fi, căci ale necredincioşilor sunt aceste graiuri – ci zi că „Doarme şi se va trezi. S-a dus pentru o clipă, însă va veni împreună cu Împăratul. Şi cine oare zice aceasta? Cel ce avea întru sine pe Hristos care grăia: „Că de credem, zice, că Iisus au murit şi au înviat, aşa şi Dumnezeu pre cei adormiți întru Iisus aduce-i-va împreună cu dânsul" (1 Thes. 4, 14; cf. Rom. 14, 9). Dacă tu cauți pe fiul tău, caută-l acolo unde este Împăratul, unde este ceata îngerilor, iar nu în mormânt, nu în pământ, ca nu cumva el ridicându-se atât de mult, tu să rămâi târându-te jos pe pământ.

Dacă vom filosofa astfel, toată scârba de felul acesteia cu uşurință o vom îndepărta de la noi. Iar Dumnezeul îndurărilor şi părintele oricărei mângâieri să mângâie inimile noastre ale tuturor, şi ale celor ce au dureri de felul acestora, cum şi ale celor ce sunt cuprinşi de vreo altă întristare, şi scăpându-ne de toată mâhnirea, să câştigăm bucuria sufletească şi să ne învrednicim bunătăților viitoare. Cărora fie ca toți să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA II

„Şi ori de pătimim necaz, este pentru a voastră mângâiere şi mântuire, carea se lucrează întru răbdarea acestoraşi pătimiri, carile şi noi pătimim; ori de ne mângâiem, este pentru a voastră mângâiere şi mântuire[1]*. Şi nădejdea noastră este adeverită pentru voi". (2 Cor. 1, 6-7).*

Spunând pricina de căpetenie a mângâierii şi îmbărbătării noastre – aceea adică de a ne face părtaşi cu Hristos – la urmă pune şi o a doua pricină, cea a pregătirii chiar de aici a mântuirii ucenicilor. «Nu vă moleşiți, zice, fiindcă noi suntem necăjiți, ci din această pricină mai cu seamă este drept a vă îmbărbăta. Că dacă nu am fi necăjiți, apoi aceasta v-ar nimici pe toți». Cum şi în ce fel? «Dacă noi, zice, ne-am fi moleşit şi ne-am fi speriat de rele, nu v-am fi propovăduit cuvântul adevărului, aşa că, neaflând voi cunoştința cea adevărată, toate ale voastre ar fi fost în cea mai de pe urmă nenorocire». Ai văzut iarăşi graba cea mare a lui Pavel şi râvna lui cea nobilă? De la cele ce-i tulburau şi nelinişteau pe dânşii, de la acelea tocmai îi şi mângâie. «Cu cât se lungesc mai mult, zice, prigonirile noastre, cu atât mai vârtos trebuie a creşte şi cele ale nădejdii voastre, fiindcă cu atât mai mult sporesc şi cele ale mântuirii voastre, cum şi cele ale mângâierii». Căci ce poate fi deopotrivă cu mângâierea de a se bucura cineva de atâtea bunătăți prin propovăduirea Evangheliei? Apoi ca să nu se pară că laudele acestea se grăiesc numai despre sine, priveşte cum şi pe dânşii îi face părtaşi laudelor, căci după ce zice: „Şi ori de pătimim, este pentru a voastră mângâiere şi mântuire", a adăogat: „ce se lucrează întru răbdarea acestoraşi pătimiri, carile şi noi pătimim." Decât că aceasta o spune şi mai lămurit mai departe prin cuvintele: „că precum sunteți părtaşi pătimiri-

---

[1] Fraza: *«ori de ne mângâiem, este pentru a voastră mângâiere şi mântuire»,* ce se află în textul nostru obişnuit, nu se găsea în ediția ce a avut-o în vedere Sf. Ioan Hrisostom.

lor noastre, aşa şi mângâierii", iară aici numai cât lasă a se înţelege acest lucru, zicând: „acestor pătimiri", destăinuind câte puţin gândul său. Ceea ce el spune, aceasta înseamnă: «Mântuirea voastră nu este lucru numai al nostru, ci chiar şi al vostru. Căci dacă noi, propovăduindu-vă, ne necăjim, totuşi şi voi pătimiţi aceleaşi, primind cuvântul adevărului: noi ca să vă predăm ceea ce am primit, voi însă ca să nu aruncaţi, ci să primiţi ceea ce vi se dă».

Ce ar putea fi deopotrivă cu o astfel de smerită cugetare, când el chiar şi pe cei ce erau cu atât mai prejos de el îi ridică la aceeaşi vrednicie a răbdării? „Ce se lucrează, zice, întru răbdarea acestoraşi pătimiri." «Mântuirea voastră nu vine numai de acolo că aţi crezut, zice, ci şi de la aceea că pătimiţi cele ce şi noi pătimim. Că după cum un atlet este admirat şi când se arată, când este sănătos şi are în el meşteşugul de a birui pe potrivnicul său, iar când el se apără, şi poartă pe trup chiar şi rane, şi cu toate acestea biruieşte pe potrivnicul său, apoi atunci mai cu seamă el străluceşte, atunci mai cu seamă se vede alcătuirea lui cea vânjoasă şi se dă pe faţă meşteşugul lui în luptă – întocmai aşa şi mântuirea voastră, zice, atunci se lucrează mai cu seamă, adică se arată, se învederează, atunci mai cu seamă sporeşte, când pătimeşte cineva şi când suferă totul cu bărbăţie». Prin urmare lucrarea mântuirii nu este în a face rău, ci în a suferi răul. Şi n-a zis «ceea ce lucrează», ci „ceea ce se lucrează", arătând prin aceasta că harul multe le-a însuflat lor şi a lucrat întru dânşii, însă în unire cu buna lor voire.

„Şi nădejdea noastră este adeverită pentru voi" – adică măcar de aţi pătimi mii de rele, totuşi noi avem încrederea că voi nu vă veţi schimba nici din pricina ispitelor voastre, şi nici din pricina prigonirilor noastre. Atât de departe suntem de a vă bănui că vă veţi tulbura în ispitele ce vin asupra voastră, încât chiar când voi vă primejduiţi, noi şi atunci avem încredere. Ai văzut cât sporiseră aceşti Corintheni de la primirea celei dintâi Epistole? Căci mai mari isprăvi a mărturisit apostolul de dânşii decât de Machedoneni, pe care-i înalţă şi-i laudă peste tot locul prin acea Epistolă. De aceştia în câteva rânduri chiar se îngrijea oarecum, căci zicea: „Am trimis pre Timothei, fratele nostru, ca să vă întărească pre voi şi să vă mângâie întru credinţa voastră, ca nici unul să nu se clătească întru scârbele acestea, că singuri ştiţi că spre aceasta suntem puşi" (1 Thes. 3, 2); şi iarăşi: „Pentru aceea şi eu, nemairăbdând, trimis-am ca să cunosc credinţa voastră, ca nu cumva să vă fi ispitit pre voi cel ce ispiteşte şi în deşert să fie osteneala noastră" (1 Thes. 3, 5), pe când pentru Corinthenii aceştia nimic din acestea nu spune, ci încă dimpotrivă, „că nădejdea noastră, zice, este adeverită pentru voi."

„Ori de ne mângâiem, este pentru a voastră mângâiere şi mântuire, ştiind că precum sunteţi părtaşi pătimirilor noastre, aşa şi mângâierii", zice. Cum că pentru dânşii se necăjeau apostolii, aceasta a arătat-o zicând că: „ori de păti-

mim necaz, este pentru a voastră mângâiere şi mântuire"; voieşte adică a arata că pentru dânşii se mângâiau. Aceasta a spus-o şi ceva mai sus, deşi într-un chip nehotărât: „Binecuvântat este Dumnezeu, zice, carele ne mângâie pre noi întru tot necazul nostru, ca să putem şi noi mângâia pre cei ce sunt întru tot necazul"; dar a spus-o şi aici în alt chip, cu mult mai lămurit şi mai potrivit. „Ori de ne mângâiem, zice, este pentru a voastră mângâiere şi mântuire." Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Mângâierea noastră se face mângâiere pentru voi chiar şi fără a vă mai mângâia prin vorbe. Dacă poate pentru un timp scurt răsuflăm şi noi, aceasta este de ajuns spre a vă mângâia pe voi. Când noi ne mângâiem, aceasta se face şi mângâierea voastră. După cum pătimirile noastre le socotiţi ca ale voastre, tot aşa şi mângâierea noastră o socotiţi ca pe a voastră. Căci nu numai în cele anevoioase vă împărtăşiţi cu noi, iar în cele bune nu vă împărtăşiţi. Deci dacă în toate vă împărtăşiţi, şi în scârbă, şi în mângâiere, atunci firește că cu nimic nu ne veţi învinovăţi de întârzierea şi zăbava aceasta, căci pentru voi ne şi necăjim, pentru voi ne şi mângâiem». Ca să nu creadă cineva că el a grăit aspru zicând că «Pentru voi acestea pătimim», apoi adaogă şi că «Pentru voi ne şi mângâiem. Şi nu numai noi ne primejduim, ci încă şi voi sunteţi părtaşi aceloraşi pătimiri». Aşa că şi dacă sunt luaţi dânşii ca părtaşi primejdiilor, apoi şi în mângâiere tot dânşii sunt pricina, cu care prilej îndulceşte vorba. «Dacă noi suntem primejduiţi, zice, voi vă îmbărbătaţi; iar ca credinţa voastră să se facă şi mai puternică, noi suferim primejdiile. Dacă noi ne mângâiem, voi vă mândriţi şi sunteţi veseli, căci noi pentru voi ne bucurăm de acestea; aşa că şi de aici să se facă pentru voi vreo mângâiere, şi să vă faceţi părtaşi mulţămirii noastre».

Şi cum că el spune acum pentru un astfel de chip de mângâiere, de care se bucurau, nu numai de a fi mângâiaţi de dânşii, ci şi de a afla că dânşii se găsesc în toată liniştea şi siguranţa, tu ascultă cele ce urmează, prin care a descoperit aceasta, zicând: „Ştiind că precum sunteţi părtaşi pătimirilor noastre, aşa şi mângâierii". «După cum când noi suntem prigoniţi şi alungaţi voi vă întristaţi, ca şi cum voi înşivă aţi pătimi, tot aşa ştim că şi când suntem mângâiaţi, o socotiţi ca şi cum voi înşivă v-aţi bucura de această mângâiere».

Ce ar putea fi mai smerit-cugetător ca acest suflet? El, care prisosea atât de mult în primejdii, iată că numeşte tovarăşi de primejdii pe cei ce n-au suferit nimic din cele ale apostolilor, iar în mângâiere pune totul în seama lor (a Corinthenilor), şi nicidecum a ostenelilor sale.

După aceea, fiindcă a vorbit în chip nehotărât de necazuri, la urmă le arată şi felul cum dânşii (apostolii) au suferit acele necazuri.

„Că nu voim să nu ştiţi voi, fraţilor, pentru necazul nostru ce s-a făcut nouă în Asia" (2 Cor. 1, 8). «Acestea le spunem, zice, ca să nu fiţi în necunoştinţă de cele petrecute cu noi, căci voim ca voi să ştiţi cele ale noastre, ceea ce este

cel mai mare semn al dragostei noastre». Aceasta lăsând a se întrevedea şi în întâia lui Epistolă, pe când se găsea în Efes, zicea: „Că mi s-a deschis uşă mare şi spre folos, şi potrivnicii sunt mulţi" (1 Cor. 16, 9). Deci amintindu-le de aceia şi povestindu-le câte a pătimit, zice: „Nu voim ca să nu ştiţi voi pentru necazul nostru ce s-a făcut nouă în Asia". Aceasta spunea şi Efesenilor scriindu-le, căci trimiţând pe Tihic la dânşii, aceasta a pus-o ca pricină a călătoriei acestuia la dânşii. Pentru care şi zicea: „Ca să ştiţi şi voi cele pentru mine, ce fac; toate vouă le va arăta Tihic, iubitul frate şi credincios slujitor întru Domnul; pre carele pentru însăşi aceasta l-am trimis la voi, ca să ştiţi cele pentru noi şi să mângâie inimile voastre" (Efes. 6, 21-22). Şi în alte epistole acelaşi lucru îl face, ceea ce nici nu era de prisos, ci încă foarte trebuitor, pe de-o parte pentru dragostea cea mare ce o avea către ucenici, iar pe de alta pentru necontenitele ispite în care nu mică era mângâierea lui de a şti cele ce se petreceau printre dânşii, încât chiar dacă se petreceau niscaiva împrejurări triste, totuşi şi acestea ajutau a-i face cu băgare de seamă, precum şi dacă se petreceau lucruri bune, să ştie cu toţii.

Aici însă el îi încunoştinţează şi de năvala ispitelor, şi totodată şi de izbăvirea lor, zicând: „Că preste măsură am fost îngreuiaţi, şi preste putinţă", întocmai ca o corabie ce este încărcată peste măsură. Şi s-ar părea că unul şi acelaşi lucru spune atunci când zice „peste măsură" şi „peste putinţă"; însă nu este numai unul, ci două. Ca să nu zică cineva: «Apoi ce? Că dacă primejdia a fost mare peste măsură, pentru voi n-a fost mare?» – a adăogat că mare a fost cu adevărat, şi încă aşa de mare, că a biruit puterile noastre, ba într-atât le-a biruit, „încât n-aveam noi nădejde de viaţă", adică «nici nu mai credeam că vom trăi». Ceea ce David numeşte porţile iadului, şi dureri, şi umbra morţii, tocmai aceasta o spune şi Pavel, că «am suferit primejdii ce negreşit aduc moartea».

„Ci singuri întru noi judecata morţii am avut, ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi, ci întru Dumnezeu cel ce învie morţii" (2 Cor. 1, 9). Dar oare ce va să zică „judecata morţii"? Adică sorţul, hotărârea, aşteptarea ei; «Căci împrejurările, zice, dădeau astfel de răspunsuri, că vom muri negreşit. Şi nu s-a întâmplat aşa, de altminteri, ci au rămas numai în bănuiala noastră. Că şi dacă firea faptelor astfel arăta, totuşi puterea lui Dumnezeu nu a lăsat ca hotărârea aceea să se facă faptă, ci a îngăduit-o ca să se găsească numai în cugetul şi aşteptarea noastră»! Pentru aceea şi zice că „singuri întru noi judecata morţii am avut", şi nicidecum în fapt. «Şi pentru ce oare a îngăduit Dumnezeu o astfel de primejdie, încât să pierdem nădejdea şi să ne descurajăm?», zice. „Ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi, ci întru Dumnezeu cel ce învie morţii". Acestea le spunea Pavel nu fiindcă el se găsea astfel – să nu fie una ca aceasta! – ci prin cele vorbite încercând a îndrepta şi povăţui pe alţii, şi de asemenea a-i şi conteni, fiindcă şi mai departe zice: „Datu-s-a mie îmboldito

îngerul satanei" – vorbind de ispite – „ca să nu mă înalț". Deşi Dumnezeu nu zice că de aceea a îngăduit acel bold, ci pentru o altă pricină. Şi care este acea pricină? Ca puterea Lui să strălucească mai mult. „Destul îți este, zice, harul meu; că puterea mea întru neputință se săvârşeşte" (2 Cor. 12, 7-9). Dar după cum am zis, el nicidecum nu-şi uită obiceiul său, ca să se prenumere printre cei mai de jos, cari aveau trebuință de o mai mare dăscălie şi îndreptare. Că dacă una sau două ispite venind peste cineva şi sunt în stare de a-l cumințti, apoi cum el, carele mai mult decât toți oamenii în toată viața lui s-a nevoit întru smerita cugetare şi a pătimit precum nimeni dintre oameni n-a pătimit, după atâția ani, şi cu o filosofie vrednică de ceruri, cum el, zic, ar fi avut trebuință de o astfel de sfătuire şi îmbărbătare? Aşa că este învederat că voind a conteni pe cei ce cugetau lucruri mari de dânşii şi erau mândri, zicea: „Ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi, ci întru Dumnezeu".

Dar tu priveşte cum el şi prin aceasta îi mângâie. «Ispitele, zice, au fost îngăduite de Dumnezeu ca să vie asupra noastră pentru voi; atât de mult v-a prețuit pe voi Dumnezeu – „Şi ori de pătimim necaz, zice, este pentru a voastră mângâiere şi mântuire", iar dacă pătimim şi peste măsură pentru voi, apoi aceasta este ca noi să nu cugetăm lucruri mari. „Că preste măsură, zice, am fost îngreuiați şi preste putință, ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi, ci întru Dumnezeu, cel ce învia morții." Iarăşi pomeneşte de cuvântul învierii, pentru care a spus atâtea în întâia Epistolă, pe care o adevereşte prin cele de față. Pentru aceea a şi adăogat: „Carele dintru o moarte ca aceasta au izbăvit pre noi" (2 Cor. 1, 10). Nu a spus «din atâtea primejdii», ci „dintru o moarte ca aceasta", arătând furia cea mare a ispitelor, pe de-o parte, iar pe de alta adeverind cuvântul învierii, după cum am spus. Dar fiindcă învierea este fapt al viitorului, apoi el arată că aceasta se petrece în fiecare zi, căci când pe un om deznădăjduit şi ajuns chiar la porțile iadului îl trage către sine, nimic alta nu se învederează aici, fără numai învierea, scăpând din gura morții pe cel căzut. De aici şi vine obiceiul că multora din cei deznădăjduiți din pricina boalelor îndelungate, sau din pricina unor ispite grozave, când au scăpat de primejdie să le zicem: «Învierea morților am văzut-o aici».

„Întru carele nădăjduim, zice, că încă ne va mai izbăvi; ajutorând şi voi pentru noi cu rugăciunea; ca pentru darul cel către noi din partea multor fețe, prin mulți să se mulțămească pentru noi" (2 Cor. 1, 10-11). Fiindcă cuvintele „ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi" se părea a fi o vinovăție de obşte şi deci o învinuire ce atingea şi pe unii dintre dânşii, apoi el iarăşi îndreptează ceea ce a spus, chemând în ajutorul său rugăciunile lor drept cel mai mare sprijin, şi în acelaşi timp arătând că viața noastră trebuie a fi totdeauna cu cea mai mare băgare de seamă. Căci cuvintele „Întru carele nădăjduim că încă ne

va mai izbăvi" vestesc mai dinainte despre multele ispite, şi nu despre desă-vârşita părăsire a lui Dumnezeu, ci încă şi despre ajutorul lui şi sprijineala.

Apoi, ca nu cumva, auzind întruna că se vor primejdui, să se împuţineze, a arătat mai întâi folosul primejdiilor, ca de pildă: „ca să nu fim nădăjduindu-ne spre noi", adică necontenit să ne găsim întru smerita cugetare; ca şi mântuirea noastră să se lucreze, cum şi alte multe bunătăţi. Al doilea, a arătat că primejduindu-ne, ne împărtăşim cu Hristos, căci zice: „că precum prisoseşte patimile lui Hristos întru noi". Al treilea, că pătimim pentru cei credincioşi, după cum zice: „şi ori de pătimim necaz, este pentru a voastră mângâiere şi mântuire". Al patrulea, că chiar mângâierea străluceşte încă mai mult în urma primejdiilor, căci zice: „ce se lucrează întru răbdarea acestor pătimiri". Al cincilea, că ne facem stăruitori în virtute, şi pe lângă toate acestea, că prin astfel de primejdii noi vedem înaintea ochilor strălucind învierea, zicând: „carele dintru o moarte ca aceasta au izbăvit pe noi". Al şaselea, că ne facem băgători de seamă şi necontenit vom privi către dânsul, după cum zice: „întru carele nădăjduim că încă ne va mai izbăvi". Al şaptelea, că prin primejdii noi ne găsim scăparea la rugăciuni, zicând: „ajutorând şi voi pentru noi cu rugăciunea".

Deci arătând folosul primejdiilor şi al necazurilor, şi făcându-i băgători de seamă, la urmă iarăşi le mângâie cugetele, făcându-i mai cu bunăvoire către virtute, mărturisindu-le că rugăciunilor lor mult îl vor ajuta, ceea ce le ridica cugetele, aflând ei că cu rugăciunile pot ajuta pe Pavel. „Ajutorând şi voi pentru noi cu rugăciunea", zice.

Dar oare ce va să zică: „ca pentru darul cel către noi din partea multor feţe, prin mulţi să se mulţămească pentru noi"? „Ne-a izbăvit pe noi, zice, din acele primejdii, «ajutorând şi voi cu rugăciunea», adică rugându-vă cu toţii pentru noi. Căci harul cel către noi, adică mântuirea noastră, a binevoit a se hărăzi şi vouă tuturor, ca astfel multe feţe, multe persoane să-i mulţămească lui, fiindcă mulţi au şi primit acel har".

Acestea le zicea, pe de-o parte spre a-i aţâţa la rugăciuni pentru alţii, iar pe de alta ca să-i deprindă a mulţămi lui Dumnezeu şi pentru cele ce alţii pătimesc, arătând că aceasta mai cu seamă o voieşte şi Dumnezeu. Căci cei ce se silesc a face acestea pentru alţii, cu atât mai mult pentru dânşii vor face aşa. Pe lângă toate acestea îi învaţă încă a fi smerit-cugetători, şi-i duce la cea mai fierbinte dragoste. Că dacă el, care era atât de sus faţă de dânşii, şi spune că prin rugăciunile acelora s-a izbăvit de primejdii, şi că darul lor împreună cu rugăciunile l-au ajutat şi l-au scăpat, apoi poţi cugeta cum trebuia să se găsească aceia şi cât de cumpăniţi trebuiau a fi. Dar tu te gândeşte şi la aceea că, deşi Dumnezeu vine în ajutorul nostru prin îndurările şi mila sa de noi, totuşi mult fac şi rugăciunile noastre spre aceasta. Începând Epistola, apostolul punea mântuirea şi mângâierea pe seama îndurărilor lui Dumnezeu, „Părintele

îndurărilor, zice, şi a toată mângâierea", că adică el ne-a izbăvit de primejdii, pe când aici o pune şi în seama rugăciunilor lor. De altminteri, chiar şi pe acel ce datora mii de talanți l-a miluit după ce a căzut înaintea lui, deşi se spune că fiindu-i milă de el l-a iertat. De asemenea, şi Hananiencei aceleia, după ce s-a rugat mult şi după ce a arătat o mare stăruință, i-a hărăzit mântuirea fiicei sale, deşi din milă a mântuit-o. Din toate acestea noi tragem învățământul că chiar dacă am fi miluiți, mai întâi trebuie a ne face vrednici acelei mile. Căci deşi este el milostiv, totuşi caută pe cei vrednici de milă, aşa că nu miluieşte pe toți cum s-ar nimeri, chiar şi pe cei ce stau fără simțire. „Că voi milui, zice, pre cel ce voiesc a milui, şi mă voi îndura către cel ce voiesc a fi îndurător" (Ieş. 33, 19). Acum tu priveşte şi aici ce spune: „Ajutorând şi voi pentru noi cu rugăciunea". Şi nici nu le-a pus lor totul în seamă, ca nu cumva să-i înalțe prea mult, dar nici că i-a înstrăinat pe dânşii de această izbândă, ca astfel să-i mişte, să-i facă cu mai multă bunăvoire şi să-i apropie unii de alții. Pentru aceea şi zicea «că mântuirea mea a hărăzit-o vouă». Căci Dumnezeu de multe ori este îndurător cu mulțimea, când acea mulțime este unită într-un cuget la rugăciune, pentru care şi zicea către Prorocul: „Dară eu nu voi cruța această cetate, în carea locuiesc mai mult de o sută douăzeci de mii de oameni?" (Iona 4, 11). Apoi ca nu cumva să crezi că numai mulțimea este de ajuns a îmblânzi pe Dumnezeu, zice: „De va fi numărul fiilor lui Israil ca nisipul mării, rămăşița se va mântui" (Is. 10, 22). Deci cum a mântuit pe Nineviteni? Pentru că nu era acolo numai mulțime, ci şi mulțime întovărăşită la fapte bune, de vreme ce se pocăise fiecare şi se întorsese de pe calea cea rea. Dar şi mântuindu-i zicea de dânşii că „nu ştiau a deosebi dreapta lor de stânga", aşa că de aici este vădit că şi păcatele lor de dinainte le făcuseră mai mult din uşurință decât din răutate; aceasta se dovedeşte şi din pocăința lor de năprasnă, deşi puține cuvinte din gura Proorocului auziseră. Dar dacă numai numărul de o sută douăzeci de mii a avut putere de a-i mântui, apoi atunci ce a împiedicat oare ca ei să se mântuiască şi mai nainte de aceasta? Şi pentru ce oare n-a zis către Proroc: «Eu însă nu voi cruța această cetate, care s-a întors din calea cea rea, care s-a prefăcut în totul?» Pentru ce dar pune înainte numărul lor de o sută douăzeci de mii? Din prisosință pune şi aceasta. Un lucru era sigur: schimbarea, prefacerea, pocăința lor; iar numărul şi uşurința lor erau necunoscute Proorocului. Deci din toate părțile apostolul voieşte a-i îmblânzi. Fireşte că are trecere înaintea lui Dumnezeu şi mulțimea, însă când este la mijloc şi virtutea. Aceasta o învederează şi aiurea Scriptura, zicând: „Iar rugăciune se făcea neîncetat de Biserică către Dumnezeu pentru dânsul" (Fap. 12, 5), şi atât de multă putere a avut că, fiind uşile temniței închise, şi apostolul fiind legat cu fiarele şi din toate părțile păzit de ostaşi, totuşi l-a scos din temniță şi l-a scăpat de toate acele primejdii. Însă după cum unde este virtute, mari lucruri

poate săvârşi mulţimea, tot aşa şi unde este răutate, cu nimic nu poate folosi mulţimea. Căci şi Israiltenii, pentru cari se spune că era numărul lor ca nisipul mării, toţi s-au nimicit. Şi în vremea lui Noe erau mulţi şi nenumăraţi, şi totuşi nimic nu le-a ajutat mulţimea. Aşadar, mulţimea prin sine însăşi nimic nu poate, ci numai în unire cu pocăinţa şi cu rugăciunile cele făcute într-un cuget.

[1]Să ne silim dară a ne aduna la un loc în rugăciuni, şi unii pentru alţii să ne rugăm, precum şi aceia se rugau pentru apostoli, fiindcă prin aceasta şi porunca împlinim, şi spre dragoste ne îndemnăm – iar când zic dragoste, prin aceasta zic de toate bunătăţile – şi totodată ne deprindem a mulţămi lui Dumnezeu cu mai multă înfocare. Căci cei ce mulţămesc pentru cele străine, cu atât mai mult vor mulţămi pentru ale lor şi pentru dânşii. Aceasta o făcea şi David, zicând: „Măriţi pre Domnul cu mine, şi să înălţăm numele lui împreună" (Ps. 33, 4). Aceasta şi apostolul o cere peste tot locul; aceasta o facem şi noi, şi tuturor le punem în faţă binefacerea lui Dumnezeu, ca astfel sa-i luăm cu noi tovarăşi ai laudelor ce-i înălţăm. Căci dacă chiar de la oameni primind noi vreun bine, şi încă căutăm a le mulţămi şi a vesti la toţi fapta lor, cu care prilej îi facem încă cu mai multă bunăvoire, apoi cu atât mai mult când noi vestim binefacerile lui Dumnezeu, prin aceasta îl înduplecăm încă spre mai mari binefaceri şi bunătate către noi. Şi dacă, dobândind binefaceri de la oameni, noi îmboldim şi pe alţii a lua parte la mulţămire, apoi cu atât mai mult încă trebuie a îndemna şi pe alţii cari să mulţămească lui Dumnezeu pentru noi. Că dacă aceasta o face Pavel, el care are atâta îndrăzneală, apoi cu atât mai mult este trebuitor a o face noi.

Deci să rugăm pe sfinţi a mulţămi lui Dumnezeu pentru noi; şi noi, de asemenea, a-i mulţămi unii pentru alţii. Aceasta este mai cu seamă datoria preoţilor, fiindcă este cel mai mare bun. Aşadar, apropiindu-ne, noi mai întâi ne rugăm şi mulţămim lui Dumnezeu pentru întreaga lume şi pentru bunătăţile obşteşti, fiindcă dacă binefacerile lui Dumnezeu sunt şi obşteşti, apoi şi tu te-ai mântuit fiind în acea obşte. Aşa că datorezi mulţămire şi pentru binefacerea cea către tine, şi în acelaşi timp este drept a-i înălţa laudă şi pentru binefacerile cele obşteşti. Căci şi soarele îl răsare nu numai pentru tine, ci şi pentru obşte, aşa că tu ai în parte întregul obştii. Este adevărat că soarele a fost făcut pentru obşte, însă tu singur vezi pe atâta pe cât văd toţi oamenii de pe pământ. Încât tu datorezi atâta mulţămire câtă datorează toţi oamenii. Pentru aceea este drept a-i mulţămi pentru obştea întreagă şi pentru bunăstarea tuturor, fiindcă noi primim multe bunătăţi şi pentru alţii. Că dacă în Sodoma s-ar fi aflat mă-

---

[1] *Partea morală.* Noi trebuie a ne ruga unii pentru alţii şi mai ales pentru cei de departe. Că cel ce se roagă, pe sine se foloseşte, iar aceasta se adevereşte din rugăciunea ce se face pentru catehumeni în Sfânta Liturghie *(Veron).*

car zece drepți, firește că acei Sodomiteni n-ar fi pătimit ceea ce au pătimit. Astfel că noi trebuie a-i mulțămi și pentru bunăstarea altora.

De altfel, este și o lege veche, încă de la început așezată în Biserică. Tot așa și Pavel mulțămește lui Dumnezeu pentru Romani, pentru Corintheni și pentru întreaga lume. Să nu-mi spui «că nu este doar treaba mea», căci chiar de n-ar fi a ta, totuși ești dator a-i mulțămi, de vreme ce mădularul, fratele tău, este astfel. De altfel, chiar și treaba ta este, căci prin lauda lui și tu te împărtășești aceloraşi cununi și vei lua și tu harul de care și el se bucură.

Pentru aceea și poruncesc legile Bisericii ca rugăciunile să se facă așa, adică nu numai pentru cei credincioși, ci și pentru catehumeni. Căci legea Bisericii îndeamnă pe cei credincioși spre rugăciune pentru cei necredincioși, sau mai bine zis, pentru cei ce nu sunt inițiați în tainele credinței. Când Diaconul zice: „Pentru cei chemați (catehumeni) să ne rugăm cu stăruință", nimic alta nu face fără numai că îndeamnă întreaga mulțime a credincioșilor la rugăciuni pentru aceștia – deși până atunci catehumenii sunt străini, fiindcă încă nu sunt trupul lui Hristos, încă nu s-au împărtășit niciodată de tainele credinței și încă sunt despărțiți de ceata cea duhovnicească. Deci dacă noi trebuie a ne ruga pentru aceștia, apoi cu atât mai mult pentru mădulările noastre, adică pentru frații noștri. Pentru aceea și zice Diaconul „Să ne rugăm cu stăruință"[1], ca nu cumva să se lepede de dânșii ca de niște străini, ca nu cumva să-i treacă cu vederea, ca pe unii de altă credință. Căci dânșii încă nu au binecuvântarea legiuită și așezată de Hristos, încă nu au dobândit îndrăznire, ci au trebuință de alții care să-i inițieze în tainele Creștinismului. Pentru aceea și stau afară de curțile împărătești, departe de împrejmuirile cele sfinte. Pentru aceea și sunt scoși afară când se săvârșesc acele înfricoșate rugăciuni. Pentru aceea și tu ești îndemnat a te ruga pentru dânșii, ca astfel să se facă mădulările tale, ca să nu mai fie străini și învrăjbiți cu tine. Căci cuvintele „Să ne rugăm" nu se zic numai preoților, ci și celor ce stau de față și alcătuiesc adunarea credincioșilor. Când deci zice: „Să stăm bine, să ne rugăm", pe toți îi îndeamnă la rugăciune.

După aceea, începând rugăciunea, zice: „Ca întrutot-milostivul și înduratul Dumnezeu să asculte rugăciunile lor." Și ca nu cumva să zici: «De ce să ne rugăm? Căci iată că ei ne sunt vrăjmași și niciodată n-au fost uniți cu noi. Deci cum vom putea să îmblânzim pe Dumnezeu? Cum vom putea a-l îndupleca de a-i împărtăși milei și iertării lui?» Ca nu cumva deci să te găsești în nedumerire, privește cum îți dezleagă acea nedumerire, zicând: „Ca întrutot-milostivul și înduratul Dumnezeu." Ai auzit că Dumnezeu este întrutot-milostiv? Nu te îndoi dară, fiindcă întrutot-milostivul pe toți îi miluiește; și păcătoși, și prieteni. Așadar, să nu zici: «Cum să mă apropii pentru dânșii?» Căci

---

[1] Expresia din original „ἐκτενῶς" = *cu stăruință*, lipsește din liturghiile ce sunt astăzi în uz.

el va asculta rugăciunile lor. Rugăciunea catehumenilor, ce alta ar putea fi, fără numai ca dânşii să nu rămână catehumeni?

După aceea apoi chiar şi arată felul rugăciunii. Şi care este acesta? „Ca să deschidă urechile inimilor lor", căci au fost astupate şi cu totul înfundate. Când zice urechi, nu înţelege urechile acestea dinafară, ci cele ale cugetului. „Ca să audă, zice, cele ce ochiul nu a văzut, urechea nu a auzit, şi la inima omului nu s-a suit", fiindcă nu au auzit de tainele cele negrăite, ci au stat departe de acestea. Căci chiar de aud, totuşi nu ştiu cele ce se vorbesc, fiindcă acelea au trebuinţă de înţelegere adâncă, şi nu numai de auzire. Pentru aceea le şi cere prin rugăciune harul prorocesc, fiindcă şi Prorocul aşa zicea: „Dumnezeu dă mie limbă de învăţătură, ca să ştiu când trebuie a spune cuvânt, că el deschide gura mea; au dat mie dimineaţa, datu-mi-au ureche de auzit" (Is. 50, 4-5). După cum Prorocii altfel auzeau, şi nu precum cei mulţi, tot aşa şi credincioşii altfel aud, iar nu precum catehumenii. De aici învaţă şi catehumenul că acestea le află nu de la oameni, şi nici nu le aude de la oameni. „Nu vă numiţi învăţători pre pământ" (Mt. 23, 8), zice, ci de sus, din ceruri. „Şi vor fi toţi învăţaţi lui Dumnezeu" (Is. 54, 13).

Pentru aceea şi zice Diaconul: „Şi să-i înveţe pre dânşii cuvântul adevărului", astfel că dinlăuntru li se însuflă, căci niciodată ei n-au ştiut cuvântul adevărului după cum trebuie a-l şti. „Ca să însufle întru dânşii frica lui", însă nu e de ajuns aceasta, căci „unele din seminţe au căzut lângă drum, iar altele pre piatră". Noi însă nu aşa cerem, ci după cum plugul deschide brazdele într-un pământ gras, tot aşa ne rugăm a se face şi cu catehumenii, încât dânşii ca întineriţi vor primi în adâncul cugetului lor cele semănate, şi toate cele ce au auzit cu scumpătate le vor păstra.

Pentru aceea şi adaogă, zicând: „Şi să împuternicească credinţa sa în cugetele lor", adică să nu fie numai pe deasupra, numai pe dinafară, ci să le arunce rădăcina credinţei chiar în adâncul cugetului lor.

„Ca să descopere lor evanghelia dreptăţii". Aici arată că acoperământul le este îndoit; pe de-o parte, că ochii cugetului le sunt întunecaţi, iar pe de alta, că nefiind iniţiaţi în cele ale Creştinismului, să le descopere evanghelia. Pentru aceea mai sus zicea: „ca să deschidă urechile cugetului lor", pe când aici zice „ca să descopere lor evanghelia dreptăţii", adică să-i facă şi pe dânşii înţelepţi şi destoinici a o primi; ca să-i înveţe, şi să arunce în inimile lor seminţele adevărului. Căci măcar de ar fi destoinici, totuşi nici un folos nu vor avea dacă Dumnezeu nu le va descoperi; precum şi dacă le va descoperi, iar ei nu vor primi, iarăşi aceeaşi pagubă. Pentru aceea noi amândouă le cerem de la Dumnezeu: şi ca să le deschidă inimile, în acelaşi timp şi să le descopere evanghelia. Căci nici podoaba împărătească ce stă acoperită pe deasupra nu va preţui nimic înaintea ochilor, după cum şi atunci când ar fi descoperită, iar ochii n-ar fi cu

băgare de seamă. Dar acestea amândouă se petrec dacă ochii apucă mai nainte. Şi ce înseamnă „evanghelia dreptăţii”? Adică aceea care-i face drepţi. Prin aceste cuvinte îi atrage către dorinţa de botez, arătând că evanghelia este pricinuitoare nu numai de iertarea păcatelor, ci şi aducătoare de dreptate.

„Ca să dea lor minte dumnezeiască, cuget curat şi viaţă fără prihană.”[1] Audă acestea credincioşii cari sunt pironiţi în lucrurile pământeşti; că dacă ni se

---

[1] Iată ectenia ce o zicea Diaconul înaintea catehumenilor:

Diaconul zice: *Pentru cei chemaţi, cu stăruinţă să ne rugăm: Ca întrutot-milostivul şi înduratul Dumnezeu să asculte rugăciunile lor; ca să deschidă urechile inimilor lor şi să-i înveţe pre dânşii cuvântul adevărului; ca să însufle întru dânşii frica lui şi să împuternicească (întărească) credinţa sa în cugetele lor; ca sa descopere lor evanghelia dreptăţii; ca să dea lor minte dumnezeiască, cuget curat şi viaţă fără de prihană, ca totdeauna să cugete la cele ale sale, la ale sale să gândească şi cu ale sale să se îndeletnicească, şi în legea lui să umble ziua şi noaptea, poruncile lui amintindu-şi şi dreptăţile lui păzind.*

Încă mai cu stăruinţă să ne rugăm pentru dânşii: Ca să-i izbăvească pre dânşii de tot lucrul rău şi necuviincios, de tot păcatul diavolesc şi de toată împotrivirea celui protivnic; ca să-i învrednicească pre dânşii la vreme potrivită băii naşterii din nou, iertării păcatelor, îmbrăcămintei nestricăciunii. Ca să binecuvinteze intrările şi ieşirile, întreaga lor viaţă, casele lor, şi slugile lor; pre copiii lor să-i binecuvinteze, şi întărindu-i în măsura vârstei lor să-i înţelepţească, ca să îndrepteze toate cele ce le stau înainte spre folosul lor.

Ridicaţi-vă! *Îngerul păcii cereţi-l catehumenilor. Toate cele ce vă stau înainte să fie pacinice; pacinică (fie) ziua de astăzi, şi toate zilele vieţii voastre cereţi-le a fi cu pace. Sfârşitul vostru (să fie) creştinesc. (Cele bune şi de folos) Pre voi înşivă să vă încredinţaţi (predaţi) Dumnezeului celui viu şi lui Hristos.*

Capetele voastre plecaţi-le! Toţi răspund cu glas mare: Amin.

Iată şi o altă ectenie, care după cât se vede este o prescurtare a celei ce se găseşte în Aşezământul Apostolic, cartea a VIII-a, cap. 6, pag. 397 şi urm., ediţia Coteler:

Rugăciunea înaintea Catehumenilor: *Rugaţi-vă Catehumenilor, şi toţi credincioşii în cugetele lor să se roage pentru dânşii, zicând: Doamne miluieşte.*

Deci (Diaconul) să slujească pentru dânşii, zicând: *Pentru cei chemaţi toţi să rugăm pre Dumnezeu, ca bunul şi iubitorul de oameni cu bunăvoire să asculte rugăciunile şi cererile lor, şi primind rugămintea lor să le ajute şi să le dea cererile inimilor lor spre folos; să le descopere lor evanghelia Hristosului său, să-i lumineze şi înţelepţească, să-i înveţe pre dânşii cunoştinţa de Dumnezeu, dreptăţile şi poruncile lui, să înrădăcineze întru dânşii frica lui cea curată şi mântuitoare, să le deschidă urechile inimilor lor, spre a stărui în legea lui ziua şi noaptea; să-i împuternicească în buna cinstire, să-i unească şi să-i prenumere pre dânşii cu sfânta sa turmă, învrednicindu-i pre dânşii băii naşterii din nou, îmbrăcămintei nestricăciunii, vieţii celei adevărate, să-i izbăvească pre dânşii de toată necinstirea, şi să nu deie loc celui străin asupra lor; să-i curăţească pre dânşii de toată necurăţia trupului şi a sufletului, şi să locuiască întru dânşii şi să meargă împreună cu dânşii prin Hristosul său, să binecuvinteze întrările lor şi ieşirile, şi să le îndrepteze toate cele ce le stau înainte spre folos.*

Încă mai cu stăruinţă să ne rugăm pentru dânşii; ca învrednicindu-se de iertarea păcatelor prin intrarea în sfânta credinţă, să se învrednicească sfintelor taine şi petrecerii împreună cu sfinţii.

porunceşte a cere acestea pentru cei ce încă nu sunt iniţiaţi şi intraţi în Creştinism, apoi poţi pricepe în ce stare trebuie a ne găsi noi, cari cerem astfel de lucruri pentru alţii. Căci trebuie a avea viaţa deopotrivă sau, mai bine zis, asemenea cu cerinţele evangheliei. Pentru aceea şi felul rugăciunii este astfel, că de la dogme trece deodată la viaţă, căci zicând: „ca să descopere lor evanghelia dreptăţii", adaogă „ca să dea lor minte dumnezeiască".

Dar ce înseamnă oare: „dumnezeiască"? Adică Dumnezeu să se sălăşluiască întru dânşii, după cum zice: „Că voi locui întru dânşii şi voi umbla" (2 Cor. 6, 16). Căci când mintea se face dreaptă, când se dezbracă de păcate, atunci se face casă a lui Dumnezeu; şi când Dumnezeu locuieşte întru dânsul, nimic omenesc nu va mai fi la urmă. Şi astfel mintea lui se face dumnezeiască, toate grăindu-le de acolo, precum se face şi casă a lui Dumnezeu care locuieşte într-însul. Cel ce grăieşte lucruri urâcioase nu are deci într-însul minte dumnezeiască, precum nici cel ce iubeşte râsul şi măscările.

„Cuget curat", zice. Şi ce va să zică oare a avea cuget curat? A căpăta adică sănătatea cea sufletească, după cum cel ce este stăpânit de pofte urâcioase şi care este fricos faţă de cele de acum nu poate fi cu cuget curat, nu poate fi înţelept, nu poate fi sănătos. Şi după cum cel bolnav pofteşte până şi ce nu se cade, tot asemenea şi acesta.

„Şi viaţă fără de prihană", zice, căci dogmele au trebuinţă de o viaţă curată. Auziţi acestea, voi cari alergaţi la botez tocmai către sfârşitul vieţii. Noi ne rugăm ca după botez să aveţi şi o viaţă fără de prihană, pe când tu alergi şi totul faci ca să pleci de aici pustiu de viaţă curată. Şi ce este dacă te faci drept? Căci aceasta o câştigi numai din credinţă. Noi însă ne rugăm ca tu să câştigi îndrăzneală şi din fapte.

„Ca totdeauna să cugete la cele ale sale, la ale sale să gândească şi cu ale sale să se îndeletnicească". Să aibă, cu alte cuvinte, cuget curat şi viaţă fără de prihană, nu o zi numai, sau două, sau numai trei, ci noi cerem ca să le aibă în toată vremea vieţii sale. De asemenea, când ne rugăm ca acest catehumen să gândească la cele ale lui Dumnezeu, prin aceasta spunem pentru toate bunătăţile. „Că toţi ale sale caută, zice, iară nu ale lui Hristos Iisus" (Flp. 2, 21). Dar cum s-ar putea face aceasta? Adică ca împreună cu rugăciunea, dânşii să aducă şi cele ale lor – dacă, bineînţeles, în legea lui vor umbla ziua şi noaptea. Pentru aceea şi adaogă cerând aceasta: „Şi în legea lui să umble ziua şi noap-

---

Ridicaţi-vă, catehumenilor. Pacea lui Dumnezeu prin Hristosul său să o cereţi; zi cu pace şi fără de păcat, şi toată vremea vieţii voastre, sfârşit creştinesc vieţii voastre; blând şi îndurat (fie către voi) Dumnezeu, iertarea păcatelor (să vă dăruiască), pre voi înşivă să vă încredinţaţi (predaţi) Dumnezeului celui singur fără de început, prin Hristosul său. Plecaţi-vă, şi să fiţi binecuvântaţi.

tea". După cum mai sus a zis „totdeauna", aşa şi aici "ziua şi noaptea". Pentru aceea mie mi-e ruşine de cei ce de-abia o singură dată în curgerea anului se văd la biserică. Căci în adevăr, ce iertare vei putea avea dacă, poruncindu-ți-se a umbla ziua şi noaptea în legea lui, nu cum s-ar întâmpla, ci stăruind necontenit în citirea ei, adică cugetând, şi tu nu faci aceasta nici cea mai mică parte a vieții tale?

„Poruncile lui amintindu-şi, şi dreptățile lui păzind". Ai văzut şirul acesta strălucit al virtuților, şi cum fiecare din ele țintește pe aproapele cu mai multă siguranță decât orice lanț de aur? Căci, cerând minte dumnezeiască, spune şi cum ar putea cineva să ajungă aşa. Şi cum ar putea? Ca totdeauna să cugete la dânsul. Şi aceasta cum s-ar putea face? Dacă este cu băgare de seamă necontenit la legea lui. Cum însă s-ar îndupleca oamenii la aceasta? Dacă ar păzi poruncile lui, sau mai bine zis, dacă ar fi cu băgare de seamă la lege; de aici ar veni şi păzirea poruncilor lui, după cum şi atunci când cineva cugetă totdeauna la ale lui, dacă are minte dumnezeiască şi dacă se gândeşte la cele ale lui. Fiecare din cele zise împreună-lucrează la binele aproapelui şi se împreună-lucrează de dânsul, cuprinzându-l în sine şi fiind cuprins de dânsul.

„Încă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dânşii". Fiindcă în timpul unei lungi cuvântări sufletul obişnuieşte a cădea în piroteală, iarăşi îl deşteaptă prin această cerere. În adevăr, că mari lucruri şi înalte voieşte a cere din nou, pentru care şi zice: „Încă mai cu stăruință să ne rugăm pentru dânşii". Şi pentru ce anume? „Ca să-i izbăvească pre dânşii de tot lucrul rău şi necuviincios". Aici noi le cerem a nu cădea în ispită şi de a-i scăpa de toată cursa, şi trupească, şi sufletească. Pentru aceea şi adaogă, zicând: „de tot păcatul diavolesc şi de toată împotrivirea celui protivnic", arătând prin acestea ispitele şi păcatele. Căci păcatul este la îndemână totdeauna, în tot locul se găseşte; înainte, în urmă, şi astfel ne stăpâneşte. Fiindcă a spus cele ce trebuie a se face de noi – de a stărui întruna în legea lui, a ne aminti de poruncile lui, a păzi dreptățile lui – apoi la urmă ne încredințează că nici acestea nu sunt de ajuns dacă nu va fi de față el şi nu ne va ajuta. „De nu va Domnul zidi casa, în deşert s-ar osteni cei ce o zidesc" (Ps. 126, 1), şi mai ales fiind vorba de catehumeni, cari încă stau înaintea diavolului, şi încă se găsesc sub stăpânirea lui.

Şi acestea toate le ştiți voi, cei inițiați în tainele Creştinismului. Amintiți-vă deci de cuvintele acelea, prin care v-ați lepădat de tirania lui, plecând genunchii, şi alergând către împăratul, şi grăind acele înfricoşate cuvinte prin care ne legăm de-a nu ne mai încrede lui. Diaconul îl mai numeşte şi potrivnic, şi diavol, fiindcă diavolul şi pe Dumnezeu îl defaimă către oameni, şi pe noi către Dumnezeu, şi iarăşi pe noi unii către alții. Acum, de pildă, defaimă pe Iov către Dumnezeu, zicând: „Nu cumva în zadar cinsteşte Iov pre Dumnezeu?" Şi iarăşi altădată defaimă pe Dumnezeu înaintea lui Iov: „Foc a căzut din cer"

(Iov 1, 9-16). Şi iarăşi defaimă pe Dumnezeu către Adam, când îi spune că i se vor deschide ochii. De asemenea, îl defaimă şi către mulţi dintre oameni, zicând că «Dumnezeu nu se mai îngrijeşte de cele văzute, ci a lăsat dracilor cele ale voastre», cum şi către mulţi dintre Iudei defaimă pe Hristos, numindu-l înşelător şi fermecător. Dar poate că ar voi cineva să audă cum diavolul lucrează. Când va afla o minte nedumnezeiască, când va găsi un cuget necurat, atunci se cuibăreşte bine, ca într-un suflet pustiu. Când omul nu-şi aduce aminte de poruncile lui Dumnezeu, nici păzeşte dreptăţile lui, atunci diavolul, luându-l rob, pleacă cu dânsul împreună. Dacă Adam, de pildă, şi-ar fi adus aminte de porunca lui Dumnezeu care spunea: „Din tot pomul să mănânci", dacă ar fi păzit dreptatea care spunea: „În ziua când veţi mânca, cu moarte veţi muri" (Fac. 2, 16-17), nu ar fi pătimit ceea ce a pătimit.

„Ca să-i învrednicească pe dânşii la vreme potrivită băii naşterii din nou, iertării păcatelor". Pe unele le cerem pentru acum, iar pe altele pentru viitor; şi filosofăm pentru baia naşterii din nou, şi în cererea noastră ne învăţăm pe noi înşine a cunoaşte puterea lui. De aici apoi cuvântul ne deprinde a cunoaşte că botezul este naştere din nou, căci ne naştem iarăşi din apă, ca din mitras, ca să nu zică cineva cu Nicodim: „Şi cum poate cineva să se nască, bătrân fiind? Au doară poate intra în pântecele maicii sale şi să se nască de sus?" (In. 3, 4). După aceea, fiindcă a spus de iertarea păcatelor, apoi prin cele ce urmează adevereşte aceasta, zicând: „îmbrăcămintei nestricăciunii", căci cel ce se îmbracă cu haina fiiască este vădit că se face nestricăcios. Dar ce va să zică „în vreme potrivită"? Adică când el va fi bine aşezat, când se va apropia cu bună voire şi credinţă, căci vremea potrivită pentru credincios aceasta este.

„Ca să binecuvinteze intrările şi ieşirile lor, întreaga lor viaţă". Aici li se porunceşte credincioşilor a cere pentru catehumeni şi ceva trupesc, ca unii ce încă sunt mai slabi. „Casele lor, şi slugile lor", adică măcar că ar avea slugi sau rudenii, sau pe alţii din cei de aproape, căci acestea erau răsplătirile ce le da Legământul cel Vechi, şi nimic nu era crezut atât de dureros ca văduvia, ca lipsa de copii, ca jelania pentru o moarte fără de vreme, ca a fi în sărăcie, ca a nu-i merge cuiva lucrurile după dorinţă. Pentru aceea tocmai lasă ca credincioşii să stăruiască şi în asemenea cereri trupeşti, înălţându-i câte puţin. Aceasta o face şi Hristos, aceasta şi Pavel, amintindu-le de binecuvântări din Vechiul Legământ. Hristos o face atunci când zice: „Fericiţi cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul" (Mt. 5, 5), iar Pavel când zice; „Cinsteşte pre tatăl tău şi pre muma ta, ca să trăieşti ani mulţi pre pământ" (Efes. 6, 2-3).

„Pre copiii lor să-i binecuvinteze, şi întărindu-i în măsura vârstei să-i înţelepţească". Şi aici iarăşi le cere şi ceva trupesc, dar şi ceva duhovnicesc, ca unii ce se găsesc încă în stare de copilărie. După aceea apoi le cere numai lucruri duhovniceşti. „Ca să le îndrepteze toate cele ce le stau înainte, zice

spre folosul lor". Nu zice simplu «toate cele ce le stau înainte», ci adaogă, ca să le fie „spre folosul lor". Căci de multe ori poate e vorba de o călătorie, dar nu este spre folos, sau altceva a face, care nu este spre folos. De la acestea dânşii sunt învăţaţi a mulţămi lui Dumnezeu întru toate, ca unele ce se desfăşoară spre folosul lor.

După toate acestea, la urmă Diaconul le porunceşte a se ridica în picioare. Mai nainte poruncindu-le a se pune în genunchi spre a se ruga, şi după ce a cerut Diaconul pentru dânşii cele spuse, după ce şi-au căpătat îndrăzneală, iată că la urmă le porunceşte a se ridică de jos şi a lua şi dânşii parte la rugăciuni. Pe unele le spunem noi, pe altele le îngăduim lor a le spune, deschizându-le uşile spre a se ruga. Mai întâi îi învăţăm noi ca pe copii, iar după aceea le poruncim a grăi şi de la dânşii, zicând: „Îngerul păcii cereţi, catehumenilor", fiindcă este şi înger care are cu sine tulburarea, înger vătămător, ca atunci când zice: „trimitere de îngeri răi" (Ps. 77, 54). Pentru aceea poruncim a cere îngerul păcii, învăţându-se de aici ca să ceară totdeauna pacea, care este legătura tuturor bunătăţilor, ca astfel să scape de toată lupta, de tot războiul, de toată cearta. „Toate cele ce vă stau înainte să vă fie pacinice." Chiar de ar fi ceva greoi, totuşi, dacă este pace, se pare uşor. Pentru aceea Hristos zicea: „Pacea mea o dau vouă" (In. 14, 27). Nici o armă mai puternică nu poate fi pentru diavol precum cearta, lupta şi războiul dintre oameni.

„Pacinică (fie) ziua de astăzi, şi toate zilele vieţii voastre cereţi-le a fi paşnice". Ai văzut cum iarăşi porunceşte a fi întreaga viaţă pacinică?

„Sfârşitul vostru să fie creştinesc", şi la urmă pune cel mai de căpetenie al tuturor bunătăţilor: „Cele bune şi de folos", căci ce nu este bun, nu este nici de folos. Pentru aceea, printre noi, creştinii, alta este firea celor ce folosesc, şi nu după credinţa celor mulţi.

„Pre voi înşivă să vă încredinţaţi (predaţi) Dumnezeului celui viu, şi Hristosului lui." Încă nu le îngăduim lor a se ruga pentru alţii, ci pentru binele lor numai pot a se ruga.

Ai văzut rugăciune deplină, şi în privinţa dogmelor, şi în privinţa vieţii? Căci când zicem evanghelie, îmbrăcăminte nestricăcioasă, când zicem baia naşterii din nou, prin acestea zicem toate dogmele; când zicem minte dumnezeiască, cuget curat, când zicem toate cele spuse mai sus, prin aceasta înţelegem viaţa noastră.

După aceea poruncim de a-şi pleca capetele, cu care prilej dăm dovadă că Dumnezeu a auzit rugăciunile noastre ale tuturor şi că ne binecuvintează. Căci nu om este cel ce binecuvintează, ci prin mâna lui şi prin limba lui noi atragem de la însuşi Împăratul binecuvântarea capetelor celor de faţă. „Şi toţi zic cu glas puternic: Amin".

Dar pentru ce oare vi s-au spus toate acestea? Ca să vă învăț ce trebuie s cere în rugăciuni şi pentru alții, ca să nu creadă credincioşii că atunci când se spun acestea n-au nici o legătură cu dânşii. Căci doară Diaconul când zice „Să ne rugăm pentru catehumeni", nu spune aceste vorbe pereților. Însă unii sunt atât de proşti şi tâmpi, că nu numai în timpul rugăciunilor catehumenilor stau de vorbă în biserică, ci chiar şi în timpul rugăciunilor credincioşilor. De aici vine că totul s-a răsturnat pe dos, că totul s-a stricat, fiindcă în timpul când mai ales trebuie a împăca pe Dumnezeu, în acel timp, zic, mâniindu-l încă mai mult, plecăm la urmă din biserică. Căci în timpul rugăciunilor credincioşilor noi suntem îndemnați a ne rugă iubitorului de oameni Dumnezeu pentru episcopi, pentru preoți, pentru împărați, pentru stăpânitori, pentru pământ şi mare, pentru văzduhuri şi, în sfârşit, pentru întreaga lume.

Deci când noi trebuie a avea o astfel de îndrăzneală încât să ne rugăm şi pentru cei străini, şi totuşi nu suntem cu trezvie spre a ne ruga nici chiar pentru noi, apoi care va fi răspunsul nostru? Ce iertare vom avea? Pentru aceea tocmai vă rog ca toate acestea cugetându-le, să ştim când este timpul de rugăciune, să ne înălțăm mintea sus, să ne dezbrăcăm de cele pământeşti şi să ne atingem de înseşi bolțile cerului, ca astfel să putem face pe Dumnezeu îndurat şi să ne putem învrednici de bunătățile făgăduite. Cărora fie ca toți să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III

„Că lauda noastră aceasta este, mărturia cunoştinţei cugetului nostru, că întru simplitate (ἁπλότητι) şi în curăţia lui Dumnezeu, iar nu întru înţelepciune trupească, ci întru harul lui Dumnezeu am petrecut în lume." (2 Cor. 1, 12)

Aici iarăşi ne descoperă şi o altă pricină de rugăciune, şi încă nu mică, ci chiar foarte mare, şi în stare a ridica cugetul cel afundat de primejdii. Fiindcă a fost zis că Dumnezeu ne-a chemat pe noi, şi că Dumnezeu ne-a mântuit pe noi, şi, în sfârşit, după ce a pus totul în seama îndurărilor lui şi rugăciunilor lor, apoi ca să nu facă prin aceasta trândav pe ascultător, încrezându-se numai milei lui Dumnezeu şi rugăciunilor celorlalţi, arată că şi dânşii nu puţin au lucrat la aceasta. Şi aceasta, desigur, a arătat-o şi mai în urmă, zicând că „precum prisosesc patimile lui Hristos întru noi, aşa prin Hristos prisoseşte şi mângâierea noastră", dar aici vorbeşte şi de o altă ispravă a noastră. Şi care este aceasta? „Că întru simplitate (ἁπλότητι) şi în curăţia lui Dumnezeu, zice, am petrecut în lume". Dar nici aceasta nu este ceva mic spre mângâierea noastră; şi mai bine zis, nu numai spre mângâierea noastră, ci şi spre altceva cu mult mai mare decât mângâierea: spre lauda noastră. Acestea le spunea apostolul, ca şi pe aceia să-i înveţe a nu cădea în împuţinare în vremea ispitelor şi a necazurilor, ci încă să se şi mândrească când cugetul lor este curat, şi totodată se atinge pe nesimţite şi de apostolii cei mincinoşi. Şi după cum în întâia Epistolă le spunea că: „M-au trimis Hristos spre a binevesti, nu întru înţelepciunea cuvântului, ca să nu se zădărnicească crucea lui Hristos" şi „ca credinţa voastră să nu fie întru înţelepciunea oamenilor, ci întru puterea lui Dumnezeu" (1 Cor. 1, 17; 2, 5), tot aşa zice şi aici: „nu întru înţelepciune trupească, ci întru harul lui Dumnezeu". Dar prin cuvintele „nu întru înţelepciune" el lasă a se înţelege şi altceva, adică nu întru înşelăciune, aruncând la o parte şi prin aceasta învăţătura din afară.

„Că lauda noastră aceasta este, zice, mărturia cunoştinţei cugetului nostru", adică «conştiinţa noastră nu are a ne osândi pe noi, ca unii ce am fi umblat în fapte rele. Căci măcar că pătimim mii de rele, chiar dacă din toate părţile suntem loviţi şi ne primejduim, ne este de ajuns spre mângâierea noastră, şi încă nu numai spre mângâiere, cât şi spre încununarea noastră, cugetul nostru cel curat, care mărturiseşte nouă că pătimim acestea nu pentru ceva rău, ci numai pentru că aşa găseşte Dumnezeu cu cale, pentru virtute, pentru filosofie, pentru mântuirea celor mulţi». Deci mângâierea cea dintâi era de la Dumnezeu, iar aceasta era adusă de dânşii şi prin curăţenia vieţii. Pentru aceea o şi numeşte „laudă", căci era izbânda virtuţii lor. Şi care este oare această laudă, şi ce anume ne mărturiseşte cugetul nostru? „Că întru simplitate (ἁπλότητι)", adică nu întru vicleşug, nu prin făţărnicie, nu în batjocură, nu spre linguşire, nu spre înşelăciune şi zavistie, nu întru nimic de acest fel, ci întru toată slobozenia, întru toată nerăutatea, întru adevăr, întru cuget curat şi neviclean, întru o conştiinţă nemincinoasă, neavând nimic ascuns, sau măcar bănuit. „Nu întru înţelepciune trupească", adică nu întru vicleşug, nu întru răutate, nu întru puterea cuvintelor sau îngrămădirea sofismelor – căci aceasta numeşte el înţelepciune trupească. Şi ceea ce aceia credeau ca mare lucru, el tocmai aceea o alungă şi o tăgăduieşte, arătând cu prisosinţă că nu este acest lucru vrednic de laudă, şi nu numai că nu-l caută, ci încă îl şi leapădă şi se ruşinează de dânsul.

„Ci întru harul lui Dumnezeu am petrecut în lume." Dar oare ce va să zică „întru harul lui Dumnezeu"? Adică «prin înţelepciunea cea de la dânsul, prin puterea cea dată nouă, prin semnele ce se fac, prin biruinţa noastră asupra înţelepţilor, asupra ritorilor, filosofilor, împăraţilor, asupra popoarelor, proşti fiind noi, şi neavând cu noi nimic din înţelepciunea din afară». Dar mângâierea şi lauda aceasta nu era cum s-ar întâmpla, ca să se cunoască pe dânşii că nu prin puterea omenească se învredniciseră de ele, ci toate le izbuteau prin harul Sfântului Duh.

„În lume": deci nu numai în Corinth, ci în toate părţile lumii. „Şi mai mult la voi". Dar ce va să zică „mai mult la voi"? „Întru harul lui Dumnezeu am petrecut", căci printre voi, zice, am arătat semne şi minuni, şi cea mai mare străşnicie, şi viaţă fără ponos. – Fiindcă şi aceasta o numeşte harul lui Dumnezeu, iar izbânzile lor le pune în seama acelui har. Într-adevăr, în Corint apostolul a sărit, aşa zicând, chiar peste culmea primejdiilor, predicând evanghelia fără vreo răsplată, pentru ca să cruţe slăbiciunea lor.

„Că nu scriem vouă altele, fără numai cele ce citiţi, sau şi cunoaşteţi" (2 Cor. 1, 13). Fiindcă a vorbit lucruri mari de dânsul şi se părea că el singur mărturiseşte pentru sine, ceea ce era lucru greu, iarăşi îi ia pe dânşii de martori la cele vorbite. «Să nu-şi închipuie cineva, zice, că cele grăite sunt mai mult lăudăroşenie, căci noi acelea le arătăm, pe care le cunoaşteţi şi voi, şi pe

care le veți mărturisi pentru noi înaintea altora, că noi nu mințim. Citind deci, voi știți că ceea ce ne însoțește pe noi în fapte, aceea o vorbim și prin scrisoare; și mărturia voastră nu este deloc împotriva Epistolelor, ci întru totul împreună-glăsuiește ceea ce citiți cu ceea ce cunoașteți, iar cunoașterea aceasta pentru noi o aveți mai dinainte».

„Precum ne-ați și cunoscut în parte" (2 Cor. 1, 14), căci ceea ce voi cunoașteți pentru noi, zice, nu din auzite cunoașteți, ci din însăși cercarea voastră. Cuvintele „din parte" le-a spus mai mult din modestie. De altminteri, acesta este și obiceiul lui, că atunci când grăiește ceva mare, silit de împrejurări – ceea ce nici nu face decât atunci – apoi îndată cumpănește cele spuse, voind a micșora prețul lor. „Și am nădejde că și până în sfârșit veți cunoaște".

Ai văzut iarăși cum de la cele trecute el adevereşte pe cele viitoare, și nu numai de la cele trecute, ci și de la puterea lui Dumnezeu? Căci nu cum s-ar întâmpla s-a rostit, ci totul a pus în seama lui Dumnezeu, chiar și nădejdea tot lui o pune în seamă. „Că lauda voastră suntem, precum și voi a noastră, în ziua Domnului nostru Iisus Hristos". Aici el taie pe nesimțite pizma ce s-ar fi născut din pricina celor grăite, făcându-i pe dânșii părtași și tovarăși slavei izbânzilor lui. «Că lauda aceasta n-a stat numai la noi, zice, ci se întoarce și la voi, și iarăși de la voi vine la noi». Deci fiindcă s-a înălțat pe sine și a adus ca dovadă cele trecute, iar de cele viitoare dă chezășie, apoi ca nu cumva să fie socotit de ascultători ca fanfaron, și nici să le stârnească pizma, după cum am mai spus, iată că lauda o face de obște și zice că cununa aceasta a laudelor este a lor. «Dacă ne vom arăta așa fel, zice, lauda noastră va fi slava voastră, după cum și voi, dacă vă bucurați de cinste, noi ne veselim, și săltăm, și ne încununăm». Și aici iarăși se arată marea lui smerenie din cele ce a spus, căci nu vorbește cu dânșii ca dascălul cu ucenicii, ci ca ucenic cu ucenicii, într-atât cumpănește el vorba, ca și cum era deopotrivă în cinste cu dânșii. Și privește cum îi înalță pe dânșii, cum îi umple de filosofie, ducându-i cu mintea la acea zi. «Să nu-mi spuneți, zice, de cele de față, adică: de clevetiri, de batjocori, de necinstirile cele din partea celor mai mulți, căci din cele de aici nimic nu este mare și însemnat; nici din cele bune și nici din cele rele, adică nici batjocurile și nici laudele oamenilor; ci voi aduceți-vă aminte de ziua aceea grozavă și înfricoșată, în care toate se vor descoperi. Atunci ne vom mândri și noi întru voi, precum și voi întru noi; când și voi vă veți arăta având astfel de dascăli, cari nimic omenesc nu v-au învățat, nici au viețuit cu răutate, nici v-au dat vreo pricină de hulă – precum și noi având astfel de ucenici, cari nu au pătimit nimic omenesc, nici s-au clătinat în credință, ci cu bunăvoire au primit toate, nici dintr-o parte amăgindu-se. Acum, desigur, toate acestea sunt învederate celor ce au minte, atunci însă vor fi învederate tuturor. Așa că, deși ne necăjim acum, totuși nu mică mângâiere avem: acum de la cugetul nostru, atunci însă

şi de la strălucirea acelei zile. Acum numai cugetul nostru ştie că prin harul lui Dumnezeu toate le facem, după cum şi voi ştiţi şi veţi şti; iar atunci toţi oamenii vor afla şi ale noastre, şi ale voastre, şi ne vor vedea pe noi slăviţi unii prin alţii».

Deci ca nu cumva să pară că numai el este strălucit cu lauda, apoi le pune în seamă şi lor pricina acelei laude, şi astfel îi depărtează de supărările cele de faţă. Şi ceea ce a făcut cu mângâierea, spunând că «pentru voi ne mângâiem», aceasta o face şi aici, spunând că «pentru voi ne lăudăm, precum şi voi pentru noi», pretutindeni făcându-i pe toţi tovarăşi tuturor: mângâierii, pătimirilor, şi chiar mântuirii lui, căci şi mântuirea lui o pune în seama rugăciunilor lor. „Ajutorând şi voi pentru noi cu rugăciunea", zice, ne-a scăpat Dumnezeu. Tot aşa deci, el pune şi laudele de obşte, căci după cum a spus acolo, „ştiind că precum sunteţi părtaşi pătimirilor noastre, aşa şi mângâierii" – aşa şi aici: „că lauda voastră suntem, precum şi voi a noastră".

„Şi cu această nădejde mai nainte voiam să vin la voi" (2 Cor. 1, 15). Care nădejde? «Că avem mare încredere în voi, că suntem lăudaţi prin voi; că noi suntem lauda voastră, că ne iubiţi foarte, că nimic rău nu ştiu întru mine, că suntem încredinţaţi că toate cele duhovniceşti sunt cu noi şi că la toate acestea vă avem pe voi martori».

„Voiam mai nainte să vin la voi, şi de la voi să trec în Machedonia" (2 Cor. 1, 16). Şi cu toate acestea, prin întâia Epistolă le-a vestit cu totul dimpotrivă, zicând: „Voi veni la voi când voi trece Machedonia, că prin Machedonia voi să trec" (1 Cor. 16, 5). Deci cum de spune aici cu totul dimpotrivă? Nu spune dimpotrivă câtuşi de puţin, căci acestea poate erau potrivnice celor ce scria, nu însă şi celor ce voia. Pentru aceea şi aici n-a zis că «am scris că voi trece de la voi în Machedonia», ci „voiam", adică «chiar de n-am scris aşa, eu totuşi mă gândeam şi voiam şi mai nainte de a veni la voi; şi atât de departe eram de a nu mă ţine de făgăduinţă, încât chiar voiam a se îndeplini mai curând».

„Ca să aveţi al doilea har". Şi ce va să zică „al doilea har"? Adică «să aveţi harul îndoit: şi prin scrisori, şi prin venirea mea». Sub numirea de har de aici, el înţelege bucuria ce o vor simţi.

„Şi pe la voi să trec în Machedonia, şi iarăşi din Machedonia să vin la voi, şi voi să mă petreceţi în Iudeea. Deci aceasta vrând, au doară uşurătatea minţii am întrebuinţat?" (2 Cor. 1, 17)

Iată că pe faţă leapădă învinuirea ce i se aducea poate asupra întârzierii şi a lipsei lui. Ceea ce el spune, aceasta înseamnă: «Voiam a veni la voi. Deci din ce pricină n-am venit? Oare din pricină că aş fi uşuratec şi mlădios? – Căci aceasta înseamnă cuvintele: «au doară uşurătatea minţii am întrebuinţat». Nicidecum, zice. Aşadar, de ce? „Că cele ce hotărăsc, nu după trup hotărăsc." Dar ce va să zică „nu după trup"? Adică nu trupeşte le judec.

„Ca să fie la mine ce este Aşa, aşa, şi ce Nu, nu." Dar încă şi aceasta este întunecat. Aşadar, ce voieşte el a spune aici? Omul trupesc, adică cel pironit la cele pământeşti, în acestea stă necontenit; cel care este afară de lucrarea duhului, pretutindeni poate să se ducă şi să rătăcească pe oriunde voieşte; iară sluga duhului, care de duh se poartă în dreapta şi în stânga, nu poate peste tot locul să fie stăpân pe părerea sa, care ţine de puterea duhului, ci el suferă acelaşi lucru pe care îl suferă o slugă credincioasă şi înţeleaptă, care pretutindeni este purtat de poruncile stăpânului, neavând de la sine nici o putere, neputând nici măcar a se odihni, ba nici ceva cât de mic a tăgădui celor dimpreună slujitori cu el, căci dacă ar părea potrivnice stăpânului, el nu împlineşte cele făgăduite. Deci aceasta spune el prin cuvintele „nu după trup hotărăsc", adică «nu sunt fără ocârmuirea duhului, şi nici am putere de a merge unde aş voi. Pentru aceea n-am putut veni, căci nu s-a găsit cu cale de duhul» – ceea ce şi în Faptele Apostolilor de multe ori se vede petrecându-se, fiindcă altă dată, de pildă, fiind el pregătit de a pleca, duhul îi poruncea a merge aiurea – «astfel că, dacă n-am venit, zice, aceasta s-a întâmplat nu din „uşurătatea minţii", adică a uşurătăţii mele, ci numai pentru că a trebuit să mă supun duhului aceluia».

Ai văzut iarăşi şi aici felul lui obişnuit de gândire? De la acelea ce credeau că vor putea învedera despre dânsul ca cugetând trupeşte, fiindcă nu împlinise făgăduinţa, tocmai de la acelea el arată că a cugetat duhovniceşte, şi dacă făcea dimpotrivă, ar fi cugetat trupeşte. «Dar ce, zici tu, oare nu împreună cu duhul a făgăduit atunci ceea ce a făgăduit?» Câtuşi de puţin, fiindcă am mai spus că Pavel nu toate cele viitoare şi de folos le prevedea, sau că le ştia mai dinainte. Pentru aceea tocmai în întâia Epistolă zice: „ca voi să mă petreceţi ori încotro voi merge" (1 Cor. 16, 6), temându-se ca nu cumva, spunând că se va duce în Iudeea, să fie silit a se duce în altă parte; aici însă, fiindcă n-a izbutit atunci, o spune acum: „şi voi să mă petreceţi în Iudeea". Ceea ce dovedea dragostea lui către dânşii – de a se duce la dânşii – aceasta o spune hotărâtor, iar a se duce în Iudeea – ceea ce nu-i privea – aceasta n-o mai pune în chip hotărât. Aici însă, fiindcă fusese mustrat de dânşii, îmbărbătându-se, spune hotărât că „în Iudeea". Dar şi această neştiinţă şi neprevedere din parte-i era tot spre folos, ca nu cumva cineva să-şi facă un gând mai mare pentru vrednicia lor. Căci dacă chiar şi aşa fiind, şi totuşi dânşii voiau a le jertfi tauri ca unor zei, dară încă dacă n-ar fi dat pe faţă mai multe pilde de slăbiciune omenească, unde ar fi putut ajunge cu necinstirea lor? Şi pentru ce te minunezi că el nu ştia şi nici nu prevedea toate cele viitoare, dacă de multe ori chiar în rugăciuni nu ştia folosul lor, după cum zice: „că a ne ruga precum se cuvine nu ştim" (Rom. 8, 26). Şi nu spune numai aceasta, ca să nu se pară prea cumpătat, ci chiar arată anume unde nu ştia folosul în rugăciuni. Şi unde

nu-l ştia? Acolo unde se ruga a fi izbăvit de ispite, zicând: „Datu-mi-s-a îmbolditor trupului, îngerul Satanei, ca să mă bată preste obraz" (2 Cor. 12, 7-9), zice, şi apoi îndată adaogă: „Pentru aceasta de trei ori pre Domnul am rugat ca să-l depărteze de la mine; şi mi-a zis: Destul este ţie harul meu, că puterea mea întru neputinţe se săvârşeşte". Ai văzut cum el n-a ştiut să ceară cele folositoare? Pentru aceea nici n-a primit ceea ce de multe ori ceruse.

„Ci credincios este Dumnezeu, că nu a fost cuvântul nostru cel către voi şi Aşa, şi Nu" (2 Cor. 1, 18). Antiteza ce a izvorât de aici foarte bine a dezlegat-o. «Că dacă făgăduind a veni, zici tu, şi totuşi ai voit mai bine a nu veni, şi la tine nu este Aşa şi Nu, ci ceea ce vorbeşti acum răstorni după aceasta, cum ai şi făcut, de pildă, cu călătoria făgăduită, apoi atunci, vai nouă, de nu cumva poate se va fi întâmplat aceasta şi în propovăduirea evangheliei»! Deci ca nu cumva să cugete în acest fel, şi nici să se tulbure, zice: „Credincios este Dumnezeu, că cuvântul nostru ce a fost către voi nu a fost şi Aşa, şi Nu". «În propovăduirea evangheliei, zice, aceasta nu s-a petrecut, ci numai în drumurile şi călătoriile noastre: însă în propovăduirea evangheliei cele ce am spus rămân statornice şi nemişcate». Căci aici, sub numirea de „cuvânt" el a numit propovăduirea evangheliei. După aceea el şi aduce la aceasta o dovadă sigură, căci pune în seama lui Dumnezeu totul. Ceea ce spune, aceasta înseamnă: «Făgăduinţa de a veni la voi a fost a mea, şi eu am făgăduit aceasta de la mine, pe când propovăduirea evangheliei nu este a mea, nici este omenească, ci de la Dumnezeu; dară lui Dumnezeu îi este cu neputinţă a minţi». Pentru aceea şi zice: „credincios este Dumnezeu", adică adevărat. «Deci zice, nu bănuiţi cele ale lui, căci în acestea nimic este omenesc».

Şi fiindcă a spus aici de cuvânt, apoi mai departe adaogă care este cuvântul. Aşadar, care este acel cuvânt: „Că Fiul lui Dumnezeu, zice, [Iisus Hristos][1], cel propovăduit întru voi prin noi, prin mine, şi prin Siluan, şi prin Timothei, nu a fost Aşa, şi Nu" (2 Cor. 1, 19). Prin aceste cuvinte el aduce la mijloc şi ceata dascălilor, făcând prin aceasta mărturia vrednică de credinţă nu numai pentru ascultători, ci şi pentru cei ce au învăţat. Căci deşi Timothei şi Siluan erau ucenici, totuşi apostolul, smerindu-se, i-a prenumărat printre apostoli. Dar oare ce va să zică „nu a fost Aşa, şi Nu"? «Nu am răsturnat, zice, ceea ce am spus mai nainte în propovăduirea evangheliei; n-am spus astăzi aceasta, iar mâine alta, căci aceasta ar fi fost nu dovadă de credinţă, ci de cugetare şi minte rătăcită».

„Ci Aşa întru el a fost", adică, «ceea ce am spus, cuvântul pe care l-am grăit, acelaşi rămâne nemişcat şi neschimbat».

---

[1] În ediţia Sf. Ioan Hrisostom lipseşte numirea de Iisus Hristos, cum se găseşte în ediţia noastră.

„Căci câte sunt făgăduințele lui Dumnezeu, întru el au pre Aşa, şi întru el pre Amin, spre slava lui Dumnezeu prin noi" (2 Cor. 1, 20). Dar ce înseamnă: „câte sunt făgăduințele lui Dumnezeu"? Multe făgăduia propovăduirea evangheliei; dar şi dânşii toate acestea le făgăduiau şi le propovăduiau. Aşa, de pildă, le-au vorbit pentru înviere, şi pentru înălțare, şi pentru nestricăciune, şi pentru marile răsplătiri şi pentru bunătățile cele negrăite. «Deci aceste făgăduințe, zice, rămân neclătite, şi întru dânsele nu s-a întâmplat Aşa şi Nu, adică câteodată adevărate cele spuse, altă dată mincinoase, ca, de pildă, venirea mea la voi, ci pururea adevărate». Şi mai întâi el se luptă pentru dogmele credinței şi pentru cuvântul lui Hristos, „Că cuvântul nostru ce a fost către voi nu a fost Aşa, şi Nu", după aceea pentru făgăduințe, „căci câte sunt făgăduințele lui Dumnezeu, întru el au pe Aşa". Deci dacă câte le făgăduieşte sunt adevărate, şi le va da negreşit, cu atât mai mult este adevărat el, şi cuvântul pentru dânsul, şi nu se poate spune că acum este, iar altă dată nu este, ci pururea este, şi acelaşi este.

Dar oare ce va să zică „întru el au pre Aşa, şi pre Amin"? Arată aici ceea ce numaidecât va fi, căci făgăduințele sunt întru dânsul, şi deci nu într-un om au a se face şi împlini. «Deci zice, nu te teme, căci doară nu este om ca să bănuieşti, ci Dumnezeu, care a şi zis, care va şi împlini ceea ce a zis».

"Spre slava lui Dumnezeu prin noi". Şi ce înseamnă „spre slava prin noi"? Adică le împlineşte pe ele prin noi; adică şi binefacerile cele către noi spre slava lui sunt făcute – căci aceasta înseamnă „spre slava lui Dumnezeu". Deci dacă sunt spre slava lui Dumnezeu, apoi negreşit vor fi. Slava lui nu o va disprețui, chiar de ar fi disprețuit el mântuirea noastră; acum însă nici mântuirea noastră n-o disprețuieşte, şi pentru că este foarte iubitor de oameni, şi fiindcă mântuirea noastră este împreună legată cu slava lui. Aşa că, dacă făgăduințele sunt spre slava lui, apoi negreşit că şi mântuirea noastră va urma negreşit, ceea ce şi în Epistola către Efeseni o spune necontenit, ca, de pildă, acolo unde zice: „spre lauda slavei lui" (Efes. 1, 14); şi, în sfârşit, pretutindenea pune aceasta, arătând neapărata trebuință de a se petrece aşa, ceea ce şi aici spune, că făgăduințele lui nu se dezmint niciodată, căci acele făgăduințe nu numai că mântuie pe noi, dar şi pe dânsul îl slăvesc. «Deci zice, să nu-ți închipui că s-au făgăduit prin noi, şi să te îndoieşti, căci nu se împlinesc prin noi, ci printr-însul. Şi făgăduințele lui printr-însul, căci am spus vouă nu pe ale noastre, ci pe ale sale.

„Iară cel ce adevereză pre noi împreună cu voi întru Hristos, şi au uns pre noi, Dumnezeu este. Carele ne-au şi pecetluit, şi au dat arvuna duhului întru inimile noastre" (2 Cor. 1, 21-22). Iarăşi cele viitoare le adevereşte din cele trecute. Că dacă El este cel care ne adevereşte întru Hristos, adică cel ce nu ne lasă a ne clătina din credința cea întru Hristos, şi cel ce ne-a uns, şi ne-a dat

duhul întru inimile noastre, cum nu ne va da şi cele viitoare? Că cel ce ne-a dat începutul, sau aşa-zicând temelia, cel ce ne-a dat sorgintea şi rădăcina, ca de pildă, adevărata cunoştinţă de dânsul, împărtăşirea cu duhul – apoi atunci cum nu ne va da şi cele ce izvorăsc din acestea? Dacă acelea ni se dau pentru acestea, apoi cu atât mai mult ni le va da; şi dacă ni le-a dat fiind noi vrăjmaşi, apoi cu atât mai mult ni le va da fiind prietenii lui.

Pentru aceea nici nu a zis simplu „duhul", ci „arvuna duhului" a numit-o, ca astfel de la aceasta să te încrezi de toate celelalte, căci dacă nu avea să ne dea totul, n-ar fi hotărât a ne da arvuna duhului, şi apoi a se pierde în zadar. Şi priveşte recunoştinţa lui Pavel, care pare că spune: «Ce trebuie a zice că nu este întru noi adevărul făgăduinţelor? Când chiar a sta înţepeniţi şi nemişcaţi, şi încă nu este al nostru, ci şi aceasta este a lui Dumnezeu, căci „cel ce ne adeverează (ne încredinţează, ne întăreşte) pre noi, zice, Dumnezeu este". Aşadar, nu noi suntem cei ce ne sprijinim, fiindcă noi înşine avem trebuinţă de sprijin. Prin urmare, nimeni să nu-şi închipuie că propovăduirea evangheliei se primejduieşte întru noi, fiindcă El singur şi-a luat totul asupră-şi, şi de totul se îngrijeşte». Dar oare ce va să zică „ne-au uns pre noi" şi „ne-au pecetluit pre noi"? Adică ne-a dat Duhul, care le-a făcut pe amândouă, făcându-ne deodată şi proroci, şi preoţi, şi împăraţi, fiindcă aceştia se ungeau în legea veche. Noi însă nu numai una din aceste vrednicii avem, ci pe câteşitrele, şi încă cu prisosinţă, căci şi de Împărăţie avem a ne bucura, şi preoţi ne facem, înainte-punând jertfă trupurile noastre, după cum zice: „Puneţi înainte trupurile voastre jertfă vie, sfântă, bineplăcută lui Dumnezeu" (Rom. 12, 1), şi după acestea ne facem şi proroci, fiindcă ni se descoperă toate câte ochiul nu a văzut, urechea nu a auzit, şi la inima omului nu s-au suit.

[1]Dară noi ne facem împăraţi şi în alt fel, dacă vom voi a ne stăpâni cugetele cele necuviincioase. Cum că unul ca acesta împărăţeşte, şi încă mai vârtos decât cel ce este îmbrăcat cu porfiră şi cu diadema pe cap, aceasta vă voi face-o învederată. Împăratul fireşte că are multe armate, însă şi noi avem în capul nostru mai multe gânduri decât armatele lui, ba încă nici se poate număra mulţimea gândurilor ce se perindă prin capul nostru. Şi încă nu numai mulţimea gândurilor se poate vedea, ci în această mulţime se găsesc şi mulţi voievozi, şi polcovnici, şi sutaşi, şi căpitani, şi arcaşi, şi lăncieri. Şi ce altceva poate face pe un împărat? Poate că hainele? Dar şi acesta este îmbrăcat cu o îmbrăcăminte cu mult mai bună şi mai frumoasă, pe care nici molia nu o roade, nici timpul n-o prăpădeşte. Pe lângă acestea are şi o cunună foarte frumoasă, aceea adică a îndurărilor lui Dumnezeu. „Binecuvintează, zice, suflete

[1] *Partea morală.* Cel ce-şi stăpâneşte cugetele sale cele necuviincioase este împărat; şi mărturie despre Avraam *(Veron).*

al meu pre Domnul, pre cel ce te încununează cu milă şi cu îndurări". Are apoi şi pe aceea a slavei, după cum zice: „cu slavă şi cu cinste ai încununat pre el", şi „căci cu arma buneivoiri ai încununat pre noi". Are încă şi pe aceea a harurilor, după cum zice: „Că cunună a harurilor va pune pre creştetul tău" (Ps. 102, 1 şi 4; 8, 6; 5, 12; Pilde 1, 9). Ai văzut cât de felurită şi de încântătoare este această cunună?

Decât că e bine ca noi să cercetăm chiar de la început cu toată amănuntimea cele ale împăraţilor acestora. Împăratul acela stăpâneşte pe purtătorii de suliţi, şi tuturor porunceşte, şi iarăşi toţi ascultă şi-i slujesc lui, însă eu îţi voi arăta la acesta din urmă o mai mare stăpânire decât la cel dintâi. Şi se poate ca mulţimea armatelor unuia şi a gândurilor altuia să fie aceeaşi, sau şi mai mare, dar noi trebuie a cerceta supunerea şi ascultarea supuşilor lor. Şi să nu-mi pui la mijloc pe cei ce au stăpânit rău, fiindcă atunci şi eu îţi voi pune înainte pe cei ce au căzut din împărăţie şi au fost ucişi de însăşi straja lor împărătească. Deci să nu aducem la mijloc de aceştia, ci să căutăm şi să cercetăm pe cei ce şi-au chivernisit bine împărăţia lor. Tu pune la mijloc pe cine vei voi – eu însă îţi voi pune pe Patriarhul Avraam. Într-adevăr, atunci când i s-a poruncit a jertfi pe fiul său, poţi singur să judeci câte gânduri nu s-au răzvrătit în capul lui, şi cu toate acestea, pe toate le-a supus, şi toate se temeau şi tremurau de frica lui, mai mult chiar decât se tem cei din straja împărătească de împăratul, şi numai cu privirea le-a liniştit pe toate, şi nici măcar unul n-a îndrăznit a crâcni, ci s-au supus, şi toate s-au dat la o parte ca înaintea împăratului, deşi erau foarte mânioase şi foarte silnice. Nici vârfurile sulițelor celor ascuţite nu sunt aşa de grozave, când sunt ridicate în sus de mulţimea ostaşilor, pe cât erau de grozave atunci gândurile în capul fericitului Patriarh, însă nu înarmate cu suliţe, ci cu ceea ce era cu mult mai ascuţite decât sulițele, cu milostivirea şi dragostea de la fire. De-aceea gândurile cu pricina puteau străpunge sufletul lui mai grozav decât orice ascuţiş de suliţă. Niciodată sulița n-ar putea fi aşa de ascuţită ca boldurile gândurilor acelora, care ascuţite fiind, şi ridicate drept în sus din fundul inimii lui, străpungeau mintea acestui drept. Cu sulițele ostaşilor este trebuinţă şi de timp, şi de voinţă, şi de rană, şi de durere, şi numai după acestea vine moartea, pe când cu acest drept nu a mai fost trebuinţă de nimic din acestea, atât de iuţi şi usturătoare au fost acele rane. Dar deşi atâtea gânduri se întrarmaseră împotriva lui, totuşi mare era liniştea lui sufletească, şi toate acele gânduri au stat liniştite, mai mult împodobindu-l decât înfricoşându-l. Priveşte-l ridicând cuţitul asupra fiului său, şi apoi pune la mijloc oricâţi Augusti sau Chesari vei voi, căci nici pe unul nu-l vei găsi ca pe acesta, şi nici vei putea arăta pe vreunul dintr-înşii atât de înţelept şi vrednic de ceruri.

Dară apoi dreptul acesta a câştigat o biruinţă strălucită şi împotriva tiraniei celei mai puternice, căci cu adevărat nimic nu este atât de tiranic ca firea; şi

de ai spune de mii de ucigaşi de tirani, nu ne-ai putea arăta nici pe unul ca acest drept. Căci biruința lui a fost biruință de înger, şi nu de om. Firea a fost aruncată jos împreună cu armele ei, cu întreaga oaste, pe când el sta cu mâna întinsă, ținând în ea nu vreo cunună, ci cuțitul care era mai strălucit decât orice cunună, şi ceata îngerilor îl aplauda, iară Dumnezeu din ceruri îl lăuda. Fiindcă dânsul petrecea în ceruri, apoi de acolo îşi primea şi răsplătirea. Ce poate fi mai strălucit ca această biruință? Sau, mai bine zis, ce ar putea fi deopotrivă cu acest trofeu, cu această biruință? Dacă un luptător biruieşte, şi la urmă nu un vestitor de jos, ci însuşi Dumnezeu din ceruri sculându-se, vesteşte pe învingătorul olimpic, apoi oare aceasta nu s-ar părea a fi mai strălucit decât toate cununile, şi n-ar pune în mirare pe întregul public privitor? Deci când nu om împărat, ci însuşi Dumnezeu, nu în locul de privelişte de la luptele olimpice, ci în locul de privelişte al întregii lumi, în adunarea îngerilor şi a arhanghelilor, îl vesteşte de sus cu glas puternic – apoi unde vom pune noi pe sfântul acesta, spune-mi?

Şi de crezi, să ascultăm însuşi glasul acela. Care este deci acel glas? „Avraame, Avraame, să nu pui mâna ta pre Isaac, nici să faci lui ceva, că acum am cunoscut că te temi tu de Dumnezeu, şi nu ți s-a făcut milă de fiul tău cel iubit pentru mine" (Fac. 22, 11-12). Ce vrea să zică aceasta? Oare Cel ce ştie toate şi mai nainte de naşterea cuiva, acum a cunoscut? Deşi evlavia bărbatului era cunoscută şi oamenilor, deoarece atâtea pilde i se dăduseră de bunăvoirea lui Dumnezeu, când i-a zis lui: „Ieşi din pământul tău şi din rudenia ta" (Fac. 12. 1); când pentru dânsul şi pentru cinstea cea către dânsul i-a încredințat întâietatea asupra nepotului său Lot; când l-a izbăvit de atâtea primejdii; când i-a poruncit a se duce în Eghipet, şi când, luându-i-se femeia de Faraon, el nu s-a neliniştit, şi altele multe. Şi după cum am mai zis, dacă şi un om ar fi putut din toate acestea să cunoască evlavia sfântului bărbat, apoi cu atât mai mult Dumnezeu, care nu aşteaptă niciodată să afle din sfârşitul împrejurărilor. Dar cum l-a îndreptățit pe el, dacă nu-l cunoştea? „A crezut, zice, Avraam, şi s-a socotit lui întru dreptate" (Rom. 4, 3). Deci ce va să zică „acum am cunoscut"? Sirul[1] zice: „acum ai făcut cunoscut", adică oamenilor. «Căci eu, zice, ştiam de demult, chiar şi mai nainte de acele porunci». Dar atunci pentru ce acum a făcut-o cunoscut şi oamenilor? Oare cele de mai nainte nu erau de ajuns spre a arăta dragostea şi supunerea lui către Dumnezeu? Erau de ajuns, firește, însă faptul jertfirii fiului său era aşa de mare şi însemnat față de acelea, că toate la un loc nu însemnau nimic. Aşadar Dumnezeu a spus cuvintele

[1] Desigur că aici Sf. Ioan Hrisostom face vorbire de ediția Sfintei Scripturi din limba Siriacă, cunoscută sub numele de *Peshito,* adică *corectă, adevărată,* care era în uz pe atunci în Siria; sau poate chiar la Efrem Sirul, care se folosea tot de acea ediție.

cu pricina înălțând oarecum virtutea bărbatului şi arătându-l mai presus de toți. Chiar şi mulți dintre oameni obişnuiesc a vorbi astfel, când e vorba de ceva care covârşeşte şi întrece pe cele dinainte; de pildă, când cineva primeşte un dar din partea altuia, cu mult mai mare decât cele dinainte, de multe ori zice: «Acum am cunoscut că cutare mă iubeşte», dar prin aceasta nu voieşte a spune că mai nainte nu cunoştea, ci voieşte numai a arăta că darul ce i-a dat acum este mai mare decât toate celelalte.

Tot aşa şi Dumnezeu vorbind omeneşte, zice: „Acum am cunoscut", nimic alta voind, fără numai a-i pune înainte o şi mai mare răsplătire, iar nu că atunci a aflat de frica ce Avraam avea de dânsul, sau de măreția fricii. Căci doară şi atunci când zice: „Veniți să ne pogorâm şi să vedem" (Fac. 11, 7), nu spune că avea trebuință de pogorâre, căci el toate le plineşte, şi toate le ştie lămurit – ci ne învață a nu hotărî niciodată ceva cum s-ar întâmpla. De asemenea şi când zice „Domnul din cer au privit" (Ps. 14, 2), slujindu-se de o metaforă, spune aici despre cunoaşterea amănunțită a oamenilor.

Tot aşa şi aici zicând: „acum am cunoscut", prin aceasta arată că dovada pe care el o dă acum este mai mare decât toate cele dinainte. Despre aceasta dă şi dovadă, zicând: „Că nu ai cruțat pre fiul tău cel iubit pentru mine". Şi n-a zis numai „pe fiul tău", ci a adăogat încă şi „cel iubit". Căci el a nesocotit nu numai firea, ci şi dragostea lui părintească ce o avea pentru însuşirile cele frumoase ale copilului. Deci dacă părinții nu disprețuiesc cu uşurință nici chiar pe copiii cei răi, ci îi jelesc şi pe aceştia, apoi atunci când este şi fiu, şi adevărat, şi unul născut, şi iubit, şi Isaac, şi când urmează a fi jertfit de însuşi tatăl său – cine ar putea spune măreția filosofiei? Biruința aceasta este mai strălucită decât mii de diademe şi de cununi nenumărate. Cel ce este încununat cu diadema împărătească, de multe ori este supărat de moarte de mii de zavistii când de abia şi-a pus-o pe cap, dară şi mai nainte de moarte, ca şi după moarte – pe când cununa acestuia nimeni nu i-o poate răpi nici după moarte, nici dintre casnicii săi, nici dintre cei străini.

Dar tu priveşte şi pe piatra scumpă a acestei diademe; căci ca o piatră scumpă, aşa este împreună-legată cu sfârşitul. Şi care este acest sfârşit? „Pentru mine", zice, căci nici nu este atât de minunat lucru că nu a cruțat pe singurul său fiu, pe cât de minunat că «pentru dânsul nu l-a cruțat». O, fericită dreaptă, cărui cuțit te-ai învrednicit! O, minunat cuțit, cărei drepte te-ai învrednicit! O, minunat cuțit, spre ce trebuință te-ai făcut, şi ce slujbă ai săvârşit, şi cărui chip ai slujit! Cum s-a însângerat, şi cum nu s-a însângerat! Dară nici nu ştiu ce să zic: aşa de înfricoşată a fost taina! Nu s-a atins de pielea pruncului cuțitul, nici a pătruns prin gâtul acelui sfânt, nici s-a înroşit de sângele dreptului; sau mai bine zis, şi s-a atins, şi a pătruns, şi s-a înroşit, şi s-a înfipt, şi nu s-a înfipt! Dar poate că vă par ca şi cum aş fi întru uimire, ca ieşit

din minți, de vreme ce mă dezic întruna. În adevăr că sunt întru uimire, pricepând minunea dreptului, însă nu mă dezic defel! Iată dar că mâna dreptului Avraam a băgat cuțitul în gâtul copilului... dar iată că şi mâna lui Dumnezeu nu a lăsat ca acel cuțit împlântat să se murdărească de sângele copilului. Căci nu numai Avraam stăpânea acel cuțit, ci şi Dumnezeu, şi unul îl împingea cu voia, iar celalalt îl oprea cu glas din cer. Acelaşi glas a înarmat mâna dreptului, şi tot acelaşi a şi dezarmat-o, şi întocmai ca şi sub porunca căpitanului se supunea lui Dumnezeu, şi toate făcea după semnele ce i se da, şi toate le îndeplinea la glasul lui! Gândeşte-te bine, Dumnezeu i-a zis: Jertfeşte-l, şi îndată s-a înarmat; i-a zis apoi: Nu-l jertfi, şi de îndată s-a dezarmat, căci toate erau rânduite şi purtate de voia lui. Şi iată că Dumnezeu a arătat lumii pe ostaşul şi pe căpitanul, a arătat lumii pe încununatul îngerilor, pe preotul, pe împăratul, pe cel încununat cu diademă, pe cel purtător de biruință, pe izbânditorul, pe învingătorul cel fără lovire. Că după cum un căpitan ar avea un ostaş strălucit, care prin îndemânarea lui de a mânui armele, prin ținuta lui şi prin chipul de a se lupta ar uimi pe vrăjmaş, tot aşa şi Dumnezeu numai prin voința, prin chipul luptei, prin ținuta acestui drept a uimit pe vrăjmaşul nostru al tuturor, pe diavolul, şi l-a pus pe fugă. Şi mi se pare că necuratul, spăimântându-se atunci, a plecat.

Dar dacă ar zice cineva că pentru ce oare nu a lăsat Dumnezeu pe Avraam ca să-şi împlânte mâna dreapta în gâtul copilului, şi fără de veste a ridicat pe cel hotărât spre jertfire – am răspunde că Dumnezeu nu are obiceiul de a primi astfel de sânge şi că o astfel de masă este numai a spurcaților draci.

Iată deci că aici amândouă acestea s-au arătat deodată; adică şi iubirea de oameni a Stăpânului, şi recunoştința robului. Şi mai întâi că a ieşit din pământul său, cu care prilej s-a depărtat de însăşi firea sa de om. Pentru aceea, împreună cu cel născut al său a luat şi lucrul cel mai de căpetenie al tuturor bunătăților, care este recunoştința. Şi cu drept cuvânt. Căci el a ales a nu mai fi tată, decât să se arate rob nerecunoscător. Pentru aceea nu numai tată a fost, ci şi preot. Şi fiindcă s-a lepădat de cele ale lui pentru Dumnezeu, pentru aceea şi Dumnezeu împreună cu acestea i-a hărăzit şi cele ale sale. Când vrăjmaşii năvălesc asupra celui drept, atunci şi Dumnezeu vine în ajutor, făcând minuni până la capăt, ca, de pildă, cu cei trei Coconi în cuptorul cel cu foc, cu Daniil în groapa leilor şi cu atâți alții., iar când el porunceşte, porunca lui se întinde până la bunăvoirea omului.

Deci ce îi lipsea lui Avraam, când el avea această bunăvoire? Nu cumva poate prevăzuse el viitorul? Nu cumva se gândea la iubirea de oameni a lui Dumnezeu? Că dacă poate şi era Proroc, însă Prorocul nu le ştie pe toate. Aşa că la urmă această jertfă ar fi fost de prisos şi nevrednică de Dumnezeu, dacă el s-ar fi gândit la acestea. Iar dacă trebuia să afle că Dumnezeu este în putere a scula şi din morți pe cineva, apoi aceasta ar fi putut-o afla cu mult mai mi-

nunat de la pântecele cel sterp [al Sarei]; şi mai vârtos, chiar şi mai nainte de acea dovadă, căci credincios este el.

Dar tu nu te minuna numai de dreptul acesta, ci şi de râvna lui, şi văzându-l într-atâta tulburare şi vârtej de valuri, plutind ca pe o mare liniştită, tot aşa să mânuieşti şi tu cârma supunerii şi bărbăției tale. Nu te uita numai la aceea că a clădit jertfelnic şi a pus deasupra lemne, ci adu-ți aminte şi de glasul copilului, şi gândeşte-te câte spaime şi gânduri n-au trecut prin capul lui, când mai ales a auzit pe copil zicând: „Tată, unde este oaia de jertfă?" Gândeşte-te, zic, câte cugetări n-au trecut atunci prin capul său, nu înarmate cu sulițe de fier, ci de foc, care îl înțepau din toate părțile şi-l străpungeau. Că dacă chiar şi acum încă văd pe mulți lăcrămând, deşi poate nu sunt părinți şi încă nici n-au auzit sfârşitul acestei istorisiri, apoi ce a trebuit oare să sufere cel care-l născuse pe copil, care-l crescuse, care-l avea numai pe acela, care ajunsese în bătrânețe adânci, care-l vedea şi îl auzea, şi care îndată trebuia a-l jertfi? Ce înțeles au graiurile! Ce nevinovată-i întrebarea! Cine deci era cel ce lucra aici? Oare diavolul, ca să înflăcăreze firea? Să nu fie una ca aceasta! Ci Dumnezeu, ca astfel încă mai mult să cerce sufletul cel de aur al dreptului. Când femeia lui Iov grăieşte, atunci diavolul lucrează, căci şi sfatul ce-i dă este drăcesc, iară aici copilul nimic hulitor nu grăieşte, ci încă foarte bine-cinstitor şi prevăzător. Dar apoi din graiurile acelea şi multă gingăşie izvora, multă miere picura din sufletul cel blând şi liniştit. Aceste graiuri erau de-ajuns spre a muia chiar şi un cuget împietrit! Cu toate acestea, pe acel suflet de diamant nu l-au încovoiat defel, nu l-au mişcat câtuşi de puțin, şi nici nu a zis: „De ce mai numeşti tată pe cel ce peste puțină vreme nu-ți va mai fi tată, pe cel ce a şi pierdut această cinste?" Şi pentru ce oare şi copilul îl întreabă? Dar şi întrebarea nu a făcut-o numai din duh de iscodire, şi ca să fie spusă, aşa zicând, ci fiindcă se găsea în nedumerire de cele ce vedea înaintea sa. Căci, într-adevăr, se gândea că dacă tatăl său nu ar fi voit ca să-l ia tovarăş numai pe el la cele ce urmau a se petrece, negreşit că nu ar fi lăsat pe ceilalți slujitori ca să rămână în vale şi să-l ia numai pe dânsul.

Iată de ce numai când au fost singuri l-a întrebat pe tatăl său, când nimeni nu mai auzea cele vorbite; atât de mare era înțelepciunea copilului.

Oare nu v-ați înflăcărat cu toții, bărbați şi femei, la auzul acestora? Oare nu fiecare dintre voi se disprețuieşte pe sine în cugetul său şi sărută pe acest copil? Oare nu fiecare îi admiră înțelepciunea, ruşinându-se, aşa zicând, față de evlavia acestui copil, cu care fiindu-i legate oarecum picioarele şi fiind pus pe lemne, el nu se minuna, nu se zbătea, nu învinuia pe tatăl său ca pe un ieşit din minți, ci încă era şi legat, şi ridicat sus pe lemne, şi toate le răbda în tăcere ca un miel, sau mai bine zis, ca şi Stăpânul nostru al tuturor, căci blândețea aceluia o închipuia, şi icoana lui o avea în sine, după cum zice: „Ca o oaie spre junghiere s-a adus, şi ca un miel fără de glas înaintea celui ce îl tunde pre el" (Is. 53, 7), deşi el a grăit, după cum şi stăpânul lui a grăit. Deci cum de a

fost fără de glas? Ce înseamnă aceasta? Adică nu a zis nimic semeț, nimic aspru, ci toate cu blândețe şi plăcute, iar graiurile ce le-a rostit arătau mai mult tăcerea, sau mai bine zis blândețea izvorâtă din tăcere. Fiindcă şi Hristos când zicea: „De am grăit rău, mărturiseşte răul, iară de am grăit bine, pentru ce mă baţi", prin aceste vorbe a arătat mai multă blândețe decât dacă ar fi tăcut. Şi după cum acesta vorbea cu tatăl său de pe jertfelnic, tot aşa şi Hristos grăia de pe cruce: „Părinte, iartă lor, zice, că nu ştiu ce fac" (Lc. 23, 34).

Deci ce-i răspunde Patriarhul? „Dumnezeu, fiule, se va griji de oaia de jertfă". Fiecare dintr-înşii cheamă pe celălalt cu numirea firească, acela zicând: tată, iar acesta: fiule. Pentru aceea din amândouă părțile războiul se aţâță, şi mare este tulburarea lor, în timp ce sfărâmarea de corabie nu se vede nicăieri, fiindcă filosofia pe toate le stăpânea. Apoi fiindcă a auzit că Dumnezeu se va griji, nimic n-a mai răspuns copilul, nici a mai ispitit, atât de înțelept era acel copil, şi încă găsindu-se în floarea vârstei.

Ai văzut acum pe împăratul, câte armate a stăpânit, şi câte războaie? Căci nici erau atât de grozavi varvarii față de cetatea Ierusalimului, când de multe ori o loveau, pe cât de grozave erau gândurile Patriarhului care-l înconjuraseră din toate părțile – şi, cu toate acestea, pe toate le-a biruit.

Voieşti a vedea în el şi pe Preot? Pilda nu este atât de departe. Căci când îl vezi având cu sine foc şi cuțit, iar jertfa stând pe altar, pentru ce te mai îndoieşti de preoția lui? Iar dacă voieşti a vedea şi jertfa, apoi vezi-o îndoită. A adus spre jertfă pe copil, dar a adus şi oaia, sau mai bine zis, mai nainte de toate celelalte a adus spre jertfă părerea, voia sa, şi prin sângele oii el a sfințit dreapta sa, iar prin junghierea copilului, însuşi sufletul său. Astfel deci s-a hirotonisit preot prin sângele fiului său cel unul-născut, prin jertfirea mielului. Căci şi preoții se sfințeau prin sângele jertfelor ce se aduceau lui Dumnezeu.

Voieşti a vedea în el şi pe Proroc? „Avraam, părintele vostru, zice, s-a veselit ca să vază ziua mea, şi o a văzut, şi s-a bucurat". (In. 8, 56). Tot asemenea şi tu, prin botez, te faci şi împărat, şi preot, şi proroc; împărat te faci lepădând jos toate faptele cele rele şi jertfind păcatele; preot, aducându-te pe sineți lui Dumnezeu şi jertfindu-ți trupul şi pe tine însuți. „Că de murim împreună cu Hristos, zice, împreună cu dânsul vom şi învia" (2 Tim. 2, 11); şi proroc te faci aflând de cele viitoare, făcându-te însuflat şi pecetluit. Că precum pe ostaşi se pune pecetea, adică semnul cetei din care fac parte, tot aşa şi Duhul înseamnă pe cei credincioşi, şi de vei dezerta cumva, tuturor vei fi cunoscut. Iudeii aveau pecetea aceea numită tăiere împrejur, iară noi avem arvuna Duhului.

Acestea deci ştiindu-le, iubiților, şi cugetând la vrednicia noastră, să arătăm o viața vrednică de harul Sfântului Duh, ca astfel să ne învrednicim şi de viața viitoare. Căreia fie ca toți să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IV

„Iară eu martur pre Dumnezeu chem asupra sufletului meu, că spre cruțarea voastră nu am venit până acum în Corinth." (2 Cor. 1, 23)

Dară ce spui, fericite Pavele? Nu ai venit în Corinth cruțându-i pe dânșii? Aşadar, aici ne aduci o dezicere vădită. Mai sus ziceai că de aceea nu ai venit, fiindcă cele ce chibzuieşti nu le chibzuieşti după trup, şi că nu eşti stăpân pe sineți, ci că te porți pretutindeni de stăpânirea Duhului, şi ai pus la mijloc necazurile ce ai avut; pe când aici spui că al tău a fost de a nu te duce la dânşii, iar nicidecum stăpânirea Duhului, de vreme ce zici: „Că spre cruțarea voastră nu am venit". Deci ce putem spune aici? Sau că şi aceasta era tot de la Duhul, că a voit el să vie, dară Duhul l-a împiedicat de a se duce, punându-i înainte ca pricină cruțarea lor – sau că vorbeşte de o alta ducere, arătându-le că mai nainte de a le scrie întâia Epistolă a voit a se duce, însă Duhul l-a oprit, pentru dragostea către dânşii, ca nu cumva să rămâie neîndreptați. Dar chiar şi după a doua Epistolă, Duhul neîmpiedicându-l defel, el totuşi pentru această pricină a rămas pe loc. Ceea ce şi trebuie mai ales a bănui, că adică la început Duhul îl împiedica, dar după aceea, chiar şi el gândindu-se că aceasta este bine, a rămas pe loc. Dară tu te gândeşte cum iarăşi pomeneşte de dânsul, înfățişându-se pe sine prin cele dimpotrivă, ceea ce nu voi înceta a spune necontenit. Fiindcă era firesc ca dânşii să bănuiască nevenirea lui şi să zică că «De aceea nu ai voit a veni, fiindcă ne-ai urât», apoi iată că el arată cu totul dimpotrivă, că de aceea nu a voit a veni, fiindcă îi iubea pe dânşii. Dar ce înseamnă „spre cruțarea voastră"? «Am auzit, zice, că au curvit unii dintre voi; deci nu voiam ca, venind la voi, să vă supăr». Fiindcă găsindu-se printre dânşii, era neapărată trebuință de a cerceta lucrurile, de a înfrunta şi a pedepsi, şi multora dintre dânşii de a le cere socoteală. «Pentru aceea, zice, am crezut că este mult mai bine a sta departe şi a lăsa vreme de pocăință, decât a certa, fiind de față, şi a întărâta încă mai mult lucrurile». De altminteri, cam pe la sfârşitul Epis-

tolei a şi învederat aceasta mai pe faţă, zicând: „Că mă tem nu cumva, dacă voi veni, să vă aflu pre voi precum nu voiesc, şi eu să mă aflu vouă precum nu voiţi; nu cumva iarăşi de voi veni, să mă smerească Dumnezeul meu către voi (faţă de voi), şi să plâng pre mulţi carii au greşit mai nainte şi nu s-au pocăit de necurăţia, şi curvia, şi spurcăciunea carea au făcut" (2 Cor. 12, 20-21).

Aceasta deci o arată şi aici, pe care deşi o spune ca îndreptăţindu-se oarecum de neducerea la dânşii, totuşi îi şi atinge cu multă putere şi-i înfricoşează. Căci le-a şi dat a înţelege pentru ce anume pedepse fiind ei vinovaţi, vor fi pedepsiţi de nu s-ar îndrepta iute; ceea ce de altminteri iarăşi o învederează pe la sfârşitul Epistolei, zicând: „că de voi veni iarăşi, nu voi cruţa" (2 Cor. 13, 2). Acolo desigur că o spune mai lămurit, iară aici, fiindcă era începutul Epistolei, nu o spune chiar pe faţă, ci cam acoperit; şi încă nu se mulţămeşte nici cu atât, ci chiar şi aceasta o îndreaptă iarăşi. Fiindcă zicerea aceasta, „spre cruţarea voastră nu am venit până acum" este graiul unuia ce are mare stăpânire asupra altora – căci cineva cruţă pe aceia pe care îi şi poate pedepsi, domnul lor fiind – apoi mângâindu-i oarecum, şi acoperind ceea ce se părea a fi aspru, zice: „Nu că doară am avea stăpânire preste credinţa voastră" (2 Cor. 1, 24), adică «nu de aceea am spus că cruţându-vă nu am venit, ca şi cum aş fi domn peste voi». Şi încă nu a spus «peste voi», ci „preste credinţa voastră", ceea ce era şi mai blând, şi mai adevărat. Căci cine poate să silească pe cel ce nu voieşte a crede?

„Ci suntem împreună-lucrători bucuriei voastre". «Fiindcă bucuria voastră, zice, este şi a noastră, de aceea nu am venit, ca nu cumva să vă supăr şi pe voi, în acelaşi timp să sporesc şi mâhnirea mea; deci am rămas pe loc, ca astfel îndreptându-vă prin ameninţare, să vă bucuraţi. Căci noi toate facem spre bucuria voastră, şi pentru această bucurie ne silim, de vreme ce şi noi ne împărtăşim de dânsa».

„Căci cu credinţa staţi". Priveşte-l şi aici cât de acoperit vorbeşte. Fiindcă prin întâia Epistolă îi atinsese cu putere, şi acum se temea de a-i atinge iarăşi, mai cu seamă că dăduseră dovadă de schimbare, negreşit că de astă dată ar fi răsturnat totul dacă dânşii ar fi suferit aceeaşi certare, deşi se schimbaseră. Pentru aceea tocmai această Epistolă este cu mult mai blândă decât cealaltă.

„Şi am judecat aceasta întru mine, ca să nu vin iarăşi la voi cu întristare" (2 Cor. 2, 1). Cuvântul „iarăşi" arată că el era supărat încă de acolo, şi părând că se îndreptăţeşte de nevenirea sa, pe nesimţite se atinge de dânşii. Că dacă dânşii îl şi supăraseră, şi iarăşi l-ar fi supărat, apoi poţi pricepe în câtă scârbă şi amărăciune s-ar fi aflat el. Decât că nu spune aceasta, că l-au supărat, ci îşi mânuieşte vorba în alt chip, de altminteri acelaşi lucru lăsând a se înţelege, zicând că «De aceea nu am venit, ca să nu vă supăr»; ceea ce, desigur, chiar dacă are aceeaşi putere cu ceea ce am spus, totuşi este mai bine primită de ascultători.

„Măcar că de şi vă întristez eu pre voi, dar cine este cel ce mă veseleşte pre mine, fără numai cel ce se întristează de la mine?" (2 Cor. 2, 2). Dar care este urmarea gândului? Mare este această urmare. Gândeşte-te bine. «Nu am voit să vin la voi, zice, ca nu cumva să vă întristez mai mult, certându-vă, mâhnindu-vă, scârbindu-vă». Apoi fiindcă şi aceasta era destul de aspru şi avea în sine învinuirea lor, că adică trăiau astfel şi se purtau astfel încât Pavel se întrista, apoi făcând cuvenita îndreptare, zice: „Măcar că de vă şi întristez eu pre voi, dar cine este cel ce mă veseleşte pre mine, fără numai cel ce se întristează de la mine?" Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Dar dacă ar trebui de-a mă găsi şi în întristare, fiind silit a vă certa şi a vă vedea întristați, apoi chiar şi acest lucru mă veseleşte. Căci aceasta este dovada celei mai mari dragoste, a mă socoti atât de vrednic, încât să pot a vă întrista pe voi, eu, cel scârbit şi întristat de voi». Şi priveşte înțelepciune la el: că ceea ce era ca lege pentru ucenici, a se întrista şi a simți certările ce li se dădeau, aceasta tocmai o aduce aici ca mulțămindu-l şi veselindu-l pe dânsul. «Că nimeni nu mă veseleşte atât de mult, zice, ca acela ce se abate de la cuvintele mele, şi pe urmă se întristează văzându-mă supărat»; deşi mai firesc era a zice: «Că dacă eu vă întristez pe voi, apoi cine este cel ce poate a vă veseli?» Însă nu spune aceasta, ci acelaşi lucru îl întoarce pe dos, mângâindu-i şi zicând: «Deşi vă întristez pe voi, totuşi prin aceasta îmi pricinuiți cea mai mare mulțămire, fiindcă vă simțiți atinşi de vorbele mele».

„Şi am scris vouă aceasta" (2 Cor. 2, 3). Ce anume? «Că de aceea nu am venit, zice, fiindcă v-am cruțat pe voi». Şi când anume a scris? Poate în întâia Epistolă, când zicea: „Că nu voiesc acum în treacăt să vă văz" (1 Cor. 16, 7). Eu nu cred aceasta, ci chiar în această Epistolă, acolo unde zice: „Nu cumva iarăşi dacă voi veni, să mă smerească Dumnezeul meu față de voi" (2 Cor. 12, 21). «Am scris vouă aceasta cam pe la sfârşitul Epistolei, zice, „ca nu cumva iarăşi dacă voi veni, să mă smerească Dumnezeul meu față de voi şi să plâng pre mulți carii au greşit mai nainte". Dar pentru ce ai scris? Ca nu, dacă voi veni, să am întristare de cele ce mi se cădea să mă bucur, având nădejde spre voi toți, că bucuria mea a voastră tuturor este". Fiindcă a zis mai nainte că «Eu mă bucur, întristându-vă voi», şi chiar aceasta era încă mai semeț şi mai aspru, apoi iarăşi a întors vorba altfel, şi prin cele ce a adăogat a făcut-o mai blândă. «Pentru aceea, zice, am scris vouă mai nainte, ca nu cumva când voi veni, să vă găsesc în întristare. Pentru aceea am zis: „ca să nu vin iarăşi cu întristare la voi", nu gândindu-mă la ale mele, ci la ale voastre. Că ştiu că dacă mă vedeți bucurându-mă, şi voi vă bucurați, iar de mă vedeți întristat, şi voi vă întristați».

Dară tu priveşte chiar de la început cum se urmează cele grăite, căci numai aşa cuvântul ne va fi mai lesne de înțeles. «Nu am venit, zice, ca nu cumva să

vă întristez pe voi, găsindu-vă neîndreptați. Aceasta însă am făcut-o nu gândindu-mă la mine, ci la folosul vostru. Că eu, zice, fiind voi întristați, am nu puțină mulțămire când vă văd îngrijindu-vă atâta de mine, încât vă și întristați și sunteți mâhniți când eu sunt necăjit. „Dar cine este cel ce mă veseleşte pre mine, fără numai cel ce se întristează de la mine?" Dar cu toate acestea, chiar și așa găsindu-mă, fiindcă mă gândesc la ale voastre am scris vouă aceasta, nu ca să vă întristez, căci și aici iarăși nu la folosul meu mă gândesc, ci la al vostru. Știu bine că și voi vă veți întrista văzându-mă întristat, precum și când mă vedeți bucurându-mă, vă bucurați și voi». Privește înțelepciune la dânsul. A zis: «Ca să nu vă întristez, nu am venit, deși mă bucur», zice. Apoi ca să nu pară că, fiind dânșii întristați, el se bucură, «întru atâta mă bucur, zice, întrucât vă ating pe voi, fiindcă de altminteri mă întristez când pe cei iubiți astfel mă văd silit a-i întrista, nu numai că îi cert, ci că și însumi eu sunt întristat din această pricină». Gândește-te încă cum aceasta el o pune cu laude, zicând: „de cele ce mi se cade să mă bucur". Aceasta însă vine din partea unuia care este adevărat părinte; este ca și cum ar spune cineva de nişte fii cari au avut de la el multe binefaceri și pentru cari mult s-a ostenit. «Deci dar de aceea scriu, și nu viu, fiindcă nevenind iconomisesc ceva mare și însemnat; și nu urându-vă, nici disprețuindu-vă, ci încă mult iubindu-vă».

Apoi, fiindcă a zis că cela ce îl întristează, îl bucură, ca nu cumva dânșii să zică că «de aceea te bucuri, ca să arăți tuturor câtă putere ai», a adăogat îndată: „Că din multă scârbă și necaz al inimii am scris vouă, cu multe lacrămi, nu ca să vă întristați, ci ca să cunoașteți dragostea carea cu prisosință am spre voi" (2 Cor. 2, 4). Dar ce poate fi mai iubitor ca acest suflet? «Nu numai din scârbă, zice, ci „din multă scârbă", și nici numai cu lacrămi, ci „cu multe lacrămi și necaz al inimii", adică «am fost năduşit și sugrumat de întristare; și cu toate acestea, nepurtând cu mine deloc acea întristare, am scris vouă: „nu ca să vă întristați, ci ca să cunoașteți dragostea, zice, carea cu prisosință am spre voi" – deși parcă ar fi fost mai firesc a zice «nu ca să vă întristați, ci ca să vă îndreptați», fiindcă de aceea le-a scris. Însă nu o spune aceasta, ci mai ales îndulcindu-și cuvântul și ațâțându-i spre o mai mare dragoste, pune aceasta în locul aceleia, arătând că toate le face din dragoste. Și nici nu a zis simplu, dragostea, ci „dragostea carea cu prisosință am spre voi". Căci el voiește și prin aceasta a-i atrage, arătându-le că pe dânșii îi iubește mai mult decât pe toți și că se poartă cu dânșii ca și cu cei mai aleși ucenici. Pentru aceea și zicea: „că de și altora nu sunt apostol, dară vouă sunt", și: „că de ați avea mulți învățători întru Hristos, dară nu mulți părinți" (1 Cor. 9, 2; 4, 15), și iarăși: „întru harul lui Dumnezeu am petrecut în lume, și mai mult la voi" (2 Cor. 1, 12), iar aici „dragostea carea cu prisosință am spre voi". Așa că, deși cuvintele erau pline de mânie, totuși mânia lui izvora din multa dragoste și durere ce o

avea față de dânșii. «Și scriind Epistola, zice, eu pătimeam, simțeam durere nu numai că voi ați păcătuit, ci și pentru că eram silit a mă întrista. Dar și aceasta este tot din dragoste. După cum cineva având un copil al său cu o rană putredă pe trup, s-ar vedea silit de a-i tăia rana și a o arde, însă pentru amândouă el ar suferi deodată, adică și pentru că este bolnav, în același timp și pentru că este silit de a-i tăia rana, tot așa, zice, pătimesc și eu. Așa că ceea ce voi credeți că este semn că eu vă urăsc, aceasta tocmai este dovada ca vă iubesc mult». Deci dacă a se întrista venea din dragoste, apoi cu atât mai mult a se bucura, fiind ei întristați.

Deci îndreptățindu-se pe sine – căci în multe locuri se îndreptățește, și nu se rușinează; și dacă aceasta o face însuși Dumnezeu, zicând: „Norodul meu, ce am făcut vouă?" (Mih. 4, 3), apoi cu atât mai mult Pavel – îndreptățindu-se pe sine, zic, și urmând a trece cu vorba la urmă și la îndreptățirea cea pentru curvar, apoi ca nu cumva dânșii să-i schimonosească voia, ca și cum li s-ar fi poruncit cu totul dimpotrivă, și să se îndărătnicească – de vreme ce tot el a fost cel care se ridicase altă dată cu urgie asupra acelui curvar, iar acum le poruncea de a-i trece cu vederea, de a-l avea iarăși în dragoste – apoi privește cum a iconomisit el mai dinainte aceasta, atât prin cele vorbite, cât și prin cele ce va vorbi mai departe.

Căci ce zice el? „Iar de a întristat cineva, nu pre mine a întristat" (2 Cor. 2, 5). Mai întâi lăudându-i pe dânșii, ca bucurându-se de cele ce și el se bucură și întristându-se de cele ce și el se întristează, la urmă trece cu vorba și la acel curvar, zicând mai întâi că „bucuria mea a voastră a tuturor este". «Deci, zice, dacă bucuria mea este bucuria voastră a tuturor, apoi trebuie a o simți și acum împreună cu mine, după cum atunci v-ați întristat împreuna cu mine. Căci de cele ce v-ați întristat, la urmă v-ați bucurat, și de cele ce vă bucurați acum, același lucru îl veți face dacă veți judeca drept». Și nu a zis că «întristarea mea este și a voastră a tuturor», ci acest lucru îl pregătește prin alte vorbe, iar aici a pus ceea ce nu era nevoie, a pus, zic, bucuria, spunând „că bucuria mea a voastră a tuturor este".

Apoi le amintește de cele de mai nainte, zicând: „Iar de a întristat cineva, nu pre mine a întristat, ci din parte, ca să nu vă îngreuiez pre voi pre toți". «Știu, zice, că v-ați înfuriat și v-ați smintit împreună cu mine de fapta acelui curvar, și din parte pe voi pe toți v-a întristat acel păcat. Pentru aceea am și zis „din parte", nu ca și cum voi v-ați fi întristat mai puțin decât mine, ci ca să nu îngreuiez pe acel curvar. Că el nu numai pe mine m-a întristat, ci și pe voi deopotrivă, deși cruțându-l pe dânsul am zis „din parte". Ai văzut cum îndată le-a muiat mânia, arătându-i pe dânșii părtași și la oțărârea lui împotriva acelui curvar?

„Că destul este unuia ca acestuia certarea aceasta, carea este de către mulți" (2 Cor. 2, 6). Şi nu zice hotărâtor «curvarului aceluia», ci simplu „unuia ca acestuia", ca şi în întâia Epistolă, deşi nu din aceeaşi pricină – acolo ruşinându-l, iară aici cruțându-l. Pentru aceea nici nu pomeneşte aici defel de păcatul făcut de acela, fiindcă acum era vreme de îndreptățire.

„Aşa încât dimpotrivă, voi mai mult să-i dăruiți şi să-l mângâiați, ca nu cumva, pentru mai multă mâhniciune, să fie înghițit unul ca acela" (2 Cor. 2, 7). Aşadar, el nu numai că porunceşte a slăbi cu certarea aceluia, ci încă a se şi întoarce la cele dinainte. Căci pe cel bătut, dacă numai te-ai atins de el şi nu-l vei vindeca, nimica ai făcut. Priveşte apoi şi pe acela cum l-a contenit iarăşi, ca nu cumva prin iertare să se facă mai rău. Că dacă s-a şi mărturisit poate, şi s-a şi pocăit, totuşi apostolul arată că a luat iertarea păcatului nu atât în urma pocăinței lui, pe cât în urma darului. Pentru care şi zice: „să-i dăruiți şi să-l mângâiați", precum şi mai jos acelaşi lucru îl învederează. «Nu doară că este vrednic de aceasta, zice, şi nici pentru că ar fi arătat o pocăință îndeajuns cer acest lucru, ci pentru că e slab şi neputincios». Pentru aceea a şi adăogat: „ca nu cumva, pentru mai multă mâhniciune, să fie înghițit unul ca acela". Aceste vorbe sunt ale unuia care mărturiseşte pe de-o parte marea lui pocăință, iar pe de alta nici nu-l lasă a cădea în deznădăjduire.

Dar ce va să zică „să fie înghițit unul ca acela"? Sau că făcând, poate, ceea ce a făcut şi Iuda vânzătorul, sau că, trăind, să se facă şi mai rău. «Că măcar că ar căuta să fugă, zice, ca să nu sufere mai departe durerea pricinuită din necontenita dojenire, totuşi de multe ori fiind deznădăjduit, sau ca şi crăpat de necaz, acestea îl vor duce negreşit la o mai mare răutate. Deci trebuie a preîntâmpina aceasta, ca nu cumva rana să se facă mai dureroasă, şi ceea ce am câştigat de-acum să nu pierdem prin necumpătare». Acestea le zicea apostolul, după cum am mai spus, şi domolindu-l, şi îndemnându-l a nu se face mai leneş după iertarea lui. «L-am primit, zice, nu ca pe unul ce s-a spălat şi s-a curățit întru totul, ci temându-mă ca nu cumva să facă ceva şi mai rău». De aici învățăm că pocăința celor ce păcătuiesc trebuie a o hotărî nu numai după firea păcatelor, ci şi după cugetul şi aplecarea celor ce păcătuiesc, ceea ce a şi făcut atunci apostolul. Căci se temea de slăbiciunea şi neputința aceluia, pentru care şi zicea: „ca nu cumva să fie înghițit unul ca acela" ca de o fiară sălbatică, ca de o furtună sau de o năpastă neprevăzută.

„Pentru aceea vă rog pre voi" (2 Cor. 2, 8). Aici nu mai porunceşte, ci se roagă, nu ca dascăl al lor, ci ca unul de-o seamă, şi se roagă de dânşii ca şi cum dânşii şedeau pe scaunul de judecător, iar pe sine se pusese în rândul apărătorilor. Şi fiindcă a câştigat ceea ce voia, apoi cu lăcomie oarecum se foloseşte de rugăciune. Şi pentru ce anume îi rogi, spune-mi? „Să întăriți spre acela dragostea", iar nu să vă apropiați de dânsul cum s-ar întâmpla. Aceasta

iarăşi vine de la unul care mărturiseşte marea lor virtute, că adică cei ce-l iubeau pe acela astfel încât se strângeau pe lângă el şi se făleau cu prietenia lui, aceia la urmă îl disprețuiseră atât de mult, încât l-au făcut pe Pavel să se ostenească pentru dânsul şi să-i roage a întări din nou dragostea spre el; aceasta, zic, mărturiseşte marea lor virtute. Aceasta este virtute de ucenici, aceasta virtute de dascăl, de a-i face pe aceia aşa de blânzi, iar pe el de a-i rândui în aşa chip. Aceasta dacă s-ar face şi acum, negreşit că nu s-ar vătăma cei ce păcătuiesc fără simțire. Căci nici a iubi cum s-ar întâmpla nu trebuie, şi nici a disprețui fără vreo pricină oarecare.

„Pentru aceasta am şi scris vouă, ca să cunosc cugetul vostru, de sunteți întru toate ascultători" (2 Cor. 2, 9), nu numai în a tăia pe cineva din adunarea credincioşilor, ci şi în a-l uni, în a-l aduce iarăşi în acea adunare. Ai văzut iarăşi cum şi aici îi împinge la luptă? Căci după cum atunci când acela a păcătuit, i-a speriat pe dânşii dacă nu-l vor tăia de la Biserică, zicând că „puțin aluat toată frământătura dospeşte" (1 Cor. 5, 6) şi altele multe de acestea, tot aşa şi aici iarăşi le pune înainte frica de neascultare, şi numai cât nu zice că «după cum atunci nu numai pentru dânsul, ci şi pentru voi am scris, tot asemenea şi acum, nu atâta pentru acela, cât mai ales pentru voi, ca să nu vă arătați a fi iubitori de ceartă şi neomenoşi, şi nu întru toate ascultători. Pentru aceea a şi zis: „Pentru aceasta am şi scris vouă, ca să cunosc cugetul vostru, de sunteți întru toate ascultători".

Aceea – tăierea acelui curvar de la Biserică – s-ar fi crezut poate de unii a fi izvorâtă din zavistie şi pizmă, pe când aceasta, primirea lui din nou printre dânşii, mai cu seama arată supunerea şi ascultarea lor şi dacă sunt destoinici spre iubirea de oameni. Aceasta este cu adevărat recunoştință de ucenici, a asculta de dânsul nu numai când le spunea acelea, ci şi când le poruncea cele dimpotrivă. Pentru aceea a şi spus „întru toate", arătând că, dacă nu vor asculta, nu atât pe acela, cât pe dânşii se vor necinsti, dându-şi singuri faima de iubitori de ceartă. Aceasta deci o face cu scopul ca şi de aici să-i împingă spre supunere şi ascultare. Pentru aceea şi zice: „că pentru aceasta am scris vouă" – deşi nu pentru aceasta le-a scris, însă zice că pentru aceasta, ca astfel să-i atragă la sine. Căci lucrul de căpetenie pentru apostol era mântuirea păcătosului, însă acolo unde nimic nu vătăma mântuirea, le făcea şi plăcerea lor. Când el zice „întru toate", prin aceasta iarăşi îi laudă, aducându-le aminte de supunerea şi ascultarea de dinainte, pe care o şi aduce la mijloc.

„Iar căruia dăruiți ceva, şi eu" (2 Cor. 2, 10). Priveşte cum şi de astă dată el se pune al doilea la rând, adică dă întâietate acelora, iar el se pune la urmă. Aceasta înseamnă a muia îndărătnicia, aceasta va să zică a linişti o voință războinică. Apoi, ca nu cumva prin aceste vorbe să-i facă îngâmfați, ca văzându-se stăpâni, şi să nu-l ierte pe acel curvar, iarăşi îi îmboldeşte către aceasta,

zicând: „că şi eu de am dăruit ceva, căruia am dăruit, pentru voi", adică «chiar şi aceasta pentru voi am făcut-o», zice. Şi precum atunci când le poruncea de a-l tăia pe acela de la Biserică nu i-a lăsat numai pe dânşii a fi stăpâni a-l ierta, zicând: „Iată că am judecat... a da pe unul ca acela Satanei", ci i-a luat pe dânşii ca tovarăşi la această hotărâre, zicând: „adunându-vă voi şi duhul meu, să daţi pre unul ca acela Satanei" (pregătind prin aceasta două lucruri mari: şi că a rostit hotărârea, şi că nu fără dânşii a rostit-o, ca să nu pară că îi loveşte prin aceasta, şi nici că dă acea hotărâre singur, ca să nu-l creadă îngâmfat, iar dânşii trecuţi cu vederea şi umiliţi, dar nici că le îngăduie lor totul, ca nu cumva, văzându-se stăpâni, să ierte fără vreme pe acel păcătos şi deci să-l predea diavolului fără voia lor), tot aşa şi aici face, zicând «că, iată, eu am şi iertat, după cum am judecat în întâia Epistolă».

După aceea, ca nu cumva să se creadă ca loviţi, fiind trecuţi cu vederea, zice: „pentru voi". Dar ce? Oare pentru oameni a iertat el? Nu. Iată pentru ce a şi adăogat: „în faţa lui Hristos". Ce va să zică „în faţa lui Hristos"? «Sau după Dumnezeu, zice, sau în slava lui Hristos». „Ca să nu fim cuprinşi (înşelaţi) de Satana, că nu este să nu ştim noi cugetele (meşteşugirile) lui" (2 Cor. 2, 11). Ai văzut cum le şi îngăduie puterea de a-l ierta, şi apoi iarăşi le-o ridică; ca prin una să-i moaie, iar prin cealaltă să le taie din capul locului îndrăzneala? Şi nu numai aceasta o mrejeşte de aici, ci şi că, dacă nu ar asculta, apoi vătămarea le-ar fi de obşte, ceea ce a făcut şi la început. Căci şi atunci zicea că „puţin aluat toată frământătura dospeşte". Aceasta deci o spune şi aici prin cuvintele: „ca să nu fim cuprinşi (înşelaţi) de Satana".

Şi pretutindeni, în sfârşit, el şi pe sine se dezvinovăţeşte în privinţa acelui curvar, şi pe dânşii în acelaşi timp. Căci gândeşte-te de la început. „Iar de a întristat cineva, zice, nu pre mine m-a întristat, ci din parte, ca să nu vă îngreuiez pre voi pre toţi"; apoi iarăşi: „Că destul este unuia ca acesta certarea aceasta, carea este de către mulţi". Aceasta este părerea şi hotărârea lui. Totuşi el nu a stat numai în hotărârea lui, ci iarăşi îi ia de tovarăşi, zicând: „Aşa că, dimpotrivă, mai mult să-i dăruiţi şi să-l mângâiaţi. Pentru aceea vă rog pre voi să întăriţi spre acela dragostea". Deci după ce le-a lăsat lor toată puterea, deodată trece la puterea şi stăpânirea sa, zicând: „Că pentru aceasta am şi scris vouă, ca să cunosc cugetul vostru, de sunteţi întru toate ascultători". Mai departe apoi iarăşi le face pe plăcerea lor, zicând: „Iar căruia dăruiţi ceva" – aici le face lor plăcere – „şi eu" – iar aici sieşi. Apoi mai departe şi acelora, şi sieşi, zicând: „Că şi eu, de am dăruit ceva, pentru voi (am făcut aceasta) în faţa lui Hristos" – adică sau spre slava lui Hristos, sau că şi aceasta am făcut-o poruncindu-mi-se de Hristos, ceea ce mai cu seamă îi îndupleca pe dânşii. Căci s-ar fi înfricoşat, firește, dacă nu ar fi dăruit ceea ce trecea la Hristos, şi ceea ce era pe placul său. Apoi iarăşi arată vătămarea obştească dacă nu ar fi

ascultători, zicând: „ca să nu fim cuprinşi (ispitiţi) de Satana". Şi bine zice el „ca să nu fim cuprinşi", «fiindcă diavolul nu-şi ia numai pe ale sale, ci răpeşte şi cele ale noastre, zice, fiindcă acela (curvarul) s-a făcut mai bun. Să nu-mi spui numai că el a ajuns pradă fiarei celei sălbatice, ci gândeşte-te şi la aceasta, că prin pierderea aceluia se împuţinează numărul turmei, şi mai ales acum, când se poate recâştiga ceea ce diavolul a lepădat».

„Că nu este să nu ştim cugetele (meşteşugirile) lui", fiindcă de multe ori şi sub forma evlaviei el pierde pe cineva, căci el pierde pe om nu numai ducându-l în curvii, ci poate încă şi dimpotrivă, a-l strica prin întristarea cea peste măsură în timpul pocăinţei. Căci când împreună cu ai săi diavolul îi ia şi pe ai noştri, când el şi poruncind a păcătui prăpădeşte şi nimiceşte, şi chiar când, poruncind noi a se pocăi, el pierde, apoi cum să nu se numească faptul acesta cuprindere sau ispitire din parte-i? Că lui nu-i este de ajuns a pierde pe cineva prin păcat, ci şi prin pocăinţă o face aceasta, dacă noi nu privighem. Pentru aceea, cu drept cuvânt că a şi numit aceasta cuprindere sau ispitire, fiindcă necuratul ne stăpâneşte chiar şi prin cele ale noastre. A lua pe cineva în stăpânirea sa pentru păcat, aceasta e al său – dar a-l lua şi pentru pocăinţă, aceasta nu mai este a lui; arma aceasta este a noastră, şi nicidecum a lui. Când deci el şi aşa ne poate lua în stăpânirea sa, gândeşte-te cât de urâtă este această biruire a noastră, cum îşi va bate joc şi va râde de noi ca de nişte mişei şi ticăloşi, dacă ar fi ca el să ne învingă chiar cu armele noastre. Şi într-adevăr, este lucru de râs şi încărcat de cea mai josnică ruşine ca dânsul să făurească ranele prin chiar doftoriile noastre. Pentru aceea şi zicea apostolul: „că nu este să nu ştim cugetele (meşteşugirile) lui", dând prin aceste cuvinte a se înţelege felurimea uneltirilor, viclenia lui, şi tot ceea ce poate vătăma sub forma evlaviei.

[1]Acestea deci şi noi cugetându-le, iubiţilor, să nu dispreţuim pe nimenea vreodată, şi iarăşi niciodată să nu deznădăjduim dacă cădem în păcate, şi nici iarăşi să nu ne trândăvim, ci greşind noi, să ne zdrobim cugetul, iar nu să punem înainte numai vorbe goale. Căci eu cunosc pe mulţi cari zic că trebuie negreşit a plânge cineva păcatele sale, însă nimic mare nu lucrează; ei postesc, cum să nu, şi poartă haine aspre, însă mai mult decât cârciumarii iubesc banii; se biruie de mânie mai mult decât fiarele sălbatice, şi se bucură de hulele aruncate asupra aproapelui mai mult decât se bucură alţii de laudele ce li se fac. Acestea însă nu sunt pocăinţă; ci mai mult chip al pocăinţei sunt, şi umbră, iară nu pocăinţă. Pentru aceea este bine a zice şi de aceştia ceea ce spune Pavel: gândiţi-vă bine, că „nu este ca să nu ştim cugetele (meşteşugirile) lui". Pe unii necuratul îi pierde prin păcate, pe alţii prin pocăinţă, pe ceilalţi prin alt

[1] *Partea morală.* Despre pocăinţă, şi că nu trebuie a dispreţui pe nimeni *(Veron).*

mijloc, nelăsând a se folosi cu ceva din pocăința lor. Fiindcă a pierde de-a dreptul pe cineva nu a găsit mijlocul, apoi asupra unora prelungeşte necazurile, iar roadele le răpeşte el, încredințându-i că au isprăvit toate, şi astfel nemaigrijindu-se de celelalte. Deci ca nu cumva să ne frământam în zadar şi fără scop, apoi mai bine să vorbim puțin şi cu femeile, căci boala aceasta este mai cu seamă a femeilor. Bine este şi ceea ce faceți acum, adică bune sunt şi postul, şi culcarea jos pe pământ, şi cenuşa pe cap, însă când celelalte nu sunt de față, nici un folos nu aveți din acestea. De altfel Dumnezeu a arătat cum iartă păcatele; deci pentru ce, lăsând acea cale, vă deschideți o alta? Au păcătuit odinioară Ninevitenii, şi au făcut de acestea pe care şi voi le faceți acum, însă să vedem cu ce s-au folosit. După cum se întâmplă cu cei bolnavi, că mulți doftori îi văd şi multe doftorii le scriu, însă cel înțelept nu se gândeşte ce anume a făcut cel bolnav, ci ce anume l-a folosit, tot asemenea trebuie a ne gândi şi în cea de față. Deci ce a folosit pe varvarii aceia? Şi-au rânduit post în păcatele lor, ba încă şi-au rânduit un post foarte aspru, şi-au rânduit îmbrăcare cu sac, cu cenuşă pe cap, cu bocete, cu culcarea pe pământ, dar şi-au rânduit şi schimbarea vieții. Dar să vedem ce anume din acestea i-a făcut sănătoşi. «Şi de unde am putea şti?», zici tu. Dacă ne vom duce la doftor, dacă-l vom întreba pe dânsul. Nu va ascunde nimic de noi, ci totul ne va spune. Dar mai drept grăind, pentru ca nimeni să nu fie care să nu ştie, şi nici să aibă trebuință de a i se spune, el a şi scris doftoria ce i-a ridicat pe dânşii din boală.

Deci care este acea doftorie? „Şi au văzut Dumnezeu, zice, că s-a întors fieştecare din calea sa cea vicleană, şi s-a pocăit de relele care grăise să le facă lor" (Iona 3, 10). Nu zice că a văzut postul lor cel îndelungat, nici sacul sau cenuşa ce-şi puseseră pe cap. Şi acestea nu le zic nu surpând postul – să nu fie una ca aceasta! – ci îndemnând ca o dată cu postul să se facă şi ceea ce este mai bun decât postul, aceea adică de a se depărta cineva de toată răutatea.

A păcătuit şi David. Deci să vedem cum s-a pocăit şi acesta. Trei zile a şezut pe pământ, însă aceasta o făcea nu pentru păcatele sale, ci pentru fiul său care era ca beat de patimă; pe când păcatul în alt chip l-a curățit, prin smerita cugetare, prin zdrobirea inimii, prin umilința sufletului, prin faptul că nu a mai căzut în acele păcate, că-şi amintea într-una de ele, că suferea cu mulțămire toate cele ce veneau asupră-i, că îi cruța pe cei ce îl întristau, şi nu numai că nu se răzbuna împotriva celor ce meşteşugeau rele asupra sa, ci încă şi pe cei ce voiau să facă aceasta îi împiedica. Când, de pildă, Semei arunca asupra lui cuvintele cele mai batjocoritoare[1], David zicea către curtenii lui care se smintiseră de aceasta: „Lăsați-l să blesteme, că Domnul au zis lui: Blestemă pre David". Căci el avea inimă zdrobită şi smerită, ceea ce mai vârtos i-au şi

[1] A se vedea cartea a 2-a a Împăraților 16, 6 şi urm.

curățit păcatele. Aceasta este adevărată mărturisire, aceasta este adevărata pocăință. Dar dacă noi, postind, vom fi îngâmfați, nu numai că cu nimic nu ne vom folosi, ci chiar ne vom şi vătăma mai mult.

Deci, iubitule, smereşte-ți şi tu inima, ca să tragi către tine pe Dumnezeu, căci „aproape este Domnul de cei zdrobiți cu inima" (Ps. 33, 18). Oare nu vezi în casele cele mai strălucite cum cei necinstiți nu răspund nici chiar slugilor celor mai mici care-i batjocoresc, ci rabdă totul pentru disprețul în care i-a adus păcatul? Tot aşa fă şi tu. Chiar de te-ar batjocori cineva, tu nu te înfuria, ci suspină din străfundul inimii, nu pentru batjocură, ci pentru păcatul care te-a adus în acea necinste. Suspină când păcătuieşti, iar nu când urmează a fi pedepsit, fiindcă aceasta dacă o faci, nu înseamnă nimic – ci suspină fiindcă ai disprețuit pe Stăpânul tău, cel atât de blând, cel atât de blajin, cel ce atât de mult te-a iubit pe tine, şi a fost atât de legat de mântuirea ta, încât chiar şi pe Fiul său l-a dat pentru tine.

Pentru toate acestea deci suspină, şi să o faci necontenit, fiindcă aceasta este adevărată mărturisire. Nu te arăta astăzi vesel şi mâine posomorât, apoi iarăşi vesel, ci petreci totdeauna în plâns şi zdrobire de sineți. „Fericiți cei ce plâng, zice, că aceia se vor mângâia", adică cei ce plâng şi se jelesc necontenit. Rămâi deci făcând aceasta necontenit, şi fiind cu băgare de seamă la tine însuți, şi zdrobindu-ți inima, întocmai celui care, pierzând pe fiul său cel adevărat, l-ar jeli întruna. „Rupeți-vă, zice, inima, iară nu veşmintele voastre" (Ioil 2, 13). Dar cel rupt nu se mai poate ridica în sus, cel zdrobit nu se scoală. Pentru aceea Prorocul Ioil zice: „Rupeți-vă inima", iar David: „Inimă zdrobită şi smerită Dumnezeu nu va defăima" (Ps. 50, 19). Măcar de ai fi şi înțelept, măcar şi bogat, măcar şi boier, rupe-ți inima, nu o lăsa pe dânsa ca să cugete mari, nici să se îngâmfe. Căci ceea ce e rupt nu se îngâmfă. Tot aşa şi tu, smereşte-te cu cugetarea. Gândeşte-te că vameşul numai printr-un singur grai s-a îndreptățit, deşi ceea ce-a spus nu era smerită cugetare, ci adevărată mărturisire. Deci dacă aceasta are o atât de mare putere, dar încă smerita cugetare? Iartă păcatele celor ce greşesc ție, căci şi lucrul acesta iartă păcatele. Şi pentru cea dintâi, zice: „L-am văzut că a umblat posomorât pre căile sale şi l-am tămăduit pre el" (Is. 57, 17-18), şi aceasta a muiat mânia lui Dumnezeu în vremea lui Ahaav; iar pentru cea de-a doua zice: „Iertați şi se va ierta vouă". Dar mai este încă şi altă cale care poartă această doftorie pentru noi, adică defăimarea păcatelor celor săvârşite. „Spune tu întâi fărădelegile tale, zice, ca să te îndreptățeşti" (Is. 43, 26). Şi cel ce pătimeşte rele şi mulțămeşte, dezleagă păcatele, precum şi milostenia, carea este mai mare decât toate.

Deci numără doftoriile care vindecă ranele tale, şi toate le pune necontenit: smerita cugetare, mărturisirea, nepomenirea de rău, a mulțămi lui Dumnezeu pătimind rele, a face milostenii cu bani şi cu lucruri şi a te ruga cu stăruință.

Astfel văduva aceea a îmblânzit pe judecătorul nemilostiv şi crud. Deci dacă aceea a îmblânzit pe cel crud şi nemilostiv, cu atât mai mult tu vei îmblânzi pe cel blând şi milostiv. Dar apoi este şi o altă cale pe lângă cele de mai sus, aceea adică de a lua apărarea celor nedreptăţiţi. „Judecaţi, zice, pe cel orfan, şi daţi dreptate văduvei, şi veniţi să ne întrebăm, zice Domnul; şi de vor fi păcatele voastre ca mohorâciunea, ca zăpada le voi albi" (Is. 1, 17. 18). Deci de care răspuns am putea fi vrednici, având atâtea căi ce duc către cer, şi astfel de doftorii care vindecă ranele, şi dacă chiar şi după baia naşterii din nou rămânem în aceleaşi păcate?

Aşadar, iubiţilor, să nu rămânem în păcate, ci acei ce încă nu au căzut, să rămână în frumuseţea lor de dinainte, sau mai bine zis, încă mai mult să se îndeletnicească în bine; că măcar de nu ar găsi la ei păcate, totuşi izbânzile lor acestea le vor face încă o mai mare frumuseţe – iară noi, cei ce mult păcătuim, să ţinem seamă de cele vorbite spre îndreptarea păcatelor, ca astfel să stăm cu îndrăzneală înaintea scaunului lui Hristos şi să ne învrednicim de bunătăţile cele făgăduite nouă. Cărora fie ca toţi să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA V

„Şi venind eu în Troada pentru evanghelia lui Hristos, şi uşă deschisă fiind mie întru Domnul, nu am avut odihnă cu duhul meu, neaflând pre Tit, fratele meu." (2 Cor. 2, 12)

Aceste graiuri par a fi nevrednice de Pavel, dacă pentru lipsa unui frate a părăsit, sau mai bine zis a lăsat la voia întâmplării mântuirea celor de acolo; pare apoi că ele sunt cu totul depărtate de urmarea gândului. Deci cum? Voiți poate mai întâi a dovedi că se ține de gândul lui, sau că nu a grăit nimic nevrednic de dânsul? Mie mi se pare că a doua pricină e mai nimerit a o deslușì mai întâi, căci numai aşa ne va fi şi cealaltă mai uşor de înțeles şi mai lămurită. Deci cum acestea sunt în legătură cu cele de mai nainte? Să ne amintim însă chiar acelea, şi atunci vom şti aceasta.

Deci care erau cele dinainte? Acelea pe care le zicea la începutul Epistolei: „Că nu voim să nu ştiți voi pentru necazul nostru ce s-a făcut nouă în Asia, că preste măsură am fost îngreuiați şi preste putință", şi arătând şi chipul cum a scăpat de acele greutăți, şi mai adăogând şi altele la mijloc, la urmă iarăşi s-a văzut silit a le supune că şi din altă pricină a fost amărât. Cum şi în ce fel? Pentru că nu a găsit acolo pe Tit. Firește că aceasta era ceva greu de suferit şi îndeajuns de a-i tulbura sufletul şi a suferi ispite. Căci când şi cel ce mângâie nu este de față, spre a putea da ajutor la ducerea poverii, firește că şi necazul e mai mare. Acest Tit este acelaşi pentru care zice mai departe că venise de la dânşii pe lângă apostol, pentru care aduce multe şi mari laude, şi pentru care spune că l-a trimis la dânşii. Deci voind a le arăta că şi prin aceasta tot pentru dânşii s-a necăjit, le-a spus vorbele de aici.

Cum că vorbele acestea sunt în legătură cu cele de mai nainte este vădit din cele ce am spus până acum; şi cum că nici nu sunt nevrednice de Pavel, şi aceasta voi încerca a o dovedi.

Apostolul nu a spus că lipsa lui Tit din Troada l-a împiedicat pe dânsul în mântuirea celor ce voiau a se apropia de Creştinism şi nici că din această pricină a trecut cu vederea pe cei ce crezuseră, ci că nu a aflat odihnă sau linişte în sufletul său, adică s-a scârbit, s-a întristat pentru lipsa fratelui, arătând prin aceasta cât de grea i se părea lipsa lui, şi de aceea a şi plecat de acolo.

Dar ce înseamnă: „venind în Troada pentru evanghelie"? Nu zice simplu «am călătorit», ci s-a dus acolo să propovăduiască Evanghelia. Dar şi venind pentru aceasta, şi găsind acolo lucru mare, „şi uşă fiind mie deschisă întru Domnul", zice, „nu am avut odihnă", însă nu pentru aceasta a fost împiedicat în lucrul evangheliei. Deci cum de zice că: „lăsându-i pre dânşii (luându-mi ziua bună) am mers în Machedonia" (2 Cor. 2, 13)? Adică «nu am stat acolo mult timp, fiind neliniştit, fiind necăjit». Dar poate că chiar se şi împiedicase lucrul evangheliei, lipsind acela; însă nici aceasta nu este pentru dânşii o mângâiere mică. «Că dacă ducându-mă acolo, zice, unde era uşă deschisă întru Domnul, însă iute am plecat, fiindcă nu am găsit pe fratele Tit, apoi cu atât mai mult voi, zice, trebuie a şti nevoile împrejurărilor care ne duc şi ne poartă peste tot locul, şi nu ne lasă a călători după cum voim, nici a sta mai mult la aceia unde am voi». Pentru aceea şi adaogă iarăşi, puind şi aici călătoria pe seama lui Dumnezeu, precum a făcut şi mai nainte puindu-o pe seama Duhului, şi zice: „Iar mulţămită lui Dumnezeu, celui ce ne face pre noi pururea biruitori întru Hristos şi arată mireazma cunoştinţei sale prin noi în tot locul" (2 Cor. 2, 14). Ca să nu pară deci că acestea le spune bocindu-se, înalţă mulţămire lui Dumnezeu.

Ceea ce el spune, aceasta înseamnă: «Pretutindenea necaz, pretutindeni strâmtorare. Am venit în Asia şi am fost îngreuiat peste măsură. Am venit în Troada, şi nu am găsit acolo pe fratele Tit. Nu am venit la voi, dar şi aceasta nu puţină supărare mi-a căşunat, ci încă foarte mare, şi fiindcă mulţi au păcătuit printre voi, şi fiindcă de aceea nici voi nu m-aţi văzut». „Căci cruţându-vă pre voi, zice, nu am venit în Corinth". Deci ca să nu pară că se văicăreşte întruna zicând acestea, adaogă că «nu numai că nu ne scârbim în aceste necazuri şi strâmtorări, ci încă ne şi bucurăm; şi ceea ce este mai mult, că nu numai din pricina răsplătirilor viitoare, ci chiar şi din pricina celor de acum, căci şi aici, prin aceste necazuri, suntem străluciţi şi lăudaţi. Aşadar atât de departe suntem de a ne plânge, încât faptul acesta îl numim chiar biruinţă şi ne mândrim cu toate cele ce pătimim». Pentru care şi zicea: „Mulţămită lui Dumnezeu, celui ce ne face pre noi pururea biruitori întru Hristos", adică «celui ce prin toate ne face cunoscuţi şi lăudaţi. Căci ceea ce se crede a fi necinste, adică a fi alungat de pretutindenea, aceasta nouă ni se pare a fi de cea mai mare cinste». Pentru aceea nu a zis «celui ce ne-a făcut arătaţi în totul», ci „celui ce ne face

pre noi pururea biruitori", arătând că prigonirile acestea ridică pretutindeni pe pământ semne de biruință fără sfârşit împotriva diavolului.

Apoi împreună cu biruitorul punând şi pricina, prin aceasta ridică iarăşi pe ascultător. Nu numai că de către Dumnezeu ne facem pururea biruitori, ci şi „întru Hristos", adică pentru Hristos şi pentru propovăduirea evangheliei. Fiindcă trebuie a birui, este neapărat trebuitor ca noi, cei cari purtăm stindardul biruinței, să fim în totul arătați, fiindcă îl purtăm tocmai pentru că vom fi văzuți de toți şi cinstiți de toți.

„Şi arată mireasma cunoştinței sale prin noi în tot locul". Mai sus a zis: „pururea biruitori", iară aici zice „în tot locul", arătând prin aceasta că fiece timp şi loc este plin de luptele apostolilor. «Ca şi cei ce poartă mir sau miresme, tot aşa şi noi, zice, suntem învederați tuturor», numind prin „mireasmă" cunoştința. Şi nu a zis simplu cunoştință, ci „mireasmă" – sau mirosul cel plăcut al cunoştinței. De altfel, aşa şi este cunoştința de față: nici foarte lămurită, dar nici întru totul acoperită. Pentru aceea şi zicea el în întâia Epistolă: „Că vedem acum ca prin oglindă, în ghicitură" (1 Cor. 13, 12); şi aici numeşte mireasmă acest fapt. Cel ce cunoaşte mireasma, ştie unde se găseşte mirul, însă esența acelui mir nu o ştie defel, dacă nu s-a întâmplat să o ştie mai dinainte. Tot asemenea şi noi: Cum că este Dumnezeu, aceasta o ştim, dar care este esența lui nu o ştim defel.

Deci noi suntem ca o cădelniță împărătească, şi ori în ce parte ne vom duce, se răspândeşte din noi mireasmă cerească şi miros duhovnicesc. Acestea deci le zicea apostolul, pe de-o parte arătând şi puterea propovăduirii evangheliei, căci prin cele ce meşteşugeau vrăjmaşii împotriva lor, prin acelea tocmai îi străluceau mai mult decât prigonitorii lor, făcând întreaga lume a cunoaşte şi biruințele, şi mireasma lor, în acelaşi timp şi pe dânşii mângâindu-i pentru necazurile şi ispitele lor, ca toate să le rabde cu bărbăție, deoarece chiar şi mai nainte de răsplată se bucură de faimă sau de un răsunet în lume.

„Că a lui Hristos bună mireasmă suntem lui Dumnezeu, întru cei ce se mântuiesc şi întru cei ce pier" (2 Cor. 2, 15). «Chiar de se mântuieşte cineva, zice, sau de se pierde, evanghelia rămâne aceeaşi, şi cu aceeaşi putere; căci după cum şi lumina, dacă întunecă pe cei slabi, tot lumină rămâne, deşi întunecă, şi mierea, măcar de s-ar părea amară celor bolnavi, totuşi firea ei rămâne tot dulce – aşa şi evanghelia, cu bună mireasmă este, măcar de ar pieri unii necrezând într-însa. Căci pierderea sau nimicirea necredincioşilor nu este lucrul evangheliei, ci a nerecunoştinței lor. Şi buna mireasmă a evangheliei mai cu seamă în aceea se arată, în care tocmai cei răi se pierd. Aşadar, prețul şi puterea evangheliei se învederează nu numai din mântuirea celor buni, ci chiar şi din pierderea celor răi. Fiindcă şi soarele, foarte strălucitor fiind, tocmai de aceea şi vătămă, mai cu seamă pe cei bolnavi de ochi. Tot asemenea şi

Mântuitorul este spre căderea şi ridicarea a multora, dară totuşi rămâne mântuitor, căzând chiar mii; precum şi venirea lui mai mult a vătămat pe cei ce nu au crezut, şi cu toate acestea rămâne mântuitoare omenirii.

Pentru aceea şi apostolul zice: „că bună mireasmă suntem lui Dumnezeu". adică măcar de se şi pierd unii, totuşi noi rămânem ceea ce suntem. Şi nu a zis simplu bună mireasmă, ci „lui Dumnezeu". Când însă suntem bună mireasmă lui Dumnezeu, şi el aceeaşi o hotărăşte, la urmă cine mai poate grăi împotrivă? Dar şi cuvintele „a lui Hristos bună mireasmă suntem", mi se pare că au o îndoită tâlcuire. Sau că prin aceste cuvinte se spune că, murind noi păcatului, ne-am adus ca jertfă Lui, sau că suntem bună mireasmă a jertfei lui Hristos. Este ca şi cum ar zice cineva: «bună mireasmă a acestei jertfe este mirosul acesta al vostru». Deci sau că aceasta învederează numele de „bună mireasmă", sau, după cum am spus, că adică în fiecare zi se jertfesc pentru Hristos.

Ai văzut unde a ridicat el ispitele, pe care le numeşte biruință, bună mireasmă şi jertfă adusă lui Dumnezeu? După aceea, fiindcă a zis: „bună mireasmă suntem şi întru cei ce pier", apoi ca să nu-ți închipui că şi aceia sunt bine primiți, a adăogat: „Unora adică mireasmă a morții spre moarte, iar altora mireasmă a vieții spre viață" (2 Cor. 2, 16), adică pe această bună mireasmă unii o aduc prinos în aşa fel că se mântuiesc, iar alții în aşa chip că se pierd. Aşa că, de se pierde cineva, pricina este în el însuşi, fiindcă se zice că şi pe scroafe mireasma le înăbuşă, şi lumina întunecă pe cei slabi, după cum am mai spus.

Astfel deci este firea celor buni, căci nu numai ale lor se îndreaptă, ci şi pe cele dimpotrivă le pierd; şi prin aceasta mai cu seamă se arată puterea lor. Căci şi focul îşi arată puterea nu numai când luminează, nici numai când curăță şi limpezeşte aurul, ci şi când mistuie spinii, şi atunci, zic, îşi arată puterea, şi atunci se învederează ca foc. Şi Hristos deci şi prin aceasta îşi arată măreția lui, când adică va pierde pe cel fără de lege cu duhul gurii sale, şi-l va nimici cu arătarea venirii sale (2 Thes. 2, 8).

„Şi spre acestea cine este vrednic?" zice. Deci fiindcă a grăit lucruri mari: că suntem jertfa lui Hristos şi bună mireasmă, că ieşim biruitori pretutindeni, la urmă iarăşi cumpăneşte vorba, punând totul în seama lui Dumnezeu. Pentru aceea şi zice: „Şi spre acestea cine este vrednic?" «Totul, zice, este a lui Hristos, şi nimic al nostru». Ai văzut cum el grăieşte cu totul potrivnic apostolilor celor mincinoşi? Aceia se făleau, ca şi cum ar fi adus ceva de la dânşii în propovăduirea evangheliei, iară apostolul Pavel spune că de aceea se mândreşte şi se făleşte, fiindcă nu este nimic al său. „Că lauda noastră, zice, aceasta este: mărturia cunoştinței cugetului nostru, că nu întru înțelepciune trupească, ci întru harul lui Dumnezeu am petrecut în lume". Şi ceea ce aceia credeau a fi laudă, adică câştigarea înțelepciunii din afară, apostolul Pavel spune cu totul dimpotrivă, adică răsturnarea şi desființarea acelei înțelepciuni.

pentru care şi zice aici: „Şi spre aceasta cine este vrednic?" Dar dacă nu suntem vrednici, apoi ceea ce se petrece cu noi este al harului lui Dumnezeu.

„Că nu suntem precum cei mulți, cari cârciumăresc (măsluiesc) cuvântul lui Dumnezeu" (2 Cor. 2, 17). «Dacă chiar şi grăim lucruri mari, totuşi nu spunem că este ceva al nostru, ci toate ale lui Hristos. Noi nu urmăm pe apostolii cei mincinoşi, cari zic că ale lor sunt cele multe. Aceasta va să zică a cârciumări, când cineva măsluieşte vinul, când vinde cu bani ceea ce trebuia a da în dar. Prin aceste cuvinte mi se pare că ia în derâdere şi averile, şi ceea ce am mai spus iarăşi dă a înțelege, adică acei amăgitori amestecă cele ale lor cu cele ale lui Dumnezeu, ceea ce şi Isaia zicea, învinovățind: „Că cârciumarii tăi amestecă vinul cu apă" (Is. 1, 22.). Dacă deci se spun acestea şi despre vin, apoi nu ar greşi cineva dacă ar spune aşa şi de învățătură. «Însă nu aşa facem noi, zice, ci ceea ce ni s-a încredințat, aceea şi dăm mai departe, împărtăşindu-vă cuvântul neamestecat, nemăsluit». Pentru aceea a şi adăogat: „ci ca din curăție, ci ca de la Dumnezeu, înaintea lui Dumnezeu întru Hristos grăim". Nu propovăduim acestea, zice, amăgindu-vă, făcându-vă plăcere sau punând ceva de la noi şi amestecând, ci ca de la Dumnezeu", adică «nu spunem că vă hărăzim ceva de la noi, ci pe toate le-a dat Dumnezeu». Căci aceasta înseamnă „de la, Dumnezeu", adică a nu ne mândri de nimic ca fiind al nostru, ci toate a le lega de dânsul.

„Intru Hristos grăim". Adică nu întru înțelepciunea noastră, ci învățați prin puterea lui – iară aceia se fălesc nu în aşa chip, ci ca şi cum ar fi pus ceva de la dânşii. Pentru aceea şi luându-i în râs, în altă parte zicea: „Că ce ai, care nu ai luat? Iar de ai şi luat, pentru ce te îngâmfi ca şi cum nu ai fi luat" (1 Cor. 4, 7)? Aceasta este cea mai mare virtute, a pune totul în seama lui Dumnezeu, a nu socoti nimic al tău, a face totul nu spre slava oamenilor, ci spre slava lui Dumnezeu, căci el este cel ce va cere răspuns de faptele făcute. Dar acum toate s-au răsturnat pe dos, căci de cela ce şade pe scaun şi cere răspuns de fapte nu ne temem aşa de tare, iar de cei ce stau împreună cu noi şi ne judecă, ne înfricoşăm.

[1]Dar de unde oare vine boala aceasta? De unde şi cum a pătruns în sufletul nostru? De acolo că nu ne gândim întruna la Dumnezeu, ci ne lipim de cele de față. De aici vine apoi că şi în faptele cele rele uşor cădem, iar dacă poate şi facem vreo faptă bună, o facem mai mult de fală, ca şi de aici să ne vină pagubă. A văzut cineva de multe ori pe o femeie cu căutătură vinovată şi necurată, şi nu-l ştie poate nici femeia aceea şi nici cei ce sunt pe lângă dânsa; însă de ochiul cel neadormit nu se poate dosi. Căci acela chiar şi mai nainte de a se

[1] *Partea morală.* Despre frica lui Dumnezeu şi a nu ne teme de nimeni altul decât de dânsul, cum şi de a nu face nimic pentru fală. *(Veron).*

face păcatul a ştiut că acel suflet va fi stricat, a cunoscut şi aşezarea lui lăuntrică, şi cugetele cele care se învârtesc numai în tulburări şi neliniște, fiindcă cel ce ştie toate nici nu are trebuință de mărturii şi dovezi.

Deci nu te uita către cei deopotrivă cu tine. Măcar de te-ar lăuda vreun om, totuşi nu vei avea nici un folos dacă Dumnezeu nu te va lăuda. Chiar de te-ar disprețui vreun om, totuşi nici o vătămare nu vei avea, dacă Dumnezeu nu te va disprețui. Aşadar nu mânia pe judecător făcând vorbă multă de cei deopotrivă cu tine, iar când el se nemulțămeşte împotriva ta, tu nu te temi, nici te înfricoşezi. Să disprețuim dar lauda oamenilor. Până când oare vom fi atât de mici de suflet, căutând numai jos la pământ? Până când oare vom dăinui a ne târî aici jos pe pământ, în vreme ce Dumnezeu ne ridică până la cer? Dacă frații lui Iosif ar fi avut înaintea lor frica lui Dumnezeu, precum trebuia a avea, nu ar fi omorât pe fratele lor în pustietate. Cain de asemenea, dacă s-ar fi temut de dânsul, după cum trebuia, nu ar fi zis fratelui său: „Vino să ieşim la câmp" (Fac. 4, 9). Dar pentru ce, fricosule şi ticălosule, îl desparți pe dânsul de tatăl său şi-l scoți în pustietate? Nu cumva poate Dumnezeu nu vede şi în câmp cutezanța ta? Nu te-ai învățat de la cele petrecute cu tatăl tău, că Dumnezeu toate le ştie şi că este de față la toate cele ce se petrec? Şi pentru ce oare nu a spus aceasta Dumnezeu către dânsul chiar, carele tăgăduia: «Te ascunzi de mine, carele sunt de față pretutindeni şi ştiu până şi tainele omului? Pentru ce ai făcut aceasta?» – pentru că încă nu putea acela a filosofa bine. Deci ce-i spune Dumnezeu? „Glasul sângelui fratelui tău strigă către mine", zice, nu ca şi cum sângele ar avea glas, ci după cum şi noi zicem despre nişte împrejurări învederate şi lămurite că «faptul acesta strigă la cer».

Pentru aceea ni se cade totdeauna a avea înaintea noastră hotărârea lui Dumnezeu, şi atunci toate cele rele se vor stinge. Tot aşa, şi în rugăciuni vom fi cu trezvie dacă ne vom gândi cu cine vorbim, dacă vom judeca bine că atunci noi îi aducem jertfă, că avem în mână cuțit, şi foc, şi lemne; dacă cu gândul nostru deschidem porțile cerului, dacă ne strămutăm acolo, şi luând cuțitul Duhului, îl înfigem în gâtul jertfei, dacă îi vom jertfi lui trezvia noastră şi vom vărsa lacrămi. Că astfel este sângele acestei jertfe, şi cu o astfel de jertfă se va înroşi acel jertfelnic.

Deci nu lăsa atunci nimic din gândurile omeneşti să îți stăpânească cugetul. Gândeşte-te bine că şi Avraam, aducând jertfă lui Dumnezeu, nu a lăsat a fi de față atunci nici femeia sa, nici sluga, şi nici altcineva. Nici tu dară nu lăsa ca să fie de față atunci cu tine vreuna din patimile ce robesc, ci ridică-te singur acolo unde s-a ridicat şi acela, şi unde nimeni altul este slobod a se ridica. Chiar de ar încerca a se ridica atunci astfel de cugete, porunceşte lor cu stăpânire şi zi: „Şedeți aici, iară eu şi pruncul, închinându-ne, ne vom întoarce la voi" (Fac. 22, 5), şi lăsând la poalele muntelui şi asinul, şi slugile, şi orice necuvântătoare

sau proaste şi de nimic, ridică-te pe munte, luând cu tine numai ceva cuvântător, după cum acela a luat numai pe Isaac. Dar şi jertfelnicul clădeş-te-ţi-l asemenea cu acela, nimica omenesc având, ci fiind afară de fire, căci şi acela, de nu ar fi fost afară de fire, nu ar fi jertfit pe pruncul său. Şi nimic să nu te supere atunci, ci să te faci mai înalt chiar şi decât cerurile. Suspină din adân-cul sufletului, jertfeşte mărturisirea ta. „Spune tu întâi, zice, fărădelegile tale, ca să te îndreptăţeşti" (Is. 43, 26). Adu jertfă zdrobirea inimii. Că aceste jertfe nu în ţărână sfârşesc, nici în fum se prefac, nici în văzduh se împrăştie: nu au trebuinţă nici de lemne şi foc, ci numai de cuget umilit. Acesta este focul care le arde şi nu le mistuie, acesta şi lemnele de jertfă. Căci cel ce se roagă cu căldură, se aprinde, însă nu se arde cu totul, nu se mistuieşte, ci încă mai strălucit se face, după cum mai strălucit se face şi aurul purtat şi muncit în foc.

Iar lângă toate acestea, şi aceea păzeşte, adică rugându-te, să nu zici nimic din cele ce ar putea mânia pe Stăpânul tău, nici să te apropii blestemând pe vrăjmaşii tăi. Că dacă a avea vrăjmaşi este ocară, apoi a-i şi blestema, pricepe cât rău poate să fie. Căci trebuind tu a da răspuns pentru ce ai vrăjmaşi, tu îi mai şi prihăneşti. Şi de care iertare te vei învrednici, şi prihănindu-i, şi încă întru o vreme ca aceea când ai trebuinţă de mila lui cea mare? Că tu te-ai apropiat [de Dumnezeu] rugându-te pentru ale tale păcate; deci nu pomeni pe cele străine, ca nu cumva să aduci aminte de cele ale tale. Că de vei zice: «Bate pe vrăjmaşul,» prin aceasta singur ţi-ai închis gura, nemaidând limbii îndrăzneală; întâi, fiindcă ai mâniat pe judecătorul încă din capul locului, şi al doilea, pentru că ceri împotriva chipului rugăciunii. Căci dacă te rogi pentru iertarea păcatelor, cum oare pentru pedepsire vorbeşti? Cu totul dimpotrivă trebuia a face, a te ruga adică pentru păcatele lor, ca aceeaşi şi pentru noi cu îndrăzneală să o cerem. Acum însă, înaintea hotărârii judecătorului apucând cu a ta, ceri a-i pedepsi pe cei ce păcătuiesc, care lucru te şi lipseşte de toată iertarea. Iar dacă pentru ale lor păcate te vei ruga, măcar de şi nimic vei zice de ale tale, toată treaba ai săvârşit. Gândeşte-te câte jertfe sunt în legea veche: jertfa laudei, jertfa mărturisirii, jertfa mântuirii, jertfa curăţirilor (θυσία καθαρμῶν) şi altele multe, dară nici una nu este împotriva vrăjmaşilor, ci pentru ale sale păcate este fieştecarea, sau şi pentru isprăvi. Au doară nu cumva la alt Dumnezeu te apropii? Ci la acela te apropii, carele au zis: „Ruga-ţi-vă pentru vrăjmaşii voştri." Deci cum de strigi împotriva lor? Cum de rogi pe Dumnezeu a strica legea sa? Nu acesta este chipul celui ce se roagă: nime-nea se roagă ca altul să piară, ci ca el să se mântuiască. Pentru ce dar porţi numai chipul celui ce se roagă, iară graiuri ai de prihănitor? Iar când pentru noi înşine ne rugăm, atunci şi ne scărpinăm, şi căscăm, şi în mii de gânduri cădem; dar când ne rugăm pentru vrăjmaşi, cu trezvire facem aceasta. Căci

fiindcă ştie diavolul cum că asupra noastră împingem sabia, pentru aceasta nu ne trage înapoi, nici ne împiedică atuncea, ca astfel mai mult să ne vătămăm.

«Dară, zici tu, am fost nedreptățit şi mă necăjesc». Apoi atunci roagă-te împotriva diavolului, carele mai vârtos ne nedreptățeşte pe noi toți. Aceasta chiar ți s-a şi poruncit a zice: „Ci ne izbăveşte de cel viclean." Acela este vrăjmaşul nostru cel neîmpăcat, pe când omul, oricâte ne-ar face, prieten ne este şi frate. Deci împotriva diavolului să ne mâniem, împotriva lui să chemăm pe Dumnezeu şi să zicem: „Zdrobeşte pe Satana sub picioarele noastre" (Rom. 16. 20), căci el naşte şi pe vrăjmaşi. Iar dacă împotriva vrăjmaşilor te vei ruga, rugăciunea pe carea acela o voieşte te rogi; precum dacă te vei ruga pentru vrăjmaşi, împotriva lui te rogi. Pentru ce dară, lăsând pe adevăratul vrăjmaş, muști din mădulările tale, mai rău decât fiarele sălbatice prin aceasta făcându-te?

«Dară m-a ocărât, zici tu, şi mi-a luat averea.» Şi pe cine oare trebuie a jeli? Pe cel ce a pătimit răul, sau pe cel ce a făcut răul? Este vădit că pe cel ce a făcut răul, căci luându-ți averea pe nedrept, singur s-a scos pe sine din dragostea lui Dumnezeu, şi mai mult a pierdut decât a câştigat; aşa că tocmai el este cel nedreptățit. Prin urmare, trebuie a ne ruga pentru vrăjmaşi, iar nu a-i blestema, ca milostiv să li se facă Dumnezeu.

Vezi câte au pătimit cei trei Coconi, nici un rău făcând: şi-au pierdut patria, şi-au pierdut slobozenia, robitu-s-au şi s-au dus într-o țară străină şi varvară, ba încă trebuia a fi omorâți pentru un vis zadarnic şi deşert. Deci intrând ei împreună cu Daniil în cuptor, pentru ce anume se rugau? Ce oare ziceau? Poate ziceau: «Surpă pe Navuhodonosor? Ia-i de pe cap coroana? Pogoară-l de pe scaun?» Nimic de acestea, ci îndurările lui Dumnezeu cereau. Iar când se găseau în cuptorul cel cu foc, ei tot aşa se rugau.

Nu însă tot aşa faceți şi voi, ci pătimind cu mult mai mici decât aceia, şi poate de multe ori după dreptate, nu conteniți a arunca mii de blesteme asupra vrăjmaşilor. Unul, de pildă, zice: «Doboară pe vrăjmaşul precum ai cufundat oastea lui Faraon», altul zice: «Răneşte trupul lui cu boale», şi un altul iarăşi: «Răsplăteşte lui asupra copiilor». Au oare nu cunoaşteți graiurile acestea? Dară de unde vine vouă râsul acesta? Vedeți cum aceste fapte de râs sunt, când se zic fără vreo patimă? Încă şi tot păcatul atunci se arată cât este de urâcios, când îl goleşti de aşezarea şi pornirea celui ce l-a cutezat. Căci când vei aminti celui ce s-a mâniat graiurile pe care le-a rostit întru iuțimea sa, el îşi va acoperi fața de ruşine, va râde de sine şi va voi a suferi mii de rele, decât a fi ale sale acele graiuri; pe cel desfrânat, de-l vei duce la muierea curvă după împreunare, şi dânsul se va întoarce de către aceea ca de către o spurcată.

Tot aşa şi voi, cari nu sunteți în patimă, râdeți acum, căci de râs sunt graiurile acestea, şi de babe bete, şi de muieratică împuținare de suflet. Dară şi Iosif, vânzându-se de frații săi şi ajungând rob, ba încă şi în temniță stând, nici

un grai amar nu a scos împotriva celor ce l-au mâhnit. Dar ce anume zicea? „Cu furtişag sunt furat, zice, din pământul Evreilor" (Fac. 40, 15), şi nu mai adaogă de cine a fost furat şi vândut, căci se ruşina chiar el de relele ce suferise de la fraţii lui, mai mult decât cei ce le făcuseră. Tot astfel trebuie a ne găsi şi noi; adică a ne mâhni mai mult pentru cei ce ne-au necăjit pe noi, decât pentru noi înşine, fiindcă vătămarea la aceia trece. După cum cei ce dau cu piciorul în cuie sau piroane, cugetând lucruri mari, mai vârtos sunt vrednici de milă şi de plâns din pricina acestei turbări, tot aşa şi cei ce nedreptăţesc pe cei ce nu le fac nici un rău sunt vrednici de multe lacrămi, iar nu de blesteme, ca unii ce-şi vatămă sufletele lor. Căci nimic este mai scârbos ca un suflet ce blestemă, şi nici mai necurat ca limba ce aduce astfel de jertfe.

Om eşti: nu vărsa venind de aspidă. Om eşti: nu te face fiară sălbatică. Pentru aceea ţi s-a dat gură, nu ca să muşti, ci ranele altora să vindeci. «Adu-ţi aminte pentru ce te-am îndemnat, zice Dumnezeu: Să ierţi şi să laşi. Dară tu acum şi pe mine mă rogi ca să mă fac părtaş răsturnării şi călcării poruncilor mele şi te încerci a mânca, aşa zicând, pe fratele tău, şi-ţi însângerezi limba, precum cei nebuni îşi însângerează dinţii cu ale lor mădulări». Cum să nu se bucure diavolul şi să nu râdă când aude o astfel de rugăciune? Cum să nu se întărâte Dumnezeu, să se întoarcă şi să urască, când îl rogi pentru astfel de lucruri? Şi ce ar putea fi mai cumplit decât aceasta? Că dacă nu trebuie a te apropia de sfintele Taine având vrăjmaşi – dar încă cel ce nu numai că are, dar se şi roagă împotriva lor, cum nu ar trebui să fie scos afară chiar şi din ograda bisericii?

Acestea dar cugetându-le, iubiţilor, şi pricina jertfei lui ştiind, cum că pentru vrăjmaşi s-a jertfit [Dumnezeu], apoi nici vrăjmaş să avem; sau de vom avea, să ne rugăm pentru dânsul, ca astfel şi noi, iertarea celor păcătuite luând, cu îndrăzneală să stăm înaintea Divanului lui Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VI

„Au doară începem iarăşi pre noi a învedera? Au doară ne trebuiesc, precum oarecărora, cărți de înfățişare către voi sau dela voi?" (2 Cor. 3, 1)?

Ceea ce trebuia a răsturna degrab, adică vorbele acelora «că te lauzi pe tine singur», aceasta tocmai preîntâmpinând a spus aici, deşi de altminteri el şi mai în urmă a căutat să o îndrepte prin atâtea cuvinte, ca de pildă: „spre aceasta cine este vrednic?", şi „ca din curățenia inimii grăim" – dar cu toate acestea, nu se simte nici aşa mulțămit. De altfel, acesta este şi obiceiul lui Pavel: ceea ce pare a fi grăit mare despre dânsul, el o pune mai dinainte, iar după aceea o înconjoară cu multă băgare de seamă. Dar tu şi de aici gândeşte-te la marea lui înțelepciune, căci un lucru ce se pare a fi trist şi posomorât – vorbesc de scârbe şi necazuri – el astfel l-a înălțat şi l-a arătat atât de strălucit şi vestit, încât din cele vorbite izvorăşte antitheza dorită. Acelaşi lucru îl face şi cam pe la sfârşit, căci după ce numără miile de primejdii, de batjocuri, strâmtorări, nevoi şi altele de acest fel, adaogă zicând: „Că nu iarăşi învederați ne facem înaintea voastră, ci prilej dăm vouă de laudă pentru noi" (2 Cor. 5, 12). Şi pune aceasta acolo cu multă putere şi cu mai multă îmbărbătare, iară aici, în stihul ce ne stă de față, pune mai mult cuvinte de dragoste. „Au doară ne trebuiesc, precum oarecărora, cărți de înfățişare (recomandare) către voi?" Acolo cele vorbite sunt pline şi de multă băgare de seamă – ca trebuincioasă şi folositoare – dar şi de mânie, zicând: „Că nu iarăşi învederați ne facem înaintea voastră, ci prilej dăm vouă de laudă pentru noi", şi „Iarăşi vă pare că ne îndreptățim înaintea voastră" (2 Cor. 12, 19)? Şi mai departe: „Că mă tem ca nu cumva, dacă voi veni, să aflu pre voi precum nu voiesc, şi eu să mă aflu vouă precum nu voiți" (2 Cor. 12, 20). Ca să nu se pară că el prin linguşire caută slavă, ca dorind această cinste din partea lor, zice acestea: „mă tem ca nu cumva, dacă voi veni, să aflu pre voi precum nu voiesc, şi eu să mă aflu vouă

precum nu voiți". Acestea însă le spune cu multă putere aici, pe când la început nu grăieşte aşa, ci mult mai blând.

Deci ce este ceea ce el spune? Vorbeşte de ispite şi primejdii, că pretutindeni acestea se dau pe față de Dumnezeu întru Hristos, şi întreaga lume ştie de biruințele acestea. Dară după ce a vorbit lucruri mari despre sine, la urmă surpă tot ceea ce a vorbit despre sine, zicând: „Au doară începem iarăşi pre noi a învedera (recomanda)?" Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Poate că s-ar împotrivi cineva, zice, şi m-ar întreba: «Dar ce este aceasta, Pavele? Acestea le spui pentru tine şi te lauzi pe sineți?» Deci el, dezlegând această bănuială, zice că «Nu voim aceasta, că adică să ne fălim şi să ne mândrim, şi atât de departe suntem de a cere de la voi scrisori de recomandare, încât în loc de asemenea scrisori vă avem pe voi». „Căci, zice, cartea noastră voi sunteți" (2 Cor. 3, 2). Şi ce înseamnă „voi sunteți"? Adică: «Dacă ar trebui a fi noi lăudați către alții, apoi pe voi v-am pune la mijloc în loc de orice scrisoare», ceea ce spunea şi în întâia Epistolă, zicând: „Că pecetea apostoliei mele voi sunteți" (1 Cor. 9, 2). Aceasta însă aici nu o spune chiar aşa, ci cu oarecare şagă, ca astfel să-şi facă cuvântul mai usturător. „Au doară, zice, ne trebuiesc cărți de înfățişare (recomandare)?" Şi dând a înțelege pe acei apostoli mincinoşi, a adăogat: „precum oarecărora către voi, sau de la voi" către alții?

Apoi fiindcă cea grăită era prea grea, o îndreaptă iarăşi, adăogând şi zicând: „Cartea noastră voi sunteți, scrisă în inimile noastre, cunoscându-se şi cetindu-se de către toți oamenii, arătându-vă că sunteți carte a lui Hristos" (2 Cor. 3, 2-3). Aici nu arată numai dragoste, ci mărturiseşte şi de izbânzile lor, de vreme ce sunt destoinici a arăta tuturor oamenilor vrednicia dascălului prin ale lor virtuți. Aceasta înseamnă cuvintele „cartea noastră voi sunteți". «Ceea ce ar putea face scrisorile voastre recomandându-ne şi făcându-ne vrednici de cinste, zice, aceasta o faceți voi, fiind văzuți şi auziți de alții». Virtutea ucenicilor împodobeşte şi înfrumusețează pe dascăl, şi-l recomandă mai mult decât orice scrisoare.

"Scrisă în inimile noastre", adică «pe care toți o cunosc; astfel vă purtăm pretutindeni şi vă avem în minte necontenit». Este ca şi cum ar fi zis: «lauda (recomandarea) noastră către alții voi sunteți, fiindcă vă avem în inimă necontenit şi către toți arătăm cu glas mare izbânzile voastre. Deci nu numai că voi sunteți lauda noastră către alții – şi deci nu avem trebuință de scrisori din partea voastră – ci şi pentru că vă iubim pe voi foarte, nu avem trebuință de laudă (recomandare) către voi. Că cineva are nevoie de scrisori de recomandare către nişte necunoscuți, dară voi sunteți în cugetul nostru».

Şi nu a zis simplu: „sunteți", ci a adăogat îndată „scrisă în inimile noastre", adică «nici nu puteți cădea vreodată. Că după cum pricep cei ce citesc şirul de slove din scrisori, tot aşa şi în inima noastră citind, ştiu toți dragostea noastră ce o avem pentru voi. Deci dacă scrisorile de aceea sunt făcute, spre a arăta că cutare, de pildă, este prietenul meu, şi prin urmare voiesc ca şi el să aibă ace-

eaşi îndrăzneală față de mine, apoi este de-ajuns dragostea voastră, care totul va face. Dacă venim la voi, nu avem trebuință de alții ca să ne recomande prietenia voastră, apucând mai nainte; iar dacă ne ducem la alții, iarăşi nu avem trebuință de scrisori, fiind de ajuns în locul acestora dragostea voastră, căci purtăm scrisoarea în inimile noastre».

Apoi, încă mai mult lăudând pe dânşii, îi numeşte şi cartea sau scrisoarea lui Hristos, zicând: „Arătându-vă că sunteți carte a lui Hristos" (2 Cor. 3, 3). Dar zicând acestea, el îşi ia sămânță de vorbă de aici şi începe a cerceta cele ale legii vechi. De altminteri el spune aici că dânşii sunt scrisoarea sau cartea lui Hristos şi din altă pricină. Mai sus i-a arătat ca înfățişând (recomandând) pe apostol prin viața lor, pentru care i-a şi numit scrisoare; aici însă îi numeşte scrisoarea (cartea) lui Hristos, ca unii cari au scrisă pe ea legea lui Dumnezeu. «Că ceea ce a voit Dumnezeu să arate tuturor şi vouă, acestea s-au fost scris în inimile voastre. Noi însă v-am pregătit ca să primiți scrisorile. După cum Moisì a săpat pietrele şi tablele, aşa şi voi sufletele voastre».

Pentru aceea şi zice: „cea slujită de noi". Însă egalitatea în aceasta o aveau: căci pietrele şi tablele acelea au fost scrise de Dumnezeu, iară acestea (sufletele) sunt scrise de Duhul lui Dumnezeu. Deci unde este deosebirea? „Scrisă nu cu cerneală, zice, ci cu Duhul lui Dumnezeu celui viu; nu în table de piatră, ci în tablele cele de carne ale inimii." Apoi, pe câtă deosebire este între Duh şi cerneală, între tablă de piatră şi inimă trupească, pe atâta deosebire este între acestea şi acelea, şi prin urmare şi între cei ce slujesc unora şi altora.

Dar fiindcă a grăit aici lucruri mari, iute se îndreptă pe sine, zicând: „Şi nădejde ca aceasta avem prin Hristos către Dumnezeu" (2 Cor. 3, 4). Şi iarăşi totul pune în seama lui Dumnezeu, căci la toate acestea Hristos ne este pricina.

„Nu că destoinici suntem a cugeta ceva de la noi, ca dintru noi" (2 Cor. 3, 5). Priveşte aici şi o altă îndreptare, căci el a câştigat virtutea aceasta – vorbesc de smerita cugetare – în cea mai înaltă măsură. De aceea când grăieşte ceva mare de dânsul, toată graba o pune spre a îndrepta iute şi în orice chip tot ce a vorbit – ceea ce face şi aici, zicând: „Nu că destoinici suntem a cugeta ceva de la noi, ca dintru noi", adică „când am spus că «nădejde avem», nu am zis că aceasta, de pildă, este de la noi, iar aceea de la Dumnezeu, ci totul pun în seama lui şi aşa gândesc".

„Ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu, carele au şi făcut pre noi destoinici a fi slujitori celui nou legământ" (2 Cor. 3, 6). Dară ce va să zică „ne-a făcut destoinici"? Adică «ne-a făcut puternici, îndemănateci. Şi nu este aceasta puțin lucru, a aduce în lume astfel de table şi scrisori, cu mult mai mari decât cele dinainte». Pentru aceea a şi adăogat: „nu slovei, ci duhului". Iată aici şi o altă deosebire. Dar ce? Oare legea aceea nu era duhovnicească? Dar atunci cum de spune tot el: „că ştim că legea duhovnicească este" (Rom. 7, 14)? Negreşit că duhovnicească, însă nu ieşea din ea Duhul, căci şi Moisì nu a adus din munte duh, ci slove săpate în piatră – iară noi suntem încredințați că ni se dă duhul.

Pentru aceea şi îndreptează mai bine aceasta, zicând: „Că slova omoară, iar duhul face viu". Aceste vorbe nu le-a spus el cum s-ar brodi, ci face prin ele vorbire de Iudeii aceia cari cugetau lucruri mari de dânşii. Prin „slovă" el numeşte aici legea, care pedepsea pe cei ce păcătuiau, iar prin „duh" înțelege harul, care prin botez face vii, adică înviază pe cei omorâți prin păcate.

Deci după ce a spus osebirea cea de la fire a acestor două cărți sau scrisori, adică deosebirea firii tablelor, el nu stăruie mai mult în această osebire, ci trece iute mai departe, stăruie mai mult asupra legământului celui nou, pe care ascultătorul o poate prefera ca folositoare şi uşor de împlinit. «Nu are nici o oboseală sau trudă mare în ea, zice, şi dă un mai mare har». Dacă apostolul, vorbind de Hristos, pune mai mult ceea ce ține de iubirea lui de oameni decât de vrednicia lui, şi totuşi amândouă acestea se leagă împreună, apoi cu atât mai mult trebuia a face aceasta fiind vorba de Legământul cel Nou.

Dar ce înseamnă: „slova omoară"? A spus mai sus că „nu în table de piatră, ci în tablele cele de carne ale inimii", şi nu se părea că spune de vreo deosebire mare. A adăogat apoi că aceea era scrisă cu slove sau cu cerneală, iară aceasta cu Duhul lui Dumnezeu. Dar nici aceasta nu-i deştepta atât de mult. Spune în sfârşit ceea ce era în stare a-i întraripa, că adică aceea omoară, iară aceasta face viu. Şi ce va să zică ceea ce el spune aici?

În legea veche cel ce păcătuia era pedepsit – iară în legea nouă cel ce are păcat, apropiindu-se, se botează şi se face drept; dar drept făcându-se, viază, fiind izbăvit de moartea păcatului. Legea veche, când prindea pe ucigaş îl omora, iară legea harului, când prinde pe ucigaş, îl luminează şi îl face viu. Şi ce spun eu de ucigaş? Chiar lemne de era prins cineva de lege că adună în ziua Sâmbetei, era ucis cu pietre. Aceasta va să zică că „slova omoară". Dar harul prinde mii de ucigaşi şi de tâlhari, pe care botezându-i îi izbăveşte de relele dinainte. Aceasta va să zică „iar duhul face viu". Slova chiar din viu face pe cel prins de ea mort, iară harul, din mort face viu pe cel vinovat. „Veniți către mine, zice, cei osteniți şi împovărați" (Mt. 11, 28), şi nu a zis: «vă voi pedepsi», ci „vă voi odihni." Căci în botez se îngroapă păcatele, se şterg toate cele dinainte, omul este înviat şi harul întreg este scris în inima lui ca pe o tablă.

Deci cugetă singur cât de mare este vrednicia Duhului, când tablele lui le arată că sunt mai bune decât cele dinainte, şi când le învederează mai mari şi mai însemnate decât însăşi învierea. Căci şi moartea aceasta (după har) este cu mult mai grozavă decât cea dinainte – de care se şi izbăveşte omul – şi încă cu atât mai grozavă cu cât şi sufletul este mai bun decât trupul; şi că însăşi viața aceasta se trage din moartea aceea – viața aceasta, zic, pe care Duhul o dă. Deci dacă Duhul o hărăzeşte pe aceasta, cu atât mai mult pe cea mai mică; căci pe aceea o desăvârşeau şi Prorocii, pe aceasta însă nu. Căci nimeni nu poate ierta păcatele, fără numai unul Dumnezeu. Dar nici pe aceea (învierea din morți) nu o dădeau Prorocii fără Duh. Şi nu numai aceasta este de mirare, că adică Duhul face viu pe cel mort

prin păcat, ci pentru că dă aceasta şi altora a o face. „Luaţi, zice, Duh Sfânt". Pentru ce oare? Fără Duh nu se putea? Dar aici arată Dumnezeu că faptul acesta este al puterii celei mai înalte şi al esenţei aceleia împărăteşti, şi că tot aceeaşi putere o are şi Duhul, care o şi dă credincioşilor. Pentru care şi adaogă, zicând: „Cărora veţi ierta păcatele, se vor ierta lor, şi cărora le veţi ţine, ţinute vor fi."

[1]Deci iubiţilor, fiindcă ne-a făcut vii, să rămânem iarăşi vii, şi să nu ne întoarcem din nou la moartea de dinainte, căci Hristos nu mai moare. „Căci ce a murit păcatului, zice, o dată a murit" (Rom. 6, 10), şi nu voieşte a ne mântui pururea prin har, fiindcă atunci am fi goi de toate faptele cele bune. Pentru aceea deci el voieşte a se aduce şi ceva de noi. Să aducem deci, şi sufletul să-l păstrăm întruna viu. Şi ce anume este viaţa sufletului, află aceasta de la trup. Căci şi trupul atunci spunem că este viu, când păşeşte cu paşi sănătoşi – iar când el se istoveşte parcă păşind şi se mişcă fără rânduială, măcar de s-ar părea că este viu, sau că păşeşte, totuşi o astfel de viaţă este mai groaznică decât orice moarte. Măcar că şi grăieşte ceva, totuşi nimic nu spune sănătos, ci vorbele lui sunt ale unui om smintit, vede cu totul altele în locul celor adevărate; deci un astfel de trup este mai de jelit decât al celor morţi.

Tot aşa şi sufletul, când nu are cu sine nimic sănătos, măcar de s-ar părea că trăieşte, totuşi a şi murit. Când aurul nu-l vede ca aur, ci precum ceva mare şi preţios, când cele viitoare nu le pricepe defel, când se târăşte pe pământ, când face cu totul altceva în locul celor cuvenite, atunci este mort. Căci, într-adevăr, de unde cunoaştem noi că avem suflet? Oare nu din lucrările sale? Şi când el nu lucrează cele ale sale, oare nu a şi murit? De pildă, când sufletul nu se îndeletniceşte cu virtutea, când răpeşte şi face călcare de lege, apoi cum pot eu să spun că ai suflet? Că poate unde mergi pe drum? Dară pe drum merg şi dobitoacele necuvântătoare. Că poate unde mănânci şi bei? Dară aceasta o fac şi fiarele sălbatice. Că poate stai drept pe două picioare? Dară aceasta îmi arată mai cu seamă că eşti fiară cu chip de om. Căci dacă ai toate cele ale fiarei sălbatice, iar spaima ei de om nu o ai deloc, apoi atunci mai mult mă tulburi şi mă spăimântezi, şi ceea ce văd în tine mi se pare mai mult o urâciune.

Că dacă aş vedea o fiară sălbatică grăind cu glas omenesc, negreşit că nu aş zice că este om, ci tocmai pentru acest lucru aş zice că acea fiară este mai urâcioasă decât orice fiară sălbatică.

Deci de unde să pot eu şti că tu ai suflet de om, când azvârli cu picioarele ca şi măgarii, când eşti răutăcios precum cămila, când muști ca urşii, când furi ca vulpile, când eşti veninos şi viclean ca şarpele, când eşti neruşinat ca şi câinele? Aşadar, de unde aş putea afla că tu ai suflet de om? Voieşti poate a-ţi arăta un suflet mort şi unul viu? Să ducem vorba iarăşi la bărbaţii aceia din

---

[1] *Partea morală.* Despre viaţa cea în Hristos, şi că cel ce se dezmiardă în plăceri murdare şi grăieşte vorbe urâcioase are sufletul mort; cum şi despre Iosif şi Eghipteanca aceea *(Veron).*

vechime şi, de voieşti, să punem la mijloc pe bogatul acela de pe vremea lui Lazăr, şi de aici vom putea şti ce va să zică moartea sufletului. Căci şi acel bogat avea mort sufletul său, iar aceasta se vede din cele ce lucra. Într-adevăr, că din cele cerute de la suflet nimic nu lucra. Mânca, şi bea, şi se dezmierda numai. De acest fel sunt şi astăzi cei nemilostivi şi cruzi, căci şi aceştia au sufletul mort ca şi acela, fiindcă întreaga căldură a unui astfel de suflet, ce ar trebui să aibă către aproapele, este pierdută cu totul, şi se găseşte la urmă mai mort decât un trup mort şi fără viață.

Nu însă tot aşa era şi săracul Lazăr, ci stând la înălțimea celei mai mari filosofii, el strălucea întruna; se lupta cu foamea necontenit, neavând nici chiar hrana zilnică, şi nici aşa nu a spus ceva hulitor către Dumnezeu, ci toate le-a suferit cu bărbăție. Dar aceasta nu este doar vreo mică lucrare a sufletului, ci este dovada cea mai mare a unui suflet zdravăn şi sănătos. Când acestea însă nu le are sufletul, apoi este vădit că le-a pierdut din pricină că a şi murit. Şi oare nu zicem că este mort un asemenea suflet, spune-mi, când diavolul a căzut asupra lui lovindu-l, împungându-l muşcându-l, dându-i cu piciorul, nesimțind el nimic din acestea, ci şezând ca mort? Şi în vreme ce i se răpeşte averea, el nu simte nimic, diavolul săltând de bucurie, iar el rămânând nemişcat precum trupul mort?... Când frica lui Dumnezeu nu-l mai însoțeşte cu deadinsul, atunci negreşit un asemenea suflet este mort, ba chiar mai de jelit ca un mort, pentru că dacă nu se preface în țărână şi pulbere ca trupul, totuşi se preface în cele cu mult mai greţoase şi mai puturoase ca acelea: adică în beții, în mânii, în lăcomii, în iubiri necuviincioase şi pofte urâcioase.

Dar dacă voieşti a cunoaşte mai amănunțit putoarea unui asemenea suflet, apoi adă-mi de față un suflet curat, şi atunci vei vedea necurăția, murdăria şi putoarea celuilalt. Acum însă tu nu vei putea cunoaşte. Până ce noi ne vom găsi în duhul unei asemenea putori, nu vom simți nimic, iar când ne vom nutri cu hrană duhovnicească, atunci vom simți acel rău. Voiesc a spune de vorbele cele duhovniceşti ce trebuie a ieşi din gura noastră – deşi lucrul acesta la mulți li se pare cu totul neînsemnat. Şi nu voi mai vorbi acum despre gheena, ci, de voiți, să cercetăm cele de față; şi nu voi spune de cel ce face fapte urâcioase, ci de cel ce grăieşte vorbe necuviincioase, care se murdăreşte pe sine întocmai ca şi cel ce sloboade din gura lui bale puturoase. Şi dacă scursoarea aceasta este atât de necurată, apoi poți să judeci ce fel este izvorul sau sorgintea unei astfel de scursori murdare. „Că din prisosința inimii grăieşte gura" (Mt. 12, 34), zice. Dar eu nu numai de aceasta jelesc, ci şi pentru că nici nu se pare la mulți acest fapt a fi dintre cele necuviincioase. De aici apoi şi izvorăsc toate relele, când adică noi păcătuim şi nu credem că am păcătuit cu ceva.

Voieşti deci a afla cât rău vine de la a grăi vorbe urâte? Gândeşte-te la cei ce te ascultă, cum roşesc ei de purtarea ta cea necuviincioasă. Căci ce poate fi mai urâcios ca un bărbat care grăieşte vorbe murdare? Ce poate fi mai necin-

stit? Nişte astfel de oameni singuri se împing pe dânşii în rândul mimilor sau a măscăricilor din teatru, şi în rândul muierilor curve, sau mai drept vorbind, acelea se ruşinează mai mult decât voi. Dar atunci cum vei putea a-ți cumința femeia, şi învățându-o cu astfel de vorbe, cum vei putea a o trage din faptele cele necurate? Mult mai bine este a slobozi din gura ta putregai împuroiat, decât un cuvânt murdar. Când îți pute gura, tu nu te atingi nici măcar de mâncările cele obşteşti, şi când sufletul are într-însul atâta putoare, tu îndrăzneşti încă a te împărtăşi cu sfintele Taine, spune-mi? Dacă cineva, luând un vas murdar, l-ar pune pe masa ta, negreşit că l-ai alunga, azvârlind cu lemne într-însul; şi pe Dumnezeu, carele şade pe masa sa – că masă a sa este gura noastră plină de mulțămire – cum nu-l vei întărâta asupră-ți, slobozind din gura ta cuvinte mai spurcate ca orice murdărie? Şi cum s-ar putea oare aceasta? Nimic nu întărâtă pe cel sfânt şi curat ca nişte astfel de cuvinte murdare. Nimic nu poate face pe cineva obraznic şi neruşinat ca a grăi astfel de murdării şi a le auzi. Nimic nu slăbeşte puterea înțelepciunii ca flacăra aprinsă prin asemenea vorbe urâte. Dumnezeu a pus în gura ta mir de mult preț, iar tu slobozeşti din ea vorbe mai puturoase ca un mort, omori sufletul şi-l faci nemişcător. Căci când tu batjocoreşti, aceasta nu este glasul sufletului, ci al mâniei. Când rosteşti cuvinte necuviincioase, nu sufletul tău a grăit, ci neînfrânarea; când vorbeşti de rău, zavistia; când unelteşti rău, lăcomia. Toate acestea deci nu sunt fapte de-ale sufletului, ci de-ale patimilor lui, de-ale boalelor de care suferă. Că după cum a se strica şi a trece în putreziciune nu este numaidecât al trupului, ci al morții şi al bolii care se găseşte într-însul – tot asemenea şi faptele cele rele ale sufletului nu sunt ale sale, ci ale patimilor cuibărite într-însul.

Iar de voieşti a auzi glas de suflet viu, ascultă pe Pavel zicând: „Că având hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea îndestulați suntem" şi „Prin care lumea mie s-a răstignit, şi eu lumii", şi „câştig mare este bunăcinstirea" (1 Tim. 6, 8 şi 6; Gal. 6, 14). Ascultă şi pe Petru zicând: „Aur şi argint nu am cu mine, dar ceea ce am, aceasta îți dau" (Fap. 3, 6). Ascultă şi pe Iov mulțămind lui Dumnezeu şi zicând: „Domnul au dat, Domnul au luat, fie numele Domnului binecuvântat" (Iov 1, 21). Acestea sunt cuvinte ale unui suflet viu, acestea ale unui suflet care îşi face datoriile sale. Aşa zicea şi Iacov: „De îmi va da mie Domnul pâine spre a mânca, şi haină spre a mă îmbrăca" (Fac. 28, 20; 39, 9), astfel şi Iosif. „Cum voi face cuvântul acesta, şi voi păcătui înaintea lui Dumnezeu?" Nu însă tot aşa zicea şi muierea cea varvară, ci ca şi cum era beată şi smintită, grăia astfel zicând: „Culcă-te cu mine".

Acestea deci ştiindu-le, iubiților, să râvnim sufletul cel viu, şi să fugim de cel mort, ca astfel să ne învrednicim şi vieții viitoare. De care fie ca toți să ne împărtăşim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VII

„Iar dacă slujba morții, cea cu slove închipuită în pietre, s-a făcut cu slavă, cât nu puteau fiii lui Israil să caute la fața lui Moisì, pentru slava feței lui cea trecătoare, cum nu mai vârtos slujba duhului va fi cu slavă?" (2 Cor. 3, 7-8)

A spus că tablele lui Moisi au fost de piatră, ca unele ce aveau slove săpate pe ele, şi că tablele acestea de carne – inimile apostolilor – erau scrise cu Duhul lui Dumnezeu; că slova omoară, iară duhul face viu. Mai lipsea la urmă ca, o dată cu asemuirea aceasta, să se adaoge şi altceva nu mic, adică despre slava lui Moisì, ceea ce aici, în legea nouă, nimeni nu a văzut cu ochii trupului. Pentru aceea se şi credea a fi ceva mare, deoarece acea slavă era supusă simțurilor – căci se vedea cu ochii trupului, deşi altfel era neapropiată – pe când slava legii celei noi este gândită, adică se poate pricepe numai. Căci priceperea deplină a acestei măreții nu poate fi limpede şi lămurită ochilor celor slabi, ci acea slavă încă mai mult îi înalță şi-i întoarce către sine.

Deci fiindcă a ajuns la această asemuire, şi se încearcă acum a arăta măreția slavei din legea nouă – deşi era foarte greu a dovedi aceasta, din pricina tâmpirii trupeşti, aşa zicând, a ascultătorilor – apoi priveşte ce face el şi cum cerne pricina, mai întâi aducând deosebirea izvorâtă din cugetări, pe care le împleteşte din cele vorbite mai nainte. «Că dacă slujba legii celei vechi era a slovei ce omoară, iar cea a legii noi este viața, zice, apoi este mai presus de toată îndoiala că şi slava aceasta este mai mare decât aceea». Şi fiindcă nu putea a o arăta ochilor celor trupeşti, apoi cu cugetarea a înfățişat măreția ei, zicând: „Iar dacă slujba morții cea închipuită cu slove în pietre s-a făcut cu slavă, cum nu mai mult slujba duhului va fi cu slavă?" Prin cuvintele „slujba morții" el înțelege Vechiul Legământ sau Legea veche. Dar tu priveşte cum el chiar şi în asemuirea făcută întrebuințează multă străşnicie în cuvinte, încât să nu dea nici cea mai mică pricină ereticilor. Căci nu a zis «făcătoarea morții»,

ci „slujba morții", fiindcă slujește spre moarte, iar nu fiindcă a născut moartea, căci făcătorul morții păcatul a fost. Legea a adus pedeapsa, a fost arătătoare a păcatului, iar nu făcătoare, căci a descoperit încă mai lămurit răul, şi-l pedepsea, însă nu împingea pe cineva la rău, şi slujea nu spre a se face păcatul sau moartea, ci spre a fi pedepsit cel ce păcătuia. Astfel că era prin aceasta destoinică a împiedica păcatul, căci ceea ce arăta păcatul atât de grozav este vădit că putea face pe cineva de a şi fugi de păcat. După cum deci, cel ce întrebuințând sabia când taie pe cel osândit la moarte, prin aceasta el slujeşte pe judecătorul care a dat hotărârea, iar nu el este care a omorât, deşi în fapt el a omorât, şi nici nu este el care a judecat şi a osândit, ci numai răutatea celui pedepsit – tot aşa şi aici se petrece, căci nu legea omoară, ci păcatul. Păcatul deci şi omoară, şi osândeşte, iar legea pedepsind, slăbea pe nesimțite puterea păcatului, şi prin frica de pedeapsă îl împiedica şi-l împuțina.

Dară apostolul nu s-a mulțămit numai cu aceasta în înfățişarea măreției legii celei noi, ci a mai adăogat şi altceva, zicând: „cea închipuită cu slove în pietre". Priveşte cum iarăşi doboară cugetul Iudeilor, căci nimic alta nu era legea veche, fără numai slove. Dar din slove nu izvora vreun ajutor care să însuflețească pe cei ce se luptau, după cum se petrece cu botezul, ci numai stâlpi şi scripturi, purtând pe ele moartea celor ce încălcau litera lor. Ai văzut cum el, îndreptând pricirea Iudaicească, doboară chiar de la nume vrednicia lor, spunând de piatră, de slove, de slujba morții, şi încă adăogând că era închipuită? Dar de aici nimic alta nu se învederează, fără numai că legea sau s-a întemeiat într-un singur loc, iar nu ca duhul, carele este pretutindeni de față şi tuturor le însuflă o mare putere; sau că poate slovele însuflă o mare amenințare, amenințare care nici nu poate pieri, ci rămâne pentru totdeauna, ca una ce este săpată în piatră.

După aceea, părându-se că laudă cele vechi, în fapt însă iarăşi amestecă şi aici învinuirea adusă Evreilor. Căci zicând că slujba morții „cea închipuită cu slove în pietre, s-a făcut cu slavă", a adăogat îndată: „cât nu puteau fiii lui Israil să caute la fața lui Moisì" – ceea ce era dovada marii lor neputințe şi a pironirii lor la cele pământeşti. Şi iarăşi, nu pentru slava tablelor legii, ci pentru slava feței lui cea trecătoare" zice. Îl arată, cu alte cuvinte, pe dânsul slăvit, iar nu pe tablele legii, fiindcă nu a zis că neputând să caute la tablele legii, ci „la fața lui Moisì, pentru slava feței lui cea trecătoare".

Apoi fiindcă a înălțat acea slavă, priveşte cum iarăşi o doboară, zicând: „cea trecătoare", ceea ce, de altfel, nu arată vreo învinovățire oarecare, ci numai o împuținare. Nici a zis «cea stricată, cea rea», ci aceea care încetase, aceea care a avut sfârşit.

„Cum nu mai mult slujba duhului va fi cu slavă?" Îmbărbătat de acum, el înalță şi ridică cele ale legii celei noi, ca neclătite. Şi vezi ce face: a pus în asemuire piatra cu inima, şi slova cu duhul. Apoi arătând cele izvorâte din

aceste două, nu le mai pune la urmă, ci spunând de cea izvorâtă din slovă, adică de moarte şi osândire, nu mai pune cele izvorâte din duh, adică viaţa şi îndreptarea, ci pe însuşi duhul, ceea ce-i făcea cuvântul mai însemnat. Într-adevăr, Legământul cel Nou nu numai viaţă dă, ci dăruieşte şi Duhul, care şi dă viaţă, ceea ce este cu mult mai mare decât viaţa. Pentru aceea a şi zis: „slujba duhului". Dar apoi acelaşi lucru îl învederează şi prin cuvintele următoare, „Că de a fost slujba osândirii slavă" (2 Cor. 3, 9) – şi desluşeşte mai învederat ce este „că slova omoară", spunând că adică legea a fost numai arătătoare a păcatului, nu însă şi făcătoarea lui: „cu mult mai vârtos prisoseşte slujba dreptăţii întru slavă". Tablele acelea arătau pe cei ce păcătuiau şi-i pedepseau, iară tablele legii noi nu numai că nu pedepsesc pe cei păcătoşi, ci încă îi fac şi drepţi. Dar acest bun mare l-a hărăzit botezul.

„Că nici s-a slăvit ceea ce era slăvit întru această parte, pentru slava cea covârşitoare" (2 Cor. 3, 10). În stihurile dinainte a arătat că şi slujba dreptăţii este întru slavă, şi încă nu cum s-ar întâmpla, ci că şi prisoseşte întru slavă, căci nu a zis «Cum nu mai mult slujba duhului va fi întru slavă», ci „prisoseşte întru slavă", având dovadă din pricinile spuse. Aici însă arată şi mai marea înălţime din legea nouă, ca şi cum ar zice: «Că dacă o asemuiesc pe aceasta cu aceea, apoi atunci slava legii vechi nici nu mai este slavă», pregătind aceasta nu cum s-ar nimeri, că adică nu mai este slavă, ci fiind vorba de asemuire. Pentru aceea tocmai a şi adăogat: „întru această parte", adică după asemuirea dintre ele, ca urmare a acestei asemuiri. Dar prin aceasta, firește, el nu defaimă legea veche, ci încă o şi învederează foarte mult, fiindcă chiar şi asemuirile se obişnuiesc a se face între lucruri ce sunt au înrudire între dânsele.

Mai departe apoi pune în mişcare şi un alt cuget, care arată măreţia şi din altă parte. Şi care este acel cuget? Cel de la timp, zicând: „căci de s'a săvârşit cea trecătoare cu slavă, cu mult mai vârtos cea care rămâne va fi întru slavă" (2 Cor. 3, 11). Una a încetat, a contenit, iar cealaltă rămâne necontenit.

„Drept aceea, având nădejde ca aceasta, multă îndrăznire întrebuinţăm" (2 Cor. 3, 12). Fiindcă ascultătorii, la auzul atâtor împrejurări desfăşurate despre legea veche, cerea a vedea cu ochii, aşa zicând, slava legii noi, priveşte cum îl îndreaptă către veacul viitor. Pentru aceea şi nădejdea a pus-o la mijloc, zicând: „Drept aceea, având nădejde ca aceasta". Care anume? «Că ne-am învrednicit adică nu numai noi apostolii de mai mari bunătăţi decât Moisì, ci şi toţi cei ce cred». „Multă îndrăznire întrebuinţăm". Dar către cine acea îndrăznire, spune-mi, către Dumnezeu, sau către ucenici? «Către voi, ucenicii noştri», zice; adică «vă grăim cu toată slobozenia, nimic ascunzând de voi, nimic bănuind, nimic împuţinând, ci grăind deschis; şi nu ne-am temut ca nu cumva să vătămăm privirile voastre, după cum Moisì pe cele ale Iudeilor». Şi cum că aceasta a dat a se

înțelege, ascultă cele ce urmează, sau mai bine zis, trebuie mai întâi a spune istoria, căci chiar el necontenit se învârteşte împrejurul acelei istorii.

Deci care este acea istorie? Că Moisì, luând din nou cele două table ale legii, s-a pogorât cu ele de pe munte şi că s-a fost slăvit vederea feței lui care strălucea atât de mult, cât nu se puteau apropia de el fiii lui Israil ca să-i vorbească, până ce a pus un acoperemânt pe fața sa. Şi s-a scris această istorie astfel la Ieşire: „Iară când s-a pogorât Moisì din munte, şi cele două table erau în mâinile lui, şi pogorându-se din munte nu ştia că s-a fost slăvit vederea feței chipului lui de când a grăit lui Dumnezeu, şi s-au temut a se apropia de dânsul, şi i-a chemat pre dânşii Moisì, şi a grăit lor. Şi dupre ce a încetat a grăi către ei, a pus acoperământ pre fața sa. Şi când intra Moisì înaintea Domnului să grăiască lui, lua acoperemântul până ce ieşea" (Ieş. 34, 29-34). Deci aducându-le aminte de această istorie, zice: „Şi nu precum Moisì punea acoperământ pre fața sa, ca să nu caute fiii lui Israil la sfârşitul celei ce era trecătoare" (2 Cor. 3, 13). Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Nu este nevoie a vă acoperi ca Moisì, căci voi sunteți în putere a căuta spre slava aceasta, cu carea suntem îmbrăcați, deşi este cu mult mai mare şi mai strălucitoare decât aceea». Ai văzut procopseala sau sporirea lor? Căci tot Pavel, spunând în întâia Epistolă: „Cu lapte pre voi am hrănit, iară nu cu bucate" (1 Cor. 3, 2), iată că aici zice că: „multă îndrăznire întrebuințăm", şi aduce pe Moisì la mijloc, înaintând cu vorba prin asemuire, şi prin aceasta înălțând pe ascultător. Şi de astă dată îi adaogă şi pe dânşii, şi spune Iudeilor că «noi nu avem trebuință de acoperământ, ca Moisì când vorbea căpeteniilor norodului». Cele de după aceasta el le ridică la însăşi vrednicia legiuitorului, sau chiar şi mai departe.

Dar acum să ascultăm cele ce urmează: „Ci s-au orbit înțelegerile lor, că până astăzi, întru citirea Legământului Vechi, acelaşi acoperământ rămâne nedescoperit, că întru Hristos se strică" (2 Cor. 3, 14). Priveşte aici ce voieşte el să pregătească prin aceste cuvinte. «Ceea ce s-a petrecut cu Moisì o dată numai, aceasta se petrece cu Legea necontenit. Deci cele spuse nu sunt vreo defăimare adusă Legii, precum nici lui Moisì, care s-a acoperit atunci, ci numai defăimarea Iudeilor celor nerecunoscători. Acela avea slava sa, dar dânşii nu puteau să o privească. Şi atunci pentru ce vă mai minunați, zice, dacă ei nu pot privi la slava aceasta a harului, când nu au putut privi nici la cea mai mică, aceea a lui Moisì, şi nici au putut să caute la fața lui? Pentru ce vă tulburați dacă Iudeii nu cred în Hristos, când dânşii nu cred nici în Lege? Pentru aceea tocmai nici harul nu l-au cunoscut, fiindcă nu au cunoscut nici Vechiul Legământ, şi nici slava din el. Căci slava Legii se va întoarce către Hristos».

Ai văzut cum şi de aici doboară trufia Iudeilor? Căci de la ceea ce dânşii credeau că covârşise, adică de la strălucirea feței lui Moisì, de la aceea, zic, le arată tâmpirea şi alipirea lor de cele pământeşti. «Deci să nu se fălească cu aceasta,

zice; căci ce are a face aceasta, dacă socotim că Iudeii nu s-au bucurat de privirea feței lui Moisì?» Pentru aceea el necontenit răscoleşte acest fapt, zicând acum, de pildă: „Că până astăzi, întru citirea Legământului Vechi, acelaşi acoperământ rămâne nedescoperit, că întru Hristos se strică", iar altă dată spunând: ..Ci până astăzi, când se citeşte Moisì, acoperământ pre inima lor zace", arătând că acel acoperământ zace şi în citire, şi în inima lor. Mai sus zicea: „cât nu puteau fiii lui Israil să caute la fața lui Moisì, pentru slava feței lui cea trecătoare" – decât care ce ar putea fi mai înjosit? Când nefiind încă stricată (desființată) acea slavă, sau mai bine zis, nefiind încă nici cea asemuită cu aceea, şi chiar de puteau fi privitori, acea slavă se acoperea de dânşii, „ca să nu caute fiii lui Israil la sfârşitul celei ce era trecătoare" – adică la Lege, că are sfârşit – „ci s-au orbit, zice, înțelegerile lor" – apoi de aici poți vedea deosebirea. «Dar, zici tu, ce are a face pricina de față cu acel acoperământ?» Apoi apostolul a adus ca mărturie acoperământul lui Moisì, care prescria mai dinainte cele viitoare. «Nu numai atunci nu au văzut Iudeii, ci nici astăzi, zice, nu văd Legea. Şi pricina este chiar într-înşii, căci împietrirea cugetului vine de la unul care nu simte, şi este nerecunoscător. Aşadar, noi suntem care cunoaştem şi Legea, iar de dânşii nu numai harul, ci chiar şi Legea a fost acoperită».

„Că până astăzi, întru citirea Legământului Vechi, acelaşi acoperământ rămâne nedescoperit, că întru Hristos se strică (se desființează)". Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Chiar Legea, dânşii nu pot cunoaşte că a încetat, fiindcă nu cred în Hristos. Că dacă prin Hristos a încetat, după cum a şi încetat, şi Legea a spus aceasta mai dinainte, apoi atunci cum cei ce nu primesc pe Hristos, care a desființat Legea, vor putea să cunoască că Legea s-a desființat? Neputând deci să cunoască aceasta, este vădit că nu cunosc nici puterea Legii care a spus acestea, şi nici întreaga ei slavă». Şi unde oare a spus aceasta, că întru Hristos se desființează Legea? Dar nu numai că a spus, ci şi prin fapte a arătat. Şi mai întâi că jertfele şi întregul ritual le-a mărginit într-un singur loc, în templu, iar mai pe urmă chiar şi templul l-a desființat. Că dacă nu ar fi voit ca jertfele să înceteze, cum şi întreaga Lege pentru ele, una din două ar fi făcut: sau că nu ar fi desființat templul, sau că, desființându-l, nu ar fi oprit a se jertfi în altă parte. Dar acum întreaga lume, ba chiar şi pe însăşi cetatea Ierusalimului o a făcut neprimitoare de astfel de ierurghii, şi numai templul lăsându-l şi hotărându-l pentru jertfe; şi, în sfârşit, a arătat chiar prin fapte că prin Hristos au încetat cele ale Legii, fiindcă Hristos a desființat şi templul.

Iar dacă voieşti a cunoaşte şi din cuvinte cum se desființează prin Hristos, ascultă pe însuşi legiuitorul Moisì zicând: „Proroc din frații voştri, ca pre mine, va scula vouă Domnul Dumnezeul vostru; de dânsul să ascultați întru toate oricâte va grăi către voi. Şi va fi, tot sufletul care nu va asculta pre Prorocul acela se va pierde" (A 2-a Lege 18, 15-19; cf. Fap. 3, 22-23). Ai văzut

cum a arătat şi Legea că în Hristos încetează? Căci Prorocul acesta, adică Hristos, de care Moisì a poruncit a asculta, şi Sâmbăta a desfiinţat-o, şi tăierea împrejur, şi toate celelalte atingătoare de trup le-a desfiinţat. Dar şi David tot aceeaşi învederând, zicea de Hristos: „Tu eşti preot în veac, dupre rânduiala lui Melhisedec" (Ps. 109, 4), şi nu după rânduiala lui Aaron. Pentru aceea şi Pavel, tâlcuind mai lămurit aceasta, zice că: „Mutându-se preoţia, de nevoie se face şi Legii mutare" (Evr. 7, 12). Şi aiurea iarăşi zice: „Jertfa şi prinosul nu ai voit ... arderi de tot şi pentru păcat nu ai binevoit. Atunci am zis: Iată viu" (Evr. 10, 5-7). Dar apoi încă şi alte multe mărturii este cu putinţă a scoate din Legea Veche, arătând cum prin Hristos legea se desfiinţează. Deci când te lepezi de Lege, atunci poţi vedea Legea bine; întrucât însă tu te ţii de Lege şi nu crezi în Hristos, nu ştii nici însăşi Legea.

Pentru aceea a şi adăogat, pregătind acelaşi lucru mai lămurit încă: „Ci până astăzi, când se citeşte Moisì, acoperământ pre inima lor zace". Nu a zis că acoperământul rămâne numai în slove, ci „întru citire", dar citirea nimic alta nu este decât energia sau lucrarea celui ce citeşte. Şi iarăşi: „Când se citeşte Moisì". Dar încă mai lămurit a învederat aceasta prin ceea ce urmează, spunând mai pe faţă: „acoperământ pre inima lor zace". Fiindcă şi pe faţa lui Moisì acoperământul nu sta pentru dânsul, ci pentru tâmpirea Iudeilor şi cugetarea lor cea trupească.

Deci învinovăţindu-i îndeajuns, la urmă arată şi chipul îndreptării lor. Care deci este acest chip? „Iar când se vor întoarce către Domnul" – ceea ce este a se depărta de Lege – „se va ridica acoperământul" (2 Cor. 3, 16). Ai văzut că acoperământul acela nu era pentru faţa lui Moisì, ci pentru privirea Iudeilor? Nu se făcea aceasta spre a se astupa slava lui Moisì, ci pentru ca dânşii să nu vadă, căci nici puteau. Aşa că cusurul acesta era al lor; nu pe Moisì îl împiedica acest fapt de a nu şti ceva, ci pe dânşii. Şi nu a spus pe faţă «când vor părăsi Legea», cu toate că, prin cuvintele „când se vor întoarce către Domnul, se va lua acoperământul", aceasta a lăsat să se înţeleagă. A stăruit dar apostolul în această istorie până la sfârşit. Căci şi Moisì, când vorbea către Iudei, îşi acoperea faţa, iară când se întorcea către Dumnezeu era descoperit. Aceasta era un chip al celor ce aveau să fie, că adică când ne vom întoarce către Domnul, atunci vom vedea slava Legii şi descoperită faţa legiuitorului, sau mai bine zis, nu numai aceasta va fi, ci şi că vom fi atunci în rânduiala lui Moisì.

Ai văzut cum îndeamnă pe Iudeu la credinţă, arătând că nu numai pe Moisì poate a-l vedea, venind spre har, ci încă se va afla chiar în rânduiala legiuitorului? «Nu numai că vei vedea, zice, slava, pe care atunci nu ai văzut-o, ci chiar şi tu însuţi vei fi în acea slavă, sau mai bine zis, chiar şi în mai mare slavă, şi atât de mare, cât nici să se mai vadă cea asemuită cu aceasta». Cum şi în

ce chip? Că adică, întorcându-te către Domnul, şi făcându-te sub har, te vei bucura de acea slavă cu care, asemuită fiind slava lui Moisì, se pare aceasta din urmă a fi atât de mică, încât nici că mai este slavă. Şi cu toate acestea, deşi mică şi foarte înjosită față de slava aceea, totuşi tu, Iudeu fiind, nici de aceasta nu te vei învrednici, pe când dacă te faci credincios, te vei învrednici a vedea şi pe cea cu mult mai mare decât aceasta. Când vorbea către cei credincioşi, zicea că nu s-a slăvit ceea ce era slăvit – aici însă nu aşa. Dar cum? „Când se vor întoarce către Domnul, se va lua acoperământul", ridicându-i câte puțin, şi punându-i mai întâi în rândul lui Moisì, şi la urmă făcându-i părtaşi celor mai mari. «Când vei vedea, zice, pe Moisì întru slavă, atunci şi către Dumnezeu te vei întoarce, şi te vei bucura de o mai mare slavă decât aceasta».

Priveşte deci câte a pus de la început, care şi fac deosebirea şi arată mai marea măreție a Noului Legământ față de Vechiul Legământ, şi nu doar lupta dintre ele, nici potrivnicia. «Vechiul Legământ este slovă, zice, şi piatră, şi slujbă a morții, şi se strică, adică se desființează; şi totuşi, Iudeii nu s-au învrednicit nici de acea slavă. Noul Legământ este tablă de carne a inimii, şi duh, şi îndreptățire, şi rămâne, şi toți ne învrednicim de slava lui, nu numai unul, precum Moisì s-a bucurat atunci de slava acea mică, după cum şi zice mai jos: „Iară noi toți, cu fața descoperită, slava Domnului ca prin oglindă privind", iar nu cea a lui Moisì.

Dar fiindcă unii zic că cuvintele „când se vor întoarce către Domnul" sunt spuse pentru Fiul, împotrivindu-se cu aceasta dogmelor celor întru totul mărturisite, să cercetăm mai cu amănunțime aceasta, punând mai întâi de față aceea de la care se pare că făuresc asemenea credință.

Deci ce va să zică el aici? După cum altundeva spunea: „Duh este Dumnezeu", tot aşa spune şi aici că „Duh este Domnul", însă nu a spus că: „Duh este Domnul", ci „Domnul Duhul este". Mare este deosebirea deci între una şi alta. Căci când el voieşte a spune aşa precum tu zici, nu pune articol epitetului. Aici însă, în propoziția „Domnul Duhul este" (Ὁ Κύριος τὸ Πνεῦμὰ ἐστι) epitetul „Duhul" este articulat. De altfel, să vedem toate cele ce a spus mai nainte, despre ce anume le-a spus. De pildă, când apostolul zicea că „slova omoară, iar Duhul face viu", şi iarăşi „scrisă nu cu cerneală, ci cu Duhul lui Dumnezeu celui viu", oare le spunea pentru Dumnezeu, sau pentru Duhul? Învederat este că pentru Duhul, căci către Duhul îi chema el de la slovă. Apoi ca nu cumva, auzind cineva cuvântul „Duhul", să se gândească că dacă Moisì s-a întors către Domnul, iar el către Duhul, prin aceasta să-şi închipuie că Duhul este mai mic decât Fiul, iată că, îndreptând o astfel de bănuială, zice: „Iar Domnul Duhul este", adică «şi Duhul este Domn», zice.

Şi ca să afli că vorba lui este despre Mângâietorul, a adăogat: „şi unde este Duhul Domnului, acolo este slobozenia." Însă nu ai putea zice că apostolul ar

fi voit să spună: «unde este Domnul Domnului». Vorbeşte aici de slobozenie, asemuindu-o cu robia de dinainte. Apoi, ca nu cumva să-ți închipui că vorbeşte de viața viitoare, zice: „Iară noi toți, cu fața descoperită, slava Domnului ca prin oglindă privind" (2 Cor. 3, 18), adică nu slava cea contenită, ci aceea rămasă – „întru acelaşi chip ne preschimbăm din slavă în slavă, ca de la Duhul Domnului."[1] Ai văzut cum iarăşi pune pe Duh în rând cu Dumnezeu, iar pe dânşii îi ridică în rândul apostolilor? Căci şi mai nainte a spus: „sunteți carte a lui Hristos", iar aici: „iară noi toți, cu fața descoperită", deşi dânşii au venit purtând slava după legea lui Moisi. «Însă, după cum noi, zice, nu am avut trebuință de acoperământ, tot aşa şi voi cei ce ați primit legea nouă, deşi de altfel este cu mult mai mare slava acesteia, căci nu a feței noastre este această slavă, ci a Duhului. Dar cu toate acestea, puteți a căuta spre acea slavă deopotrivă cu noi. Aceia nici prin mijlocitor nu au putut, iară voi şi fără mijlocitor puteți privi la o slavă mai mare. Aceia nu au putut căuta spre slava lui Moisi, în vreme ce voi puteți căuta şi spre slava Duhului». Dar dacă Duhul ar fi mai prejos, firește că nu ar putea da cele mai mari decât acelea.

Ce va să zică oare: „slava Domnului ca prin oglindă privind, întru acelaşi chip ne preschimbăm"? Aceasta mai lămurit s-a arătat când harurile lucrau semne şi minuni, dară nici acuma nu este greu celui ce are ochii ageri a vedea aceasta. Căci de îndată ce ne botezăm, sufletul străluceşte mai mult decât soarele, fiind curățit de Duhul, şi atunci nu numai privim către slava lui Dumnezeu, ci şi de acolo primim oarecare strălucire. După cum argintul curat ce stă spre razele soarelui sloboade şi el raze dintr-însul, nu numai de la firea sa, ci şi de la strălucirea razelor soarelui, tot aşa şi sufletul curățit şi ajuns mai strălucitor decât argintul primeşte raze de la slava Duhului, şi aceleaşi raze le sloboade şi el dintr-însul. Pentru aceea şi zice: „Ca prin oglindă privind, în acelaşi chip ne preschimbăm, din slavă" – din slava Duhului – „în slavă" – în slava noastră, cea apropiată de aceea, şi în aşa fel precum se cade a fi de la Domnul Duhului. Priveşte cum şi aici numeşte pe Duhul Domn. Dar şi aiurea se poate vedea domnia Duhului. „Şi slujind ei Domnului, şi postindu-se, a zis Duhul: Osebiți mie pre Varnava şi pre Savlu" (Fap. 13, 2). Pentru aceea a zis: „slujind ei Domnului ... osebiți mie", ca să arate egalitatea. Şi iarăşi Hristos zice: „robul nu ştie ce face domnul său" (In. 15, 15), în vreme ce Duhul ştie cele ale lui Dumnezeu, precum omul ştie cele ale sale, neînvățat de cineva – fiindcă chipul nu rămâne prin sine. Dară şi a lucra precum voieşte arată puterea şi

[1] Atât în ediția Sfântului Ioan Hrisostom, cât şi în ediția noastră, *Textus receptus*, fraza aceasta este precum urmează: τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ Κυρίου Πνεύματος, adică „în acelaşi chip ne preschimbăm (acelaşi chip îl luăm) din slavă în slavă, ca din Domnul Duhului". De aci se vede lămurit că traducerea din ediția de Buzău, „ca din Duhul Domnului" nu este exactă, fiindcă se preschimbă ideea predominantă.

stăpânirea lui. Acest Duh ne preschimbă, nu ne lasă a lua chipul veacului acestuia; acest Duh este făuritorul unei astfel de zidiri. După cum zice: „Zidiți întru Hristos Iisus" (Efes. 2, 10), tot așa zice: „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și Duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele" (Ps. 50, 12).

[1]Voiești a-ți arăta aceasta mai învederat și de la apostoli? Gândește-te la Pavel, ale cărui haine lucrau minuni; gândește la Petru, ale căruia și umbrele aveau putere. Dar dacă dânșii nu ar fi purtat chipul împăratului, atunci și razele sclipitoare ce slobozeau ar fi fost neapropiate lor, și nici hainele sau umbrele lor nu ar fi lucrat atâtea minuni. Căci hainele împăratului sunt înfricoșate și tâlharilor. Voiești poate și prin trup strălucind a vedea aceasta? „Și căutând, zice, la fața lui Ștefan, i-au văzut fața lui ca a unui înger" (Fap. 4, 15). Dar această slavă nu este nimic față de cea dinlăuntru, ce strălucește mai mult decât soarele. Ceea ce Moisì avea pe fața sa, aceștia o poartă în sufletul lor, ba încă și mai mult. Slava lui Moisì era supusă mai mult simțurilor, în vreme ce slava sufletului este netrupească. Și precum trupurile ce strălucesc în foc împrăștie din strălucirea lor și altor trupuri de aproape, dând și acelora din strălucirea lor, același lucru se întâmplă și cu credincioșii. Pentru aceea tocmai astfel de oameni sunt scăpați de cele pământești și văd înaintea lor numai cele din ceruri.

Vai mie, bine este aici să și suspinăm cu amar, că bucurându-ne de o astfel de noblețe, nu știm nici cele spuse, pentru că iute pierdem din minte împrejurările și ne temem de cele simțite. Căci slava aceasta nepovestită și înfricoșată rămâne în cugetele noastre pe o zi sau două, iar la urmă o stingem, aruncându-ne iarăși în vârtejul celor pământești, și în desimea norilor de griji respingem razele acestei slave.

Furtună sunt, iubiților, cele pământești, și mai posomorâte decât chiar furtuna, fiindcă nu ger se naște de aici, nici ploaie, și nici mocirlă și mlaștină adâncă, ci cea mai grozavă decât toate acestea, adică gheena și relele gheenei. Și după cum pe un ger aspru îngheață toate mădulările și sunt ca moarte, tot așa și sufletul, tremurând în furtuna păcatelor, nimic nu mai face din cele ale sale, fiind înghețat de gerul cugetului. După cum gerul îngheață trupul, tot așa și un cuget rău îngheață sufletul, din care pricină îi și vine acea spaimă. Căci, într-adevăr, nimic nu este mai fricos decât cel alipit de cele pământești. Un astfel de om trăiește viața lui Cain, tremurând în fiece clipă. Și ce spun eu de morți, și pagube, și piedici, și ciocoinicii, și măguliri? De vreme ce el și fără de acestea se teme de mii de prefaceri. Lada poate geme de aurul din ea, dară sufletul nu s-a izbăvit de frica sărăciei. Și cu drept cuvânt, căci ca de niște lu-

---

[1] *Partea morală.* Împotriva Arienilor despre Duhul, și despre strălucirea trupului sfinților, cum și de a nu iubi fără sfială, ci numai a admira pe Dumnezeu. Omul, spre a nu se deda la rele, trebuie a-și ocupa cugetul cu îndeletniciri folositoare *(Veron).*

cruri putrede şi nestatornice îşi prinde ancora, şi chiar dacă nu el însuşi suferă vreo prefacere, totuşi văzând la alţii acea prefacere, el s-a şi pierdut, de vreme ce mare este frica ce-l stăpâneşte, mare este şi nebărbăţia lui.

Un asemenea om este lipsit de îndrăzneală nu numai în faţa primejdiilor, ci şi faţă de toate celelalte. Când, de pildă, va cădea în pofta averilor, el nu leapădă năvala aceasta ca un bărbat slobod, ci ca şi un rob cumpărat cu bani toate le face, robind poftei urâcioase a iubirii de argint ca şi unei stăpâne. De ar vedea vreo fată frumoasă, de îndată se pitulează, fiind prins de dânsa, şi ca un câine turbat umblă după desfrânări, în vreme ce ar trebui să facă cu totul dimpotrivă. Când tu vezi o femeie frumoasă, nu te gândi de îndată cum ai putea să te bucuri de plăcerea ei, ci cum să te izbăveşti de acea plăcere. «Dar, zici tu, cum s-ar putea face aceasta, când nu este al meu a iubi?» Dar al cui este, spune-mi? «Al ispitirii dracului». Şi crezi că în toate şi peste tot numai dracul este care unelteşte? Prin urmare, luptă-te cu putere împotriva bolii. «Dar nu pot», zici tu. Haide deci ca mai întâi aceasta să-ţi arătăm, că ceea ce se întâmplă este numai din pricina trândăviei tale, că la început singur tu ai înlesnit calea dracului şi că acum, dacă vei voi, o vei putea depărta cu multă înlesnire.

Spune-mi, rogu-te, cei ce preacurvesc, oare fiind stăpâniţi de dorinţă preacurvesc, sau că mai mult poftind primejdiile, cum s-ar întâmpla? Este vădit că fiind stăpâniţi de dorinţă. Aşadar, se pot bucura ei de vreo iertare? Nicidecum. Şi pentru ce oare? Pentru că a lor este greşala. «Dar, zici tu, pentru ce îmi împleteşti silogisme de acestea? Că eu mă cunosc singur că voiesc a alunga patima şi nu pot; ci îmi stă înainte, mă apasă şi simt dureri grozave». Dară, omule, voieşti poate s-o alungi, însă nu faci ceea ce fac cei ce alungă ceva, ci tu pătimeşti acelaşi lucru, pe care, de pildă, îl pătimeşte cel bolnav de friguri, care, umplându-şi pântecele de apă rece, ar zice: «Cât mă gândesc ca să sting frigurile, şi deşi voiesc, totuşi nu pot, ci încă mai mult mi se aprinde flacăra».

Acum să vedem dacă nu cumva şi tu faci acelaşi lucru, crezând că ai aflat mijlocul de a stinge patima, iară în fapt o aprinzi. «Nu,» zici tu. Aşadar, spune-mi, ce anume ai făcut tu vreodată ca să stingi patima? Dar ce anume face a creşte, sau mai bine zis, ajută la sporirea unei patimi? Că dacă poate nu suntem cu toţii vinovaţi de asemenea greşale, totuşi pe cei mai mulţi i-am găsi vinovaţi de iubirea de bani mai vârtos decât de iubirea trupurilor. Cu toate acestea, tuturor le va sta la îndemână doftoria obştească, şi unora, şi altora. Căci şi aceea este iubire necuviincioasă, ca şi aceasta; dar aceasta este cu mult mai înflăcărată şi mai aprinsă. Când deci stăpânim lucrul cel mai mare, este vădit că şi pe cel mai mic îl vom stăpâni cu uşurinţă. «Dar, zici tu, dacă aceasta este mai înflăcărată şi mai aprinsă, pentru ce nu toţi sunt stăpâniţi de rău, ci cei mai mulţi sunt ca nebuni după bani?» Mai întâi, fiindcă pofta aceasta ni se pare fără de primejdii, apoi, deşi pofta trupurilor este mai înflăcărată, totuşi se stinge mai degrabă.

Haideți dar să vorbim despre iubirea trupurilor şi să vedem cum sporeşte răul, căci numai aşa vom şti dacă vinovăția aceasta este a noastră sau nu. Şi dacă este a noastră, să facem totul spre a scăpa de rău, iar dacă nu este a noastră, apoi pentru ce să ne mai jelim în zadar? Pentru ce oare nu iertăm pe cei stăpâniți de această patimă, ci încă îi învinuim?

Deci de unde îşi ia naştere dorința aceasta? «De la frumusețea feței, zici, când acea femeie este frumoasă la față şi plăcută». Zadarnic spui aceasta şi în deşert, că dacă o față frumoasă ar putea să atragă către sine pe îndrăgitori, apoi o astfel de femeie pe toți i-ar avea de îndrăgitori, iar dacă nu-i are pe toți, apoi e învederat că aceasta nu vine de la fire, nici de la frumusețe, ci de la nişte ochi neînfrânați. Când tu, văzând o femeie frumoasă, te minunezi cu iscodire şi o doreşti, ai şi primit săgeata. «Dară, zici tu, cine văzând o femeie frumoasă, ar putea să n-o laude? Deci dacă nu atârnă de noi a ne minuna de astfel de lucruri, învederat este că dorința nu este în noi». Opreşte-te, omule! Ce amesteci toate la un loc, învârtindu-te în toate părțile, şi nu voieşti a vedea rădăcina răului? Căci văd pe mulți că se minunează de vreo femeie şi o laudă, însă nu şi dorindu-o. «Şi cum este cu putință a te minuna de o femeie, zici tu, şi a nu o dori?» Nu te nelinişti, căci tocmai aceasta vin a-ți spune, ci aşteaptă, şi vei auzi pe Moisì minunându-se de fiul lui Iacov şi zicând: „Şi era Iosif mândru la chip şi frumos la față foarte" (Fac. 39, 6). Apoi oare dorea, cel ce grăia acestea? «Nicidecum, zici tu, fiindcă nici nu vedea pe Iosif». Dar noi pătimim acestea nu numai față de frumusețile văzute, ci şi față de cele auzite. Şi pentru ca să nu te certi cu noi în asemenea pricini, oare David nu era un bărbat frumos foarte, rumen la față şi cu nişte ochi fermecători, ceea ce este partea cea mai tiranică a frumuseții (vorbesc de frumusețea ochilor)? Au oare s-a biruit cineva a dori de dânsul? Nicidecum. Aşadar, nu de la minunarea de cineva vine şi dorirea, pentru că mulți au mame în floarea tinereții şi frumoase la față, şi totuşi nu s-au gândit câtuşi de puțin să se biruie cu dorirea către dânsele – să nu fie una ca aceasta! – ci numai cât se minunează de cea văzută, dară nu cad în poftă ruşinoasă! «Dară, zici tu, iarăşi este isprava firii şi aici». A cărei firi, spune-mi? «Căci sunt mame», zici. Apoi n-ai auzit că Perşii, nesilindu-i nimeni, se împreună cu mamele lor, şi nu unul, sau doi, ci întreg neamul? Dar afară de acestea, şi de acolo se învederează, că boala aceasta nu vine de la frumusețea trupului îndeobşte, sau de la frumusețea feței, ci numai de la un suflet trândăvit şi rătăcit.

De multe ori s-au văzut bărbați care, trecând cu vederea femei frumoase şi încântătoare, s-au dat pe sine unor femei urâte şi spurcate. De unde se vădeşte că a se îndrăgosti de o femeie nu vine de la frumusețea feței sale, fiindcă dacă ar fi aşa, apoi asemenea femei ar fi robit pe cei căzuți mai nainte de cele urâcioase.

Deci care este pricina? Că dacă a dori nu vine de la frumusețea feței, apoi de unde îşi are începutul şi obârşia? Poate că de la dracul cel viclean? Desigur

că îşi are şi de acolo, însă nu aceasta este ceea ce se caută, ci să vedem de nu cumva şi noi suntem pricina. Nu numai de la draci vine cuiva aceasta, ci împreună cu dânşii vine mai întâi de la noi. De nicăieri nu se naşte această boală cumplită, fără numai de la obicei, de la graiuri linguşitoare, de la lene şi nelucrare, de la a nu avea nimic de făcut.

Mare este într-adevăr, mare este tirania obişnuinţei, şi atât de mare încât se mută în nevoie a firii. Dar dacă obişnuinţa zămisleşte această patimă, învederat este că tot ea o şi poate stinge. Mulţi dorind în acest fel, au încetat de a mai dori, nemaivăzând pe cele pe care le doreau. Aceasta firește că se pare pentru un timp scurt foarte dureros şi foarte dezgustător, dar cu timpul se face plăcut, şi la urmă patima se face cu neputinţă chiar celor ce ar voi.

«Dar, zici tu, ce este de făcut, dacă şi fără obişnuinţă este cineva robit de la cea întâi vedere?» Şi aici este pricina trândăvia trupului, dezmierdările şi neîngrijirea de cele trebuitoare, ba chiar de cele neapărat trebuitoare. Un astfel de om se poartă încoace şi încolo întocmai ca o stea rătăcitoare, fiind împins de orice rău, şi ca pe un copil rătăcit îl robeşte cel ce şi-a pus în minte a robi un astfel de suflet. Fiindcă obişnuinţa sufletului este de a lucra, apoi când îi vei înceta lucrarea în cele bune – fiindcă el nu poate sta în nelucrare – se va vedea silit a naşte pe celelalte. După cum pământul, când nu este semănat sau sădit, sloboade din el buruieni de rând – tot aşa şi sufletul, când nu are ce face din cele neapărat trebuitoare; şi fiindcă dânsul doreşte în tot chipul a lucra, se predă pe sine în faptele cele rele. Şi după cum ochiul nu încetează a vedea, şi de aceea, când cele bune nu-i stau înainte, vede şi rele, tot aşa şi cugetul omului, când se va fi depărtat de la cele bune şi folositoare, se va întoarce la cele nefolositoare.

Cum că îndeletnicirea şi grija pot de la cel întâi atac să alunge răul, aceasta este vădit din mai multe părţi. Când tu, de pildă, vezi vreo femeie frumoasă, şi simţi ceva pentru dânsa, să n-o mai vezi defel, şi atunci ai scăpat. «Şi cum am să pot a nu o mai vedea, zici tu, fiind tras de pofta de a o vedea?» Predă-te pe sineţi altor îndeletniciri, de pildă, cărţilor folositoare, îngrijirilor de cele necesare, epitropisirii şi îngrijirii de orfani, ajutorării celor nedreptăţiţi, rugăciunilor, filosofiei pentru cele viitoare; cu de-acestea ocupă-ţi sufletul. Cu chipul acesta vei putea îndreptă nu numai o rană proaspătă, ci chiar şi pe cea învechită şi înţepenită, cu uşurinţă o vei alunga. Că dacă batjocura face, pe cel ce doreşte, a desface dorirea, după cum spune şi proverbul, apoi cu cât mai mult aceste îndeletniciri duhovniceşti nu ne vor depărta de rele, dacă am voi a ne depărta? Dar dacă noi pururea stăm de vorbă şi ne petrecem timpul cu nişte astfel de săgeţi ce întruna ne însăgetează, vorbind şi auzind cele ale lor, prin aceasta noi întreţinem boala. Dar cum vei putea spune că stingi focul, dacă în fiece clipă tu îl aprinzi din nou?

Aceste rele izvorâte din obişnuinţă să se spună celor tineri, iar celor ajunşi de acum bărbaţi şi în stare a filosofa să li se spună ceea ce este mai mare decât

toate, adică frica lui Dumnezeu, aducerea aminte de Gheena şi dorința de Împărăția Cerurilor – căci toate acestea sunt de-ajuns spre a stinge focul.

Pe lângă toate acestea, mai gândeşte-te şi la aceea, că adică ceea ce vezi, nimic alta nu este, fără numai flegmă, şi sânge, şi suc al unei hrane trecute în putrezire. «Dar, zici tu, floarea este încântătoare la vedere». Dar, iubitule, nimic nu este mai încântător ca florile ce ies din pământ, şi cu toate acestea şi ele putrezesc şi se vestejesc. Deci nici aici nu te uita numai la frumusețea ei, ci pogoară-te mai afund cu gândirea, şi atunci, dezvelind cu cugetul acea pieliță frumoasă, priveşte cu amănunțime cele ce sunt sub dânsa. Fiindcă şi trupurile celor ce pătimesc de idropică strălucesc frumos şi în afară nu au nimic urât; dar dacă cu cugetarea ne-am atinge de sucurile ce zac înlăuntrul acelor trupuri, noi nu am putea iubi astfel de oameni. Dar poate că ochiul acelei femei este gingaş, şi zburdalnic în privire, sprâncenele sunt frumos întinse şi genele bat în vânăt, şi fecioara este blândă, şi căutătura liniştită. Decât priveşte bine şi aici, şi vei vedea că nimic nu este, fără numai nervi, şi vine, şi pielițe, şi artere. Însă tu închipuie-ți ochiul acesta îmbolnăvit, îmbătrânit, vestejit de tristețe, umflat de mânie, cât de grețos este, cât de iute se nimiceşte şi cum piere mai repede decât cele scrise.

De la acestea apoi strămută-ți mintea la frumusețea cea adevărată. «Dar, zici tu, nu văd frumusețea sufletului». De vei voi, o vei vedea, căci după cum te poți minuna de cei ce lipsesc şi nu-i poți vedea cu ochii trupeşti, ci numai cu cugetul, tot aşa este cu putință a vedea şi frumusețea sufletului fără ochii aceştia trupeşti. Nu ai istorisit de multe ori despre vreun chip sau vreo față frumoasă? Şi ai pătimit ceva în zugrăvirea acelei frumuseți? Întipăreşte-ți şi de astă dată frumusețea sufletului şi dezmiardă-te cu frumusețea lui. «Dar, zici tu, nu văd cele netrupeşti». Şi cu toate acestea, noi mai mult decât pe cele trupeşti le vedem pe acelea cu mintea noastră. Pentru aceea şi ne minunăm de îngeri şi arhangheli, deşi nu-i vedem; ne minunăm, zic, şi de virtutea sufletului lor. Chiar de ai vedea vreun om cumpătat şi blând, tu admiră-l mai mult pe acesta decât acea față frumoasă. Chiar de ai vedea vreunul batjocorit şi suferind când este nedreptățit, tu admiră-l şi iubeşte-l, cu toate că poate ar fi îmbătrânit. Aceasta este frumusețea sufletului, niciodată nu se vestejeşte, şi chiar la bătrânețe are mulți îndrăgitori şi întruna înfloreşte.

Deci ca şi noi să câştigăm această frumusețe, să râvnim pe cei ce o au şi să ne facem îndrăgostiți de dânşii. Căci numai aşa vom putea şi noi ca, luând această frumusețe, să ne bucurăm de bunătățile veşnice. Cărora fie ca toți să ne împărtăşim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VIII

„Pentru aceea, având slujba aceasta, dupre cum suntem miluiți, nu pregetăm, ci ne-am lepădat de cele ascunse ale ruşinii." (2 Cor. 4, 1-2)

Fiindcă mai sus a fost grăit lucruri mari, şi s-a pus pe sine înaintea lui Moisì, cum şi pe toți credincioşii, la urmă simțind parcă covârşirea şi mărimea celor spuse, priveşte cum iarăşi cumpătează vorba. Trebuia ca să înalțe lucrul pentru apostolii cei mincinoşi, şi pentru ascultători, şi iarăşi să îndrepte vorba cea prea de tot, nu însă să o doboare cu totul, căci ar fi fost fapta unuia care se joacă. Pentru aceea o apucă pe altă cale cu vorba, spre a arăta adică că ceea ce avem nu stăpânim doar prin ale noastre izbânzi, ci totul ne-a venit din iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Pentru aceea şi zice: „Având slujba aceasta." «Nu am adus noi nimic de la noi, zice, ci numai ne-am făcut slujitori, şi am slujit celor dați nouă de Dumnezeu». Pentru aceea nu a zis «dăruire» sau «căpătuială», ci „slujbă". Şi nici cu aceasta nu s-a mulțămit, ci a mai adăogat: „după cum suntem miluiți". «Că chiar aceasta, zice, adică faptul de a sluji acestora. vine din mila şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu; deşi a ne izbăvi de rele, iar nu a ni se da atâtea bunătăți este faptul milei sau milostivirii lui – însă mila lui Dumnezeu se întinde şi aici».

„Nu pregetăm (nu ne pierdem cumpătul)", zice, aşa că chiar şi acest fapt tot în seama iubirii sale de oameni puie-se. Căci cuvintele „după cum suntem miluiți" trebuie a fi socotite ca zise şi pentru slujbă, cum şi pentru că „nu pregetăm". Şi gândeşte-te cum se încearcă a doborî sau a împuțina cele cu privire la dânsul. «Că cel ce s-a învrednicit de acestea, zice, însă toate le-a avut din mila şi iubirea de oameni a lui Dumnezeu, nu este mare lucru a da dovadă de atâtea osteneli, a se primejdui şi a suferi ispite. Pentru aceea nu numai că nu ne pierdem cumpătul, ci încă ne şi bucurăm şi suntem plini de îndrăzneală». Căci zicând „nu pregetăm", adaogă îndată:

„Ci ne-am lepădat de cele ascunse ale ruşinii, nu cu şiretlic umblând, nici viclenind cuvântul lui Dumnezeu" (2 Cor. 4, 2). Şi ce înseamnă „cele ascunse ale ruşinii"? «Nu făgăduim, zice, nici punem înainte lucruri mari, iar în fapte să arătăm cu totul dimpotrivă celor grăite, după cum fac aceia». Pentru care şi zicea aiurea: „La cele de faţă vă uitaţi?" – Ci suntem aşa fel, zice, precum suntem văzuţi, nu având ceva în două feluri, şi nici grăind sau făcând fapte de acelea care ar trebui să fie ascunse şi să ne ruşineze». Iar aceasta tâlcuind, a adăogat: „nu cu şiretlic umblând". Ceea ce dânşii credeau ca o laudă, aceea el o învederează a fi ruşinos şi de râs.

Dar ce va să zică „cu şiretlic"? Adică aceia aveau slavă, fără să le-o răpească cineva; luau slavă, însă o ascundeau; adică aveau slava sfinţilor şi adevăraţilor apostoli, însă erau încărcaţi de mii de rele. «Dar noi, zice, ne-am depărtat de aceştia». Acestea le numeşte el ascunse şi ale ruşinii. Noi însă, zice, suntem astfel precum suntem văzuţi, şi nimic având ascuns, nu numai în viaţa noastră, ci chiar şi în propovăduirea evangheliei». Căci aceasta înseamnă cuvintele „nici viclenind cuvântul lui Dumnezeu, ci cu arătarea adevărului", adică nu numai în faţă şi de ochii lumii, „ci cu arătarea adevărului învederându-ne spre toată cunoştinţa cugetului oamenilor". «Nu numai credincioşilor, zice, suntem învederaţi, ci şi necredincioşilor, stând înaintea tuturor spre a ne cerne faptele noastre după cum vor voi. De aici deci ne învederăm, sau mai bine zis, de aici ne recomandăm conştiinţei oamenilor; nu de la a ne ascunde, de la a ne arăta făţarnici, şi a purta pe faţă mască frumoasă. Deci zicem că nimic nu am luat; iar la aceasta vă luăm pe voi de martori; zicem apoi că nimic rău nu cunoaştem în noi, şi pentru aceasta iarăşi cerem mărturia voastră, iar nu ca aceia care îşi acoperă ale lor şi înşală pe mulţi. Noi însă, şi viaţa noastră o punem înaintea voastră a tuturor, şi propovăduirea evangheliei o dezbrăcăm de orice ascunsuri, ca astfel toţi să cunoască adevărul ei».

După aceea apoi, fiindcă necredincioşii nu ştiau puterea evangheliei, a adăogat că «nu a noastră este vina, ci nesimţirea acelora». Pentru care şi zice: „Iar de este şi acoperită evanghelia noastră, întru cei pieritori este acoperită, întru cari Dumnezeul veacului acestuia a orbit mintile necredincioşilor (2 Cor. 4, 3-4). Ceea ce şi mai nainte zicea, „unora adică, mireasmă a morţii spre moarte, iar altora mireasmă a vieţii spre viaţă" – aceasta spune şi aici.

Dar oare ce va să zică „Dumnezeul veacului acestuia"? Cei ce bolesc de boala lui Markion zic că aici se vorbeşte numai despre Dumnezeul cel drept şi nu şi despre cel bun – căci dânşii spun că este un Dumnezeu drept numai, iar nu şi bun. Maniheii însă zic că aici se spune de diavol, voind prin aceasta a aduce pe lângă Dumnezeu şi un alt făurar al zidirii, ceea ce este foarte prostesc. Căci de multe ori Scriptura obişnuieşte a numi ceva Dumnezeu nu doar de la vrednicia celui numit, ci de la slăbiciunea şi neputinţa celor supuşi, pre-

cum, de pildă, atunci când pe mamona îl numeşte domn şi pe pântece dumnezeu. Însă nici pântecele este dumnezeu din această pricină, şi nici mamona este domn al lumii, ci numai al acelora ce se supun acestora, sau mai bine zis, sunt robiți de acelea.

Noi însă zicem că aici nici de diavol nu se spune şi nici de vreun alt făuritor, ci de Dumnezeul tuturor; şi astfel să se citească această pericopă: *că Dumnezeu a orbit mințile necredincioşilor veacului acestuia,* căci veacul viitor nu are necredincioşi, ci numai veacul acesta. Dar dacă şi ar citi cineva altminterea, ca de pildă: „Dumnezeul veacului acestuia", nici aşa nu va avea vreo greşală, căci aceasta nu-l arată pe dânsul a fi Dumnezeu numai al veacului acestuia. Pentru că, de pildă, îl numim şi Dumnezeul cerului, dar nu este Dumnezeu numai al cerului; îl mai numim şi Dumnezeul zilei acesteia, deşi zicând aceasta nu-l mărginim numai la ziua de astăzi; îl mai numim încă şi Dumnezeul lui Avraam, şi Dumnezeul lui Isaac, şi Dumnezeul lui Iacov, deşi el nu este Dumnezeu numai al acelora.

Dar, în sfârşit, în Scripturi ar putea găsi cineva multe mărturii de felul acestora.

Deci cum i-a orbit? Nu lucrând el spre aceasta – să nu fie! – ci lăsând şi îngăduind orbirea lor. Fiindcă Scriptura obişnuieşte a grăi astfel, ca, de pildă, când zice: „au dat pre ei Dumnezeu întru necercată minte" (Rom. 1, 28). Dar fiindcă dânşii cei dintâi nu au crezut, şi deci singuri s-au făurit pe dânşii nevrednici a vedea cu ochii tainele, la urmă şi Dumnezeu i-a părăsit. Căci ce trebuia oare a face? Trebuia oare a-i sili şi a le descoperi tainele fără ca dânşii să voiască a vedea? Dar atunci mai mult încă ar fi disprețuit faptul şi nu ar fi văzut defel.

Pentru care a şi adăogat: „Ca să nu lumineze lor lumina evangheliei slavei lui Hristos", nu spre a nu crede în Dumnezeu, ci spre a nu vedea necredința ce era înlăuntrul lor, ceea ce şi nouă poruncindu-ne, ne-a pus în vedere a nu arunca mărgăritarele înaintea porcilor. Că dacă şi necrezând ei, le-ar fi descoperit, apoi atunci boala mai mult încă li s-ar fi prelungit. Căci şi cel ce ar sili pe un bolnav de ochi a privi la razele soarelui, prin aceasta încă mai mult i-ar prelungi boala. Pentru aceea doftorii tocmai că-i închid pe aceştia într-o cameră întunecoasă, ca astfel boala să nu se prelungească.

Tot aşa deci să se înțeleagă şi aici: că adică dânşii au ajuns necredincioşi pentru dânşii chiar; dar făcându-se necredincioşi, nu mai vedeau tainele evangheliei, Dumnezeu trăgând de la dânşii razele sale. Ceea ce şi ucenicilor le zicea că: „Pentru aceasta în pilde grăiesc lor, că văzând, nu văd, şi auzind, nu aud" (Mt. 13, 13). Dar pentru ca, printr-o pildă, să fac şi mai lămurit ceea ce spun, apoi închipuie-ți că un Ellin oarecare toate ale noastre le crede basme. Deci acest Ellin cum ar putea mai mult să se folosească? Intrând poate, şi văzând tainele noastre, sau stând afară?

Pentru aceea şi zice: „ca să nu lumineze lor lumina evangheliei” – stăruind încă în istoria cu Moisì. Că adică ceea ce s-a petrecut cu Iudeii în vremea lui Moisì, aceasta se petrece şi cu evanghelia pentru toți necredincioșii. Şi ce va să zică ceea ce este acoperit şi care pentru dânşii nu este luminat? Ascultă pe dânsul, care zice: „ca să nu lumineze lor lumina evangheliei slavei lui Hristos, carele este chipul lui Dumnezeu”. De pildă: crucea este mântuirea lumii şi slava lui; că însuşi cel răstignit va veni cu multă slavă să judece lumea, şi toate celelalte: cele de față, cele viitoare, cele văzute, cele nevăzute, şi în sfârşit slava cea negrăită a celor aşteptate. Pentru care a şi zis: să lumineze lor, ca astfel să nu ceri totul aici; că adevărata lumină este numai aceea împrăştiată de Duhul. Aceasta tocmai învederându-o şi mai sus, a numit-o mireasmă, precum şi arvună, arătând că ceea ce este mai mult acolo stă. Şi totuşi acestea toate au fost ascunse de dânşii; şi au fost ascunse, fiindcă dânşii cei dintâi nu au crezut.

Apoi, arătând că dânşii nu numai slava lui Hristos nu o cunosc, ci că nu o ştiu nici pe acea a Tatălui, a adăogat îndată: „carele este chipul lui Dumnezeu”. Adică: «Nu sta numai la Hristos – căci după cum prin Hristos vezi pe Tatăl, tot aşa necunoscând slava aceluia, nu o vei cunoaşte nici pe a acestuia».

„Că nu pre noi propovăduim, ci pre Hristos Iisus Domnul, iară pre noi robi vouă prin Iisus” (2 Cor. 4, 5). Dar care este legătura? Şi ce are de-a face aceasta cu cele spuse? Sau poate face vorbire de aceea că se lăudau pe dânşii, făcând pe ucenici a se numi după numele lor, ceea ce zicea în întâia Epistolă, că „eu sunt al lui Pavel, eu al lui Apollo” (1 Cor. 3, 4), sau altceva mai însemnat. Şi care ar putea fi aceasta? Fiindcă ei împotriveau apostolilor foarte tare, şi din toate părțile le întindeau curse, apoi pare că le zice: «Nu cumva poate vă luptați cu noi şi ne războiți? Războiți negreşit pe cel propovăduit prin noi; că nu pe noi propovăduim. Eu sunt rob, zice, al celor cari au primit propovăduirea evangheliei, făcând toate pentru altul, şi numai pentru slava aceluia. Aşa că, războindu-mă pe mine, războieşti lucrurile aceluia. Atât de departe sunt de a-mi pune în seamă ceva din cele ale evangheliei, încât nu mă dau în lături a fi rob vouă pentru Hristos, căci lui i s-a părut drept a vă cinsti pe voi, fiindcă atât de mult v-a iubit şi totul a făcut pentru voi.

Pentru aceea şi zice: „iară pre noi robi vouă prin Hristos”. Ai văzut suflet curat al slavei? «Nu numai că nu sfeterisim[1] nimic din cele ale stăpânului, zice, ci chiar şi pe noi ne supunem vouă pentru dânsul».

„Că Dumnezeu carele au zis să lumineze dintru întuneric lumina, acela au strălucit în inimile noastre” (2 Cor. 4, 6). Ai văzut cum iarăşi celor ce caută a vedea slava aceea care covârşeşte pe cea a lui Moisì, arată acea slavă strălucind cu prisosință? «După cum atunci strălucea pe fața lui Moisì, tot aşa a

[1] *A sfeterisi*: a şterpeli, a fura. (n. ed.)

strălucit şi în inimile voastre», zice. Şi mai întâi le aduce aminte de cele petrecute întru începutul zidirii, de lumina cea văzută, cum şi de întunericul cel simțit, arătând că aceasta este cea mai mare făurire. Şi unde zice oare că a strălucit lumină din întuneric? Întru început şi în începătura zidirii. „Întuneric era deasupra adâncului. Şi au zis Dumnezeu: să se facă lumină, şi s-a făcut lumină" (Fac. 1, 2-3). Dar atunci a zis: „Să se facă", şi s-a făcut; acum însă nu a zis, ci însuşi el s-a făcut nouă lumină. Nu a mai spus apostolul că şi acum a zis să se facă lumină, ci că chiar el a strălucit. Pentru aceea strălucind lumina aceea, noi nu vedem numai lucruri simțite, ci pe însuşi Dumnezeu prin Hristos. Ai văzut egalitate desăvârşită în Treime? Căci fiind vorba de Duhul, apostolul zice: „Iară noi toți, cu fața descoperită, slava Domnului ca prin oglindă privind, spre acelaşi chip ne preschimbăm din slavă în slavă ca de la Duhul Domnului", iară pentru Fiul: „ca să nu lumineze lor lumina evangheliei slavei lui Hristos, carele este chipul lui Dumnezeu cel nefăcut", pe când pentru Tatăl zice: „Cela ce au zis să lumineze dintru întuneric lumina, acela au strălucit întru inimile noastre, spre luminarea cunoştinței slavei lui Dumnezeu în fața lui Iisus Hristos".

Că precum când a zis: „evangheliei slavei lui Hristos", a adăogat îndată: „carele este chipul lui Dumnezeu", arătând prin aceasta că dânşii s-au lipsit şi de slava lui – tot aşa şi când a spus: „Cunoştinței slavei lui Dumnezeu – a adăogat îndată: „în fața lui Iisus Hristos", arătând că printr-însul cunoaştem pe Tatăl, precum şi că prin Duhul ne apropiem de dânsul.

„Şi avem comoara aceasta în vase de lut, aşa încât covârşirea puterii să fie a lui Dumnezeu, iară nu de la noi" (2 Cor. 4, 7). Fiindcă a fost spus până acum lucruri mari despre slava cea negrăită a lui Dumnezeu, apoi ca nu cumva să zică cineva: «Dar cum atunci, bucurându-ne de atâta slavă, ne mai găsim încă în trup muritor?» – iată că apostolul spune că tocmai acesta este lucru minunat şi cea mai mare dovadă de puterea lui Dumnezeu, că un vas de lut a putut să rabde o astfel de strălucire şi să păstreze în el o astfel de comoară. De care lucru minunându-se, zice: „aşa încât covârşirea puterii să fie a lui Dumnezeu, iar nu de la noi", iarăşi dând a înțelege pe aceia cari se mândreau, ca şi cum de la dânşii ar fi făcut ceva. Că şi mărimea celor date nouă, cum şi slăbiciunea şi neputința celor ce le-au primit arată puterea lui, nu numai că ne-a hărăzit lucruri mari şi minunate, ci şi fiind noi mici şi nebăgați în seamă. Căci prin cuvintele „vase de lut" el lasă a se înțelege uşurința de a se sparge aceste vase, adică slăbiciunea firii trupului nostru celui muritor. Fiindcă şi trupul nostru nu este cu nimic mai presus sau mai bun decât lutul; tot aşa este de lesne supus stricăciunii prin moarte, prin boale, prin schimbăciunile aerului şi prin altele multe, prin care el se face iute stricăcios. Acestea le zicea apostolul, pe de-o parte spre a înfrunta mândria acelora, iar pe de alta spre a arăta că nimic nu

este omenesc în cele ale noastre. Căci mai ales atunci se întrevede puterea lui Dumnezeu, când prin cei proşti şi nebăgaţi în seamă lucrează fapte mari. Pentru care zicea şi aiurea: „Că puterea lui Dumnezeu întru neputinţă se săvârşeşte" (2 Cor. 12, 9). De altminteri, chiar şi în Legea veche găsim că prin ţânţari şi muşte a pus pe fugă armate întregi de ale varvarilor; pentru care şi numea pălitura (omida) puterea lui cea mare[1]; dar şi la început, amestecând numai limbile, a dărâmat totuşi acel mare turn din Vavilon. Încă şi în războaie, acum, de pildă, prin trei sute de bărbaţi a alungat armate nenumărate, iar altă dată numai prin trâmbiţe a dărâmat cetăţi puternice; după acestea apoi, printr-un copil mic şi nebăgat în seamă, prin David zic, întreagă armata a varvarilor a pus-o pe fugă. Tot asemenea şi aici numai doisprezece apostoli trimiţând, au colindat lumea întreagă, doisprezece, zic, şi aceştia fiind alungaţi şi războiţi pretutindeni.

[2]Să ne minunăm dar de puterea lui Dumnezeu, să o admirăm şi să i ne închinăm. Să întrebăm pe Iudei, să întrebăm pe Ellini, cine anume a încredinţat întreaga lume de a se depărta de obiceiurile părinteşti şi a-şi schimba viaţa? Oare pescarul, sau făcătorul de corturi? Oare vameşul, sau cel neînvăţat şi prost? Şi cum s-ar putea oare aceasta, dacă nu ar fi fost la mijloc puterea dumnezeiască, care toate le-a izbutit prin aceia? Dar şi dacă grăiau, în ce anume îi încredinţau? «Botezaţi-vă, ziceau, în numele celui răstignit». Care cel răstignit? Acela pe care nici nu-i văzuse, şi nici de dânşii s-a fost văzut. Şi cu toate acestea, dânşii propovăduind şi spunând asemenea lucruri îi încredinţau că nu sunt dumnezei, deşi ascultătorii lor credeau în asemenea zei şi erau predaţi lor de la strămoşi, iar Cel răstignit, Hristos pe toţi îi atrăgea la sine. Deşi, dacă poate era ştiut de toţi că el a fost răstignit şi îngropat, totuşi că a înviat din morţi nimeni nu ştia, fără numai puţini dintre dânşii. Cu toate acestea însă, şi în aceasta au încredinţat pe cei ce nu văzuseră; şi încă i-au încredinţat nu numai că a înviat, ci că s-a înălţat şi la ceruri, şi că va veni să judece viii şi morţii.

Dar oare de unde venea încrederea în asemenea vorbe, spune-mi? De nicăieri altundeva, fără numai de la puterea lui Dumnezeu. Căci mai întâi de toate însăşi înnoirea stă ca piedică tuturor – dar când încă cineva înnoieşte atât de multe, apoi atunci lucrul se face şi mai supărător – când răstoarnă temeliile unei vechi deprinderi, când prăbuşeşte legi înrădăcinate. Pe lângă toate acestea, nici chiar propovăduitorii nu păreau tocmai vrednici de credinţă, pentru că se trăgeau dintr-un neam urât de toţi şi pentru că erau fricoşi şi necărturari.

Cum deci de au străbătut ei lumea întreagă? Cum de v-au încredinţat pe voi şi pe strămoşii voştri, cari se părea că filosofau, şi i-au biruit împreună cu zeii

---

[1] A se vedea Ioil 2, 25.

[2] *Partea morală.* Despre Apostoli şi despre puterea dumnezeiască dintr-înşii.

lor? Oare nu este vădit că de acolo, că aveau cu dânşii pe Dumnezeu? Căci toate acestea nu sunt doar izbânzi de-ale puterii omeneşti, ci ale puterii celei dumnezeieşti şi negrăite. «Nu, zici tu, ci a puterii fermecătoreşti». Dar atunci trebuia a mai spori încă puterea dracilor şi a se întinde încă mai mult închinarea idolilor. Deci dar cum de au fost răsturnate toate acestea şi prăbuşite, iar cele ale noastre cu totul dimpotrivă, căci au luat locul acelora? Aşa că şi de aici se vădeşte că cele petrecute erau după voia lui Dumnezeu şi că nu numai prin propovăduire, ci şi prin însăşi viaţa acelor propovăduitori. Cum de s-a răspândit pe întregul pământ o feciorie atât de întinsă? Cum disprețul averilor, al vieții şi al tuturor celorlalte? Căci fermecătorii şi cei vicleni nimic din acestea nu ar fi putut face, ci cu totul dimpotrivă. Aceştia însă ne-au învățat viaţa îngerilor, şi nu numai că ne-au învățat, ci şi dânşii au lucrat-o, şi în țara noastră, şi în țările varvarilor, şi chiar la marginile pământului. De unde se vădeşte că pe toate le-a săvârşit numai puterea lui Hristos, care pretutindeni străluceşte şi care luminează cugetele oamenilor mai iute decât orice fulger.

Acestea toate cugetându-le, şi având dovada cea mai sigură despre cele viitoare pe înseşi faptele petrecute până acum, închinați-vă cu noi puterii celei nebiruite a celui răstignit, ca astfel să fugiți şi de osânda cea negrăită, în acelaşi timp să vă şi învredniciți de împărăția cea veşnică. Căreia fie ca toți să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IX

„Întru toate necaz pătimind, dară nu strâmtorându-ne; lipsiți fiind, dară nu de tot deznădăjduindu-ne; prigoniți, dară nu părăsiți." (2 Cor. 4, 8-9)

Stăruieşte încă a arăta că totul este numai din puterea lui Dumnezeu, înfruntând cugetele acelora cari se îngâmfau, ca şi cum ceea ce lucrau era din propria lor putere. «Şi nu numai aceasta, zice, este minunat, că găsindu-se în vase de lut, păstrăm totuşi comoara acesta, ci că şi pătimind mii de rele şi din toate părțile loviți cu putere, noi încă o păstrăm şi nu o pierdem. Chiar de diamant de ar fi fost vasul acesta, şi tot nu ar fi putut să poarte o comoară atât de mare, şi nici că ar fi putut să stea întreg împotriva atâtor uneltiri; iar acum iată-l că poartă acest comoară, şi nici pătimeşte ceva rău, pentru harul lui Dumnezeu».

„Întru toate, zice, necaz pătimind, dară nu strâmtorându-ne". Şi ce va să zică „întru toate"? Întru vrăjmaşi, întru prieteni, întru cei trebuitori, întru alte nevoi; adică întru toate alungați de cei ce ne războiesc, de cei mai de aproape ai noştri.

„Dară nu strâmtorându-ne". Şi priveşte cum pune înainte fapte dimpotrivă, ca şi de aici să arate puterea lui Dumnezeu.

„Necaz pătimind, zice, nu ne strâmtorăm; lipsiți fiind, nu ne deznădăjduim", adică «nu cădem cu totul în deznădăjduire. Suntem nesocotiți de multe ori şi nu izbutim, însă nu într-atât încât să cădem din cele dobândite; că toate acestea sunt îngăduite de Dumnezeu pentru cercarea noastră, iar nu pentru biruirea noastră».

„Prigoniți fiind, dară nu părăsiți; surpați (doborâți), dară nu prăpădiți", adică «ispitele ce se petrec, iară cele ce curg din ispite, deloc. Dar şi aceasta este tot din harul lui Dumnezeu». În alt loc spune că toate acestea au fost îngăduite de Dumnezeu şi pentru smerita cugetare a lor, şi pentru întărirea altora. „Ca să nu mă înalț, zice, datu-s-a mie îmbolditor îngerul satanei", şi iarăşi: „ca să nu

cugete cineva de mine mai mult decât vede şi aude ceva de la mine" (2 Cor. 12, 7 şi 6); şi aiurea iarăşi: „ca să nu fim nădăjduind spre noi" – dară aicea mai mult ca să arate puterea lui Dumnezeu. Ai văzut cât câştig este din ispite? Căci şi puterea lui Dumnezeu a arătat-o aici, în acelaşi timp şi harul lui l-a descoperit încă mai mult. „Ţi-ajunge harul meu", zice, însă prin aceste cuvinte şi pe dânsul l-a îndemnat spre smerita cugetare, dar şi pe alţii îi pregăteşte spre contenire, şi-i face mai băgători de seamă, „ştiind, zice, că necazul răbdare lucrează, iară răbdarea curăţire, iară curăţirea nădejde" (Rom. 5, 4). Cei ce cădeau în mii de primejdii şi cu nădejdea în Dumnezeu le sufereau pe toate, negreşit că de aici se îndemnau a întinde această virtute încă mai mult în toate lucrările lor, după cum şi zice: „În toată vremea omorârea Domnului Iisus în trup purtând, ca şi viaţa lui Iisus în trupul nostru să se arate" (2 Cor. 4, 10). Şi ce oare este omorârea Domnului Iisus, pe care o purtau? Adică morţile lor din fiecare zi, prin care şi învierea se învederează. «Dacă cineva nu crede, zice, că Iisus a murit şi a înviat, apoi văzându-ne pe noi murind în fieştecarea zi, şi înviind, să crează în sfârşit în înviere».

Ai văzut cum din ispite el a scos şi o altă pricină a învierii? Şi care este aceasta oare? „Ca şi viaţa lui Iisus în trupul nostru să se arate", zice, adică să ne scoată pe noi din primejdii. Aşa că ceea ce pare că este slăbiciune şi părăsire, tocmai aceasta o vesteşte înviere a lui. «Că nu atât s-ar fi arătat, nimic suferind noi neplăcut, puterea aceea a lui, precum se arată acum, deşi am suferit cu adevărat, însă nu am fost biruiţi».

„Pentru că pururea noi cei vii la moarte ne dăm pentru Iisus, ca şi viaţa lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor" (2 Cor. 4, 11). Pretutindenea când a spus ceva întunecat, se tâlcuieşte iarăşi pe sine – ceea ce a făcut şi aici, tâlcuindu-se mai lămurit. «Pentru aceea ne dăm, zice, adică purtăm cu noi omorâciunea, ca astfel să se arate puterea vieţii lui, care nu îngăduie ca trupul cel muritor ce pătimeşte atâtea să fie biruit de mulţimea relelor». Dar şi altminteri se poate lua. Cum adică? Cum zice aiurea: „De murim împreună cu el, şi viem împreună cu el" (2 Tim. 2, 11). Că după cum acum suferim moartea lui, şi vii fiind noi, alegem mai bine a muri pentru dânsul, tot aşa şi el va alege a ne învia atunci, fiind morţi. Că dacă noi de la viaţă mergem la moarte, apoi şi el de la moarte ne va duce pe noi la viaţă».

„Pentru aceea dară, moartea întru noi se lucrează, iară viaţa întru voi" (2 Cor. 4, 12). Aici el nu vorbeşte deloc despre moarte, ci despre ispite şi viaţă liniştită. «Noi, zice, suntem în primejdii şi ispite, iară voi în linişte, folosindu-vă de viaţă din aceste ispite. Cele primejdioase noi le suferim, iară voi vă bucuraţi de cele bune, căci nu îndurăţi atâtea ispite».

„Dar având acelaşi duh al credinţei, precum este scris: Crezut-am, pentru aceea am şi grăit; şi noi credem, pentru aceea şi grăim; ştiind că cela ce au

sculat pre Domnul Iisus, şi pre noi prin Iisus ne va scula" (2 Cor. 4, 13-14). Ne-a pomenit aici de un Psalm care are multă filosofie într-însul şi îndeajuns de a ne mângâia, mai ales în primejdii. Căci şi dreptul acela, găsindu-se în mari primejdii, a grăit acele cuvinte fiindcă nu putea a le înconjura altfel, fără numai cu ajutorul lui Dumnezeu. Apoi, fiindcă [apostolul] obişnuieşte mai cu seamă a mângâia pe cei de acelaşi fel, de aceea şi zice: „având acelaşi duh", adică: «prin acelaşi ajutor, prin aceeaşi împreună-lucrare prin care dânsul s-a mântuit, şi noi ne mântuim; de la duhul sau prin duhul prin care el a grăit, şi noi grăim». De unde se arată lămurit că între Vechiul şi Noul Legământ este mare împreună-glăsuire şi că acelaşi Duh lucrează în amândouă; şi că nu numai noi suntem în primejdii, dară şi cei vechi toţi au fost în primejdii; că trebuie a ne îndrepta prin credinţă şi nădejde, iară nu a căuta dezlegarea de năprasnă a celor ce ne stau în cale.

Apoi, fiindcă a arătat prin gândiri învierea şi viaţa, şi că primejdia nu vine doar din pricina slăbiciunii şi a părăsirii, la urmă aduce şi credinţa, şi că ei îi pune în seamă totul. Dar şi pentru credinţă el aduce ca dovadă învierea lui Hristos, zicând că „şi noi credem, pentru aceea şi grăim". Şi ce credem, spune-mi? „Că cel ce au sculat pre Domnul Iisus, şi pre noi ne va scula şi va sta împreună cu noi", zice.

„Ca toate sunt pentru voi, ca harul înmulţindu-se, prin mai mulţi să prisosească mulţămirea, spre slava lui Dumnezeu" (2 Cor. 4, 15). Iarăşi îi înţeleptşte, ca nu cumva să pună harul pe seama oamenilor – vorbesc adică de apostolii cei mincinoşi. Harul deci este întreg al lui Dumnezeu, carele voieşte a se da multora, ca astfel să se vadă încă mai mare. «Pentru voi, zice, este învierea, cum şi toate celelalte; căci a fost făcut acestea nu numai pentru unul, ci pentru toţi».

"Pentru aceea nu pregetăm: ci de s-ar şi strica omul nostru cel dinafară, dară cel dinlăuntru se înnoieşte din zi în zi" (2 Cor. 4, 16). Şi cum se strică oare? Fiind prigonit, alungat, şi mii de rele suferind. „Dară cel dinlăuntru, zice, se înnoieşte din zi în zi". Şi cum se înnoieşte? Cu credinţa, cu nădejdea, cu bunăvoirea, cu înfruntarea relelor. Că cu cât mai mult pătimeşte trupul, cu atât mai mult şi sufletul are nădejdile cele mai bune şi se face mai strălucit, ca şi aurul care este mai mult lămurit în foc. Dară tu priveşte cum el răstoarnă toate cele supărătoare ale vieţii acesteia.

„Pentru că cea curând trecătoare uşurare a necazului nostru, cu covârşire întru covârşire, vecinică greutate a slavei lucrează nouă; neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd" (2 Cor. 4, 17-18). Aşadar, faptul puindu-l pe seama nădejdii, şi aceea ce zicea în Epistola către Romani, „că prin nădejde ne-am mântuit; însă nădejdea carea se vede nu este nădejde" (Rom. 8, 24), tot aceasta pregătindu-o şi aici, pune alături cele de faţă cu cele viitoare, cele de acum cu cele veşnice, uşorul cu ceea ce este greu, necazul cu slava. Şi încă nici cu acestea nu se mulţămeşte, ci mai pune şi un alt grai de două ori în şir, şi zicând: „cu

covârşire întru covârşire". Apoi arată şi cât este de uşor a birui, în atâtea necazuri găsindu-ne. Şi cum este uşor? „Neprivind noi la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd". Astfel şi cel de față este uşor, precum şi viitorul este mare. dacă noi ne depărtăm de cele văzute, dacă le disprețuim. „Că cele ce se văd sunt trecătoare", zice. Aşadar şi necazurile sunt la fel. „Iar cele ce nu se văd sunt vecinice". Prin urmare, şi cununile sunt de acest fel. Şi nu a zis: «necazurile cutare sau cutare», ci toate cele ce se văd, fie că ar fi supărare, fie că ar fi odihnă; astfel ca nici prin unele să nu ne îngâmfăm, nici prin altele să nu ne împuținăm. Pentru aceea nici nu a zis, vorbind de cele viitoare, «împărăția cea veşnică», ci „cele ce nu se văd sunt vecinice", fie că ar fi împărăția cea veşnică, fie osânda cea veşnică; ca şi de aici să ne temem, şi de acolo şi ne îndemnăm.

[1]Deci iubiților, fiindcă cele ce se văd sunt trecătoare, iară cele ce nu se văd sunt veşnice, către acelea să avem privirea ațintită. Căci ce răspuns vom avea dacă vom alege pe cele trecătoare în locul celor veşnice? Că dacă poate cel de față este plăcut, totuşi nu este pentru totdeauna. Lucrul dureros pentru om este veşnicia osândei şi neiertarea păcatelor. Ce răspuns vor avea cei ce s-au învrednicit de Duhul şi cari, bucurându-se de atâtea daruri, cad cu totul la pământ? Că pe mulți aud spunând aceste vorbe de râs: «Dă-mi ziua de astăzi şi ia-o pe cea de mâine. Că dacă acolo vor fi de acelea de care spuneți voi, una din două s-a întâmplat; iar dacă nu va fi nimic, două în loc de nimic». Dar ce poate fi mai nelegiuit decât graiurile acestea? Ce poate fi mai bârfitor? Noi vorbim despre cer şi despre bunătățile acelea negrăite, şi tu aduci la mijloc pe ale celor de la hipodrom? – Şi nu te ruşinezi, nici îți acoperi fața grăind de acestea, care sunt mai mult vorbele unor smintiți? Nu-ți crapă obrazul de ruşine, fiind atât de pironit la cele de față? Nu vei înceta a bârfi ca un smintit şi a trăncăni ca un copil? Că dacă Ellinii grăiesc de acestea, nu e nimic de mirare; dar ca bărbați credincioşi să bârfească în acest fel, ce iertare vor avea? Aşadar, tu bănuieşti în totul acele nemuritoare nădejdi? Aşadar le crezi pe toate acestea cu îndoială? Şi cum ar putea fi acestea vrednice de iertare? «Dar cine a venit de acolo, zici, ca să ne vestească acestea?» Dintre oameni nu a venit nici unul; însă Dumnezeu, care este mai vrednic de credință decât toți oamenii, el ne-a arătat acestea. Dar nu vezi cele de acolo? Apoi nu vezi nici pe Dumnezeu; şi atunci vei crede poate că nu este Dumnezeu, fiindcă nu-l vezi cu ochii? «Cred foarte mult», zici tu. Dacă te-ar întreba cineva dintre necredincioşi: «Şi cine a venit din cer şi ne-a vestit acestea?» Ce vei răspunde? De unde ştii că este Dumnezeu? Din cele ce se văd, zici, din buna orânduială ce se vede în toată firea, din aceea că faptul este vădit tuturor. Deci primeşte la fel şi cuvântul cel pentru judecată. «Cum?», zici tu. Eu îți voi spune, iar tu răspunde-mi. Oare acest Dumnezeu este drept şi răsplăteşte fiecăruia după

[1] *Partea morală.* Despre răsplata viitoare şi despre înfricoşata judecată *(Veron).*

dreptate? Sau poate cu totul dimpotrivă, că adică cei răi şi nedrepți voieşte a se dezmierda şi a fi fericiți, iar cei buni a fi osândiți şi a se munci? «Nicidecum, zici tu, că nici omul nu ar face aşa, darămite Dumnezeu». Deci cei ce fac binele aici, unde anume se vor bucura de cele bune? Unde anume cei vicleni vor lua răsplata faptelor lor, dacă nu va fi după aceasta viața viitoare, dacă nu va fi răsplată faptelor săvârşite? Vezi că una în loc de alta, şi nu două în loc de una? Dară eu îți voi arăta cu trecerea timpului că nu una în locul alteia, ci cu cei drepți vor fi două în loc de nimic, iar cu cei păcătoşi, cari se dezmiardă, chiar şi aici este cu totul dimpotrivă. Cei ce s-au dezmierdat aici nu vor lua nici măcar una în loc de alta, iară cei ce îşi petrec viața în virtuți vor lua două în loc de nimic.

Într-adevăr, cari sunt oare în linişte şi în mulțămire sufletească, cei ce rău folosesc viața lor sau poate cei ce filosofează? Poate că tu vei spune că sunt aceia, eu însă îi arăt pe aceştia, iar pe aceia cari se bucură de cele de acum eu îi numesc mucenici, şi nu se vor ruşina, desigur, de cele ce voi grăi. Că de multe ori au fost amărâți de petitorii ce au mijlocit în căsătoriile lor, şi în ziua când în sfârşit căsătoriile lor au fost urzite, au fericit pe cei ce nu s-au căsătorit. Mulți apoi dintre tineri, sosindu-le timpul de a se căsători, pentru nimic alta nu s-au dat înapoi de la această datorie, fără numai pentru greutățile căsătoriei. Dar acestea le spun nu defăimând nunta, căci este cinstită, ci pe cei ce o întrebuințează în scop rău.

Deci dacă cei uniți prin căsătorie de multe ori au socotit viața lor de nesuferit, apoi ce am putea spune pentru cei ce se tăvălesc în mocirlele curviei şi cari se găsesc mult mai rău decât tot robul şi ticălosul? Ce vom zice de cei putregăiți în dezmierdări şi atinşi de mii de boale în trupul lor?

Dar poate că a fi cineva în slavă este lucru plăcut. Şi cu toate acestea, nimic nu poate fi mai amar ca această robie, fiindcă cel ce iubeşte slava deşartă este mai rob ca toți robii, căci voieşte a plăcea tuturor; iară cel ce calcă în picioare slava deşartă este mai presus de toți ceilalți, şi nici că se îngrijeşte de slava din partea altora.

A avea averi se pare iarăşi a fi ceva plăcut. Însă de multe ori am arătat că cei ce nu au nimic sunt cu mult mai bogați decât aceştia şi întru o mai mare mulțămire sufletească şi neprimejduire.

Poate că a se îmbăta cineva este ceva plăcut. Şi cine ar putea zice aceasta? Prin urmare, dacă a nu fi bogat este mai de dorit decât bogăția; dacă a nu fi căsătorit e mai uşor decât a fi căsătorit; dacă a dispreți slava este cu mult mai plăcut şi mai mulțămitor decât a umbla cu gura căscată după slavă; şi dacă a nu se dezmierda şi îmbuiba cineva este mai de dorit decât a se tăvăli în dezmierdări, apoi şi în cea de față mai mult are de partea sa cel ce nu este pironiți de cele de aici. Şi nu mai spun că acela, măcar de ar fi muncit cu mii de cazne, totuşi are cu dânsul nădejdea cea bună care îl sprijină; iară acesta, măcar de

s-ar bucura de mii de dezmierdări, are totuşi în sine frica viitorului care îl încurcă şi-i tulbură plăcerile. De altminteri nici acesta nu este un mijloc de osândă nebăgat în seamă, după cum şi cealaltă se petrece cu cei ce cu adevărat sunt mulțămiți sufleteşte.

Dar împreună cu acestea mai este încă şi o altă pricină de mare însemnătate. Şi care este acea pricină? Că adică cele ale dezmierdărilor vieții nici când sunt nu se văd, fiind răsturnate de firea lucrurilor şi de timp, iară celelalte nu numai că sunt, dar rămân încă şi nestrămutate. Ai văzut că nu două sunt în loc de nimic, ci şi trei, şi patru, şi zece, şi douăzeci, şi chiar mii am putea pune în loc de nimic? Şi ca să cunoşti aceasta şi din pilde, apoi gândeşte-te la bogatul acela din evanghelie şi la Lazăr, cum unul s-a bucurat de cele de acum, iar altul de cele viitoare. Apoi oare ți se pare că este unul şi acelaşi lucru, a fi pedepsit în toată vremea, şi a fi sărac o vreme scurtă? Este tot una a fi bolnav cu trupul cel stricăcios, şi a fi pârjolit veşnic într-un suflet nemuritor? A se încununa şi a se dezmierda întruna după acea boală scurtă, şi a fi muncit veşnic după scurta mulțămire a acelor de acum? Şi cine ar putea spune aceasta? Căci ce ai voi, bunăoară, să punem înainte, câtățimea, felurimea, rânduiala lui Dumnezeu, sorțul pentru fiecare din acestea? Până când oare vei rosti graiuri de-ale buhailor de baltă, cari veşnic se tăvălesc prin mocirlă? Acestea nu sunt vrednice de oameni, ființe cuvântătoare, cari au suflet atât de cinstit şi cari cu puțină osteneală pot câştiga cerurile.

Voieşti poate a-ți dovedi şi de aiurea că este acolo judecata cea înfricoşată? Apoi atunci deschide uşile conştiinței tale şi priveşte pe judecătorul ce şade chiar în cugetul tău. Deci dacă chiar tu însuți te osândeşti, deşi eşti iubitor de sineți şi nu suferi a te pedepsi cu o pedeapsă nedreaptă, dară Dumnezeu oare nu va avea cu atât mai mult grija celui drept? Oare nu va da el hotărârea sa cea nemitarnică pentru toate, ci va lăsa ca să se poarte toate la noroc şi fără scop? Şi cine ar putea zice aceasta? Nu este nimeni, ci şi Ellinii, şi varvarii, şi poeții, şi filosofii, şi tot neamul omenesc împreună-glăsuiesc în acestea cu noi, deşi poate nu la fel, căci unii zic că în iad ar fi oarecare judecată. Astfel deci lucrul este vădit şi mărturisit de toți.

«Dar din ce pricină, zici tu, nu pedepseşte aici?» Ca să se arate îndelunga lui răbdare; ca din pocăința noastră să ne înlesnească mântuirea şi ca să nu facă neamul nostru nemişcat, iar pe cei ce ar putea a se mântui în urma unei prefaceri de bună voie să-i silească spre mântuire. Că dacă îndată ar fi pedepsit pentru păcate, cum s-ar fi mântuit Pavel, cum Petru, dascălii cei mai mari ai lumii? Cum ar fi putut David ca prin pocăință să dobândească mântuirea? Cum Galatenii? Cum alții mulți? Pentru aceea tocmai nici nu pedepseşte pe toți aici, ci numai pe unii dintre toți, şi nici acolo nu-i pedepseşte pe toți, ci pe unul aici, pe altul acolo; ca astfel să mişte şi să deştepte şi pe cei mai fără sim-

ție prin cei pe cari îi pedepseşte, şi prin cei pe cari nu-i pedepseşte să-i îmboldească a dori cele viitoare.

Sau nu vezi şi aici pedepsiți pe mulți, precum, de pildă, pe cei uciși sub dărâmăturile turnului, pe cei al căror sânge l-a amestecat Pilat cu cel al jertfelor, pe cei dintre Corintheni cari s-au sfârşit printr-o moarte fără de vreme, din pricină că s-au împărtăşit din sfintele Taine cu nevrednicie, pe Faraon, sau pe cei dintre Iudeii uciși de varvari, şi pe mulți alții, şi atunci, şi acum, şi necontenit? Precum şi pe alții, cari au păcătuit mult, ducându-se de aici fără să fie pedepsiți, precum bogatul acela de pe vremea lui Lazăr, precum alții mulți? Toate acestea fac ca şi pe cei ce sunt încredințați să-i deştepte spre cele viitoare, dar şi pe cei leneşi să-i facă mai sprinteni. „Că Dumnezeu, zice, este judecător drept, şi puternic, şi îndelung răbdător, şi neaducând mânie în toate zilele" (Ps. 7, 12). Dar dacă noi rău folosim îndelunga lui răbdare, apoi va veni vremea când nici o clipă nu va mai răbda, ci îndată ne va pedepsi.

Deci să nu facem aşa ca, pentru a ne dezmierda o clipă aici – căci aceasta este viața de față – să ne atragem osândă pe veacuri nemărginite, ci să ne ostenim o clipeală, spre a ne dezmierda şi a ne încununa întruna. Nu vedeți că chiar şi în lucrurile omeneşti aşa fac cei mai mulți dintre oameni, că adică aleg puțină osteneală pentru o linişte şi odihnă mai îndelungată, deşi poate li se întâmplă cu totul dimpotrivă? Că, de pildă, aici este de multe ori cumpănire între osteneli şi câştig, dar de multe ori şi dimpotrivă, căci, de pildă, ostenelile sunt nesfârşite, iară rodul este puțin, şi de multe ori nici puțin; dar fiind vorba de Împărăția Cerurilor, cu totul altfel se întâmplă, căci mică de tot este osteneala, însă plăcerea şi mulțămirea este mare, este nesfârşită. Gândeşte-te bine. Plugarul munceşte tot anul şi tocmai pe la sfârşit de multe ori îşi pierde nădejdea de a culege rodul multelor sale osteneli. Căpetenia şi ostaşul iarăşi până la cea mai înaintată vârstă şi-au petrecut viața în războaie şi necazuri, şi la urmă fiecare dintre dânşii se duce; însă unul, de pildă, împreună cu biruința şi-a pierdut şi viața, iară celălalt este mai sărac decât toți săracii.

Deci ce răspuns vom avea, spune-mi, dacă în cele trupeşti noi alegem mai bine cele grele şi ostenitoare, pentru ca apoi să ne odihnim puțin, sau nici puțin – fiindcă nădejdea este cu îndoială – iar în cele duhovniceşti facem cu totul dimpotrivă, şi astfel ne atragem osândă negrăită pentru o scurtă desfătare?

Pentru aceea vă rog pe voi toți a vă deştepta – deşi poate târziu – din această moliciune şi nesimțire. Nimeni nu ne va putea scoate din primejdie în vremea aceea, nici fratele, nici tatăl, nici fiul, nici prietenul, nici vecinul, nici altul, nimeni, ci de vom fi descoperiți din fapte, ne vom pierde cu totul. Cât de mult, de pildă, plângea bogatul acela din evanghelie şi ruga pe Patriarh ca să trimită pe Lazăr? Ci ascultă ce spunea Avraam: „Prăpastie s-a întărit între voi şi între noi, ca cei ce vor voì să treacă de aici către voi, să nu poată, nici cei de acolo la voi să treacă" (Lc. 16, 26). Cât de mult fecioarele acelea au rugat pe

celelalte ca să le împrumute puțin untdelemn pentru candelele lor? Însă ascultă şi pe acelea ce spun: „Nu cumva să nu vă ajungă nici vouă, nici nouă" (Mt. 25, 9), aşa că nimeni nu a putut să le bage în cămara de nuntă.

La acestea gândindu-ne şi noi, să ne îngrijim de viața noastră. Oricâte osteneli ai spune, şi oricâte pedepse ai pune înainte, toate acestea sunt nimic față cu bunătățile viitoare. Pune înainte, de voieşti, foc, şi fier, şi fiare sălbatice, ba chiar şi mai grozave, şi totuşi, față de muncile acelea nu sunt nici măcar ca o umbră. Căci când acestea năvălesc cu putere asupra omului, se fac chiar uşoare, fiindcă fac mai grabnică scăparea din munci, trupul nefiind în stare a se lupta şi cu mărimea şi cu îndelungarea muncilor – pe când nu tot aşa se petrece şi cu cele viitoare, ci amândouă acestea, adică îndelungarea şi covârşirea merg împreună, atât în cele bune, cât şi în cele mâhnicioase.

Deci pe cât mai este vreme, „să întâmpinăm fața lui întru mărturisire" (Ps. 104, 2), ca astfel să-l vedem atunci pe dânsul blând şi liniştit şi ca să scăpăm de acele puteri amenințătoare. Nu vezi pe ostaşii cari slujesc aici pe cei ce stăpânesc, cum târăsc, cum leagă, cum bat, cum sparg coastele, cum pe lângă celelalte munci mai adaogă şi lumânări aprinse, cum taie mădulările? Dar toate acestea sunt jucării şi de râs față de acele pedepse. Fiindcă aceste pedepse sunt vremelnice, iară acolo nici viermele nu se sfârşeşte, nici focul nu se stinge, căci atunci şi trupul va fi nestricăcios.

Dar să nu fie, iubiților, ca noi să cunoaştem acestea din cercare, ci acele grozăvii să ne fie de-ajuns numai a le grăi, şi nici să fim dați muncitorilor acelora, ci aici să ne cuminţim. Câte nu vom grăi atunci, învinovățindu-ne pe noi înşine? Cât nu ne vom boci? Cât nu ne vom scânci? Dar cu nimic nu ne vom folosi, fiindcă nici corăbierii nu se vor mai putea folosi cu ceva după ce corabia s-a stricat şi s-a cufundat, şi nici doftorii după ce bolnavul a închis ochii, ci poate că de multe ori vor spune că «trebuia să facem cutare sau cutare», însă toate vor fi în zadar. Noi trebuie a grăi toate şi a face numai cât sunt nădejdi de îndreptare, dar când nu mai suntem deloc stăpâni pe noi, totul fiind stricat, este de prisos a mai grăi. Căci şi Iudeii vor zice atunci: „Bine este cuvântat cel ce vine întru numele Domnului" (Mt. 23, 39), însă cu nimic nu se vor folosi şi nici nu vor scăpa de osândă, fiindcă atunci când trebuia să grăiască aşa, nu au grăit.

Deci ca nu cumva şi noi să pătimim aşa pentru petrecerea noastră, apoi aici să ne schimbăm, ca astfel înaintea Divanului lui Hristos cu îndrăzneală să stăm, de care fie a ne învrednici cu toții, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA X

„Că ştim că de se va strica casa noastră cea pământească a cortului acestuia, zidire de la Dumnezeu avem, casă nefăcută de mână, vecinică în ceruri." (2 Cor. 5, 1)

Iarăşi le deşteaptă buna lor voire prin aceea că le pune înainte multe ispite, fiindcă era firesc ca în lipsa lui dânşii să se facă mai slabi în a le suferi. Deci ce spune el? «Nu trebuie a ne minuna, zice, că pătimim rele, şi nici să ne tulburăm, căci multe foloase tragem noi de aici». A spus şi cele dinainte, că, de pildă, noi purtăm moartea lui Iisus şi că avem cu noi cea mai mare dovadă a puterii lui, după cum zice: „ca mulţimea puterii să fie a lui Dumnezeu", şi că înfăţişăm o dovadă lămurită a învierii: „ca şi viaţa lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor". Dar fiindcă o dată cu acestea a spus că şi omul cel dinlăuntru se face astfel mai bun: „ci de s-ar şi strica omul nostru cel dinafară, zice, dar cel dinlăuntru se înnoieşte din zi în zi", arătând iarăşi cât de folositor este a fi alungaţi şi prigoniţi, la urmă adaogă zicând că atunci când îndeobşte se întâmplă aceasta, atunci miile de bunătăţi vor răsări celor ce au suferit. «Ca nu cumva, zice, auzind că omul tău cel dinafară se strică, să te întristezi, apoi află că atunci când numaidecât se petrece aceasta, tu trebuie să te bucuri, căci vei ajunge la cele mai bune sfârşituri. Aşa că nu numai că nu trebuie a te întrista că trupul ţi s-a vătămat în parte acum, ci încă chiar să cauţi vătămarea şi stricarea lui în totul, fiindcă aceasta mai cu seamă te duce la nestricăciune».

Pentru care a şi adăogat: „Că ştim că de se va strica casa noastră cea pământească a cortului acestuia, zidire de la Dumnezeu avem, casă nefăcută de mână, vecinică în ceruri". Deci fiindcă iarăşi a adus vorba despre înviere, în care mai ales boleau aceşti Corintheni, apoi ia mai dinainte în ajutorul său şi judecata ascultătorilor, şi astfel o şi pune înainte, însă nu la fel cu cele spuse înainte, ci plecând ca de la alt subiect – căci de acum erau îndreptaţi, şi zice: „Ştim că de se va strica casa noastră cea pământească a cortului acestuia, zidi-

re de la Dumnezeu avem, casă nefăcută de mână, vecinică în ceruri". Unii sub numele de «casă» înțeleg lumea aceasta, dară eu mai curând aş crede că se face vorbire aici de trup. Dară tu te gândeşte cum apostolul şi prin numirile acestea arată că mai mari sunt cele viitoare decât cele de acum, Căci spunând «cea pământească» a pus îndată în față pe cea „vecinică în ceruri" – fiindcă numirea de «cort» de multe ori arată nestatornicia. Pentru aceea şi zice: „În casa părintelui meu multe lăcaşuri sunt" (In. 14, 2). Dar dacă aiurea numeşte locul de odihnă al sfinților corturi, apoi nu a zis simplu «corturi», ci cu adaos, fiindcă nu a zis «ca să fie primiți în corturile lor», ci „în vecinicile corturi" (Lc. 16, 9). Zicând apoi „nefăcută de mână", a dat a înțelege pe cea făcută de mână. Deci ce? Oare trupul este făcut de mână? Nicidecum, însă el aici face vorbire sau de casele cele făcute de mână, sau dacă nu de aceasta, apoi a numit trupul cel nefăcut de mână casă a cortului celui veşnic. El nu a pus acest trup spre deosebire de cel pământesc, ci ca să mărească laudele aduse acestuia.

„Că în aceasta şi suspinăm, lăcaşul nostru cel din ceruri a îmbrăca dorind" (2 Cor. 5, 2). Care cort, spune-mi? Trupul cel nestricăcios. Şi pentru ce suspinăm acum? Pentru că acel trup este cu mult mai bun. Zice că acel trup este din cer pentru nestricăciunea lui – căci prin această numire el arată darul trimis din ceruri, iară nicidecum trupul. Deci nu numai că nu trebuie a ne mâhni pentru ispitele noastre din parte, ci încă a căuta şi întregimea în aceste ispite, ca şi cum ar zice: «suspini că eşti prigonit, că îți este trupul acesta, adică omul cel de dinafară, atât de ticăloşit; dar suspină mai ales că aceasta nu se întâmplă cu toată grozăvia, şi încă nici se strică cu totul». Ai văzut cum a întors vorba la cele dimpotrivă, arătând că pentru acestea trebuie a suspina, fiindcă nu s-au desfăşurat în întregimea lor, ci numai în parte. Pentru aceea la urmă nici nu-l mai numeşte pe trup cort, ci lăcaş; şi cu drept cuvânt – fiindcă cortul se dărâmă uşor, pe când lăcaşul cel ceresc rămâne întruna.

„Dacă şi dupre ce ne vom dezbrăca[1], nu ne vom afla goi" (2 Cor. 5, 3), zice; adică măcar de vom şi lepăda trupul, totuşi acolo nu ne vom înfățişa fără trup, ci împreună cu acelaşi trup făcut nestricăcios. Unii zic – ceea ce mai ales trebuie a fi încuviințat – „că şi dacă vom fi îmbrăcați, nu goi ne vom afla. Pentru ca nu cumva, auzind de înviere, toți să se facă îndrăzneți, apoi şi zice: „că şi dacă vom fi îmbrăcați", adică şi dacă vom lua nestricăciunea şi trup nestricăcios, totuşi „nu ne vom afla goi" de slavă şi de siguranță – ceea ce şi în întâia Epistolă zicea, că „toți vom învia, însă fiecare întru a sa rânduială", şi „sunt trupuri cereşti şi trupuri pământeşti" (1 Cor. 15, 23 şi 40). Învierea va fi

[1] La Sf. Ioan Hrisostom în acest stih este întrebuințat verbul ἐκδύνομαι, în participu: ἐκδυσάμενοι, – *fiind dezbrăcați,* iar în cursul explicărilor întrebuințează participiul verbului ἐνδύνομαι – ἐνδυσάμενοι, *fiind îmbrăcați.*

obştească pentru toți, iar slava nu va mai fi obştească, ci unii în cinste, iară alții întru necinste, unii întru Împărăția Cerurilor, iară alții vor învia spre osândă. Tot aceasta a arătat-o şi aici, zicând: „că şi dacă vom fi îmbrăcați, nu goi ne vom afla".

„Că cei ce suntem în cortul acesta suspinăm, pentru că nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm" (2 Cor. 5, 4). Aici iarăşi cu desăvârşire şi într-un chip foarte lămurit a închis gurile ereticilor, arătând că nu se vorbeşte cum s-ar întâmpla pentru trupul acesta şi celălalt, ci pentru stricăciune şi nestricăciune. «Nu suspinăm, zice, ca să scăpăm de trup, căci de acesta nici nu voim a ne dezbrăca – ci voim a ne slobozi de stricăciunea cea dintru dânsul»; pentru care şi zice: „nu voim să ne dezbrăcăm de trup, ci să ne îmbrăcăm în el cu nestricăciunea». Mai departe apoi şi tâlcuieşte aceasta: „ca ce este muritor (stricăcios) să se înghită de viață", zice. Fiindcă la mulți se părea greu lucru a se lepăda de trup, iară el se împotrivea hotărârilor celor mulți, zicând că suspinăm şi nu voim să ne dezbrăcăm de dânsul, putând a i se răspunde: «Apoi dacă sufletul despărțindu-se de trup pătimeşte de acestea şi se văicăreşte, cum de tu spui că noi suspinăm fiindcă nu ne despărțim de trup?» – apoi ca nu cumva să i se răspundă de acestea, iată că el pare că le zice: «Nici eu nu spun aceasta, zice, că de aceea suspinăm, ca să-l lepădăm, fiindcă nimeni nu se leapădă de el fără mâhnire, după cum de altfel şi despre Petru zice Hristos, că „te vor încinge şi te vor duce unde tu nu voieşti" (In. 21, 18), ci că să ne îmbrăcăm cu nestricăciunea dată lui. Că ceea ce îngreuiază trupul nostru nu este doar că el este trup, ci că suntem îmbrăcați cu un trup muritor şi supus patimilor; aceasta deci este care ne şi pricinuieşte întristarea. Deci viața venind, mistuie numai stricăciunea trupului, iară nu trupul. «Şi cum s-ar întâmpla aceasta?» zici tu. Dar nu cerceta, căci Dumnezeu este care face. Nu cerne lucrul în zadar. Pentru aceea tocmai a şi adăogat: „Iară cela ce au făcut pre noi spre aceasta Dumnezeu este" (2 Cor. 5, 5). De aici el ne arată că acestea sunt hotărâte de la început de Sus. «Nu doar acum i s-a părut aşa, ci încă de la început ne-a plăzmuit pe noi din pământ, cum şi pe Adam l-a făurit; însă nu l-a făurit pentru ca el să moară, ci încă să-l facă şi nemuritor. După aceea, arătând că lucrul este adevărat şi dând dovada cuvenită, a adăogat îndată: „Carele au şi dat nouă arvuna Duhului". Căci şi atunci ne-a plăzmuit spre aceasta, şi acum tot spre aceasta ne-a pregătit prin botez, iar pentru aceasta ne-a dat nu mică chezăşie, ci pe Duhul Sfânt. Necontenit el numeşte faptul arvună, voind a arăta pe Dumnezeu ca datornic al tuturor, şi de aici să-şi făurească cuvântul vrednic de crezut chiar şi pentru cei mai tâmpi.

„Îndrăznind dar pururea, şi ştiind" (2 Cor. 5, 6). Cuvântul „îndrăznind" este zis în legătură cu prigonirile, cu uneltirile şi cu necazurile pe care le îndurau întruna, ca şi cum pare că le-ar fi zis: «Te alungă pe tine cineva, te prigoneşte,

te răpune? – să nu cazi, căci pentru tine se face totul; nu te teme, ci îndrăzneşte. Că ceea ce te face ca să suspini şi să fii trist, fiindcă adică slujeşti stricăciunii, aceasta o răpune, sau mai bine zis o ridică din mijloc şi iute te scapă de această robie». Pentru care şi zice: „îndrăznind dar pururea", nu în linişte, ci în scârbe şi necazuri, „şi ştiind că, petrecând în trup, depărtaţi suntem de la Domnul. Că prin credinţă umblăm, iară nu prin vedere, nădăjduim şi binevoim mai vârtos a fi depărtaţi de trup, şi să petrecem cu Domnul" (2 Cor. 5, 7. 8). Ceea ce este mai mare şi mai însemnat decât toate a pus-o tocmai la urmă; căci a lua nestricăciunea cea împreună cu Hristos este cel mai mare bun.

Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Cel ce vă războieşte şi vă răpune nu stinge viaţa voastră. Nu te speria, ci îndrăzneşte, deşi eşti ostenit cu totul. Căci nu numai că te scapă de stricăciune şi de greutate, ci încă te şi trimite iute către Domnul». „Ştiind că, petrecând în trup, depărtaţi suntem de la Domnul, nădăjduim şi binevoim mai vârtos a fi depărtaţi de trup, şi să petrecem cu Domnul". Ai văzut cum, ascunzând cele triste, adică numirea morţii şi a sfârşitului, în locul lor a pus pe cele mai mult dorite, numindu-le călătorie către Domnul, şi cele ce se par plăcute – cele a le vieţii – lăsându-le la o parte, le-a numit de la cele triste, spunând că viaţa aceasta de aici este depărtare de la Domnul? Acestea le-a spus pentru ca nimeni nici să se creadă mulţămit şi fericit cu cele de acum, ci încă să se şi îngreuieze, şi nici urmând a se sfârşi, să se împuţineze, ci încă să se şi bucure, ca unul ce merge către mai mari bunătăţi. Apoi, ca nu cumva să zică cineva, auzind că ne înstrăinăm de la Domnul, «Dar pentru ce zici acestea, că suntem oare depărtaţi de la dânsul fiind aici pe pământ?» – iată că el din capul locului a îndreptat aceasta, zicând: „Că prin credinţă umblăm, iară nu prin vedere". Adică îl ştim, îl cunoaştem pe dânsul şi aici, însă nu atât de lămurit. Ceea ce spune şi aiurea, zicând: „ca prin oglindă, în ghicitură". „Nădăjduim şi binevoim". Vai, unde a dus el vorba: la dorinţa de moarte, arătând ca plăcut ceea ce este greu şi de nesuferit, şi ca neplăcut şi de nesuferit ceea ce este plăcut. Căci cuvintele „binevoim" înseamnă „dorim". Şi ce dorim? „Să fim depărtaţi de trup şi să petrecem cu Domnul", zice.

Aceasta o face apostolul pururea, ceea ce am arătat şi mai nainte, întorcând vorba celor ce-i grăiau împotrivă înspre cele potrivnice. „Pentru aceea ne şi nevoim, zice, ca ori petrecând, ori depărtaţi fiind, plăcuţi lui să fim" (2 Cor. 5, 9). «Ceea ce se cere, aceasta este, zice; chiar acolo de am fi, sau chiar şi aici, noi să trăim după voia lui; acesta este lucrul de căpetenie. Aşa că tu şi ai Împărăţia Cerurilor încă de aici fără cercare». Apoi ca nu cumva, ajungând întru o astfel de dorinţă, să se împuţineze iarăşi faţă de întârzierea ducerii, el de aici le şi dă cel mai de căpetenie al tuturor bunătăţilor. Şi care este acela? A fi plăcuţi lui Dumnezeu. Nici a pleca de aici cum s-ar întâmpla nu este ceva bun, ci a fi lăudat, a fi încuviinţat, prin care şi se face bună acea plecare; şi nici a ră-

mâne aici cum s-ar întâmpla este ceva greoi, ci numai a se împotrivi cineva voii lui Dumnezeu. Aşadar să nu-ţi închipui că este de ajuns numai călătoria din acest trup, fiindcă pretutindeni este trebuinţă de virtute. După cum atunci când a spus de înviere nu ne-a lăsat numai a nădăjdui în ea, ci a spus: „Dacă şi dupre ce ne vom îmbrăca, nu ne vom afla goi", tot aşa şi acum, arătând acea călătorie, ca nu cumva să-ţi închipui că aceasta îţi este de ajuns pentru mântuire, a adăogat că trebuie a fi plăcuţi lui Dumnezeu.

Apoi, fiindcă până acum a îndemnat pe ascultători de la multe bunătăţi puse înainte, mai departe îi înfricoşează de la împrejurările supărăcioase pe care le raportează. Căci folosul se găseşte şi în câştigarea celor bune, precum şi în fugirea de cele rele, ceea ce este gheena şi Împărăţia Cerurilor. A fugi de osândă are cea mai mare putere asupra cuiva; că dacă paguba s-ar mărgini la a nu câştiga cele bune, negreşit că cei mai mulţi ar suferi aceasta – însă când ajunge până şi la a suferi rele, apoi atunci nu ar mai putea răbda. Trebuia ca pierderea împărăţiei cerurilor să fie socotită de dânşii ceva de nesuferit, însă pentru neputinţa celor mulţi aceasta pare cu mult mai grozavă; şi fiindcă nu atât dăruirea celor bune mişcă pe ascultătorul cel încăpăţânat, pe cât ameninţarea cu pedepsele, de nevoie era ca el să sfârşească vorba aici, zicând: „Pentru că noi toţi trebuie să ne arătăm înaintea divanului lui Hristos" (2 Cor. 5, 10). Apoi după ce a înfricoşat şi a mişcat pe ascultători cu amintirea divanului lui Hristos, iată că nici aici nu a pus înainte numai cele rele fără cele bune, ci a amestecat cu acelea şi oarecare plăcere, zicând: „Ca să ia fieştecare cele prin trup, către carile a lucrat, ori bine, ori rău".

Acestea spunând, şi pe cei ce au avut izbânzi, însă au fost prigoniţi, îi împuterniceşte cu nădejdile, şi pe cei căzuţi îi face a fi mai cu băgare de seamă prin frica ce le-o însuflă. Totodată a adeverit şi cuvântul despre învierea trupurilor. «Nu se poate, zice, ca acela ce a slujit şi unuia şi altuia să rămână afară de toată răsplata, ci împreună cu sufletul cele rele vor fi pedepsite, iar cele bune vor fi încununate».

Dar unii dintre eretici zic că alt trup va învia. Cum, spune-mi? Adică altul a păcătuit şi altul se pedepseşte? Altul a avut virtuţi, şi altul se încununează? Dar atunci ce veţi putea spune lui Pavel, care zice: „Nu voim să ne dezbrăcăm, ci să ne îmbrăcăm"? Cum apoi, ceea ce este stricăcios, ceea ce este muritor, va fi înghiţit de viaţă? El nu a zis doar: «Pentru ca să fie înghiţit trupul cel muritor de trupul cel nemuritor», ci „pentru ca cel muritor (stricăciunea) să se înghită de viaţă". Dar aceasta numai atunci se petrece, când va învia acelaşi trup; dacă însă îl laşi pe acesta şi-ţi făureşti un altul, apoi atunci nu mai este înghiţită stricăciunea, ci rămâne aceeaşi. Pentru aceea nu se petrec lucrurile aşa, ci trebuie ca stricăciosul acesta, adică trupul, să se îmbrace întru nestricăciune. Trupul este un mijloc, acum găsindu-se în aceasta, iar atunci în aceea;

şi pentru aceasta în cel dintâi, sau mai bine zis în forma lui cea dintâi se va înfăţişa atunci, fiindcă altminteri nestricăciunea nu-l poate slobozi din stricăciune. „Nu poate stricăciunea pre nestricăciune a moşteni" (1 Cor. 15, 50), zice, fiindcă atunci cum ar putea fi nestricăciunea? Ci dimpotrivă, stricăciunea este înghiţită de viaţă şi, prin urmare, viaţa biruieşte pe stricăciune, iar stricăciunea pe viaţă niciodată. Că după cum ceara se topeşte de foc, iar dânsa nicidată nu poate stăpâni sau nimici puterea focului, tot aşa şi stricăciunea se topeşte de nestricăciune şi piere, iară aceasta nu poate niciodată a o stăpâni pe aceea.

[1]Să ascultăm deci glasul lui Pavel, care zice că „noi toţi trebuie să ne arătăm înaintea divanului lui Hristos" şi să zugrăvim acel divan, şi să ni-l închipuim că ne stă de faţă acum şi ni se cere răspuns. Eu vă voi spune aceasta mai pe larg, pe când Pavel, fiindcă vorba îi era despre necazuri şi nu voia ca iarăşi să-i mai întristeze şi cu aceasta, nu a mai stăruit cu vorba, ci spunând pe scurt că „va lua fieştecare dupre cum a lucrat", iute a trecut mai departe. Deci să ne închipuim, zic, că acel divan ne stă de faţă şi fiecare să-şi întrebe conştiinţa lui, şi chiar să-şi închipuie pe judecător că este de faţă, şi că totul se descoperă şi se aduce la mijloc. Căci nu urmează ca noi să stăm de faţă cum s-ar întâmpla, ci ni se vor şi descoperi faptele. Aşadar, nu v-a pălit obrazul de ruşine? Aşadar, nu v-aţi spăimântat? Deci dacă acum, când încă faptul nu se desfăşoară înaintea noastră, ci numai ni l-am închipuit în cugetul nostru, şi încă ne prăpădim din pricina conştiinţei noastre – apoi ce vom face atunci, când acel divan va sta de faţă, când întreaga lume va fi de faţă, când vor sta acolo îngeri şi arhangheli, când şi celelalte stăpânii şi puteri, când vor fi răpirile acelea în nouri, când drumul tuturor va fi încărcat de groază şi cutremur? Ce vom face când vor suna trâmbiţele cele neîntrerupte, glasurile acele nesfârşite? Căci chiar de nu ar fi gheena, totuşi a fi lepădat de la acea strălucire şi a se depărta necinstit, câtă osândă nu este? Că dacă chiar acum, trecând Împăratul şi cei împreună cu dânsul, şi fiecare ştiindu-şi lipsa lui, nu atâta simţim plăcere din privirea strălucirii, pe câtă neplăcere dacă nu ne împărtăşim cu nimic din pohfala ce se desfăşoară primprejurul lui – apoi ce va fi atunci? Sau poate crezi că este mică pedeapsa de a nu face parte în rândurile acelei cete, de a nu se învrednici de slava cea negrăită, de a fi aruncat departe de frumuseţea aceea şi de bunătăţile cele nepovestite? Când apoi şi întuneric va fi, şi scrâşnirea dinţilor, şi legături nedezlegate, şi viermele cel neadormit, şi foc nestins, şi scârbă, şi amărăciune, şi limbi fripte din pricina acelui foc, precum, de pildă, a acelui bogat din evanghelie; când ne vom tângui şi nimeni nu ne va auzi, când vom suspina şi vom răcni din pricina rănilor, şi nimeni nu ne va avea în băgare de

[1] *Partea morală.* Despre înfricoşata judecată *(Veron).*

seamă, şi peste tot locul vedem că nimeni nu este care să ne mângâie – apoi cum vom socoti pe cei ce se găsesc astfel? Dar ce ar putea fi mai ticălos ca acele suflete? Ce ar putea fi mai de jelit?

Că dacă, intrând într-o temniță şi văzând pe unii nespălați, pe alții legați şi topiți de foame, pe unii închişi la întuneric, ne cutremurăm şi ni se împuținează inima de frică şi apoi facem toate spre a nu cădea şi noi acolo; dar când vom fi traşi şi băgați în temnițele gheenei, în acele locuri de munci, ce ne vom face oare? Căci legăturile acelea nu sunt de fier, ci de foc care nu se stinge niciodată. Şi nici cei ce vor fi atunci de față nu vor fi de o cinste cu noi – pe cari trebuia a-i îmblânzi de multe ori – ci îngeri, la cari nu ne-ar fi slobod nici măcar a ne uita, fiind grozav de înfuriați pentru cele cu care noi am batjocorit pe Stăpânul. Acolo nu este ca aici, unde vedem pe unii punând vorbe de rugăminte, pe alții dând bani, pe alții altele, şi astfel aducând o mângâiere oarecare celor osândiți, ci toate vor fi acolo neiertate; căci chiar Noe de ar fi, sau Iov, sau Daniil, şi nu ar îndrăzni a spune ceva văzând pedepsiți pe ai lor. Fiindcă chiar milostivirea cea de la fire atunci va fi cu totul nimicită, de vreme ce se va întâmpla a vedea oameni buni şi drepți ca părinți ai unor copii stricați şi răi, precum şi pe nişte copii buni ca fii ai unor părinți răi şi stricați. Aşa că plăcerea şi mulțămirea sufletească va fi curată atunci şi cei ce se vor bucura de bunătățile cele nepieritoare nu vor fi întru nimic mişcați prin milostivire, ba încă zic că această milostivire va fi cu totul stinsă, şi împreună cu Stăpânul vor fi şi dânşii îngrețoşați şi smintiți de faptele celor mai de aproape ai lor. Că dacă nişte oameni cum s-ar întâmpla, şi încă disprețuiesc pe copiii lor când îi văd răi, şi chiar se leapădă de înrudirea cu dânşii, apoi cu atât mai mult drepții atunci.

Prin urmare, nimeni să nu nădăjduiască cele bune dacă nu a făcut ceva bine, măcar de ar avea mii de strămoşi drepți şi buni. „Ca să ia fieştecare dupre cum a făcut, zice, ori bine, ori rău". Aici mi se pare că face vorbire şi de cei ce curvesc, îngrădindu-i cu frica de acolo, şi nu numai pe aceia îi înfricoşează, ci şi pe toți cei ce păcătuiesc.

Să ascultăm deci şi noi. Chiar de ai avea o poftă cât de arzătoare, împotriveşte-te acelei pofte, şi de îndată vei izbuti a o stinge. Chiar de ai voi să grăieşti ceva urâcios, gândeşte-te la scrâşnirea dinților de atunci, şi frica aceea îți va fi ca un frâu. Sau de ai voi să răpeşti avutul altuia, tu ascultă pe judecătorul care porunceşte şi zice: „Legați mâinile şi picioarele sale şi aruncați-l pre dânsul în întunerecul cel mai dinafară" (Mt. 12, 13) – şi atunci vei arunca de la tine şi această poftă. Sau de te îmbeți şi te găseşti veşnic în beție, tu ascultă pe bogatul din Evanghelie zicând: „Trimite pre Lazăr să-şi întingă vârful degetului său în apă şi să-mi răcorească limba mea" (Lc. 16, 24) – şi atunci vei fugi de patimă. Iar de cumva îți place a te dezmierda în desfătări, tu gândeşte-te

bine la groaza şi neliniştea de acolo şi nici prin minte nu-ţi va mai veni asemenea poftă. Sau de cumva eşti poate aspru şi crud, adu-ţi aminte de acele fecioare, ale cărora candele stingându-se, au fost scoase afară din cămara cea de nuntă, şi atunci iute te vei face iubitor de oameni. Dar poate că eşti leneş şi trândav? Apoi atunci gândeşte-te la cel ce a ascuns talantul, şi te vei face mai iute decât focul. Poate că te roade pofta de avutul aproapelui? Ei, apoi gândeşte-te la viermele cel neadormit, şi cu uşurinţă vei depărta de la tine această boală şi toate cele bune le vei face. Că doară nu ni s-a poruncit nimic greu şi nici cu neputinţă a împlini. Deci cum de ni se par nouă grele cele poruncite? Negreşit că din pricina trândăviei noastre. După cum când suntem treji, până şi cele ce ni se par de nesuferit vor fi pentru noi uşoare şi cu înlesnire, tot aşa şi când suntem în trândăvie, chiar şi cele mai uşoare ni se vor părea grele şi de nesuferit.

Toate acestea deci cugetându-le, să nu ne gândim la cei ce se dezmiardă în desfătări, ci la sfârşitul lor: aici adică îngrăşarea sau buhăiala trupului şi băligar de-ajuns, iară acolo viermele neadormit şi focul cel veşnic. Nu te gândi, zic, la cei ce răpesc avutul altuia, ci la sfârşitul lor: aici adică frică şi spaimă, iar acolo legăturile cele nedezlegate. Nu te gândi la cei ce iubesc slava deşartă, ci la ceea ce se naşte de aici: aici adică robie şi prefăcătorii urâcioase, iar acolo pagubă de nesuferit şi ardere veşnică. Dacă deci vom vorbi între noi de acestea, dacă le vom şopti întruna poftelor noastre celor rele, grabnic vom scoate din noi dragostea de cele de acum, în acelaşi timp vom şi aprinde în noi dorul de cele viitoare. Deci să aprindem în noi acel dor şi să-l aţâţăm întruna. Că dacă numai gândirea la acele bunătăţi – deşi este cam întunecată – şi încă ne aduce plăcere nespusă, apoi gândeşte-te ce fel de mulţămire ne va da înfăptuirea acelor bunătăţi. Fericiţi vor fi, şi de trei ori fericiţi, cei ce se vor bucura de acele bunătăţi, după cum şi cei ce vor lua cele dimpotrivă vor fi de jelit, ba încă de trei ori vrednici de jelit.

Deci iubiţilor, ca nu cumva să ne facem ca aceştia din urmă, ci precum cei dintâi, să voim mai bine virtutea, căci numai aşa ne vom bucura şi de bunătăţile cele viitoare. Cărora fie ca toţi să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XI

„Ştiind dar frica Domnului, pre oameni adeverim, iară lui Dumnezeu arătaţi suntem; şi nădăjduim că şi întru cugetele (conştiinţele) voastre suntem arătaţi.” (2 Cor. 5, 11)

«Acestea deci ştiindu-le, zice, adică divanul acela înfricoşat, toate le facem, încât să nu dăm vouă pricină, nici de vreo piedică oarecare, nici de vreo bănuială oarecare mincinoasă împotriva noastră pentru niscaiva fapte viclene». Ai văzut strășnicie a vieţuirii şi râvna unui suflet ce se îngrijeşte? «Că nu numai când am face ceva viclean, zice, am fi învinuiţi, ci măcar de nu am face, însă am fi bănuiţi că facem, şi noi fiind stăpâni a lepăda bănuiala, dispreţuim totuşi orice dezvinovăţire, apoi vom avea a da răspuns».

„Că nu iarăşi învederaţi ne facem înaintea voastră, ci prilej dăm vouă de laudă pentru noi” (2 Cor. 5, 12). Priveşte cum el întruna îndreaptă bănuiala ce li s-ar fi părut lor, că se laudă pe sine. Că nimic nu supără urechea ascultătorilor ca a spune cineva de dânsul lucruri mari şi minunate. Deci fiindcă s-a văzut silit a veni cu vorba la această pricină, iarăşi o îndreaptă, zicând «că aceasta pentru voi o facem, şi nu pentru noi, ca astfel voi să vă mândriţi, şi nicidecum noi». Şi nici acestea nu le-a spus el în bobote, ci pentru apostolii cei mincinoşi; pentru cari a şi adăogat: „ca să aveţi (prilej) spre cei ce se laudă în faţă, iar nu în inimă”. Ai văzut cum i-a depărtat de la aceia şi i-a tras către dânsul, dovedind că chiar aceşti Corintheni doreau de a avea oarecare prilej prin care să poată grăi pentru dânşii şi să-i dezvinovăţească de cele pentru care îi învinovăţeau? «Nu pentru ca noi să ne lăudăm, zice, grăim vouă acestea, ci pentru ca voi să grăiţi în slobozenie pentru noi» – ceea ce mărturiseşte marea lui dragoste pentru dânşii – «şi nu pentru ca voi să vă mândriţi cum s-ar întâmpla, ci pentru ca să nu vă rătăciţi». Aceasta însă nu o spune pe faţă, ci în alt chip, şi cu mult mai blând îşi mânuieşte vorba, fără însă să lovească pe aceia, zicând: „Ca să aveţi prilej de a vă mândri spre cei ce se laudă în faţă”.

Şi nici chiar aceasta nu porunceşte a o face cum s-ar brodi, nefiind nici o pricină, ci atunci când aceia se vor trufi, căci apostolul pretutindeni caută timpul priincios. O face aceasta nu spre a se arăta pe sine strălucit, ci pentru ca pe aceia să-i facă a conteni cu purtarea lor cea fără rânduială şi vătămătoare ucenicilor.

Dar ce va să zică „în faţă"? Adică în lucrurile cele văzute, în cele făcute pentru ochii lumii. Căci de acest fel erau apostolii cei mincinoşi, cari pe toate le făceau pentru iubirea de cinstiri, iară înlăuntru erau goi cu desăvârşire; cari aveau evlavie numai în faţă, părând cinstiţi, iară în lucrurile cele bune fiind în totul pustii.

„Că ori de ne răpim cu mintea, lui Dumnezeu (pentru Dumnezeu o facem), ori de suntem întregi la minte, vouă (pentru voi o facem)" (2 Cor. 5, 13). «Chiar dacă vom grăi vouă ceva mare – ceea ce el numeşte extaz sau răpire cu mintea, ceea ce şi aiurea o numeşte *afrosini* sau necumineţenie – aceasta o facem pentru Dumnezeu, ca nu cumva voi, crezându-ne proşti, să ne disprețuiți şi să vă pierdeți, şi măcar de v-am spune ceva cumpătat şi smerit, pentru voi o facem, ca să vă învățați a fi smerit-cugetători». Sau că spune şi aceea «că, dacă cineva ne crede pe noi ieşiți din minți, noi cerem plata de la Dumnezeu, pentru care şi suntem bănuiți de aşa ceva; iar de ne crede întregi la cuget, apoi atunci bucure-se şi el de întreagă-cugetarea noastră». Sau şi altminteri: «Zice cineva că suntem smintiți? Pentru Dumnezeu suntem aşa». Pentru care şi adaogă:

„Că dragostea lui Hristos ne ține, judecând noi aceasta" (2 Cor. 5, 14), căci «nu numai frica de cele viitoare, zice, dar şi cele petrecute nu ne lasă a fi trândavi, sau a dormita, ci ne ațâță şi ne împing către ostenelile cele pentru voi». Şi care sunt oare cele petrecute? „Că de au murit unul pentru toți", zice, „iată dară că toți au murit". Prin urmare, s-au petrecut acestea fiind cu toți pierduți. «Dacă nu ar fi murit cu toții, nu ar fi murit nici el pentru toți. Că aici sunt pricinile mântuirii noastre, şi nicidecum acolo». Pentru aceea şi zice: „Că dragostea lui Hristos[1] ne ține", şi nu ne lasă a ne linişti. Căci este cea mai de pe urmă ticăloşie, şi mai grozavă decât însăşi gheena, ca după ce dânsul ne-a arătat atâta dragoste, să se găsească unii cari nu au lucrat nimic chiar după o astfel de îngrijire din parte-i. Că mare este covârşirea dragostei lui, că a şi murit pentru lumea întreagă şi că, găsindu-se această lume în asemenea stare nenorocită, el a primit a muri».

„Ca ceia ce viază să nu mai vieze loruşi, ci celui ce au murit pentru ei şi au înviat" (2 Cor. 5, 15). «Deci dacă noi nu trebuie a vieţui pentru noi, nu vă tulburați, zice, nici vă neliniştiți când vin asupra voastră primejdii şi supărări». Dar apoi el pune înainte şi un cuget neîndoielnic, prin care arată că lucrul acesta este din datorie. «Că dacă noi trăim, pentru dânsul murind, zice, apoi

[1] În ediția Sf. Ioan Hrisostom se zice *„că dragostea lui Dumnezeu ne ține"*.

lui îi datorăm că trăim; pentru dânsul viem». Şi se pare că ceea ce el spune este una şi aceeaşi; dar dacă cineva ar cerceta cu scumpătate, ar găsi două idei aici: că pentru dânsul viem şi, pe de altă parte, că el a murit pentru noi, dintre care este de-ajuns chiar numai una spre a ne face răspunzători; dar când sunt încă amândouă, poţi pricepe cât de mare este datoria. Dar mai bine zis, sunt chiar trei: adică şi pârga sau începătura pentru tine a înviat, şi la ceruri s-a înălţat, pentru care a şi adăogat: „celui ce au murit pentru noi şi au înviat".

„Încât noi de acum pre nimenea ştim dupre trup" (2 Cor. 5, 16). Că dacă toţi au murit şi toţi au înviat – şi au murit astfel întrucât îi osândise tirania păcatului, şi au înviat prin baia naşterii din nou şi înnoirii Duhului Sfânt – cu drept cuvânt zice că „pre nimenea ştim dupre trup". Căci ce este dacă şi sunt în trup? Dar viaţa aceea trupească a pierit, s-a nimicit, şi ne-am născut de Sus, din Duhul sau prin Duhul, şi deci ştim o altă viaţă, şi o altă stare, adică pe acea din ceruri. Şi iarăşi arată pe Hristos căpetenie chiar a trupului, pentru care a şi adăogat: „iar de am şi cunoscut pre Hristos dupre trup, dar acum nu-l mai cunoaştem". Deci ce, spune-mi, a lepădat el oare trupul şi acum nu mai este împreună cu trupul? Să nu fie una ca aceasta, căci şi acum este în trup. „Că acest Iisus, zice, carele s-au înălţat de la voi la ceruri, aşa va veni" (Fap. 1, 11). „Aşa". Adică cum? În trup, împreună cu trupul. Deci cum de spune „iar de am şi cunoscut pre Hristos dupre trup, dar acum nu-l mai cunoaştem"? Zicerea «a fi în trup», spusă pentru noi, oamenii, înseamnă a fi în păcate, iar «a nu fi în trup» va să zică a nu fi în păcate; pe când zisă pentru Hristos înseamnă a fi întru pătimirile de la fire, precum: a fi în sete, a fi în foame, în osteneală, în dormire. „Că păcat nu au făcut, zice, nici vicleşug nu s-a aflat în gura lui" (1 Pt. 2, 22). Pentru care şi zicea: „Cine din voi mă vădeşte pre mine pentru păcat?" Şi iarăşi: „Vine stăpânitorul lumii acesteia, şi întru mine nu are nimic" (In. 8, 46; 14, 30). A nu fi însă Hristos în trup înseamnă a scăpa până şi de trebuinţele cele de la fire, iară nicidecum a nu fi în trup. Căci cu acest trup va veni să judece lumea, având-l întreg şi nepătimitor. Către care şi noi vom păşi, făcându-se trupurile noastre asemenea cu trupul slavei lui.

„Deci de este cineva în Hristos, zidire nouă este" (2 Cor. 5, 17). Fiindcă până acum i-a îndemnat la virtute de la dragostea lui Dumnezeu către noi, la urmă îi îndeamnă chiar de la înseşi faptele petrecute. Pentru aceea a şi adăogat: „Deci de este cineva în Hristos, zidire nouă este". Dacă cineva a crezut întru el, zice, a venit într-o altă făurire, căci de Sus s-a născut, prin Duhul. Aşa că şi pentru aceasta, zice, suntem datori a via întru dânsul, nu numai că nu mai suntem ai noştri, şi nu numai că el a murit pentru noi, nu numai că a înviat pârga sau începătura noastră, ci pentru că am venit şi întru o altă viaţă. Priveşte câte cuvinte de îndreptare spre a vieţui bine ne-a pus înainte. Pentru aceea şi vindecarea sau îndreptarea răului el a însemnat-o cu un nume obişnu-

it, ca astfel să arate marea schimbare şi prefacere. După aceea, adăogind mai departe cele spuse şi arătând cum sunt zidire nouă, zice: „cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi". Care cele vechi? Adică păcatele, zice, necucericiile, sau în sfârşit şi toate cele Iudaice; sau, mai bine zis, şi acestea, şi acelea. „Iată toate s-au făcut noi".

„Iar toate de la Dumnezeu" (2 Cor. 5, 18). Aşadar, nimic este de la noi, căci şi iertarea păcatelor, şi înfierea, şi slava aceea negrăită de la dânsul se dă. Ne îndeamnă, aşadar, nu numai de la cele viitoare, ci şi de la cele de acum. Căci gândeşte-te: a zis că vom învia, că vom trece în nestricăciune şi că vom avea acolo locuinţă veşnică; dar fiindcă cele de acum au mai mare putere de îndemn decât cele viitoare pentru cei ce nu cred în aceste adevăruri, după cum trebuie a crede, apoi el le arată câte au şi primit, şi cine erau mai nainte. Deci ce fel erau când au primit aceste bunătăţi? Morţi cu toţii, după cum şi zice: „că toţi au murit" şi că „pentru toţi au murit", aşa că pe toţi îi iubea deopotrivă, deşi erau învechiţi şi îmbătrâniţi în rele. Dar iată şi suflet nou – căci s-a curăţit – şi trup nou, şi slujire a lui Dumnezeu nouă, şi făgăduinţe noi, şi Legământ, şi viaţă, şi masă, şi îmbrăcăminte – şi, în scurt, toate noi. Căci în locul Ierusalimului de jos am luat mitropolia (metropolă) cea de sus, şi în locul templului celui văzut şi simţit vedem templu duhovnicesc; în loc de lespezi de piatră vedem lespezi scrise în inimile noastre; în loc de tăierea împrejur, botezul; în loc de mannă, trupul Stăpânului; în loc de apă din piatră, sânge din coastă; în loc de toiagul lui Moisì sau Aaron, crucea; în locul făgăduinţei vechi, Împărăţia Cerurilor; în loc de mii de preoţi, un singur Arhiereu; în loc de miel necuvântător, Miel duhovnicesc. Acestea şi de acestea judecând Pavel, zicea: „toate s-au făcut noi". Dar toate acestea de la Dumnezeu sunt, prin Hristos şi prin harul său. Pentru care a şi adăogat: „Carele au împăcat pre noi luişi prin Hristos, şi au dat nouă slujba împăcării". Că de la dânsul avem toate bunătăţile. Cel ce ne-a făcut prieteni, acela este pricina şi a celorlalte pe care Dumnezeu le-a dat prietenilor săi. Că nu lăsându-ne vrăjmaşi ne-a răsplătit astfel, ci făcându-ne prietenii săi. Când eu zic că Hristos este pricina împăcării noastre cu Dumnezeu, numesc în acelaşi timp şi pe Tatăl; precum şi când zic că Tatăl a dat, numesc în acelaşi timp şi pe Fiul. „Că toate printr-însul s-au făcut" (In. 1, 3), zice, aşa că el este pricina şi a acestor bunătăţi. Căci nu noi am alergat la dânsul, ci el ne-a chemat pe noi. Cum ne-a chemat? Prin jertfirea lui Hristos. „Şi au dat nouă slujba împăcării". Aici iarăşi arată vrednicia apostolilor, învederând ce fel de lucru mare li s-a încredinţat şi măreţia dragostei lui Dumnezeu în acelaşi timp. Căci nu doară, fiindcă dânşii nu au ascultat de solul care a venit, s-ar fi mâniat şi i-ar fi lăsat la voia întâmplării, ci încă stărueşte rugându-i, şi printr-însul, şi prin alţii. Deci cine nu s-ar minuna după dreptate de o astfel de îngrijire părintească? A fost jertfit Fiul, venind tocmai

spre împăcare, cel unu-născut, şi nici aşa Tatăl nu i-a îndepărtat pe cei ce l-au ucis, nici a zis: «Am trimis pe Fiul meu în solie, iară dânşii nu numai că nu au voit să asculte, ci încă l-au răstignit şi l-au ucis; prin urmare, drept este a-i lăsa la voia întâmplării» – ci cu totul dimpotrivă, căci dacă dânsul s-a dus, apoi iată că lucrul său l-a încredinţat nouă. „Şi au dat nouă, zice, slujba împăcării".

„Pentru că Dumnezeu era împăcând lumea luişi în Hristos, nesocotind lor greşalele lor" (2 Cor. 5, 19). Ai văzut dragoste care covârşeşte toată mintea, toată judecata? Căci cine era cel batjocorit? El. Cine apoi a venit mai întâi la împăcare? El. «Dară, zici tu, a trimis pe Fiul, şi nu a venit el». Pe Fiul a trimis, firește, dară nu numai Fiul ruga, ci împreună cu dânsul şi printr-însul şi însuşi Tatăl. Pentru care şi zicea că Dumnezeu era în Hristos împăcând luişi lumea, adică prin Hristos. Fiindcă a zis: „Carele au dat nouă slujba împăcării", apoi îndreptează vorba, zicând: «Să nu credeți că noi suntem stăpâni ai faptului acestuia; noi suntem slujitori, iară cel ce lucrează totul este Dumnezeu, cel ce a împăcat lumea cu sine prin unul-născut Fiul său». Şi cum i-a împăcat cu sine? Aceasta este minunea cea mare, că nu numai s-a făcut prietenul lor, ci încă s-a făcut prieten în chipul acesta. Cum? Lăsându-le păcatele, căci altfel nu era cu putință. Pentru care a şi adăogat: „nesocotind lor greşalele".

Că dacă ar fi voit să ceară socoteală de păcate, toți am fi pierit. Dar cu toate acestea, atât de mari fiind păcatele lor, nu numai că nu a căutat să-i pedepsească, ci încă să-i şi împace cu dânsul; nu numai că le-a iertat păcatele, dar încă nici le-a mai socotit. Tot aşa trebuie şi noi a ierta vrăjmaşilor, ca astfel să ne învrednicim şi noi aceleiaşi iertări.

„Şi punând întru noi cuvântul împăcării". «Căci nici noi nu am venit, zice, ca să vă aducem ceva greu, ci ca să vă facem pe toți prieteni cu Dumnezeu. «Fiindcă pe mine nu m-au ascultat, zice, apoi stăruiți voi, rugându-i, până ce-i veți înduplecа». Pentru care a şi adăogat: „Drept aceea, în locul lui Hristos vă rugăm, ca şi cum Dumnezeu s-ar ruga prin noi. Rugămu-vă în locul lui Hristos: împăcați-vă cu Dumnezeu". Ai văzut cum a ridicat faptul, aducând pe Hristos ca făcând această rugăminte? Şi încă mai mult, căci nu numai pe Hristos l-a adus, ci şi pe Tatăl. Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «a trimis Tatăl pe Fiul ca să îndemne, să roage şi să mijlocească pentru firea oamenilor în locul său. Dar după ce acela a fost jertfit şi s-a înălțat la ceruri, noi am primit solia în locul său; şi în locul său, precum şi în locul Tatălui vă rugăm. Atâta cinsteşte neamul omenesc, încât şi pe Fiul l-a dat, ştiind că va fi jertfit, şi ne-a făcut şi pe noi apostoli pentru voi». Aşa că după dreptate zicea apostolul aiurea: „toate sunt pentru voi" (2 Cor. 4, 15).

„Rugămu-vă în locul lui Hristos", adică pentru Hristos, căci noi am luat lucrul în locul lui. Iar dacă ți se pare că acest lucru este mare, apoi ascultă şi cele ce urmează, prin care se arată că nu numai în locul lui Hristos, ci noi facem aceasta şi în locul Tatălui». Pentru care a şi adăogat: „Ca şi cum Dumne-

zeu s-ar ruga prin noi". «Nu numai prin Fiul se roagă, ci şi prin noi cari am luat solia în locul lui. Să nu credeţi, zice, că noi vă rugăm ca din partea noastră, ci însuşi Hristos vă roagă, însuşi Tatăl lui Hristos prin noi». Şi ce ar putea fi deopotrivă cu măreţia faptului? A fost batjocorit, mii de bunătăţi făcând lor, şi aşa batjocorit nu numai că nu a căutat răzbunare, ci încă şi pe Fiul său l-a dat, ca printr-însul să ne împăcăm. Dar cei ce l-au primit, nu numai că nu s-au împăcat, ci încă l-au şi ucis. Iarăşi a trimis pe alţi soli ca să-i roage, şi aceştia fiind trimişi, el singur este carele cere şi se roagă. Şi ce anume cere? „Împăcaţi-vă cu Dumnezeu". Şi nu a zis «împăcaţi pe Dumnezeu cu voi», căci nu el este care duşmăneşte, ci voi, fiindcă Dumnezeu niciodinioară nu duşmăneşte. Şi apărându-l ca pe un sol trimis, zice:

„Că pre cela ce nu au cunoscut păcat, pentru noi păcat l-au făcut" (2 Cor. 5, 21). «Nu spun cele mai dinainte, că, de pildă, aţi batjocorit, că cu nimic nu v-a nedreptăţit, că v-a făcut bine, că nu a căutat răzbunare, că el cel dintâi vă roagă, deşi el cel dintâi a fost batjocorit; nimic din acestea să nu le mai avem în vedere acum. Dar oare nu ar fi drept a vă împăca cu dânsul, cel puţin pentru cele ce a făcut cu voi acum? Şi ce a făcut? „Că pre cel ce nu au cunoscut păcat, pentru noi păcat l-au făcut". Că dacă nimic alta nu ar mai fi făcut, fără numai aceasta, apoi poţi pricepe cât de mare este faptul de-a da pe Fiul său pentru noi, cari l-am batjocorit. Acum însă a făcut lucruri mari, şi împreună cu acestea, pe cel ce cu nimic nu a nedreptăţit». Însă nu a spus chiar aşa, ci ceea ce este cu mult mai mare şi mai însemnat, aceasta a pus-o înainte. Şi care anume? „Pe cel ce nu au cunoscut păcat", zice, pe cel ce este însuşi dreptatea, „păcat l-au făcut", adică l-a lăsat a fi pedepsit ca un păcătos şi a muri ca un blestemat. „Blestemat, zice, este cel spânzurat pre lemn" (Gal. 3, 13). Că a muri astfel este cu mult mai mare şi mai însemnat decât a muri în chip obişnuit, ceea ce şi aiurea dând a înţelege, zicea: „Ascultător făcându-se până la moarte, iară moarte de cruce" (Flp. 2, 8). Căci faptul acesta nu era în sine numai osândă şi pedeapsă, ci şi necinste. Şi acum gândeşte-te singur câte ţi-a dăruit. Mare lucru este, desigur, ca şi păcătos fiind, să moară pentru cineva; dar când încă este şi drept cel ce pătimeşte aceasta, şi moare pentru păcătoşi, şi nu numai că moare, ci încă ca şi un blestemat, şi nu numai ca blestemat, ci încă şi dăruindu-ne prin aceasta mari bunătăţi pe care niciodată nu le-am aşteptat – „ca să ne facem dreptatea lui Dumnezeu întru dânsul", zice – apoi ce cuvânt şi ce minte ar putea să înfăţişeze acestea? «Că pe cel drept, zice, l-a făcut păcătos, ca pe cei păcătoşi să-i facă drepţi». Sau mai bine zis, nici numai aceasta nu a spus, ci ceva cu mult mai mare, căci nu a pus numai starea lucrului, ci însăşi însuşirea. Căci nu a zis: «l-a făcut păcătos», ci „l-a făcut păcat", şi nu numai pe cel ce nu a păcătuit, ci chiar pe cel ce nu a cunoscut păcatul, ca şi noi să ne facem nu numai dreptate, ci dreptatea lui Dumnezeu. Că a lui Dumnezeu este aceasta, când nu din fapte, când nici o pată nu se va găsi pe ea, ci din har ne

îndreptățim, unde piere tot păcatul. Faptul că tot ce i-a fost hărăzit este de la Dumnezeu, nu lasă pe om a se îngâmfa, şi în acelaşi timp îl face a cunoaşte măreția dătătorului. Dreptatea cea dinainte era din lege şi din faptele legii, iară aceasta este dreptatea lui Dumnezeu.

[1]Acestea deci cugetându-le, să ne temem de cuvintele de față mai mult decât de gheena; să ne sfiim de ele şi să ne temem mai mult decât de împărăția lui Dumnezeu, şi să nu credem că este lucru grozav a fi pedepsiți, ci a păcătui. Că dacă nu ne-ar pedepsi el pe noi, firește că noi ar trebui să cerem pedepsirea, ca unii ce ne-am făcut atât de nerecunoscători față de binefăcătorul nostru. Dacă chiar aici unii, având o femeie de care s'au îndrăgostit, de multe ori se omoară pe sineşi fiindcă nu s-au învrednicit de dragostea ei, iar dacă s-au învrednicit, însă i-au greşit cu ceva, nu se mai cred vrednici de a trăi – apoi oare când noi batjocorim astfel pe bunul şi iubitorul de oameni Dumnezeu, nu este drept a ne afunda singuri în focul gheenei? Să mai spun încă şi ceva minunat, şi poate multora de necrezut? Mai mare va fi mângâierea celui pedepsit după ce a întărâtat atât de mult pe iubitorul de oameni Dumnezeu, dacă are minte şi va iubi pe Stăpân după cum trebuie a-l iubi, mai mult chiar decât a celui ce nu va fi pedepsit. Şi aceasta o putem vedea şi din obişnuința de obşte. Că cel ce a nedreptățit pe cel iubit de el, atunci numai este liniştit, când se învinovățeşte pe sine şi ar pătimi ceva rău. După cum şi David zicea: „Eu, păstorul, am păcătuit, şi eu, păstorul, am făcut rău; iar aceştia, turma, ce au făcut? Facă-se mâna ta întru mine şi întru casa tatălui meu" (2 Împ. 24, 17). Şi când a pierdut pe Avessalom, cerea luişi cea mai de pe urmă osândă, deşi nu era el cel ce nedreptățise, ci cel nedreptățit; dar fiindcă foarte mult iubea pe cel pierdut, şi-a prelungit singur, sau mai bine zis s-a chinuit pe sine cu durerile sufleteşti, mângâindu-se prin acestea.

Deci şi noi când greşim către cel ce nu trebuia a greşi, să ne învinovățim singuri pe noi. Nu vedeți pe cei ce pierd pe copiii lor adevărați, că de aceasta se bat cu pumnii şi îşi smulg părul capului, pentru că au parcă o mângâiere de a se pedepsi pe dânşii pentru cei iubiți? Deci dacă chiar nefăcând nici un rău celor iubiți de noi, şi încă ne aduce o mângâiere faptul că pătimim rău pentru cele de care dânşii au fost scârbiți – dar încă când noi suntem cei ce ațâțăm şi batjocorim, oare nu cu atât mai mult ne va liniști pe noi faptul de a ne învinovăți şi a ne pedepsi singuri? Nu mai încape nici o îndoială. Dacă cineva iubeşte pe Hristos precum trebuie a-l iubi, ştie ceea ce eu spun acum, că şi dacă l-ar ierta Hristos, el nu va putea răbda de a nu fi pedepsit – căci va suferi cea mai mare pedeapsă întărâtându-l pe dânsul.

---

[1] *Partea morală.* Despre slujirea sfinților, şi pentru a nu iscodi cine este vrednic, ci pentru Dumnezeu a face aceasta către toți şi de acolo a aştepta răsplata *(Veron).*

Şi ştiu că multora li se pare de necrezut, dar totuşi aşa este precum am spus. Dacă deci iubim pe Hristos după cum trebuie a-l iubi, noi singuri ne vom pedepsi când păcătuim. Celor ce iubesc pe altul nu le este dezgustător de a pătimi ceva rău pentru că au întărâtat pe cel iubit, ci dezgustător este de a întărâta pe cel iubit. Chiar de este mâniat acesta şi nu pedepseşte, atunci mai cu seamă munceşte, aşa zicând, pe cel ce iubeşte – iar când i-ar cere răspuns de faptele lui, atunci mai mult încă va mângâia pe acesta.

Deci, iubiților, nu de gheena să ne temem atât de mult, pe cât a nu disprețui pe Dumnezeu, căci aceasta este cu mult mai grozav decât aceea. Când el, fiind întărâtat, îşi întoarce fața de la tine, şi aceasta este mai rău decât orice, este mai greoi decât orice. Şi ca să afli cât de grozav este acest fapt, gândeşte-te la ceea ce eu spun. Dacă cineva ar vedea pedepsit la moarte pe un om rău şi tâlhar, iar el ar fi împărat, şi pe fiul său cel iubit şi unul-născut l-ar preda spre a fi jertfit, şi împreună cu moartea ar lua de la cel osândit şi pricina, strămutându-o la fiul său, pentru ca astfel nu numai să mântuiască pe cel osândit, ci încă să-l şi izbăvească şi de numele rău ce îl avea; apoi după aceasta ridicându-l la o vrednicie mare, iată că după scăparea lui şi slava câştigată, acel împărat a fost batjocorit de dânsul – apoi dacă acela ar avea minte, oare nu ar voi mai bine să moară de o mie de ori, decât să se arate răspunzător de o aşa de mare nerecunoştință?

Aceasta deci să o cugetăm şi acum, şi să suspinăm cu amar pentru cele cu care am întărâtat pe binefăcătorul, şi să nu ne îmbărbătăm că suferă cu îndelungă răbdare fiind batjocorit, ci tocmai pentru aceasta să ne întristăm mai mult. Căci şi printre oameni, când cineva, lovit fiind peste obrazul drept, dă spre lovire şi pe cel stâng, mai mult se răzbună pe acela decât dacă i-ar fi dat mii de lovituri; şi când, fiind batjocorit, el nu numai că nu batjocoreşte, ci încă şi binecuvintează, mai grozav l-a lovit decât dacă l-ar fi încărcat cu mii de batjocori. Deci dacă chiar şi printre noi oamenii, când sunt unii batjocoriți şi suferă cu îndelungă răbdare, noi ne ruşinăm de aceasta, apoi cu atât mai mult fiind vorba de Dumnezeu, cei ce păcătuiesc trebuie a se ruşina şi a se sfii întruna, deşi poate nu pătimesc nici un rău. Căci la urmă tot dânşii, spre răul capului lor, îşi îngrămădesc asupră-le pedeapsa cea nepovestită.

Acestea dar cugetându-le, iubiților, să ne temem mai nainte de toate de păcat, căci acesta este gheena, acesta este osânda, acesta este miile de rele ce le-ai spune. Şi nu numai să ne temem, ci să şi fugim de păcat şi să ne îngrijim a plăcea necontenit lui Dumnezeu, căci aceasta este Împărăția Cerurilor, aceasta viața, aceasta miile de bunătăți. Astfel deci ne vom învrednici şi de Împărăția Cerurilor, şi de bunătățile viitoare. Cărora fie ca toți să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XII

„Şi împreună-lucrând vă şi rugăm, ca nu în deşert harul lui Dumnezeu să primiţi voi. Că zice: în vreme primită te-am ascultat, şi în ziua mântuirii am ajutat ţie." (2 Cor. 6, 1-2)

Fiindcă a zis că «Dumnezeu se roagă, şi că noi suntem mijlocitori şi ne rugăm, şi că împăcaţi-vă cu Dumnezeu» – apoi ca nu cumva să cădem din nou, de aici ne îndeamnă, ne înfricoşează şi ne aţâţă, zicând: „Vă rugăm ca nu în deşert harul lui Dumnezeu să primiţi voi". «Nu pentru că ne roagă, zice, şi a trimis mijlocitori, apoi de aceea să ne trândăvim; ci tocmai din această pricină să ne grăbim spre a plăcea lui Dumnezeu şi să ne agonisim hrană duhovnicească», ceea ce şi mai sus zicea: „că dragostea lui Dumnezeu ne ţine", adică strânge la un loc, ne împinge, ne sileşte. Deci ca nu cumva şi după această îngrijire să cădem, şi să nu arătăm nimic bun, şi să cădem din atâtea bunătăţi, de aceea vine prin aceste cuvinte apostolul şi pare că zice: «Să nu vă închipuiţi că dacă a trimis pe cei ce se roagă de voi în locul lui Dumnezeu, apoi acestea au a fi pururea. Acestea se vor petrece până la venirea lui de a doua oară, până atunci el vă roagă, întrucât suntem aici, iar după aceasta, judecată şi pedeapsă. Pentru aceea, zice, ne ţinem întruna de voi». El nu numai de la măreţia bunătăţilor şi de la iubirea de oameni îi îndeamnă pururea, ci şi de la scurtimea vremii. Pentru care şi zicea aiurea: „Că acum mai aproape este nouă mântuirea" (Rom. 13, 11), şi iarăşi: „Domnul aproape este" (Flp. 4, 3). Aici însă el face încă mai mult, căci nu numai de la scurtimea şi micimea timpului îi sfătuieşte, ci chiar şi de la vremea de faţă, care este potrivită spre mântuire. „Că iată acum vreme bine primită, zice, iată acum ziua mântuirii". Deci să nu pierdem vremea cea bună, ci să arătăm o râvnă vrednică de har. «Că de aceea şi noi ne grăbim, zice, ştiind şi scurtimea, cum şi prilejul de vreme potrivită». Pentru care şi zicea: „împreună-lucrând vă rugăm", «împreună-lucrând cu voi, zice; căci cu voi mai ales împreună-lucrăm decât cu Dumnezeu, pentru care sau în locul căruia

noi mijlocim. Căci el nu are trebuință de nimic, ci întreaga mântuire trece la voi». Dar dacă zice că împreună-lucrăm şi cu Dumnezeu, nici aceasta nu o trece cu vederea, căci şi aiurea zice: „Că ai lui Dumnezeu împreună-lucrători suntem" (1 Cor. 3, 9), adică prin aceasta se mântuiesc oamenii.

„Şi vă rugăm". Dumnezeu rugându-i, însă nu cum s-ar întâmpla, ci punând înainte îndreptățirile acestea: că a dat pe Fiul său, pe cel drept, pe cel ce nu ştia de păcat, şi pentru noi, cei păcătoşi, l-a făcut păcat, ca noi să ne facem drepți; ceea ce nici nu trebuia a se ruga, Dumnezeu fiind, şi încă pe oameni rugând, pe cei ce îl disprețuiseră, iară ei trebuia a se ruga; dar cu toate acestea, se roagă. «Noi însă vă rugăm, zice, neavând nici un drept a vă spune vreo binefacere, ci numai una singură: aceea că ne rugăm în locul lui Dumnezeu, care a arătat atâtea lucruri mari. Vă rugăm deci să primiți binefacerea şi să nu respingeți darul. Ascultați-ne deci, şi nu primiți harul în deşert». Deci ca nu cumva să creadă ei că numai aceasta înseamnă împăcare, adică a crede celui ce-i cheamă, apoi adaogă acestea, cerând îngrijire şi băgare de seamă asupra vieții. Căci cel ce odată s-a izbăvit de păcate şi s-a făcut prieten, dacă din nou se tăvăleşte în cele de dinainte, apoi iarăşi se întoarce la duşmănie şi în zadar a mai primit harul. Dacă noi trăim în necurățenie, cu nimic mare nu ne-am folosit spre mântuire din harul dăruit – ba încă ne şi vătămăm mai mult, împovărându-ne cu păcatele, căci chiar după cunoştința unui astfel de har, noi ne-am înturnat la cele dinainte.

Aceasta însă nu o spune pe față, ca nu cumva să facă vorba greoaie, ci spune numai că cu nimic nu ne folosim. După aceea pomeneşte şi de o proorocie, împingându-i, aşa zicând, şi grăbindu-i ca să se deştepte spre apărarea mântuirii lor. Că zice: „În vreme primită te-am ascultat, zice, şi în ziua mântuirii am ajutat ție". „Vreme primită". Care este acea vreme? Vremea dăruirii, vremea harului, când nu se cere răspuns pentru păcate, nici se pedepseşte, ci când după împăcare încă se şi bucură cineva de mii de bunătăți, de dreptate, de sfințenie şi de toate celelalte. Câte trebuia să îndure omul ca şi se învrednicească de vremea aceasta? Însă iată că, neobosindu-ne defel, toate acestea au venit, aducând cu ele iertarea tuturor celor de dinainte. Pentru aceea o numeşte bineprimită, fiindcă a primit şi pe cei ce păcătuiseră mult, şi nu i-a primit cum s-ar întâmpla, ci încă i-a ridicat la cea mai înaltă cinste, după cum se petrece şi cu împăratul când vine, că atunci nu mai este vreme de judecată, ci de har şi de mântuire. Pentru aceea o şi numeşte bineprimită.

Deci cât ne găsim, aşa zicând, în şanțul de apărare[1], cât lipseşte ceasul al unsprezecelea, să ne apropiem şi să arătăm o viață vrednică, căci este uşor. Că cel ce se luptă într-o astfel de vreme, în care se revarsă asupră-i un atât de

[1] ἐν τῷ σκάμματί, în redută, în loc întărit cu valuri şi parapete.

mare dar, uşor va câştigă răsplata. Căci şi împăraţii de pe pământ, când se găsesc în vremea serbărilor lor şi când se arată privitorilor în hainele cele mai de preţ, chiar şi cel mai mic de se apropie de dânşii, iau darurile cele mai mari – pe când în zilele în care judecă este trebuinţă de multă străşnicie, de multă cercetare.

Tot aşa şi noi în vremea darului acestuia să ne luptăm, căci este ziua cea de har dumnezeiesc, pentru care cu uşurinţă ne vom învrednici de cununi. Că dacă, fiind încărcaţi de atâtea rele, şi totuşi s-a lipit de noi şi ne-a izbăvit de toate, aducând, bineînţeles, şi cele cerute de la noi, apoi oare nu va face aceasta cu mult mai vârtos acum?

După aceea – cum, de altminteri, face necontenit – se pune pe sine la mijloc şi porunceşte a lua pildă de la dânsul. Pentru aceea şi adaogă: „Nici o sminteală întru nimic dând, ca să nu se prihănească slujba noastră" (2 Cor. 6, 3), încredinţându-i nu numai de la vreme, ci şi de la dânşii, cari au avut izbânzi. Şi priveşte cu câtă smerenie spune aceasta; căci nu a zis doar: «Luaţi aminte la noi, că suntem astfel», ci povesteşte cele cu privire la dânsul, spre răsturnarea învinuirii ce i s-ar fi adus. Şi pune deodată două covârşiri de viaţă fără de prihană, zicând: „Nici o sminteală întru nimic dând", şi nu zice «învinuire», ci ceea ce este cu mult mai mic, „sminteală", adică mustrare, nedând nimănui pricină de osândire împotriva noastră; „ca să nu se prihănească slujba noastră", adică nimeni să nu se agaţe de dânsa. Şi iarăşi nu a zis: «ca să nu fie învinovăţită», ci să nu i se arunce nici cea mai mică pricină sau ponos, nici să nu poată cineva a o huli cât de puţin.

„Ci întru toate învederându-ne ca slujitori ai lui Dumnezeu" (2 Cor. 6, 4). Aceasta este cu mult mai mare. Că nu este totuna a fi slobod de toată învinuirea şi a arăta astfel de lucruri, încât din toate părţile să se învedereze ca fiind slujitori ai lui Dumnezeu. Şi nici este acelaşi lucru a se izbăvi de toată învinuirea şi a fi încărcat de laude. Şi nu a zis: «arătându-ne», ci „învederându-ne (recomandându-ne)", adică slujind de pildă, arătând prin fapte. Mai departe apoi arată şi chipul cum ei s-au dovedit aşa. Deci cum s-au făcut dânşii astfel? „Întru multă răbdare", zice, punând aici temelia bunătăţilor. Pentru care nici nu a zis simplu «răbdare», ci „multă răbdare", arătând aici şi mărimea răbdării. Pentru că a suferi un rău şi al doilea nu este vreun lucru mare – şi de aceea adaogă mai departe şi mulţimea ispitelor, zicând: „în necazuri, în nevoi". Aceasta este întinderea necazului, când adică relele sunt peste putinţă de a fi înlăturate, şi întocmai ca şi ceva trebuitor, omul poartă pe capul său relele fără să le poată înlătura.

"În strâmtorări", adică în cele ale foamei, zice, şi în cele ale celorlalte nevoi, sau mai simplu: în cele ale ispitelor. „În bătăi, în temniţe, în neaşezări (nestatorniciri)" (2 Cor. 6, 5). Deşi fiecare dintre acestea prin sine însăşi era de nesuferit,

şi a fi în bătăi numai, şi a fi în temnițe, şi a nu putea sta într-un loc, fiind alungat – căci aceasta înseamnă „în neaşezări" – dar încă atunci când vin şi toate pe capul cuiva, apoi poți pricepe de ce fel de suflet are trebuință acela. Mai departe apoi, împreună cu cele dinafară, pune şi cele de la dânsul.

„În osteneli, zice, în privegheri, în posturi, în curăție". Prin toate acestea el face vorbire de ostenelile ce le avea colindând lumea şi lucrând, la nopțile în care învăța pe ucenici, sau că şi în timpul nopților lucra. Şi după toate acestea el nu se lenevea nici în posturi, deşi toate erau de ajuns în locul a mii de posturi. Sub numirea de curăție el înțelege sau întreaga-cugetare (σοφροσύνη), sau curăția în toate, sau că nu primeau plată, sau că propovăduiau evanghelia în dar.

„În cunoaştere". Şi ce va să zică „în cunoaştere"? Adică în înțelepciunea cea dată de Dumnezeu, care este adevărata cunoaştere, iară nu după cum erau acei păruți înțelepți cari se făleau în învățătura cea de afară, iar de aceasta erau lipsiți.

„În îndelunga-răbdare, în bunătate". Şi acestea cereau un suflet nobil, ca din toate părțile fiind împins şi împuns, el să le sufere pe toate cu îndelungă răbdare. Apoi arătând cum şi prin ce împrejurare s-au făcut aşa, a adăogat: „Întru Duhul Sfânt", căci întru el, zice, toate le facem». Dar tu priveşte când a pus el ajutorul Duhului Sfânt: după ce adică mai întâi a arătat cele din partea sa. Dar mie mi se pare că prin aceasta el voieşte a spune şi altceva. Şi ce anume? «Că suntem plini de Duhul Sfânt, zice, şi arătăm şi de aici apostolia noastră, fiindcă ne-am învrednicit de haruri duhovniceşti». Dar dacă cineva ar zice că împreună cu cele spuse el ar lăsa a se înțelege aici că chiar şi în harul Sfântului Duh nu a dat nici o sminteală, nu ar vătăma gândul. Căci şi cei ce au luat printr-înşii darul limbilor au fost prihăniți din pricină că s-au îngâmfat. Că este cu putință a lua cineva şi har duhovnicesc şi totuşi a nu-l întrebuința după cum se cade. «Nu însă aşa şi noi, zice, ci chiar şi întru Duhul Sfânt, adică şi în harurile Duhului – noi am fost fără de prihană.

"În dragoste nefățarnică". Aceasta este pricina tuturor bunătăților, aceasta l-a făcut pe el aşa, aceasta face ca şi Duhul să rămână întru dânsul, prin care şi izbuteşte totul. „În cuvântul adevărului" (2 Cor. 6, 7) – ceea ce în multe locuri spune, că nu viclenind cuvântul lui Dumnezeu, şi nici schimbându-l. „Întru puterea lui Dumnezeu", zice. Ceea ce pururea face, că nimic nu-şi pune în seamă lui, ci totul lui Dumnezeu, şi toate isprăvile sale socotindu-le ca de la dânsul venite, aceasta a făcut şi aici. Fiindcă a grăit lucruri mari, şi prin toate acestea a pus înainte o viață fără ponos şi o filosofie înaltă, apoi toate la un loc el le pune în seama Duhului Sfânt şi a lui Dumnezeu.

De altminterea, cele spuse de dânsul aici nu sunt cum s-ar întâmpla; că dacă fiind cineva în linişte şi încă este foarte greu a le face toate acestea; dar

încă atunci când mai este şi supărat şi bântuit de nişte astfel de ispite, şi prin toate să strălucească, apoi poți pricepe ce fel de suflet are unul ca acela. Deşi, de altfel, nu numai acestea le-a suferit, ci încă şi mai multe decât acestea, pe care le înşiră mai departe. Şi ceea ce este mai minunat, nu numai că era nebiruit plutind în astfel de valuri, şi nici numai că toate le răbda cu bărbăție, ci le suferea şi cu mare plăcere. Ceea ce prin cele ce urmează lămurit o învederează, zicând astfel: „Prin armele dreptății cele de-a dreapta şi cele de-a stânga."

Ai văzut tărie a sufletului şi chibzuință puternică? Iată că el arată aici că scârbele şi necazurile sunt arme care nu numai că nu-i biruiesc, ci încă îi şi îngrădesc şi-i fac mai puternici. Prin „cele de-a stânga" el numeşte pe cele ce par a fi supărăcioase – căci de acestea sunt cele ce au plată. Şi pentru ce oare pe acestea le numeşte astfel? Sau că după părerea celor mulți, sau fiindcă Dumnezeu a poruncit a ne ruga ca să nu fim duşi în ispită.

"Prin slavă şi necinste, prin defăimare şi bună faimă" (2 Cor. 6, 8). Ce spui? Că te bucuri de cinste, o treci aceasta ca lucru mare? «Da», zice. Şi de ce? Că a suferi cineva necinste este mare lucru, iar a se împărtăşi de slavă nu este trebuință de un suflet voinic. «Ba încă foarte voinic, zice, că astfel bucurându-se de dânsa, să nu se abată din calea cea dreaptă». Pentru aceea el cugetă la fel şi pentru una ca şi pentru cealaltă, fiindcă în amândouă strălucea deopotrivă.

Dar cum oare se face arma dreptății? Fiindcă se aduc mulți la buna cinstire când dascălii sunt în cinste; căci aceasta este şi dovadă de lucruri bune, şi în acelaşi timp slăveşte pe Dumnezeu. Încă şi aceasta este a iscusinței lui Dumnezeu, de a aduce propovăduirea evangheliei prin cele dimpotrivă. Căci gândeşte-te bine: era legat Pavel? Şi aceasta era pentru evanghelie, după cum zice: „Că cele pentru mine mai vârtos spre sporul evangheliei au venit" şi „Cei mai mulți din frați întru Domnul, nădăjduind întru legăturile mele, mai mult cutează fără de frică a grăi cuvântul" (Flp. 1, 12-14). Se bucura poate de slavă? Dar şi aceasta iarăşi îi făcea pe dânşii mai osârduitori. „Prin defăimare şi bună faimă", zice. Dânşii nu sufereau cu voinicie numai cele din trupul lor, ca de pildă scârbele şi celelalte toate pe care le-a înşirat, ci chiar şi pe cele ce se atingeau de sufletul lor, fiindcă toate acestea nu-i tulburau defel. Ieremia de pildă, suferind multe ispite, oprea de la acestea, şi fiindcă era luat în bătaie de joc, zicea: „Nu voi mai proroci, nici voi mai numi numele Domnului" (Ier. 20, 9). Încă şi David în multe locuri se plânge de ocara îndreptată asupră-i. Chiar şi Isaia, după multe altele, îndeamnă, zicând: „Nu vă temeți de ocara oamenilor, şi cu defăimarea lor nu vă biruiți" (Is. 51, 7). Şi Hristos iarăşi, ucenicilor: „Când vor zice tot cuvântul viclean împotriva voastră, minținд pentru mine, bucurați-vă şi vă veseliți, zice, că plata voastră multă este în ceruri." Aiurea încă spune: „şi săltați". Negreşit că nu ar fi pus o plată aşa de mare dacă şi

lupta nu ar fi mare. În munci, de pildă, şi trupul împărtăşeşte împreună cu sufletul durerile, fiindcă durerile acelea sunt şi ale trupului, şi ale sufletului; iară în cea de faţă numai ale sufletului sunt. Într-adevăr că mulţi au căzut numai din pricina acestor dureri, şi şi-au pierdut şi sufletul lor. Chiar şi lui Iov i se păreau mai mari ranele şi viermii de pe trup decât ocările prietenilor săi. Nu este, cu adevărat, nu este nimic mai dureros pentru cei necăjiţi ca a-i lovi în suflet. Pentru aceea, împreună cu primejdiile şi cu ostenelile pune şi aceasta, zicând: „Prin slavă şi necinste". Mulţi dintre Iudei nu voiau să creadă, pentru slava celor mulţi, căci se temeau nu ca să nu fie pedepsiţi, ci ca să nu fie scoşi din sinagogi. Pentru care şi zicea: „Cum puteţi să credeţi, slavă unul de la altul luând?" (In. 5, 44). Şi mulţi am vedea poate, care disprețuind toate relele, la urmă au fost biruiţi de slavă.

„Ca nişte înşelători, şi adevăraţi", zice. Aceasta este „prin defăimare şi bună faimă." „Ca nişte necunoscuţi, şi cunoscuţi" (2 Cor. 6, 9). Aceasta este „prin slavă, şi necinste". Unora erau cunoscuţi şi cinstiţi, iar alţii nici nu se înjoseau ca să-i cunoască.

"Ca cei ce murim, şi iată suntem vii", adică ca nişte osândiţi la moarte, ceea ce tot necinstire era. Aceasta o spunea arătând pe de-o parte puterea lui Dumnezeu cea negrăită, iar pe de altă parte şi răbdarea lor. «Cât priveşte din partea celor ce ne pizmuiesc, noi murim, şi aceasta toţi o cred; iar pentru Dumnezeu noi scăpăm de primejdii». Apoi arătând şi pricina pentru care Dumnezeu le îngăduie acestea, a adăogat: „Ca nişte pedepsiţi, şi nu omorâţi", arătând prin acestea marele câştig de la ispitele lor, cum şi pe vrăjmaşii lor folosindu-le fără să voiască.

"Ca şi când ne-am mâhni, însă pururea bucurându-ne" (2 Cor. 6, 10), adică «de către cei de afară suntem bănuiţi că am fi în mâhnire; noi însă nu băgăm seama la aceia, ci avem întruna o plăcere nevestejită». Şi nu a zis „bucurându-ne" simplu, ci a adăogat şi urmarea bucuriei, zicând: „pururea bucurându-ne". Ce ar putea deci fi deopotrivă cu o viaţă care, deşi bântuită de atâtea rele, totuşi se bucură de cea mai mare veselie?

"Ca nişte săraci, dar pre mulţi îmbogăţind". Unii zic că aici este vorba de bogăţia cea duhovnicească, dar eu aş zice că se vorbeşte şi de cea trupească, căci şi cu această bogăţie se îmbogăţeau, având într-un chip cu totul străin şi nevăzut deschise lor casele tuturor. Şi aceasta a arătat-o prin următoarele cuvinte, zicând: „ca nimic având, şi toate avându-le". Şi cum este cu putinţă aceasta? Cum deci este cu putinţă de a fi cel dimpotrivă? Că cel ce stăpâneşte multe nimic nu are; iar cel ce nu are nimic, stăpâneşte toate. Şi nu numai aici, ci şi în altele multe, din cele dimpotrivă se fac iarăşi dimpotrivă. Iar dacă cumva te minunezi cum s-ar putea ca acela ce nu are nimic să aibă totul, apoi chiar pe dânsul să-l aducem la mijloc, pe el care poruncea lumii întregi; şi nu

numai averilor, ci chiar şi ochilor lor era stăpân, după cum zice: „De ar fi fost cu putință, ați fi scos şi ochii voştri şi mi i-ați fi dat mie" (Gal. 4, 15). Acestea le spune, învățându-i a nu se tulbura față de credințele celor mulți, măcar de i-ar fi socotit pe dânşii ca înşelători, sau necunoscuți, sau osândiți, sau morți; măcar de ar fi mâhniți, sau în sărăcie, sau nu ar avea nimic, sau că s-ar întrista cu cei întristați; fiindcă nici celor orbi soarele nu le este văzut, nici celor smintiți nu le este cunoscută plăcerea celor înțelepți.

Deci singuri credincioşii sunt judecători drepți ai faptelor, şi dânşii nu se bucură şi nici se întristează cu alții pentru aceleaşi împrejurări. Că dacă, de pildă, cineva fără cercare de luptele din stadion, văzând pe un luptător cu rane pe trup, în acelaşi timp şi cu cununa pe cap, l-ar crede poate pe acela ca suferind din pricina rănilor, nu este nimic de mirare, fiindcă el nu cunoaşte plăcerea şi mulțămirea cea venită în urma cununii. Prin urmare, şi aceştia, fiindcă numai cele ce noi pătimim ştiu, iar pentru ce anume le pătimim nu ştiu, cu drept cuvânt că îşi închipuie numai ceea ce văd, adică luptele şi primejdiile de față, în vreme ce premiile şi cununile, cum şi pricina luptelor nu o ştiu.

Dar oare ce înseamnă zicerea lui Pavel, că toate le avea, nimic neavând? „Ca nimic având, zice, şi toate avându-le". Cele trupeşti şi cele sufleteşti. Acela pe care cetățile îl primeau ca pe un înger, pentru care scoțându-şi până şi ochii i-ar fi dat pentru dânsul, şi pentru care şi-ar fi pus până şi grumazul lor, cum nu ar fi avut toate ale acelora? Iar de voieşti poate a vedea aici şi cele duhovniceşti, apoi şi în acestea îl vei vedea îmbogățit. Căci prietenul acesta al Dumnezeului tuturor, prieten, zic, în aşa fel încât s-a învrednicit a se împărtăşi de lucruri negrăite de ale Stăpânului îngerilor, cum nu ar fi fost mai bogat decât toți şi nu ar fi avut toate? Dacă nu ar fi fost aşa, nu i s-ar fi supus lui dracii, precum i s-au supus, şi nici nu ar fi alungat patimile şi boalele precum le-a alungat.

[1]Deci şi noi, când pătimim ceva pentru Hristos, nu numai că suferim cu bărbăție, ci încă ne şi bucurăm. Când postim, săltăm ca şi cum ne-am desfăta, când suntem batjocoriți, jucăm ca şi cum am fi fost lăudați, când cheltuim, ne înfierbântăm ca şi cum am câştiga; măcar de am da celor săraci, socotim aceasta ca şi cum am lua – căci cel ce nu dă cu acest gând nu va da cu mulțămire. Deci când tu voieşti a-ți împrăştia din avutul tău, nu numai la aceasta să te uiți, că adică cheltuieşti, ci că încă vei câştiga mai mult, şi aceasta să o ai în vedere înaintea aceleia. Şi nu numai fiind vorba de milostenie să te gândeşti aşa fel, ci la toată virtutea nu te gândi la asprimea şi amărăciunea durerilor, ci să ai în vedere şi dulceața răsplătirilor, iar mai

[1] *Partea morală.* Despre bogăție şi sărăcie, şi că nu firea lucrurilor aduce căderea cuiva, ci slăbiciunea sufletului *(Veron).*

presus de toate pe însăşi pricina acelor lupte, adică pe Domnul nostru Iisus Hristos, şi atunci cu uşurință vei birui în lupte şi vei vieţui în mulțămire toată viaţa. Căci nimic nu poate da omului o mulțămire atât de mare precum o conştiință curată. Pentru aceea Pavel, fiind zbuciumat şi strâmtorat în fiecare zi, se bucura şi era vesel, iară cei de acum, nici în vis chiar pătimind ceva din acestea, sunt trişti şi se bocesc, ceea ce de nicăieri nu vine, fără numai de acolo că nu au cugetarea de filosof. Căci pentru ce te boceşti? Că eşti sărac şi lipsit de cele trebuitoare? Dar de aceea mai cu seamă trebuie ca să te boceşti, că eşti mic de suflet, iar nu pentru că eşti sărac; nu pentru că nu ai avere, ci pentru că preţuieşti atât de mult banii. Pavel murea în fiecare zi şi nu plângea, ci încă se şi bucura; întruna se lupta cu sărăcia şi nu era trist, ci încă se şi mândrea. Dară tu, fiindcă nu ai toate cele trebuitoare în cursul anului, te întristezi şi te tulburi? «Da, zici tu, că acela se îngrijea numai de ale sale, iară eu trebuie să mă îngrijesc şi de slugi, şi de copii, şi de femeie». Dară nici el nu se îngrijea numai de ale sale – ci de ale lumii întregi. Tu te îngrijeşti pentru o singură casă, iară el pentru săracii cei mulți ce erau în Ierusalim, pentru cei din Machedonia, pentru cei de pretutindeni cari trăiau în sărăcie, pentru ca să se dea acelora nu mai puțin decât se primea. Căci îndoită era grija lui de lumea întreagă: şi ca să nu fie lipsită de cele trebuitoare, şi ca în cele duhovniceşti să se îmbogățească. Şi nu atât te întristează pe tine copiii cei flămânzi pe cât îl întristau pe dânsul toate treburile credincioşilor. Şi ce spun eu ale credincioşilor? Când el nu era slobod nici de cele ale necredincioşilor, ci încă atât de mult se topea din această pricină, încât se şi ruga ca să fie anathema pentru dânşii, iară tu chiar de ar fi de mii de ori foamete, nu ai primi să mori nici pentru nimeni din lume. Tu te îngrijeşti pentru o singură femeie, iară el se îngrijea pentru Bisericile de pe pământ. „Că grija mea, zice, este pentru toate Bisericile" (2 Cor. 11, 28).

Deci până când te vei juca, o, omule, asemuindu-te pe sineți cu Pavel, şi nu vei conteni o dată cu această micime de suflet? Aşadar, trebuie a plânge nu când suntem în sărăcie, ci când păcătuim. Aceasta cu adevărat că este vrednic de plâns, pe când celelalte sunt de râs. «Dar nu numai aceasta mă întristează, zici tu, ci şi că cutare este cu stăpânire, iară eu sunt necinstit şi înjosit». Şi ce este cu aceasta? Căci şi fericitul Pavel la mulți li se părea că este necinstit şi înjosit. «Dar acela era Pavel», zici tu. Aşadar, nu firea lucrurilor face tristeţea şi nemulțămirea ta, ci slăbiciunea părerii tale. Deci nu plânge sărăcia, ci pe tine, care te afli astfel, şi mai bine zis, nici pe tine să nu te plângi, ci te îndreaptă; nici umbla după averi, ci ceea ce face pe cineva de mii de ori mai vesel, adică filosofia şi virtutea, pe acestea le urmează necontenit. Când sunt acestea, nu este nici o pagubă sărăcia; iară dacă acestea lipsesc, nu este nici un folos din averi.

Căci ce folos este, spune-mi, au cei bogați, dacă sufletele le sunt sărace? Nu atâta te plângi tu pe sineți, pe cât se plânge acela că nu are încă averile tuturor. Iară dacă poate nu plânge ca tine, deschide conştiința lui şi vei vedea plângerile şi bocetele sale. Voieşti poate să-ți arăt bogăția ta, ca astfel să conteneşti a ferici pe cei bogați în bani? Vezi cerul acesta cât de mare şi de frumos este, cât de sus se găseşte? Dar de frumusețea aceea nu se bucură mai mult bogatul, şi nici că ar putea să te întreacă cu vederea şi să facă cu el ce ar voi, căci precum s-a făcut pentru dânsul, tot aşa s-a făcut şi pentru tine. Dară soarele, acest astru strălucit şi luminat, care încântă vederile noastre, oare nu este de obşte tuturor şi nu toți se bucură de el deopotrivă, şi săraci, şi bogați? Dară încă şi cununa stelelor şi crugul lunii, oare nu tuturor răsar deopotrivă? Dară mai drept vorbind, şi dacă ar trebui a spune ceva minunat, apoi noi cei săraci ne bucurăm mai mult de acestea decât cei bogați. Căci aceştia, cufundați de multe ori în beții şi petrecând în ospețe şi somn adânc, nici că simțesc însemnătatea acestora, găsindu-se sub acoperământul caselor şi la umbră – pe când săracii mai mult decât toți se găsesc desfătându-se sub frumusețea acestor stihii.

Dar dacă vei cerceta chiar şi aerul, cel ce este pretutindeni revărsat, vei vedea că săracul se bucură de un aer mai curat şi mai îmbelşugat. Căci călătorii şi lucrătorii de pământ se dezmiardă în mijlocul acestor stihii mai mult decât cei din cetate, ba încă chiar şi meşteşugarii se bucură de ele mai mult decât cei ce stau în cetate şi cari se îmbată în fiecare zi.

Şi ce este pământul? Oare nu este de obşte tuturor? «Nu», zici tu. Dar cum de zici acestea, spune-mi? «Apoi iată, zici tu, că cel bogat chiar şi în oraş are mai multe pogoane de pământ, şi că a înființat pe ele grădini întinse, dar apoi şi în țarină are multe ogoare însuşite lui». Dar ce? Fiindcă el şi le-a însuşit, apoi el singur se bucură de ele? Deloc, chiar de ai spune cât de multe. Căci roadele acelor ogoare este silit a le împărți la toți, şi grâul, şi vinul, şi untdelemnul pentru tine le face şi pretutindeni slujeşte ție. Dar chiar şi acele grădini întinse, cum şi casele, după cheltuielile cele nespuse, după acele osteneli şi necazuri, ție îți aduc folosință, luând de la tine pentru atâtea slujbe puțin argint. Chiar şi la băi şi pretutindeni ar putea vedea cineva petrecându-se acelaşi lucru: pe cei bogați cheltuind şi bani, şi griji, şi osteneli, iară pe săraci cu puțini bani folosindu-se de toate acestea în linişte. Şi deci nu se foloseşte de pământ mai mult decât tine, căci doară acela nu umple zece pântece, şi tu numai unul.

Dar poate că el se împărtăşeşte din mâncăruri mai alese? Apoi nici nu este aici mare lăcomie; dar iată că chiar şi aici te vom găsi tot pe tine având mai mult. Belşugul mesei lui de aceea ți se pare ție a fi de râvnit, fiindcă poate el are mai multă plăcere; dar chiar şi plăcerea aceasta tot mai multă este la cel

sărac, şi nu numai plăcere, ci şi sănătate. Bogatul poate că în aceasta covârşeşte pe cel sărac, că-şi făureşte singur trupul mai slab şi plăpând, şi că-şi adună mai multe izvoare de boale. Căci toate cele ale săracului sunt iconomisite după fire, iară cele ale bogatului, din pricina necumpătării şi a stricăciunii, se sfârşesc totdeauna în boale.

Şi de voieşti, apoi îţi putem arăta aceasta şi prin pilde. Dacă, de pildă, ar trebui să aprinzi focul în cuptor, şi unul ar arunca în cuptor haine de mătase, şi ar îngrămădi acolo multe şi nemărginite horbote[1] delicate, şi apoi ar da foc cuptorului, iară un altul ar pune lemne de stejar şi de brad; ei bine, ce ar putea avea acela mai mult decât acesta? Nimic, ba chiar mai puţin. Şi pentru ce oare? De altfel, nimic nu ne împiedică a întoarce altminteri aceeaşi pildă. Dacă, zic, unul ar pune pe foc lemne, iară celălalt ar azvârli hoituri de dobitoace, apoi lângă care cuptor ai sta tu cu plăcere? Lângă cel cu lemne sau lângă cel cu hoituri? Desigur că lângă cel cu lemne, fiindcă acesta arde după fire şi este o plăcută privelişte celor ce văd – pe când celălalt, prin fumul puturos, prin duhoarea împrăştiată din arderea sângelui şi a oaselor, te-ar alunga şi pe tine, şi pe toţi cei de pe lângă tine.

Te-ai înfiorat auzind şi te-ai îngreţoşat de acel cuptor? Ei bine, astfel sunt pântecele celor bogaţi. Căci în asemenea pântece mai mult putregai ar găsi cineva decât în cuptorul acela, şi vânturi puturoase, şi scurgeri necurate, şi în fiecare părticică nemistuire multă, din pricina lăcomiei. Căci nefiind de ajuns căldura cea firească spre a le mistui pe toate, toate mâncărurile stau în pântece şi pricinuiesc multă greaţă. Cu ce ar putea cineva asemănă pântecele acelora? Însă nu vă îngreuiaţi faţă de aceste vorbe, ci dacă poate nu grăiesc adevărul, dovediţi-mi.

Aşadar, cu ce ar putea cineva asemui aceste pântece? Căci nici sunt de ajuns cele spuse spre a arăta ticăloşia unor astfel de oameni. Am găsit deci şi o altă asemuire. După cum se întâmplă cu haznalele când, dacă arunci într-una gunoaie de bălegar, de iarbă, de trestie, bucăţi de pietre şi de noroi, o înfunzi, şi la urmă se scurge pe deasupra şiroiul de murdării, aceasta se petrece şi cu pântecele omului. Că fiind închis el dedesubt, apoi cele mai multe din aceste materii băloase şi vătămătoare dau în clocot deasupra. Nu însă tot aşa se petrece cu cei săraci; ci precum pâraiele cele curate şi cristaline, ieşind din matca lor, udă grădini şi raiuri, tot aşa şi pântecele săracilor sunt curate de prisosurile sau rămăşiţele din pântecele bogaţilor.

Dar nu la fel sunt cele ale bogaţilor, sau bine zis ale celor ce se dezmiardă şi se îmbuibă, ci sunt încărcate de materii vântoase, de bale, de venin, de sân-

[1] Dantele.

ge stricat, de vânturi puturoase, şi de altele de acest fel. Pentru aceea nimeni trăind întruna în desfătări nu poate fi sănătos, ci veşnic va fi bântuit de boale.

Pentru care cu plăcere i-aş întreba: Pentru ce oare ni s-au dat mâncărurile? Pentru ca noi să ne vătămăm, sau să ne hrănim? Pentru ca să fim bolnavi, sau să fim sănătoşi şi în putere? Firește că pentru ca să ne hrănim, să fim sănătoşi şi puternici. Pentru ce dar rău le folosiți, pricinuindu-vă prin ele boale în trupul vostru? Iată însă că cel sărac, prin mâncarea lui cea simplă îşi câştigă sănătate, putere şi vigoare. Deci nu plânge pe mama sănătății pentru sărăcie, ci încă te şi bucură, şi de voieşti a te îmbogăți, disprețuieşte averile. Căci adevărata bogăție stă nu în a avea bani, ci în a nu avea trebuință ca să aibi. Şi dacă aceasta am putea să o izbutim, şi aici vom fi mai bogați decât toți bogații, şi acolo ne vom învrednici de bunătățile viitoare. Cărora fie ca toți să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIII

„Gura noastră s-a deschis către voi, Corinthenilor, inima noastră s-a lărgit. Nu întru noi vă strâmtorați, ci vă strâmtorați întru înlăuntrurile voastre." (2 Cor. 6, 11-12)

Povestindu-le lor despre ispitele şi necazurile lui „în multă răbdare, zice, în necazuri, în nevoi, în strâmtorări, în bătăi, în temnițe, în neaşezare, în osteneli, în privigheri", şi arătând că faptul acesta este mare lucru „ca nişte mâhniți, zice, iară pururea bucurându-ne, ca nimic având, şi toate având-le" şi numindu-le pe acestea arme, „ca nişte pedepsiți, şi nu omorâți", şi în acelaşi timp învederând prin toate acestea grija şi puterea lui Dumnezeu, după cum zice, „ca să fie măreția puterii de la Dumnezeu, iară nu de la noi"; numărând apoi pe lângă acestea şi luptele lui: „că pururea moartea lui o purtăm", şi că faptul acesta este dovadă de învierea morților: „ca şi viața lui Iisus să se arate în trupul nostru cel muritor", şi căror fapte s-a făcut părtaş, cum şi ce i s-a încredințat, după cum zice: „pentru Hristos vă rugăm, ca şi cum Dumnezeu s-ar ruga prin noi", cum şi căror lucruri este el slujitor, adică nu slovei, ci duhului – la urmă vine şi îi ceartă că nu se găsesc bine față de dânsul. Dar nu deodată vine la această pricină, ci mai întâi spunând cele atingătoare de dragostea ce le arată, la urmă trece şi la acea pricină cu vorba. Că dacă cel ce ceartă este cinstit şi prin ale sale fapte, dar încă atunci când mai dă pe față şi dragostea ce o are către cei învinuiți de dânsul, firește că atunci îşi face vorba mai plăcută. Pentru aceea şi el, trecând cu vorba de la ispitele şi ostenelile lui la dragoste, se atinge la urmă de dânşii. Deci care sunt semnele arătătoare de dragoste? „Gura noastră s-a deschis către voi, Corinthenilor". «Dar, zici tu, unde este aici semnul dragostei? Şi ce înseamnă ceea ce el spune aici?» «Nu putem răbda, zice, ca să tăcem față de voi, ci voim ca pururea să grăim şi să vorbim cu voi» – ceea ce este obicei al celor ce iubesc. Că ceea ce se petrece cu un trup când mâinile noastre îl sucesc în toate părțile, acelaşi lucru se petrece şi cu sufletul prin atingerea cu cuvântul.

Împreună cu aceasta el mai dă a se înțelege și altceva. Și ce anume? «Că toate le spunem vouă, zice, cu toată îndrăznirea, precum celor iubiți, și nimic nu ascundem, nimic nu dosim». Apoi, fiindcă urmează a-i certa, își cere iertare, dând dovadă puternică că-i iubește mult prin însuși faptul că-i cearta cu toată îndrăznirea. Dar apoi și adaosul acelor numiri este dovadă de mare prietenie, și bunăvoire, și căldură – fiindcă noi obișnuim a învârti în toate părțile numele celor iubiți de noi.

„Inima noastră s-a lărgit". După cum ceea ce încălzește obișnuiește de a întinde, de a umfla un lucru, tot așa și însușirea dragostei este de a lărgi. Căci dragostea este caldă și fierbinte. Aceasta a deschis și gura lui Pavel și tot dânsa i-a lărgit și inima. «Că nu numai cu gura vă iubesc, zice, ci am și inima care glăsuiește împreună, și de aceea grăiesc cu toată sinceritatea, cu toată gura, cu tot cugetul». Nimic nu este mai întins și mai larg ca inima lui Pavel, dacă pe toți credincioșii îi iubea tot atât de mult ca un îndrăgostit, fără ca prin aceasta inima lui să fie împărțită sau slăbită din pricina dragostei, ci rămânând întreagă în fiecare dintre dânșii. Și ce poate fi de mirare că Pavel se găsea așa fel față de credincioși, când inima lui primea într-însa și pe necredincioși, și chiar pe întreaga lume? Pentru aceea nu a zis simplu «vă iubesc pe voi», ci mai tare, mai grăitor. „Gura noastră s-a deschis... inima noastră s-a lărgit", căci pe toți vă avem înlăuntru. Și nici aceasta simplu, ci cu cea mai mare lărgime. Că cel iubit umblă cu multă slobozenie în inima celui ce iubește. Pentru aceea și zice: „Nu vă strâmtorați întru noi, ci vă strâmtorați întru înlăuntrurile voastre."

Dară tu privește cum și certarea lui este făcută cu multă iconomie – ceea ce este a celor ce iubesc mult. Căci nu a zis: «nu ne iubiți pe noi», ci nu cu aceeași măsură cu care vă iubim noi, fiindcă nu voiește a se atinge prea tare de dânșii. Și pretutindeni ar putea vedea cineva cum este de înfierbântat față de credincioși, alegând cuvintele în fiecare din Epistolele sale. Că Romanilor le zicea: „Doresc să vă văd pre voi", și „de multe ori am gândit ca să viu la voi", și „dacă se va prilejui ca să viu o dată la voi." Galatenilor le zicea: „Iubiții mei, pre cari iarăși cu durere vă nasc", iară Efesenilor: „Pentru aceea plec genunchele mele către Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos", pe când Filipenilor: „că cine este nădejdea mea, sau bucuria, sau cununa laudei? Nu și voi?" – și le spunea acestea fie că le grăia în legăturile sale, fie că le avea în inimă. Colosenilor le spunea: „Pentru că voiesc să știți voi câtă luptă am pentru voi, și câți nu au văzut fața mea în trup, ca să se mângâie inimile voastre", pe când Thessalonicenilor: „Precum muma își încălzește pre fiii săi, așa ținându-ne de voi, binevoim a da vouă nu numai evanghelia lui Dumnezeu, ci încă și sufletele noastre". Lui Timothei, de pildă, îi spune: „Aducându-mi aminte de lacrămile tale, ca să mă umplu de bucurie", iară lui Tit: „Lui Tit, preaiubitului fiu",

şi lui Filimon asemenea, încă şi Evreilor multe le scrie de acest fel, şi nu conteneşte a se ruga şi a le zice: „Că încă puţin oarece, cel ce este să vină, va veni", ca şi cum ar grăi mama către copiii ce sunt supăraţi.

Corinthenilor le spune: „Nu vă strâmtoraţi întru noi". Nu le spune numai că îi iubeşte, ci că este şi el iubit de dânşii, ca şi prin aceasta să-i atragă încă mai mult spre dânsul. Deşi unora le mărturiseşte aceasta, zicând: „A venit Tit la noi ... spuind nouă dorirea voastră, plângerea voastră, râvna voastră pentru mine" (2 Cor. 7, 6-7), şi Galatenilor: „De ar fi fost cu putinţă, aţi fi scos ochii voştri şi mi i-aţi fi dat" (Gal. 4, 15), iară Thessalonicenilor: „ce intrare am avut la voi" (1 Thes. 1, 9), iară lui Timothei: „Aducându-mi aminte de lacrămile tale, ca să mă umplu de bucurie" (2 Tim. 1, 4) – şi, în sfârşit, pretutindeni l-ar găsi cineva în Epistolele sale mărturisind însuşi el ucenicilor că îi iubeşte şi că este iubit, însă nu la fel. Şi aici zice: „măcar că mai mult iubindu-vă pre voi, mai puţin sunt iubit de voi". (2 Cor. 12, 15). Dar aceasta o spune mai pe la sfârşitul Epistolei, iară aici este mai înflăcărat în dragostea lui. „Nu vă strâmtoraţi, zice, întru noi, ci vă strâmtoraţi întru înlăuntrurile voastre", «voi adică spre a ne primi pe noi, iară eu spre a primi o cetate întreagă şi o mulţime atât de mare». Şi nu a zis «nu ne primiţi pe noi», ci că „vă strâmtoraţi", acelaşi lucru lăsând a se înţelege, însă cu oarecare cruţare şi ca să nu se atingă de dânşii cu prea mare putere.

„Ci răsplătindu-mi la fel, (ca unor fii grăiesc), lărgiţi-vă şi voi.". Deşi nu este acelaşi lucru a fi iubit întâiaşi dată, şi după aceea a iubi, că chiar dacă ar voi să găsească cineva o măsură deopotrivă, totuşi se micşorează prin faptul că cel ce iubeşte după ce a fost iubit vine în al doilea rând, «dar, zice, nimic nu mai scormonesc, că chiar dacă aţi luat de la mine pricina dragostei, însă dacă arătaţi faţă de mine aceeaşi măsură, eu totuşi vă iubesc». Mai departe apoi, ca să arate că faptul acesta este din datorie şi că cele spuse sunt afară de toată linguşirea: „ca unor fii grăiesc", zice. Ce înseamnă „ca unor fii"? «Nimic mare nu vă cer dacă, tată fiind, voiesc a fi iubit de voi». Dar tu priveşte înţelepciunea şi smerita cugetare a acestui fericit, căci el nu pune aici primejdiile cele pentru dânşii, şi ostenelile, şi necazurile îndurate, deşi poate multe avea de spus – şi astfel el este şi aici fără vreo trufie – ci numai a iubi. «Pentru aceea, zice, vă cer a fi iubit de voi, fiindcă m-am făcut tatăl vostru şi sunt cuprins de o dragoste nespusă pentru voi» – ceea ce de multe ori cam întărâtă şi zădărăşte pe cel iubit, când mai ales îi pune cineva de faţă binefacerile ce i le-a arătat. Dar prin aceasta s-ar fi părut că îi ia în bătaie de joc, şi de aceea nu face aşa Pavel, ci «iubiţi-mă, zice, precum copiii iubesc pe tatăl lor», ceea ce este mai cu seamă a firii, şi datorat fiecărui tată. Apoi, ca să nu pară că acestea le grăieşte pentru sine, arată că o face pentru câştigul lor mai mult şi pentru a-şi atrage prietenia lor. Drept care a şi adăogat: „Nu vă înjugaţi la jug străin

cu cei necredincioşi" (2 Cor. 6, 14). Şi nu a zis: «Nu vă amestecați cu cei necredincioşi», ci atingându-se mai mult încă de dânşii, ca unii ce au nedreptățit, sau mai bine zis au înjosit dreptatea, «nu vă plecați grumazul vostru», zice.

„Că ce împărtăşire are dreptatea cu fărădelegea?" Aici, în sfârşit, face asemuire nu între dragostea lui şi a acelora ce-i stricau pe dânşii, ci între nobleţea lor şi necinstea acelora. Astfel deci şi cuvântul său s-a făcut mai de cinste, dar şi mai potrivit cu vrednicia lui, şi prin aceasta încă mai mult îi atrăgea spre sine. După cum ar zice cineva unui copil care disprețuieşte pe părinți şi s-a dat în brațele celor mişei: «Ce faci, copile? Disprețuieşti pe tatăl tău şi alegi în locu-i pe oamenii mişei, încărcați de mii de rele? Nu ştii că el este mai bun decât aceia şi mai de cinstit?» Şi cu chipul acesta l-ar îndepărta de la atingerea cu aceia, dacă el iubeşte cu adevărat pe tatăl său. Dacă i-ar zice: «Nu ştii cu cât este mai bun tatăl tău decât aceia?» – nimic nu va face cu aceasta, iară dacă lasă pe tatăl său la o parte şi îl asemuieşte chiar pe dânsul cu aceia, zicându-i: «Nu ştii cine eşti tu, şi cine sunt aceia? Nu te gândeşti la nobleţea şi la libertatea ta, cum şi la necinstea acelora? Că ce poți tu avea de obşte cu acei tâlhari, cu acei mişei şi şarlatani?» – apoi printr-o astfel de asemuire şi prin laudele aduse lui iute îl va scoate din brațele şi unirea cu aceia. Asemuirea dintâi nu ar primi-o cu plăcere, fiindcă întâietatea dată tatălui asupra sa i s-ar părea ca o învinuire adusă lui – şi când mai ales a întristat pe un tată atât de bun – pe când prin a doua asemuire nimic din aceste nu se întâmplă. Căci nimeni nu ar voi să nu fie lăudat; şi apoi la un loc cu laudele aduse, şi mustrarea făcută lui este bine primită.

Prin asemenea asemuire se descreţeşte, aşa zicând, fruntea celui mustrat, şi se înțelepțeşte mult, şi la urmă fuge cu dezgust de unirea cu aceia.

Dar nu numai aceasta este de admirat la apostol, că adică, a înaintat aşa de bine cu asemuirea, ci încă şi altceva mai mare a făurit, şi mai minunat. Căci mai întâi aducând vorba prin întrebare, fapt ce este al acelora cari spun lucrurile lămurit şi mărturisite de toți, după aceea şi prin mulțimea numirilor întinde încă mai mult cele despre care se vorbeşte – fiindcă nu pune înainte numai un nume, sau două, sau trei, ci o mulțime de nume. Pe lângă acestea apoi, în loc de persoane el pune nume de lucruri şi de fapte, înfățişând şi virtutea cea mai înaltă, dar şi răutatea cea mai de jos şi arătând depărtarea cea mare între aceste două, încât nici se poate închipui. „Că ce împărtăşire are dreptatea, zice, cu fărădelegea? Ce împreunare are lumina cu întunericul? Ce unire are Hristos cu Veliar? Sau ce parte este credinciosului cu necredinciosul? Sau ce însoțire este bisericii lui Dumnezeu cu idolii"?

Ai văzut cum a pus numirile acestea pe față, fiindu-i de ajuns spre a îndepărta pe cineva de la atingerea cu cei răi? Căci nu a zis: «ce împreunare au cei din lumină cu cei din întuneric, ci pune înainte chiar acele potrivnicii care ni-

ciodată nu se pot întâlni la un loc: lumina şi întunericul. Nici a zis: «Ce unire poate fi între cei ai lui Hristos şi cei ai diavolului», ci punând înainte ceea ce este mai atrăgător: Hristos şi Veliar – numind astfel pe apostat, adică pe cel ce s-a lepădat de credință, după graiul evreiesc.

„Sau ce parte este credinciosului cu cel necredincios". Aici, în sfârşit, ca să nu pară că el numai cât învinuieşte răutatea în chip simplu, şi aduce laude virtuții, pomeneşte şi de persoane nehotărâte. Şi nu a zis «ce împărtăşire are credinciosul cu cel necredincios?» – ci pune la mijloc răsplătirile, zicând: „ce parte." „Sau ce însoțire este bisericii lui Dumnezeu cu idolii? „Că voi sunteți biserica lui Dumnezeu celui viu" (2 Cor. 6, 16). Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Nici împăratul vostru nu are nimic de-a face cu el – „căci ce unire are Hristos cu Veliar?" – şi nici lucrurile – „căci ce împărtăşire are lumina cu întunericul?" Prin urmare, nici voi nu trebuie a avea». Mai întâi el pune pe împărat, şi la urmă îi pune şi pe dânşii, cu aceasta mai ales smulgându-i de la atingerea cu cei răi.

După aceea, zicând: „bisericii lui Dumnezeu cu idolii", şi rostindu-se lămurit că „voi sunteți biserica lui Dumnezeu celui viu", trebuia negreşit la urmă să aducă de față şi mărturia Scripturii, dovedind că ceea ce a spus nu este linguşire. Cel ce laudă, dacă nu aduce dovadă, se crede că linguşeşte. Deci care este mărturia aceea? „Că voi locui întru dânşii, zice, şi voi umbla", adică voi locui în biserici şi voi umbla, învederând prin aceasta cea mai mare legătură cu dânşii.

„Şi voi fi lor Dumnezeu, şi ei vor fi mie norod". «Ce spui? zice. Porți în sineți pe Dumnezeu, şi tu alergi la aceia? Pe Dumnezeu care nu are nimic de-a face cu dânşii? Şi cum pot fi acestea vrednice de iertare? Deci, zice, gândeşte-te cine umblă cu tine, cine locuieşte în tine».

„Pentru aceea ieşiți din mijlocul lor şi vă osebiți, şi de necurat să nu vă atingeți, şi eu voi primi pre voi, zice Domnul" (2 Cor. 6, 17). Şi nu a zis: «Nu faceți lucruri necurate», ci cere încă o mai mare străşnicie; «nici să vă atingeți, zice, nici să vă apropiați». Ce este necurăția trupului? Preacurvia, curvia şi toată desfrânarea. Dar a sufletului? Gândurile necurate, precum a se uita cineva cu căutătură desfrânată, pomenirile de rău, vicleşugurile şi toate cele asemenea. Deci voiți poate ca din amândouă părțile să fiți curați? Ei bine, ai văzut răsplătirea care este? A te izbăvi de cele viclene, a te uni cu Dumnezeu. Ascultă acum şi cele ce urmează: „Şi voi fi vouă Tată, şi voi veți fi mie spre fii şi fiice, zice Domnul atotțiitorul" (2 Cor. 6, 18). Ai văzut pe Proroc cum din capul locului vesteşte cea de față bună-naşterea, adică naşterea din nou cea prin har?

„Aceste făgăduințe luând deci, iubiților" (2 Cor. 7, 1), zice mai departe. Care făgăduințe? Acelea adică de a fi biserică a lui Dumnezeu, de a fi fii şi fii-

ce ale lui, de a-l avea pe dânsul locuind în noi şi umblând, de a ne face norodul său, de a avea pe însuşi Dumnezeu ca Tată al nostru.

Deci să ne curățim pe noi de toată necurăţenia trupului şi a sufletului. Nici de cei necurați să nu ne atingem – căci aceasta va să zică curăție a trupului – şi nici de cei ce spurcă sufletul – căci aceasta înseamnă curăția sufletului. „Să ne curățim pre noi de toată spurcăciunea trupului şi a duhului", zice; şi nici că se mulțămeşte numai cu aceasta, ci adaogă: „săvârşind sfinţenie întru frica lui Dumnezeu". Căci nu doar a nu se atinge de necurat face curat, ci ne mai trebuie încă ceva ca să ne facem sfinți; ne trebuie râvnă, băgare de seamă, evlavie. Şi bine a zis el: „întru frica lui Dumnezeu", fiindcă se poate ca cineva să fie întreg-cugetător şi să săvârşească sfinţenie nu întru frica lui Dumnezeu, ci din slavă deşartă. Împreună cu aceasta apoi, el mai lasă a se înțelege şi altceva prin cuvintele „întru frica lui Dumnezeu", adică lasă a se înțelege chipul cum să poată ajunge cineva la sfinţenie. «Chiar dacă pofta este tiranică, zice, totuşi de o vei îngrădi cu frica lui Dumnezeu, ai doborât furia ei».

[1]Prin cuvântul „sfinţenie" de aici apostolul nu înțelege numai întreaga cugetare, ci izbăvirea de tot păcatul, căci sfânt este numai cel curat. Dar curat ar fi cineva nu numai când s-ar izbăvi de curvie, ci şi de lăcomie, şi de zavistie, şi de uşurătate, şi de slavă deşartă; şi mai vârtos de slava deşartă – de care pretutindeni trebuie a fugi, dar mai cu osebire în milostenie, fiindcă nici nu ar mai fi milostenie aceea dacă ar fi însoțită de această boală, ci lăudăroşenie, cruzime. Când tu dai milostenie nu pentru a milui, ci spre a trâmbița facerea de bine, atunci nu numai că aceasta nu este milostenie, ci este încă chiar ocară, căci ai dat o pildă rea fratelui tău. Aşadar, milostenie nu va să zică a da bani, ci fiind milostiv, a da celui sărac. Fiindcă şi cei din teatru dau copiilor celor stricați, cum şi altora de pe scenă, însă aceasta nu este milostenie. Încă şi cei ce-şi bat joc de trupurile femeilor curve dau, însă aceasta nu este iubire de oameni, ci obrăznicie. Cu aceştia seamănă şi iubitorul de slavă deşartă. Că după cum acela, bătându-şi joc de trupul curvei, la urmă îi dă plata bătăii de joc, tot aşa şi tu ceri plata de la cel ce a luat bătaia de joc de la tine, îmbrăcându-te astfel cu slavă deşartă şi pe tine şi pe acela.

Dar împreună cu acestea şi paguba este negrăită, şi întocmai ca o fiară sălbatică sau ca un câine turbat ce se repede, tot aşa şi boala aceasta răpeşte de la noi bunătățile câştigate. Aceasta este neomenie şi cruzime, ba chiar şi mai grozavă decât acestea. Căci cel neomenos şi crud nu ar da celui ce are trebuință; tu însă faci şi mai mult decât acela, fiindcă împiedici pe cei ce vor a da. Căci când tu trâmbițezi ceea ce dai, pe de-o parte ai doborât credința celui ce

---

[1] *Partea morală.* Curăția se alcătuieşte din toate virtuțile. Despre cei ce se îmbogățesc şi cei ce sunt lipsiți, şi că săracii se deosebesc sau covârşesc în toate. *(Veron).*

a primit de la tine, iară pe de alta ai împiedicat şi pe cel ce ar fi voit să dea, dacă mai ales ar fi leneş şi trândav unul ca acela. Ce fel de milostenie este aceea când şi pe tine te necinsteşti, şi pe cel ce a luat de la tine, şi pe cel ce ți-a poruncit încă îl necinsteşti îndoit, pe de-o parte că, avându-l pe dânsul de privitor al milosteniei, tu nu eşti mulțămit cu atâta, ci mai cauți pe lângă dânsul şi privirile celor deopotrivă cu ține, iară pe de alta că încalci şi legea care a oprit o astfel de milostenie!

Aş fi voit ca să mai aduc şi altele de față, ca, de pildă, postul şi rugăciunea, şi să arăt cât de mult vatămă şi acolo slava deşartă; dar mi-am adus aminte că în cuvântul de dinainte nu am sfârşit după cât trebuia vorba şi gândul pe care îl înfățişam. Şi care era vorba aceea? Ziceam că săracii covârşesc pe cei bogați în cele pământeşti, când vorbeam despre sănătate şi plăcere, şi cam nelămurit am spus aceasta. Haide deci să o arătăm mai limpede astăzi şi să dovedim că nu numai în cele pământeşti, dar chiar şi în cele duhovniceşti săracii covârşesc pe cei bogați.

Într-adevăr, ce anume bagă pe cineva în Împărăția Cerurilor, bogăția sau sărăcia? Să ascultam pe însuşi Stăpânul cerurilor zicând de bogați că: „Mai lesne este cămila prin urechile acului a trece, decât bogatul în Împărăția Cerurilor a intra", iară de săraci zicând cu totul dimpotrivă: „Iară de voieşti să fii desăvârşit, vinde averile tale şi dă săracilor, şi vino de urmează mie, şi vei avea comoară în ceruri" (Mt. 19, 24 şi 21). Şi dacă voiți, apoi să vedem cele vorbite şi să le cercetăm din amândouă părțile. „Strâmtă şi îngustă este calea care duce în viață" (Mt. 7, 14), zice. Dar oare cine păşeşte pe această cale? Cel ce se dezmiardă în desfătări, sau cel ce trăieşte în sărăcie? Cel ce este singur, sau cel ce duce pe umeri mii de poveri? Cel ce umblă lăfăit, sau cel ce este cu grijă şi băgare de seamă?

Dar ce nevoie este de socotințe, când putem veni la înseşi persoanele ce ne pot sluji drept pildă? Sărac era Lazăr, şi încă foarte sărac; bogat însă era cel ce trecea cu vederea pe săracul ce şedea la poarta sa. Deci care din aceştia a intrat în Împărăția Cerurilor şi se desfăta în sânurile lui Avraam? Cine se ardea în foc şi nu era stăpân nici pe o picătură de apă? «Dar, zici tu, şi mulți dintre săraci se pierd, şi iarăşi mulți dintre bogați se vor bucura de acele bunătăți negrăite». Dar cu totul dimpotrivă se petrec lucrurile, căci puțini bogați se mântuiesc, iară cei mai mulți sunt dintre cei săraci. Căci gândeşte-te bine: cercetând cu amănuntime piedicile bogăției, cum şi neajunsurile sărăciei – sau mai drept vorbind, nici pe cele ale bogăției şi nici pe ale sărăciei, de vreme ce fiecare din acestea sunt ale celor ce le stăpânesc – noi vom vedea care din ele este arma ceą mai uşoară în câştigarea biruinței.

Deci ce neajuns pare a avea sărăcia? Minciuna. Ce neajuns are bogăția? Mândria, mama relelor, care şi pe diavol l-a făcut diavol, cu toate că nu era

aşa mai nainte. Şi iarăşi, rădăcina tuturor relelor este iubirea de argint. Dar cine stă alături de această rădăcină? Bogatul sau săracul? Oare nu este vădit că bogatul? Căci cu cât cineva se înconjoară de mai multe, adică cu cât are mai mult, cu atât doreşte şi mai mult. Slava deşartă iarăşi este un păcat, care vatămă multe fapte bune; dar şi aproape de aceasta stă tot bogatul. «Dar, zici tu, cele ale săracului, ca, de pildă, necazul şi strâmtorarea, nu le spui?» Dar acestea sunt de obşte şi celui bogat, ba încă mai mult sunt ale bogatului decât ale săracului. Aşa că neajunsurile ce par a fi ale sărăciei sunt de obşte şi sărăciei, şi bogăţiei, iară cele ce sunt ale bogăţiei sunt numai ale acesteia.

«Dar, zici tu, când săracul, din pricina lipsei de cele trebuitoare, multe rele lucrează?» Dar nici un sărac nu este silit a face atâtea rele din pricina sărăciei, pe câte fac bogaţii pentru ca mai mult să se îmbogăţească şi pe cele strânse să nu le piardă. Nu atât de mult doreşte săracul cele trebuitoare, pe cât cel bogat doreşte cele de prisos; nu atâta este volnic săracul a se sluji de viclenie, pe cât poate acela. Căci dacă el şi poftеşte mai mult, în acelaşi timp şi poate mai mult, apoi este vădit că şi mai multe va face. Nu atâta se sperie săracul de foamete, pe cât se teme bogatul de pierderea averilor şi tremură de frică că nu o să mai poată lua pe ale tuturor.

Deci când acesta stă alături şi de slava deşartă, şi de mândrie, şi de iubirea de argint, care este rădăcina tuturor relelor, apoi ce nădejde de mântuire va avea, dacă nu va arăta o mare filosofie? Cum va călători pe calea cea strâmtă? Aşadar, să nu purtăm în gură credinţele tuturor, ci să cercetăm lucrurile. Căci cum nu este necuviincios ca, atunci când este vorba de bani, noi să nu credem altora, ci să ne încredem numai numărătorii şi socotelii făcute, iară când este vorba de fapte, să fim atraşi aşa cum s-ar întâmpla la credinţele altora – şi acestea se petrec cu toate că noi avem un dreptar desăvârşit în toate mişcările noastre, avem, zic, hotărârea legilor Dumnezeieşti?

Pentru aceea vă rog pe voi toţi ca, lăsând la o parte ce gândeşte cutare sau cutare în aceste pricini, toate să le cercetaţi şi să le căutaţi în sfintele Scripturi, şi găsind acolo adevărata bogăţie, pe aceasta să o vânăm, ca astfel să ne bucurăm şi de veşnicele bunătăţi. Cărora fie ca toţi să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIV

„Cuprindeți pre noi: pre nimenea am nedreptățit, pre nimenea am stricat, spre nimenea am lăcomit. Nu spre osândire zic, că am zis mai nainte că în inimile noastre sunteți, ca împreună să murim şi împreună să viem." (2 Cor. 7, 2-3)

Iarăşi aduce vorba de dragoste, contenind, aşa zicând, asprimea certării. Fiindcă i-a certat şi i-a mustrat ca pre cei iubiți, însă nu deopotrivă şi ei iubind, ci smulşi de la dragostea lui şi amestecați cu mulți alți stricători, la urmă iarăşi moaie asprimea certării, zicând: „Cuprindeți pre noi", adică «iubiți-ne». Şi încă nu a zis «iubiți-ne», ci mai înduioşător, mai mişcător: „cuprindeți pre noi". «Cine v-a abătut pe voi, zice, cine v-a scos din minți? Cum de suntem strâmtorați întru voi?» Fiindcă mai sus a zis: „strâmtorați-vă întru înlăuntrurile voastre", apoi aici, arătând mai învederat aceasta, zice: „cuprindeți pe noi", atrăgându-i către sine prin asemenea cuvinte. Căci nimic nu încheagă prietenia atât de bine precum a afla cel iubit că cel ce îl iubeşte îl doreşte foarte mult.

„Pre nimenea am nedreptățit". Priveşte iarăşi cum el nu pune binefacerile, dar în acelaşi timp cum şi cuvântul şi-l face încă mai plăcut şi mai muşcător; totodată face vorbire şi de apostolii cei mincinoşi, căci zicând „pre nimenea am nedreptățit", a adăogat încă: „pre nimenea am stricat, spre nimenea am lăcomit". Şi ce va să zică „pre nimenea am stricat"? Adică «pe nimeni nu am înşelat» – după cum şi aiurea zice: „ca nu cumva, precum şarpele a amăgit pre Eva cu vicleşugul său, aşa să se strice şi cugetele voastre" (2 Cor. 11, 3).

„Spre nimenea am lăcomit", adică «nu am răpit, nu am uneltit înşelăciune asupra cuiva». Şi nu zice, de pildă: am fost de folos vouă în cutare s-au cutare împrejurare; ci făcându-şi cuvântul mai înțepător, „nu am nedreptățit" zice, şi parcă numai nu le spune: «Chiar dacă nu v-am fi făcut nici o binefacere, totuşi nici aşa nu ar fi trebuit a ne disprețui; că nu aveți nimic de zis spre a ne învinovăți, fie mare sau mic». După aceea apoi, fiindcă simțea oarecum greutatea

vorbelor sale, iarăşi s-a îndreptăţit pe sine. Şi nici a tăcut în totul – fiindcă nu ar fi putut trezi pe nimeni, şi nici a lăsat neîndreptată asprimea cuvântului, căci atunci mai mult ar fi zădărât ascultătorul. Deci ce spune el?

"Nu spre osândire zic". Şi de unde se învederează aceasta? „Că am spus mai nainte, zice, că în inimile noaste sunteţi, ca împreună să murim, şi împreună să viem". Aceasta este cea mai mare prietenie, când chiar şi disprețuit, el alege totuşi a şi muri şi a via împreună cu dânşii. «Nu cum s-ar întâmpla, zice, sunteţi voi în inimile noastre, ci aşa precum v-am spus. Că este cu putinţă a şi iubi pe cineva, dar şi a fugi de primejdii; însă cu noi nu se petrece aşa». Dar tu priveşte şi aici chibzuinţa lui cea nespusă; căci nu a spus despre cele făcute pentru dânşii, ca să nu pară iarăşi că-i ia în bătaie de joc, ci le vorbeşte de cele viitoare. «De s-ar întâmpla, zice, să sufăr vreo primejdie, eu sunt gata a răbda totul pentru voi, şi nici moartea, precum nici viaţa nu mi se par a fi ceva prin ele însele; ci unde aţi fi voi, aceasta îmi va fi mie mai de dorit. Mai de dorit îmi va fi moartea înaintea vieţii, cum şi viaţa înaintea morţii». Dar dacă a muri pentru alţii este cu adevărat semn al prieteniei, dar a trăi aşa cum nu ar dorit cineva, fie chiar şi pentru neprieteni? Deci pentru ce a pus el acest fapt ca mare? Pentru că este foarte mare cu adevărat. Mulţi împreună-pătimesc poate cu prietenii ce întâmpină niscaiva rele, dar când acelor prieteni le merg bine treburile nu numai că nu se bucură, ci încă şi pizmuiesc. «Nu însă aşa se petrec lucrurile cu noi, zice, ci chiar în nenorociri de aţi fi, noi nu ne temem a ne împărtăşi din scârbele voastre, precum şi de aţi face bine, noi nu suntem cuprinşi de pizmă».

Apoi, fiindcă necontenit a învârtit acestea, zicând: „Nu vă strâmtoraţi întru noi" şi „strâmtoraţi-vă întru înlăuntrurile voastre", şi „Cuprindeţi pre noi", şi „Lărgiţi-vă şi voi", şi „Pre nimenea am nedreptăţit", şi s-ar fi părut toate acestea ca o osândire aruncată asupra lor, apoi priveşte cum greutatea aceasta a cuvântului o îndreaptă în alt chip, zicând: „Multă îmi este îndrăzneala către voi" (2 Cor. 7, 4). «Pentru aceea îndrăznesc a spune acestea, zice, nu grăindu-le doar spre osândire, ci pentru multa îndrăzneală ce am faţă de voi», ceea ce învederând şi mai nainte, zicea: „Mare îmi este lauda pentru voi", «să nu vă închipuiţi, zice, că dacă le spun acestea, le vorbesc ca un pârâş al vostru, fiindcă foarte mult mă îngâmf şi mă mândresc cu voi, ci pentru că mă îngrijesc şi voiesc ca voi încă mai mult să înaintaţi în virtute. Ceea ce şi Evreilor după multă certare le zicea: „Însă avem încredinţare pentru voi, iubiţilor, de cele mai bune şi carile se ţin de mântuire, măcar de şi aşa grăim... Şi dorim ca fieştecare dintre voi aceeaşi sârguinţă să arate spre adeverirea nădejdii până în sfârşit" (Evr. 6, 9-11) – aceeaşi o spune şi aici, zicând că „multă îmi este lauda pentru voi", adică «ne mândrim şi ne lăudăm pentru voi şi către alţii». Ai văzut cum i-a mângâiat? Şi nu a zis simplu «mă laud», ci „multă îmi este lau-

da pentru voi". A adăogat apoi, zicând: „umplutu-m-am de mângâiere". Şi de care mângâiere? «De mângâierea cea de la voi, că îndreptându-vă, prin faptele voastre m-aţi mângâiat», zice. Aceasta este fapta celui ce iubeşte cu adevărat: de a şi învinovăţi pentru că nu este iubit, în acelaşi timp a se şi teme ca nu cumva să-i întristeze învinovăţindu-i prea mult.

Pentru aceea zice: „umplutu-m-am de mângâiere, preaprisosescu-mă cu bucuria întru tot necazul nostru". «Dar aceasta, zici tu, pare a fi potrivnică celor mai dinainte». Însă nu este potrivnică defel, ci încă în multă legătură, că acestea le fac pe acelea a fi bine primite, şi laudele de aici învederează foarte mult folosul tras din mustrarea celor de mai nainte, ascunzând durerea pricinuită de acea mustrare. Pentru aceea cu drept cuvânt întrebuinţează aceste vorbe. Căci nu a zis «umplutu-m-am de bucurie», ci „preaprisosescu-mă cu bucuria", şi mai bine zis, nici numai simplu „prisosescu-mă" (περισσεύομαι), ci „preaprisosescu-mă" (ὑπερπερισσεύομαι), arătând şi de aici dorinţa lui, că chiar aşa de ar fi iubit, încât să se bucure şi să se veselească, el totuşi nici aşa nu va crede că este iubit cum trebuie a fi iubit, şi nici că a luat totul – atât de nesăturat era el în a iubi şi a fi iubit. Că faţă de a fi iubit de alţii, mai mare bucurie aduce faptul de a-i iubi mult pe aceia. Aşa că şi acesta era semn al dragostei lui către dânşii.

Şi fiind vorba de mângâiere, zice: „umplutu-m-am", adică «m-am îndestulat de ceea ce-mi datoraţi», iar fiind vorba de bucurie, zice: „preaprisosescu-mă cu bucuria", adică «am fost mânios, am fost amărât faţă de voi, însă v-aţi îndreptăţit îndeajuns şi m-aţi mângâiat; nu numai că mi-aţi ridicat orice pricină de întristare, ci încă mi-aţi căşunat şi o mare bucurie». Apoi arătând măreţia bucuriei, el nu numai prin cuvintele „preaprisosescu-mă cu bucuria" învederează aceasta, ci şi prin adaosul: „întru tot necazul nostru". «Atât de mare este plăcerea ce ne-aţi făcut, încât chiar în tot necazul nostru nu s-a întunecat acea plăcere, ci prin prisosinţa măreţiei sale noi am biruit supărările ce ne cuprinseseră şi nu ne-a lăsat nici măcar să le simţim».

"Că venind noi în Machedonia, nici o odihnă a avut trupul nostru" (2 Cor. 7, 5). Fiindcă a spus mai sus de necazul avut, apoi aici arată şi felul acelui necaz, pe care-l măreşte cu cuvântul, ca astfel să arate cât de mare este mângâierea şi bucuria lui din această pricină, dacă a putut birui o atât de mare scârbă.

„Ci întru toate am fost necăjiţi". Şi cum întru toate? „Din afară războaie", din partea necredincioşilor – „dinlăuntru temeri" – pentru cei slabi dintre credincioşi, ca nu cumva să fie traşi în curse, fiindcă de acestea se petreceau nu numai printre Corintheni, ci şi pe aiurea.

"Dară cel ce mângâie pre cei smeriţi mângâiat-au pre noi cu venirea lui Tit" (2 Cor. 7, 6). Fiindcă mai nainte le-a mărturisit lucruri mari, apoi ca să nu pară că-i linguşeşte, ia de martor pe Tit fratele, care venise de la dânşii după

trimiterea întâii Epistole şi-i povestise lui cele cu privire la îndreptarea lor. Dar tu gândeşte-te şi la aceea, cum el pretutindenea pune ca mare lucru venirea lui Tit, căci şi în urmă zicea: „Că venind în Troada pentru evanghelia lui Hristos, nu am avut odihnă cu duhul meu, neaflând eu pre Tit, fratele meu", şi aici de asemenea spune că „mângâiat-au pre noi Dumnezeu cu venirea lui Tit", pentru că voieşte a arăta pe bărbatul acesta vrednic de credinţă şi a-l face prietenul lor. Şi priveşte cum amândouă acestea el le pregăteşte cu multă iscusinţă, căci când le spune: „nu am avut odihnă cu duhul meu", prin aceasta arată măreţia virtuţilor sau a însuşirilor lui, iară când zice că «în necazul nostru venirea lui ne-a fost de ajuns spre mângâierea noastră» – „şi nu numai cu venirea lui, ci şi cu mângâierea cu carea s-a mângâiat de voi" (2 Cor. 7, 7) prin aceasta apropie sau împrieteneşte pe bărbat cu aceşti Corintheni. Nimic nu face şi nu întăreşte prietenia atât de mult precât a spune de cineva lucruri potrivite şi sănătoase, ceea ce şi despre Tit le spune lor, că „mult mai vârtos ne-am bucurat de bucuria lui Tit, că s-a odihnit duhul lui de către voi toţi", şi că, «venind Tit la noi, ne-a întraripat cu plăcerea pricinuită, vestindu-ne atâtea lucruri bune de voi. Pentru aceea venirea lui ne-a bucurat. Şi nu numai prin venirea lui ne-am bucurat, ci şi pentru mângâierea cu carea s-a mângâiat la voi». Şi cum s-a mângâiat? Prin virtuţile lor, prin isprăvile lor. Pentru aceea şi adaogă:

„Spuind nouă dorirea voastră, plângerea voastră, râvna voastră pentru mine, încât eu mai vârtos m-am bucurat". Acestea toate l-au bucurat pe dânsul, l-au mângâiat. Ai văzut cum dă pe faţă şi pe Tit, ca foarte mult îndrăgostit de dânşii, dacă propăşirea lor el o credea ca mângâiere a sa, şi că venind de la dânşii el se mândrea cu dânşii faţă de Pavel ca şi cum s-ar fi mândrit de ale sale isprăvi. Şi priveşte cum le spune cu căldură: „dorirea voastră, plângerea voastră, râvna voastră". Era firesc lucru ca dânşii să plângă şi să fie trişti, pentru că mult era necăjit fericitul Pavel că de atâta vreme nu-l mai văzuse. Pentru aceea nici nu a spus el simplu «lacrămi», ci „plângere", şi nici numai poftă simplă (ἐπιθυμίαν), ci „dor aprins, dorire fierbinte" (ἐπιπόθησιν) – şi nici numai o năzuinţă, o aplecare oarecare a sufletului lor, ci „zel, râvnă fierbinte", şi încă râvnă pentru dânsul, râvnă venită din pricina acelui curvar, din pricina celor ce învinovăţeau pe apostol. «V-aţi înfierbântat, zice, v-aţi aprins şi v-aţi înflăcărat primind scrisorile mele». Pentru aceea preaprisoseşte cu bucuria, de aceea s-a umplut de mângâiere, fiindcă s-a atins de dânşii după cum trebuia. Dar mie mi se pare că acestea sunt spuse nu numai pentru mângâierea celor mai dinainte, ci şi pentru îndemnul lor spre fapte bune. Că şi dacă unii dintre aceşti Corintheni erau răspunzători pentru păcatele arătate mai nainte, şi deci nevrednici de laudele acestea, totuşi apostolul nu-i deosebeşte pe unii de alţii, ci pune de obşte şi laudele şi păcatele, lăsând ca cugetul fiecăruia să

aleagă pe cele ale sale, şi în chipul acesta şi acelea sunt uşoare la auz, şi acestea duc pe ascultători la o mare râvnă.

[1]Astfel trebuie a se găsi şi astăzi cei învinovăţiţi; adică a plânge şi a fi trişti; astfel trebuie a dori pe dascălii lor, astfel trebuie a-i căuta mai mult decât pe părinţii lor. Prin părinţii trupeşti căpătăm viaţa, însă prin cei sufleteşti căpătăm cunoştinţa de a vieţui bine. Astfel trebuie a primi epitimiile părinţilor, astfel trebuie a se întrista cei mai mari pentru cei ce păcătuiesc. Pentru că nu într-înşii, sau mai bine zis nu de dânşii numai atârnă totul, ci şi de voi. Că de ar vedea cel păcătos că, dacă a fost certat şi pedepsit de părintele său, a fost însă măgulit de fraţii lui, se va face negreşit mai trândav. Dar când şi părintele ceartă, când şi tu te-ai mâniat – fie ca unul ce te îngrijeşti de frate, fie ca unul ce te-ai smintit de el împreună cu tatăl – ai lucrat nu puţin la îndreptarea lui. Tu arată doar o mai mare râvnă, şi jeleşte-l nu pentru că a fost pedepsit, ci pentru că a păcătuit. Dar dacă eu voi clădi, iară tu vei dărâma, atunci cu ce am folosit mai mult decât cu ostenelile? Dar mai bine zis, paguba ta nu se mărgineşte numai aici, ci încă îţi mai atragi şi pedeapsa asupră-ţi. Cel ce împiedică a se vindecă rana are nu o mai mică pedeapsă decât cel ce a pricinuit acea rană, ci încă şi mai mare. Căci nu este tot una a răni cu a împiedica vindecarea rănii, fiindcă aceasta din urmă naşte numaidecât moartea, iară cea dintâi nu totdeauna.

Acestea vi s-au spus, iubiţilor, ca împreună cu cei ce stăpânesc, să vă întristaţi şi voi de cele ce, după dreptate, îi smintesc pe dânşii, şi când veţi vedea pe cineva certat, cu toţii să-l ocoliţi, mai mult chiar decât dascălul său. De voi să se teamă mai mult cel păcătos, decât de cei mai mari ai săi; că dacă el se va teme numai de dascăl, iute va păcătui din nou; dar dacă el este înconjurat de atâţia ochi şi de atâtea guri, va fi în mai mare ocrotire. Deci după cum, când nu vom face aşa, vom fi pedepsiţi cu cele mai de pe urmă pedepse, tot aşa şi când vom face acestea, ne vom împărtăşi de câştigul ce vine din îndreptarea acelui păcătos.

Deci aşa să facem. Iar dacă ar zice cineva că creştinilor li se cuvine a fi cu iubire de oameni faţă de fraţi, apoi afle că iubitor de oameni este cel ce se supără pe păcătos, iară nicidecum cel ce mai nainte de vreme se pleacă apucăturilor lui şi nici măcar nu-l lasă de a-şi simţi păcatul. Căci cine cu adevărat are milă de cel bolnav de friguri şi ieşit din minţi? Cel ce îl culcă pe pat şi-l opreşte de la mâncăruri şi băuturi ce nu se cad, sau cel ce îl lasă ca să-şi încarce pântecele peste măsură şi-l îngăduie de a fi în voia lui, şi a face tot ceea ce face un om sănătos? Oare nu cel dintâi este care-l îndreaptă, pe când celălalt, deşi se pare că se poartă cu dânsul cu iubire de oameni, totuşi îi aţâţă mai mult boala?

---

[1] *Partea morală.* Despre epitimii (canonisiri) *(Veron).*

Tot aşa deci vom zice şi aici. Căci este cu adevărat o faptă de iubire de oameni a nu le face pe plac totdeauna celor bolnavi şi nici a linguşi poftele lor cele necuviincioase. Nimeni nu iubea atât de mult pe acel curvar dintre Corintheni ca Pavel, care a poruncit de a-l preda Satanei – precum şi de asemenea nimeni nu a urât atât de mult pe acela precum l-au urât cei ce se strânseseră împrejurul lui şi-i luaseră apărarea – după cum a arătat sfârşitul. Căci aceia l-au înfumurat, şi încă mai mult i-au aţâţat trufia – în vreme ce Pavel l-a contenit şi l-a cumințit, şi nu s-a depărtat de el până ce l-a adus la o sănătate curată. Aceia au mai adăogat încă la răul ce era, în vreme ce Pavel chiar şi pe cel de la început l-a smuls din rădăcină.

Să cunoaştem deci şi noi aceste legi ale iubirii de oameni. Căci şi pe un cal, dacă-l vezi că este la marginea prăpastiei, îi pui frâu şi zăbală şi-l împiedici cu putere, ba de multe ori îl şi baţi – deşi aceasta este pedeapsă, însă această pedeapsă este mama scăpării lui. Tot aşa fă şi cu păcătosul. Leagă-l bine, până ce va îmblânzi pe Dumnezeu. Nu-l lăsa dezlegat, ca nu cumva să se lege cu urgia lui Dumnezeu. Dacă eu îl voi lega, Dumnezeu nu-l va lega, iară dacă eu nu-l voi lega, atunci îl aşteaptă legăturile cele nedezlegate. „Că dacă ne-am fi judecat pre noi înşine, zice, nu ne-am mai fi judecat" (1 Cor. 11, 31).

Deci să nu crezi că aceasta vine de la cruzime şi neomenie, ci încă de la cea mai înaltă blândeţe, şi de la cea mai bună vindecare, şi de la cea mai mare îngrijire. «Dar, zici tu, i-au şi dat un timp destul de îndelungat ca pedeapsă». Cât timp, spune-mi? Un an, doi sau trei? Dar eu nu caut la mulţimea timpului sau a anilor, ci la îndreptarea sufletului. Aşadar, aceasta să mi-o arăţi: dacă acel păcătos s-a umilit, dacă s-a schimbat, şi atunci totul s-a făcut; iar dacă nu este aceasta, apoi nici de un folos nu-i este timpul cel îndelungat. Căci nici noi nu căutăm dacă rana a fost legată pe timp îndelungat, ci dacă legătura a folosit cu ceva. De cumva a folosit şi într-un timp scurt, să nu o mai pui; iară de nu a folosit cu nimic, apoi şi după zece ani pune-o, şi acesta să-ţi fie hotar al dezlegării rănii: câştigul sau vindecarea celui legat.

Dacă aşa ne vom îngriji şi de noi înşine, şi de alţii, şi nu ne vom uita defel la socotinţele oamenilor şi la ruşinea de dânşii, ci gândindu-ne la ruşinea şi pedeapsa de acolo – iară mai presus de toate, că întărâtăm pe Dumnezeu – şi vom pune doftoriile pocăinţei, atunci grabnic îi vom duce la sănătatea cea adevărată şi ne vom învrednici şi de bunătăţile viitoare. Cărora fie ca toţi să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XV

„Pentru aceea, de v-am şi întristat cu Epistolia, nu mă căiesc, măcar de mă şi căiam." (2 Cor. 7, 8)

Aşadar, el se îndreptăţeşte pentru Epistolă – când nu mai era nici o primejdie pentru vindecare, fiind de acum păcatul îndreptat – şi arată folosul tras din acest fapt. Aceasta a făcut-o mai nainte, zicând: „Că din multă scârbă şi necaz am scris vouă, nu ca să vă întristaţi, ci să cunoaşteţi dragostea carea mai mult am către voi", şi tot aceasta o face şi aici, mrejind însă faptul prin mai multe. Şi nu a zis: «că mai nainte mă căiam, dar acum nu mă căiesc». Însă cum? „Nu mă căiesc acum, măcar de mă şi căiam". «Deşi atâtea erau cele scrise de mine, încât să covârşească chiar măsura certării, zice, şi să mă facă a mă căi, adică de a-mi părea rău, totuşi marele câştig care izvorăşte din ele nu mă lasă să mă căiesc». Acestea însă le-a spus nu certându-i peste măsură, ci înălţând laudele aduse lor. «Atât de mare îndreptare aţi arătat, zice, încât deşi v-am lovit cu putere, încât îmi părea rău – mă laud totuşi cu roada». Întocmai ca şi pe copii, când cu supărare şi necaz primesc vindecarea bolii, şi când, în urma vreunei tăieturi sau arsuri sau doftorii amare, îi mângâiem întruna, astfel face şi Pavel. „Că văd, zice, că epistolia aceea, măcar de v-a şi întristat pentru o clipă[1], acum însă mă bucur, nu că v-aţi întristat, ci că v-aţi întristat spre pocăinţă" (2 Cor. 7, 9). Zicând că „nu mă căiesc", spune şi pricina, punând ceea ce a venit folositor din Epistolă şi îndreptăţindu-se cu multă grijă şi zicând: „dacă v-a şi întristat pentru o clipă". Căci ceea ce întristează ţine o clipă, pe când ceea ce este folositor dăinuie pururea. Urmarea gândului ar fi cerut să zică că, «deşi pentru o clipă v-a întristat, însă pentru totdeauna v-a veselit şi v-a fost de folos». Fără numai el nu spune aşa, ci mai nainte de a arăta câştigul, trece iarăşi la laudele aduse lor şi la dovada îngrijirii lui, zicând: «Acum mă bucur nu că

[1] Expresia din original πρὸς ὥραν este un elenism care înseamnă *„pentru o clipă"*, după cum şi πρὸς καιρόν înseamnă *„pentru un timp"*.

v-ați întristat» – căci ce folos am eu din a vă întrista voi? – «ci că v-ați întristat spre pocăință», adică întristarea voastră a avut un folos oarecare. Fiindcă şi tatăl când vede pe copil operat de doctor nu se bucură doar pentru că copilul are dureri şi se vaită, ci pentru că se îndreaptă. Tot aşa şi Pavel. Dar tu priveşte cum el, de la lucruri, strămută izbânda la dânşii, iar ceea ce este întristător se pune în socoteala Epistolei, şi ce este bun şi folositor o socoteşte ca izbânda lor. Căci nu a zis: «v-a îndreptat Epistola» – deşi era aşa – ci „v-ați întristat spre pocăință".

„Căci dupre Dumnezeu v-ați întristat, ca întru nimic să vă păgubiți de către noi". Ai văzut chibzuință negrăită? «Că dacă nu am fi făcut aceasta, zice, v-am fi păgubit pe voi». Izbânda o pune pe socoteala lor, iară paguba pe socoteala sa – dacă ar fi tăcut. «Dacă nu v-am fi îmboldit, ca astfel prin acea îmboldire să vă îndreptați, v-am fi păgubit, şi încă nu numai pe voi, ci şi pe noi. Căci după cum cel ce nu dă neguțătorului cele ce urmează a fi cărate pe mare, el singur este care pricinuieşte paguba, tot aşa şi noi, dacă nu v-am fi dat vouă pricină de pocăință, v-am fi păgubit». Ai văzut deci că a nu certa pe cei ce greşesc este o pagubă şi pentru dascăl, şi pentru ucenic?

„Că întristarea cea dupre Dumnezeu, necăită pocăință spre mântuire lucrează" (2 Cor. 7, 10). «Pentru aceea, zice, deşi m-am căit mai nainte de a vedea rodul şi cât de mare este câştigul, totuşi acum nu mă căiesc. Căci aşa este întristarea cea după Dumnezeu». Şi, în sfârşit, filosofează despre întristare, arătând că nu întotdeauna este rea, ci numai când ea este după lume. Deci ce va să zică „întristarea lumii"? «Dacă te întristezi, zice, pentru bani, pentru slavă, pentru cel ce a părăsit lumea sau pentru cel mort, toate acestea sunt după lume, sau întristări de ale lumii. Pentru aceea şi moarte lucrează. Căci cel întristat pentru slavă pizmuieşte şi este silit de multe ori a se prăbuşi şi a se pierde, ca, de pildă, întristarea cu care s-a întristat Cain, Isav şi alții». Deci aceasta o numeşte el întristare a lumii, sau după lume, care este spre vătămarea celor întristați. Dară în păcate numai întristarea după Dumnezeu este folositoare, iar aceasta se învederează din cele ce urmează. Cel ce se întristează de pierderea banilor nu înlătură paguba. Cel ce se întristează pentru cel mort nu-l poate învia. Cel ce se întristează pentru boală, nu numai că nu se vindecă, ci încă mai mult ațâță boala. Cel ce se întristează însă pentru păcate este singurul care se foloseşte cu ceva din întristare, căci cheltuieşte, aşa zicând, şi nimiceşte păcatele. Deci fiindcă pentru aceasta a fost pregătită doftoria, apoi numai aici are putere şi îşi arată folosința, pe când în celelalte chiar vatămă.

«Iată că Cain, zice, fiindcă nu a fost încuviințat de Dumnezeu, era întristat». Dar nu de aceasta era întristat, ci pentru că vedea pe fratele său strălucind. Dar dacă el simțea durere de aceasta, trebuia negreşit a face la fel ca dânsul şi a se bucura cu acela; dar acum el, întristându-se, a arătat că era în-

tristat după lume, iară nu după Dumnezeu. Nu însă tot aşa şi David, nu Petru, şi nici unul din ceata dreptilor. Pentru aceea dânşii erau totdeauna în câştig, fie că se întristau pentru ale lor păcate, fie că pentru păcatele străine. Căci ce este mai împovărător ca întristarea? – Dar cu toate acestea, când ea este după Dumnezeu, este mai bună decât bucuria cea din lume. Pentru că întristarea şi bucuria aceasta a lumii se sfârşesc cu nimic, pe când întristarea cea după Dumnezeu „necăită pocăință spre mântuire lucrează". Lucrul minunat al acestei întristări este că nici nu se căieşte cineva fiind întristat astfel, ceea ce mai cu seamă este osebirea întristării lumeşti.

Ce poate fi mai de dorit decât dobândirea unui copil? Şi ce poate fi mai sfâşietor ca moartea unui asemenea copil? Dar cu toate acestea, părinții lui, în toiul jelaniei, neputând suferi pe nimeni şi bătându-se cu pumnii, iată că după trecere de vreme aceştia se căiesc fiindcă s-au întristat peste măsură, ca unii ce nu au câştigat nimic de aici, ba încă mai mult s-au vătămat. Nu tot aşa este şi întristarea cea după Dumnezeu, ci aceasta are două însuşiri bune: a nu fi biruit cineva din pricina celor pentru care este trist, şi că aceasta întristare se sfârşeşte în mântuire, în vreme ce întristarea lumească este lipsită de amândouă acestea. Fiindcă se întristează unii ca aceştia, şi după întristare foarte mult se împuținează şi se învinuiesc pe sine, dând prin aceasta dovada cea mai mare că ceea ce au făcut a fost spre vătămarea lor. Pe când cea după Dumnezeu cu totul dimpotrivă, pentru care şi zice: „necăită pocăință spre mântuire lucrează" – căci nimeni nu se va împuțina şi deznădăjdui dacă se întristează pentru păcat, dacă se tânguie şi se zdrobeşte pe sine. Ceea ce şi fericitul Pavel spunând, nu are trebuință de a aduce pildă din altă parte pentru cele spuse şi nici a pune la mijloc istorii vechi pentru cei întristați, ci chiar pe Corintheni îi dă de pildă. Şi de la cele ce au făcut, de la acelea, zic, dă dovadă, pentru ca astfel o dată cu laudele să-i şi învețe, şi încă mai mult să-i atragă către sine.

„Că iată, zice, însăşi aceasta că dupre Dumnezeu v-ați întristat, câtă sârguință a lucrat în voi!" (2 Cor. 7, 11). «Întristarea aceasta, zice, nu numai că nu v-a adus în stare de a vă împuțina şi deznădăjdui, ca şi cum ați fi făcut aceasta în zadar, ci încă v-a făcut şi mai sârguitori». După aceea spune şi dovezile sârguinței. „Ci încă şi răspuns", sau îndreptățire către mine. „Ci încă şi întărâtare" sau îngrețoşare către acel păcătos. „Ci încă şi frică" – căci sârguința aceasta a lor şi grabnica îndreptare erau dovada unora ce aveau frică. Şi ca să nu pară că se îngâmfă şi se trufeşte pe sine, priveşte cât de iute a îndreptat vorba, zicând: „ci încă şi dorire" – de mine; „ci încă şi râvnă", adică osârdia cea către Dumnezeu; „ci încă şi izbândă" sau răzbunare, fiindcă ați răzbunat legile lui Dumnezeu cele batjocorite».

„Întru toate v-ați învederat curați a fi întru acest lucru". Nu numai în a nu îndrăzni s-au arătat curați – că aceasta era învederat – ci şi că nu s-au unit cu

aceia la bucuria lor. Fiindcă în întâia Epistolă spunea „Şi voi v-ați semețit?" (1 Cor. 5, 2) – aici spune că «Şi de această bănuială v-ați izbăvit; nu numai că nu l-ați lăudat pe acel curvar, ci încă l-ați şi certat şi v-ați întărâtat, v-ați scârbit de dânsul».

„Deci de am şi scris vouă, nu pentru cel ce a nedreptățit, nici pentru cel ce s-a nedreptățit" (2 Cor. 7, 12). Dar ca nu cumva să zică: «Şi pentru ce ne certi pe noi, când suntem curați de acest fapt?» – iată că şi mai nainte ridicându-se, şi făurindu-şi mai dinainte răspunsul, zicea aşa după cum stă scris: „nu mă căiesc, măcar de mă şi căiam", adică «atât de departe sunt de a mă căi acum pentru cele ce v-am scris atunci, zice, încât mai mult m-am căit atunci decât acum, când v-ați unit cu toții şi ați înfruntat pe acel curvar». Ai văzut iarăşi cum graba lui şi râvna au întors vorba la cele dimpotrivă? De la acelea de la care credeau că şi-a schimbat părerea de dânşii, ca unul ce i-a îndreptat în zadar pentru propăşirea lor, tocmai de la acelea el arată că le vorbeşte fără sfială tot adevărul. El nu se dă în lături câtuşi de puțin a le face pe plac când trebuie a face aceasta.

Dar el, care spunea mai sus că „cel ce se lipeşte de curvă un trup este" şi „să dați pe unul ca acela Satanei, spre pierzarea trupului". Şi „tot păcatul carele va face omul afară de trup este" (1 Cor. 6, 16; 5, 5; 6, 18), şi altele de acest fel – cum de zice aici „nu pentru cel ce a nedreptățit, nici pentru cel ce s-a nedreptățit"? Apoi el o face aceasta nu dezicându-se, ci încă urmându-şi neabătut gândul. Şi pentru îşi urmează neabătut gândul? Pentru că îi era lui foarte trebuitor a le arăta dragostea ce avea către dânşii. Deci el nu ridică, nu desființează datoria de a se îngriji de acel curvar, ci, după cum am spus, arată şi dragostea cea către dânşii, şi cum că cea mai mare frică l-a cuprins de întreaga Biserică. Căci se temea ca nu cumva răul să se împrăştie şi cu timpul să cucerească Biserica. Pentru aceea şi zicea cu alt prilej: „Puțin aluat toată frământătura dospeşte" (1 Cor. 5, 6). Aceasta o spunea atunci; aici însă, fiindcă dânşii au izbutit în fapta bună, nu mai spune aşa, ci în alt chip. Acelaşi lucru dă a se înțelege şi aici, însă vorba o întrebuințează cu mai multă dulceață, zicând: „Ci ca să se arate către voi sârguința noastră cea pentru voi", adică: «ca să vedeți voi cât vă iubesc». Firește că aceasta este acelaşi lucru cu cea dinainte, însă tâlcuită în alt chip s-ar părea că are o altă înfățişare. Dar cum că acelaşi lucru este, tu cercetează bine înțelesul, şi nimic alta nu vei găsi. «Fiindcă vă iubesc foarte mult, zice, apoi m-am temut ca nu cumva să pătimiți vreun rău de aici, ca nu cumva voi înşivă să primiți întristarea».

După cum deci când zice: „Nu cumva Dumnezeu se îngrijeşte de boi?" (1 Cor. 9, 9), prin aceasta nu spune că Dumnezeu nu se îngrijeşte, fiindcă nimic din cele ce alcătuiesc lumea nu poate fi lipsit de pronia, adică purtarea de grijă a lui Dumnezeu – ci numai că Dumnezeu nu pentru boi a legiuit sau a avut

grijă în primul rând – tot aşa şi aici: «Mai întâi de toate eu am scris pentru voi, zice, şi al doilea pentru acela. Aveam în mine dragostea chiar şi fără Epistolă, însă am voit a o arăta şi vouă", cum şi tuturor, prin cele scrise acolo».

„Pentru aceasta ne-am mângâiat" (2 Cor. 7, 13), zice, fiindcă v-am arătat şi sârguința cea către voi, şi că în sfârşit totul am izbutit». După cum şi aiurea zice: „Că acum noi vii suntem, dacă staţi voi întru Domnul", şi iarăşi: „Care este nădejdea noastră, sau bucuria, sau cununa laudei? Au nu chiar voi?" (1 Thes. 3, 8; 2, 19). Aceasta este viaţă, aceasta mângâiere, aceasta este bucuria dascălului care are minte: propăşirea spre bine a ucenicilor.

[1]Nimic nu arată atâta pe un stăpânitor ca iubirea de cei stăpâniţi – fiindcă şi pe tată nu-l face numai faptul că a născut, ci că a şi iubi după ce a născut. Deci dacă unde este firea, şi încă este atâta trebuinţă de dragoste, apoi cu atât mai mult unde este harul. Astfel au strălucit toţi cei vechi. Câţi dintre Evrei au fost slăviţi, de aici s-au arătat aşa. Astfel s-a arătat Samuil mare, zicând: „Să nu-mi fie mie a păcătui lui Dumnezeu, încetând a mă ruga pentru voi" (1 Împ. 12, 23). Astfel s-a arătat David, astfel Avraam, astfel Ilie, astfel fieştecare dintre dreptii din Legământul Nou şi din cel Vechi. Că şi Moisì, părăsind bogăţii şi comori nespuse pentru cei stăpâniţi, a voit mai bine a suferi rele împreună cu norodul lui Dumnezeu, în vreme ce mai nainte de hirotonia sau alegerea lui la această vrednicie era căpetenie a norodului prin faptele sale. Pentru aceea cu multă nerozie zicea către dânsul acel Evreu: „Cine te-a pus pre tine stăpân şi judecător preste noi?" (Ieş. 2, 14). Ce spui? Vezi faptele şi te îndoieşti de numirea aceasta? Ca şi cum cineva, văzând un doftor strălucit tăind şi legând un mădular bolnav al trupului, i-ar zice: «Şi cine te-a pus pe tine doftor şi ţi-a poruncit a tăia?» Meşteşugul, prietene, cum şi boala ta, i-ar răspunde doftorul. Tot asemenea şi pe Moisì ştiinţa sau meşteşugul de a stăpâni l-a făcut aşa precum este.

Căci, iubiţilor, a stăpâni este un meşteşug – iară nu numai o vrednicie – şi încă un meşteşug mai înalt decât toate meşteşugurile din lume. Dar dacă stăpânirea celor din afară este meşteşug şi ştiinţă mai bună decât toate, apoi cu atât mai mult este stăpânirea celor duhovniceşti. Căci cu atât mai bună este stăpânirea aceasta decât aceea, cu cât şi aceea este mai bună decât altele, şi mai bine zis, cu mult mai bună. Şi de voiţi, să cercetăm mai cu amănunţime vorba aceasta.

Meşteşug este lucrarea pământului; meşteşug este şi ţesătoria, meşteşug este şi zidăria; meşteşuguri care sunt foarte trebuitoare şi care cuprind în ele întreaga noastră viaţă. Celelalte meşteşuguri sunt slujitoare acestora, ca de pil-

---

[1] *Partea morală.* Despre stăpânirea duhovnicească şi lumească; despre supunerea către stăpânitori şi despre grija acestora *(Veron).*

dă turnătoria de aramă, tâmplăria, păstoria. Însă dintre toate acestea cea mai trebuitoare este lucrarea pământului, pe care Dumnezeu a aşezat-o la început prin însăşi plăzmuirea omului. Fără de încălţăminte şi fără de haine este cu putinţă a trăi cineva – fără de lucrarea pământului însă este cu neputinţă. Se zice că de acest fel sunt nomazii cei de sub stăpânirea Sciţilor, cari trăiesc viaţa întreagă în căruţe (ἁμαξόβιοι), cum şi filosofii cei goi (γυμνοσοφισταὶ) ai Inzilor. Aceştia au dat la o parte şi meşteşugul ciubotăriei, şi al ţesătoriei, şi al zidăriei, şi au trebuinţă numai de lucrarea pământului.

Ruşinaţi-vă voi, cari aveţi trebuinţă de meşteşuguri prisoselnice, de bucătari, şi plăcintari, şi împestriţători de haine şi de mii de alţii de acest fel ca să puteţi trăi. Ruşinaţi-vă voi cari aţi adus în viaţă meşteşuguri deşarte. Ruşinaţi-vă voi cei credincioşi de acei varvari cari nu au trebuinţă de meşteşuguri. Fiindcă Dumnezeu a făcut astfel ca firea să fie îndestulată cu puţin.

Dară eu nu silesc pe nimeni şi nici legiuiesc a vieţui cineva aşa, ci precum a cerut Iacov. Şi ce a cerut el? „De-mi va da mie Domnul pâine să mănânc şi haină să mă îmbrac" (Fac. 28, 20). Astfel a poruncit şi Pavel, zicând: „Având hrană şi îmbrăcăminte, cu acestea îndestulaţi vom fi" (1 Tim. 6, 8). Deci întâia este lucrarea pământului, a doua ţesătoria, a treia zidăria – iară cea mai de pe urmă decât toate este ciubotăria. Printre noi sunt mulţi, fie slujitori, fie lucrătorii de pământ, care trăiesc fără de încălţăminte. Aşadar, acestea sunt meşteşugurile cele trebuitoare şi folositoare. Haide acum să le asemuim pe acestea cu meşteşugul cel de la început, cu lucrarea pământului. Pentru aceea am adus la mijloc pe cele mai de căpetenie dintre toate, ca astfel, când se va arăta acesta mai bun decât toate celelalte, biruinţa lui împotriva celorlalte să fie neîndoielnică.

Deci de unde vom arăta că meşteşugul acesta este mai trebuitor decât toate celelalte? De acolo că fără de el nici un folos nu este de celelalte. Şi dacă credeţi, lăsând pe toate la o parte, să punem la mijloc pe cea mai de căpetenie decât toate, lucrarea pământului.

Deci ce folos ar putea avea mâinile cele multe ale lucrătorilor de pământ, când aceştia s-ar războI între dânşii şi şi-ar răpi unii altora averile? Dar acum iată că frica de stăpânitor îi ţine pe loc şi păstrează cele strânse de dânşii; iară de vei desfiinţa aceasta, apoi este prisoselnică osteneala pusă de dânşii. Iară dacă ai cerceta cu amănunţime, ai afla şi o altă stăpânire, maica acesteia, şi care slujeşte de legătură între dânsele. Şi care este acea stăpânire? Este aceea în puterea căreia fiecare trebuie a se stăpâni şi a se cârmui pe sine însuşi, înfrângându-şi patimile cele sălbatice, şi totdeodată grijind şi păstrând cu toată străşnicia toate odraslele virtuţii. Că sunt feluri de stăpâniri: una, de pildă, când oamenii stăpânesc cetăţile şi popoarele, îndreptând viaţa aceasta politică, ceea ce arătând Pavel, zicea: „Tot sufletul să se supună stăpânirilor celor mai înalte, că nu este stăpânire, fără numai de la Dumnezeu" (Rom. 13, 1), după

care, învederând câştigul de la această stăpânire, a adăogat zicând că stăpânitorul este slugă a lui Dumnezeu spre bine: „slugă a lui Dumnezeu este, izbânditor spre mânie celuia ce face răul" (Rom. 13, 4). Altă stăpânire este iarăşi, prin care fiecare om ce are minte în cap se stăpâneşte pe sine, ceea ce învederând apostolul, zicea: „Iar de voieşti să nu-ţi fie frică de stăpânire, fă binele" (Rom. 13, 3), vorbind aici de stăpânitorul dinlăuntrul omului, sau mai bine zis de omul ce se stăpâneşte pe sine însuşi.

Dară aici mai este şi o altă stăpânire mai presus de stăpânirea politică. Şi care este aceasta? Cea din Biserică, de care şi pomeneşte Pavel, zicând: „Ascultaţi pre învăţătorii voştri şi vă supuneţi lor, că ei priveghează pentru sufletele voastre, ca cei ce vor să dea seamă" (Evr. 13, 17). Această stăpânire este cu atât mai bună şi mai înaltă decât cea lumească, pe cât mai bun şi mai presus este cerul decât pământul, sau mai bine zis chiar şi mai înaltă. Mai întâi, că nu are ca scop din capul locului de a pedepsi păcatele ce s-ar face, ci scopul de căpetenie este ca să nu se facă începutul, ca să dobândească de partea sa pe cel bolnav, ca să piară de la el sămânţa răului. Această stăpânire nu face vorbă multă de cele pământeşti, ci se îndeletniceşte numai de lucrurile ce sunt în ceruri. „Că petrecerea noastră în ceruri este" (Flp. 3, 20), zice, deci şi viaţa noastră acolo este, după cum zice: „că viaţa voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu" (Col. 3, 3). Şi deci şi răsplătirile sunt acolo, cum şi căile pentru cununile de acolo. Că această viaţa nici se sfârşeşte după încetarea noastră din viaţa de aici, ci după aceea încă străluceşte mai mult.

Pentru aceea tocmai, cei ce au această stăpânire au încredinţată o cinste cu mult mai mare nu numai decât a ocârmuitorilor, ci chiar mai mare şi decât a celor ce poartă pe cap diademe împărăteşti, ca unii ce plăzmuiesc pe oameni întru mai mari şi pentru fapte mai mari. Dar nici cel ce se îndeletniceşte cu stăpânirea politică, nici cel ce se îndeletniceşte cu cea duhovnicească nu le vor putea întrebuinţa bine dacă mai întâi nu se vor stăpâni pe dânşii precum se cade şi dacă nu vor păzi cu toată băgarea de seamă amândouă legile acestea. Că după cum stăpânirea celor mulţi este îndoită, astfel îndoită este şi cea de a se stăpâni cineva pe sine. Şi iarăşi şi de aici se vede că stăpânirea cea duhovnicească este cu mult mai bună decât cea politică, după cum a dovedit vorba de mai nainte. Ar putea vedea cineva şi unele dintre meşteşuguri imitând stăpânirea, şi mai ales lucrarea pământului. Că întocmai ca şi un stăpânitor al plantelor este şi lucrătorul de pământ, pe unele tăindu-le şi împiedicându-le, iară pe altele îngrijindu-le şi înmulţindu-le, întocmai după cum fac cei mai aleşi stăpânitori, când pe cei ce vatămă pe cei mulţi îi pedepsesc şi-i taie de la atingerea cu alţii, iară pe cei buni şi blânzi îi încurajează spre mai bine. Pentru aceea şi Scriptura aseamănă pe stăpânitori cu lucrătorii de vii.

Şi ce dacă plantele nu slobod glas din ele precum cei ce pătimesc rele prin cetăți? Însă prin înfățișarea lor arată parcă nedreptatea ce li se face, veștejindu-se şi fiind strâmtorate de buruienile cele rele. Şi după cum răutatea se pedepseşte cu legile, tot aşa şi aici, prin meşteşugul agriculturii, se îndreaptă răutatea pământului, cum şi sălbăticia sau prostimea plantei. Fiindcă toate câte se văd în obiceiurile oamenilor le vom găsi şi la plante: asprimea, moleşirea, sfiala, dârzenia, nestatornicia; şi unele dintre dânsele sunt tăiate din belşug fără vreme şi în dauna celor de alături, iară altele sunt sărăcite şi nedreptățite, ca de pildă când gardurile, înverzind, se ridică în sus în dauna plantelor din apropiere, sau când alți copaci fără rod şi sălbatici cresc în sus şi împiedică creşterea celor de pe dedesupt. Şi după cum stăpânitorii şi împărații au şi de acei cari vatămă şi se războiesc cu stăpânirea lor, tot aşa şi lucrătorul de pământ are a se lupta cu năvala fiarelor sălbatice, cu schimbările aerului, cu seceta, cu tăciunele sau rugina, cu multa ploaie, cu piatra, cu pâcla şi cu multe altele de acest fel. Iară acestea se întâmplă ca astfel tu întruna să-ți ai privirea îndreptată către Dumnezeu. Celelalte meşteşuguri atârnă şi de râvna oamenilor, pe când lucrarea pământului cel mai mare ajutor îl are în puterea lui Dumnezeu şi aproape în întregimea ei atârnă de el; pentru că are trebuință de ploile de sus, de starea anotimpurilor, iară mai presus de toate, de pronia sau de purtarea lui de grijă. „Nici cel ce sădeşte, nici cel ce udă este ceva, ci Dumnezeu cel ce dă creşterea" (1 Cor. 3, 7), zice.

Între plante este şi moarte, şi viață, şi dureri, şi naşteri, ca şi printre oameni. Se poate ca să fie şi tăiate, şi rod să aducă; se poate să şi moară, iară cel mort să se facă acelaşi ca şi la început; de unde şi vine că pământul ne dă multe şi felurite pilde de înviere în vorbirile noastre. Căci când rădăcina scoate roadă, când sămânța odrăsleşte, oare faptul acesta nu este înviere? Şi dacă s-ar cerceta fiecare în parte, s-ar vedea marea înțelepciune şi îngrijire a lui Dumnezeu, statornicită în principiul acesta.

Dar ceea ce voiam a spune este că îngrijirea aceasta este cu privire la pământ şi plante, în vreme ce îngrijirea noastră se duce către sufletele noastre. Aşadar, pe câtă depărtare este între plante şi suflet, pe atâta depărtare este între stăpânirea cea lumească şi bisericească, şi pe atât este mai bună aceasta decât aceea. Stăpânitorii lumii acesteia iarăşi sunt cu atât mai prejos de cei ai Bisericii, pe cât este mai bine a stăpâni pe cel ce se supune de bunăvoie decât pe cel de nevoie, sau silit. Aceasta este stăpânirea cea de la fire. Acolo totul se face de frică şi de silă, iară aici izbânda este al bunei voiri şi al voii slobode.

Dar stăpânirea bisericească nu numai prin aceasta este mai bună decât cea lumească, ci şi prin aceea că este şi părintească, cum s-ar zice, fiindcă are în sine blândețea tatălui care, poruncind a se face chiar lucruri mari, încredințează. Stăpânitorul lumii de afară zice că dacă preacurveşti, ai murit; aceasta însă

chiar numai de te-ai uitat la femeie cu căutătură desfrânată şi te ameninţă foarte tare. Căci tribunalul bisericesc este sfânt, şi îndreptător nu numai al trupului, ci şi al sufletului. Deci pe câtă depărtare este între suflet şi trup, pe atâta iarăşi se găseşte între stăpânirea aceasta şi aceea. Acela este stăpânitor şi judecător al celor văzute, sau mai bine zis, nici al tuturor celor văzute, ci al celor dovedite numai, şi de multe ori se face chiar pârâşul acestora – pe când tribunalul acesta învaţă pe cei ce sunt iniţiaţi în Tainele Bisericii că cel ce ne judecă pe noi va pune la mijloc şi în priveliştea întregii lumi toate în golătatea lor, şi că este cu neputinţă a se ascunde ceva.

Aşa încât Creştinismul ţine viaţa noastră cu mult mai bine decât legile din afară. Că dacă, tremurând omul până şi de cele ascunse, îl face a se teme, şi dacă chiar pentru lucrurile cele mici îi cere răspundere de fapte şi, prin urmare, îl aţâţă către virtute, apoi este vădit că mai cu seamă această stăpânire ne încheagă viaţa.

Şi de voieşti să vedem şi hirotonia sau numirea stăpânitorilor acestora, vom vedea şi aici o mare deosebire între dânşii. Nu cei ce dau bani pot să ia această stăpânire, ci cei ce arată viaţa cea mai strălucită şi neprihănită – iară cel hirotonisit în această stăpânire nu este pus acolo pentru slavă omenească sau pentru liniştea sa, ci pentru osteneli şi sudori şi pentru folosul celor mulţi. Pentru aceea se şi bucură de mult ajutor din partea Duhului Sfânt. La stăpânirea lumească puterea ei se întinde până la a porunci cele ce trebuie să se facă – pe când la cea bisericească i se mai adaogă şi ajutorul rugăciunilor şi al harului. Mai mult încă, în cea dintâi nu este vorba de nici o filosofie, nici stă cineva să înveţe ce este sufletul, ce este lumea, ce vom fi după aceasta, şi pentru ce ne vom duce de aici, şi cum ne vom îmbrăca, sau mai bine zis cum vom dăinui în virtute; ci vorba este mai mult de poliţe şi de zapise, şi de bani, pe când de acestea nici o vorbă, nici o îngrijire. În Biserică însă pentru toate acestea ar putea vedea cineva făcându-se vorbă, pentru care cu drept cuvânt ar putea numi cineva această stăpânire şi tribunal, şi loc de însănătoşire, şi şcoală de filosofie, precum şi dăscălie a sufletului, şi loc al alergărilor care duc către ceruri. Cum că această stăpânire este şi mai blândă decât toate – deşi cere mai mare străşnicie decât toate celelalte – aceasta se învederează de aici. Când stăpânitorul de afară prinde pe preacurvar, de îndată îl pedepseşte – deşi, de altfel, care este câştigul? – dar aceasta nu va să zică a doborî patima, ci trebuie a îndepărta rana din sufletul lui. Stăpânitorul bisericesc însă, aflând de preacurvar, nu se gândeşte cum să-l pedepsească, ci cum să-i dezrădăcineze patima din suflet. Tu faci acelaşi lucru ca şi cum, înfăţişându-ţi-se cineva cu o boală la cap, în loc să-i conteneşti boala, tu i-ai tăia capul. Eu însă nu fac aşa, ci tai boala din rădăcină. Pe bolnav îl închid înlăuntrul Tainelor şi îngrădirilor sfinte, după

care, recâştigându-l izbăvit de toată răutatea şi făcându-se mai bun prin pocăință, îl primesc din nou în sânul Bisericii.

«Şi cum se poate, zici tu, a doborî preacurvia?» Se poate prea bine, dacă lucrurile se petrec sub legile acestea. Căci Biserica este baie duhovnicească, care spală şi curăță nu murdăria trupului, ci a sufletului, prin feluritele chipuri de pocăință. Tu, dacă laşi pe vinovat nepedepsit, l-ai făcut mai rău, iară de l-ai pedepsit, l-ai lăsat totuşi nevindecat, în vreme ce eu nici nu-l las nepedepsit şi nici pedepsesc ca tine, ci îi cer şi răspundere de fapte, aşa după cum mi se cuvine, în acelaşi timp şi îndrept ceea ce este stricat.

Voieşti poate şi de aiurea să afli cum tu, scoțând din teacă sabia goală şi arătându-i tăişul celor păcătoşi, prin aceasta nu ai făcut nici o îndreptare, iară eu fără de acestea duc pe bolnav la adevărata sănătate? Apoi pentru aceasta nu am trebuință de foarte multe, ci voi pune la mijloc pământul şi marea, şi pe însăşi firea omenească. Şi cercetează cu amănunțime cum se găseau lucrurile omeneşti mai nainte de a sta acest tribunal, cum din toate cele ce se văd astăzi nici că se auzea vreodată de numele lor. Căci cine a disprețuit pe atunci moartea? Cine şi-a bătut joc de averi? Cine a disprețuit slava? Cine, părăsind vuietul din mijlocul lumii, a fugit în munți şi prin pustietăți, îmbrățişând astfel pe maica filosofiei? Unde s-a auzit vreodată de numele fecioriei? Dar toate acestea, şi mai multe decât acestea, s-au făcut isprava acestui tribunal, lucruri ale acestei stăpâniri.

Acestea ştiindu-le, iubiților, şi aflând noi că de aici izvorăşte tot folosul acestei vieți şi îndreptarea lumii, veniți cât se poate de des spre a asculta sfintele cuvinte şi a lua parte la adunările de aici şi la rugăciuni. Căci dacă vă veți pune astfel în rânduială, veți putea arăta o viață vrednică de ceruri şi vă veți învrednici de bunătățile cele făgăduite. Cărora fie ca toți să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XVI

„Iară mult mai vârtos ne-am bucurat de bucuria lui Tit, că s-a odihnit duhul lui de către voi toți."[1] *(2 Cor. 7, 13).*

Privește iarăși cum înalță laudele lor și arată dragostea cea către dânșii. Căci zicând că s-a bucurat, că Epistola a avut urmări atât de frumoase – „acum mă bucur, zice nu că v-ați întristat, ci că v-ați întristat spre pocăință" – și arătându-le dragostea sa, zice că „deși am scris vouă, nu pentru cel ce a nedreptățit, nici pentru cel ce s-a nedreptățit, ci ca să se arate către voi sârguința noastră cea pentru voi", la urmă spune de un alt semn al dragostei lui către dânșii, ceea ce le aduce lor mare laudă și arată în același timp și adevărata lor dragoste. „Ne-am bucurat, zice, de mângâierea voastră, iară mai vârtos ne-am bucurat de bucuria lui Tit" – deși aceasta nu este a unuia care iubește grozav, a se bucura mai mult de acela decât de dânșii. «Da, zice, nu atât de mult m-am bucurat pentru acela, pe cât m-am bucurat pentru voi». Pentru aceea el pune și pricina, zicând „că s-a odihnit duhul lui de către voi toți". Nu a zis «s-a odihnit el», ci „duhul lui", adică «dragostea lui cea pentru voi». Și cum s-a odihnit? „De către voi toți", zice. Dar și aceasta este o mare laudă.

„Că ori pentru ce m-am lăudat înaintea lui pentru voi" (2 Cor. 7, 14) – mare este lauda lor când dascălul se mândrește – „nu m-am rușinat" zice, adică «de aceea m-am bucurat, că v-ați arătat mai buni, și prin lucruri mi-ați dovedit graiurile. Așa că cinstea mea este îndoită: și că voi ați sporit în fapte bune, și că eu nu m-am arătat ca un căzut din adevăr, adică nu am fost amăgit în nădejdile mele». „Ci precum toate întru adevăr le-am grăit vouă, așa și lauda noastră ce a fost către Tit adevărată s-a făcut". Aici și altceva lasă a se înțelege: «că după cum noi grăim de voi toate după adevăr – fiindcă era firesc ca

---

[1] În ediția Sf. Ioan Hrisostom, fraza de la începutul stihului 13, *„Pentru aceasta ne-am mângâiat de mângâierea voastră"*, face parte din stih 12.

Tit să le fi spus lor multe laude de aceasta – tot aşa şi cele spuse nouă de Tit pentru voi ni s-au părut adevărate».

„Şi inima lui mai mult este spre voi, aducându-şi aminte de ascultarea voastră a tuturor" (2 Cor. 7, 15). Aceasta vine de la cel ce laudă şi recomandă pe cineva ca foarte înfierbântat de dragoste şi legat de dânşii. Şi nu a zis: «dragostea lui», ci a întrebuinţat un alt grai, mai apriat: «inima lui, duhul lui», ceea ce învederează marea lui dragoste. Apoi ca nu cumva să pară că prin aceste vorbe el îi linguşeşte, pretutindeni pune pricinile dragostei, ca astfel, după cum am spus, să piară şi gândul de linguşire, şi pe aceia mai mult să-i îndemne, puindu-le lor în seamă lauda şi arătând că dânşii sunt începutul şi pricina unei astfel de dragoste din partea lui Tit. Căci zicând: „Şi inima lui mai mult este spre voi", a adăogat: „aducându-şi aminte de ascultarea voastră a tuturor". Aceasta arată şi pe Tit recunoscător către binefăcători, de vreme ce, luându-i pe toţi în sufletul său, s-a întors la Pavel şi necontenit îşi aducea aminte de dânşii, având-i veşnic în cuget şi în vorbă; dar şi pe Corintheni îi cinstea faptul acesta foarte mult, căci împresurându-l pe Tit cu o astfel de dragoste, l-au întovărăşit până la plecarea lui.

Mai departe apoi spune şi de ascultarea lor, mărindu-le râvna; pentru care şi zice: „Că cu frică şi cu cutremur aţi primit pre el", adică nu numai cu dragoste, ci şi cu cinste deosebită. Ai văzut cum apostolul le mărturiseşte o îndoită virtute: că adică dânşii îl şi iubeau pe Tit ca pe părintele lor, dar se şi sfiau de el ca stăpân, şi nici din pricina acelei sfieli întunecând, aşa zicând, dragostea lor, dar nici din pricina dragostei slăbindu-le sau împuţinându-li-se sfiala şi frica de el! Aceasta o spunea şi mai sus, „că întristarea carea este dupre Dumnezeu... câtă sârguinţă a făcut întru voi, câtă râvnă, câtă frică, câtă dorinţă"?

„Bucuru-mă că întru toate mă încred în voi."[1] Ai văzut că pentru dânşii mai cu seamă el se bucură? «Mă bucur, zice, că nici într-un fel nu aţi ruşinat pe dascălul vostru şi nici nu vă arătaţi nevrednici de mărturia mea». Aşa că nu atât de Tit se bucura, că s-a bucurat de o aşa mare cinste, pe cât de dânşii, că au arătat atâta recunoştinţă. Şi ca să nu se creadă că se bucură mai mult de acela, priveşte cum şi aici pune pricina. După cum mai sus a zis: „Că ori pentru ce m-am lăudat înaintea lui pentru voi, nu m-am ruşinat", tot aşa şi aici, că „întru toate mă încred în voi". «Măcar de ar fi nevoie ca să vă mustru, totuşi nu mă tem că vă veţi depărta de mine; măcar de m-aş lăuda, totuşi nu mă tem că aş rămâne ruşinat; măcar de v-aş lăuda ca supuşi şi ascultători, sau ca iubitori, sau ca având osârdie, eu am nădejde, am încredere în voi. V-am zis să-l tăiaţi (pe acel curvar), şi l-aţi tăiat; am zis apoi să-l primiţi între voi, şi l-aţi

---

[1] În ediţia Sf. Ioan Hrisostom, această pericopă formează stihul 16, pe când în ediţia noastră, *Textus receptus*, în Cap. 7 sunt numai 15 stihuri.

primit. Am zis că sunteți priviți ca mari şi minunați de Tit, şi că ştiți a vă sfii de dascălii voştri, şi că toate acestea prin fapte le-ați arătat adevărate. Dar toate acestea nu atâta le-a aflat el de la mine, pe cât de la voi chiar. Deci s-a înturnat de la voi ca îndrăgostit grozav de voi, cari ați dovedit aceasta prin fapte mai mult decât prin vorbe».

„Şi facem cunoscut vouă, fraților, harul lui Dumnezeu cel dat în bisericile Machedoniei" (2 Cor. 8, 1). Înălțându-i pe dânşii cu laudele, la urmă iarăşi le dă sfat. Căci de aceea a amestecat el laudele cu mustrarea, ca nu cumva, trecând deodată de la mustrare la sfătuire, să-şi facă cuvântul cu anevoie de primit, ci îndulcindu-le mai întâi auzul, să le pregătească cu acest chip calea sfatului ce urma a le da. Că voia a le vorbi despre milostenie, pentru care apucând mai nainte, le-a zis: „Bucuru-mă că întru toate mă încred în voi", făcându-i mai binevoitori spre aceasta din izbânzile lor de mai nainte. Şi nu a spus de-a dreptul: «Dați milostenie», ci priveşte înțelepciunea lui, cum a pregătit vorba pe departe şi cu multă măiestrie. „Şi facem cunoscut vouă, fraților, harul lui Dumnezeu cel dat în bisericile Machedoniei". Ca nu cumva să se îngâmfe, el numeşte har acest fapt – şi povestindu-le cele făcute de alții, prin aceasta îi face pe dânşii mai râvnitori cu laudele aduse acelora.

Două laude aduce el aici Machedonenilor, sau mai bine zis, trei: şi că suferă cu bărbăție ispitele, şi că ştiu a fi milostivi, şi că, fiind dânşii săraci, arătau totuşi multă mărinimie în facerea milosteniei – fiindcă li se răpiseră averile lor. Aceasta învederându-o apostolul pe când le scria, zice: „Voi sunteți următori bisericilor lui Dumnezeu celor din Iudeea, că aceleaşi ați pătimit şi voi de la cei de un neam cu voi, precum şi aceia de la Iudei" (1 Thes. 2, 14). Ascultă ce scria Evreilor după aceasta şi le zicea: „Şi jefuirea de averile voastre cu bucurie ați primit" (Evr. 10, 34).

Numeşte faptul acesta al milosteniei har, nu numai contenindu-i pe dânşii, ci şi aţâțându-i şi făcându-şi în acelaşi timp şi cuvântul fără bănuială şi nedefăimat. Pentru care şi numele fraților a adăogat, aşa că prin aceasta a tăiat din rădăcină toată zavistia, fiindcă urma a-i lăuda foarte mult. Ascultă deci laudele ce le aduce. Zicând el: „Şi facem cunoscut vouă, fraților, harul lui Dumnezeu", nu a zis mai departe «cel dat în cutare sau cutare cetate», ci lăudă întregul neam, zicând: „în bisericile Machedoniei". Apoi mai departe arată anume acest har, zicând: „Că întru multa ispitire a necazului, prisosința bucuriei lor" (2 Cor. 8, 2). Ai văzut înțelepciune? Mai întâi el spune nu ceea ce avea în gând şi voia, ci altceva mai dinainte, ca să nu pară că înadins face aceasta, ci de la un alt şir de idei vine şi la ceea ce avea în gând: „întru multa ispitire a necazului" – ceea ce şi Machedonenilor scriind le zicea: „Următori v-ați făcut Domnului, primind cuvântul întru necaz mult, cu bucuria Duhului Sfânt"; şi iarăşi: „că de

la voi s-a vestit cuvântul Domnului nu numai în Machedonia şi Ahaia, ci şi în tot locul credința voastră cea întru Domnul a ieşit" (1 Thes. 1, 6-8).

Dar oare ce înseamnă „întru multa ispitire a necazului, prisosința bucuriei lor"? «Amândouă, zice, şi necazul, şi bucuria, le-au avut cu covârşire». Pentru care şi era uimirea cea mare; adică dintr-atâtea ispite şi necazuri le-au izvorât lor atâta prisosință de bucurie şi mulțămire sufletească. Ispita şi necazul nu numai că nu au zămislit şi pricinuit vreo scârbă sau supărare, ci încă li s-au şi făcut pricină de bucurie – deşi acele ispite erau atât de mari. Aceasta o spunea mângâindu-i şi încurajându-i a fi bărbătoşi şi neclintiți în ispite. Nu au fost dânşii ispitiți în zadar, ci prin acele ispite s-au făcut încercați prin răbdare; şi încă ceva mai mult, căci nu zice simplu «răbdare», ci încă ceea ce era mai mult decât răbdarea: «bucurie». Şi chiar nici bucuria aceasta nu o spune cum s-ar întâmpla, ci „prisosința bucuriei lor" – fiindcă multă şi negrăită bucurie le pricinuiseră lor acele ispite.

„Şi sărăcia lor cea adâncă a prisosit spre bogăția dărniciei lor". Şi iarăşi amândouă acestea, sărăcia şi bogăția, le spune aici cu covârşire. Că după cum ispita cea multă a născut multă bucurie, şi încă chiar prisosința bucuriei, tot aşa şi multa lor sărăcie a născut bogăția cea mare a dărniciei sau a milostivirii lor. Căci aceasta a învederat el prin cuvintele „a prisosit spre bogăția dărniciei lor". Că dărnicia se judecă nu cu măsura celor date, ci cu voirea celor ce dau. Pentru aceea nicăieri nu spune «bogăția celor date», ci „bogăția dărniciei (simplității = ἁπλότητος) lor". Ceea ce el zice, aceasta înseamnă: sărăcia lor nu numai că nu i-a împiedicat pe dânşii a fi cu mâna largă în binefaceri, ci încă s-a făcut şi pricină de a prisosi, precum şi ispita s-a făcut pricină de prisosință a bucuriei lor. Cu cât dânşii erau mai săraci, cu atât încă mai mult se întreceau în facerea de milostenii şi mai cu multă plăcere dădeau. Pentru aceea îi şi admira pe dânşii foarte mult, că dintr-o sărăcie atât de mare se arătau totuşi atât de darnici în fapta bună. „Că sărăcia lor cea adâncă", adică sărăcia cea negrăită, le-a dat pe față simplitatea sau dărnicia inimii lor. Şi nici nu a spus «a dat pe față, a învederat», ci „a prisosit", şi nici nu a spus cum s-ar întâmpla „simplitatea sau dărnicia lor", ci „bogăția dărniciei lor", adică contrariul mărimii sărăciei lor, sau mai bine zis, dânşii învederau cu mult mai mult încă mărimea dărniciei lor.

După aceea apoi şi tâlcuieşte mai lămurit gândul, zicând: „Căci dupre putere (vă mărturisesc)" – şi este vrednic de crezut martorul – „şi preste putere" (2 Cor. 8, 3), adică „a prisosit spre bogăția dărniciei lor". Dar mai drept vorbind, el învederează acesta nu numai prin acest stih, ci chiar şi prin toate cele ce urmează acelaşi lucrul îl pune de față: „voioşi au fost", zice. Iată şi a doua covârşire. „Cu multă stăruință" (2 Cor. 8, 4). Iată şi a treia, şi a patra. „Rugând pre noi". Iată şi a cincea. Şi toate acestea se petreceau fiind ei întru multă ispi-

tă şi în sărăcie. Dar acestea sunt a şasea şi a şaptea covârşire; şi totuşi, cu covârşire dădeau şi dânşii.

Apoi, fiindcă aceasta mai cu seamă voia el să pregătească şi din partea Corinthenilor, adică să-i facă a da de bunăvoia lor, iată că stăruieşte asupra acestei idei, zicând: „cu multă stăruinţă" şi „rugând pre noi". Dar pentru ce se rugau de dânşii? „Ca să luăm (primim) harul, zice, şi împărtăşirea slujbei ceii către sfinţi". Ai văzut cum iarăşi înalţă faptul acesta, numind milostenia acelora cu numiri destul de cinstite şi frumoase? – Căci deoarece dânşii erau râvnitori ai duhurilor, milostenia o numeşte har, sau dar, ca astfel dânşii să alerge spre milostenie; şi iarăşi o mai numeşte împărtăşire, ca astfel să afle dânşii că şi iau, că şi primesc, şi nu numai că dau. «De aceasta ne rugau pe noi, zice, ca să primim o astfel de slujbă din partea lor».

"Şi nu precum aveam nădejde" (2 Cor. 8, 5). Aceasta o zice şi cu privire la mulţimea ajutoarelor, precum şi la ispitele ce le îndurau. «Nici nu am fi nădăjduit noi, zice, că găsindu-se întru o astfel de sărăcie, ne-ar fi putut mângâia atât de mult». Dar apoi chiar şi îngrijirea şi sârguinţa lor pentru viaţa cea viitoare apostolul a vindecat-o, zicând: „ci înşişi pre sine s-au dat întâi Domnului, şi nouă prin voia lui Dumnezeu". «În toate, zice, au fost ascultători, mai mult decât am aşteptat chiar, şi nici pentru că făceau milostenii se leneveau în facerea celorlalte fapte bune, ci mai întâi de toate ei s-au dat pe sine Domnului».

Dar oare ce va să zică: „înşişi pre sine s-au dat Domnului"? Şi-au pus nădejdea în Domnul, s-au arătat încercaţi în credinţă, au arătat o mare bărbăţie în ispite, vrednicie, blândeţe, dragoste, cum şi în toate celelalte bunătăţi, bunăvoire şi osârdie. Ce va să zică: „şi nouă"? Adică «s-au făcut în totul supuşi nouă, ne-au iubit, ne-au ascultat, împlinind şi legile lui Dumnezeu, în acelaşi timp şi cu noi legându-se prin dragoste». Dar tu gândeşte-te cum el şi aici arată faptul prin creşterea, prin întinderea ideii, căci zice: „înşişi s-au dat pre sine Domnului", adică nu au ascultat numai în unele de Dumnezeu, iară în altele de lume, ci în toate au ascultat de dânsul şi s-au dat pe sine întregi lui Dumnezeu. Nu fiindcă făceau milostenii şi-ar fi pierdut mintea, ci încă arătau o mare smerită cugetare, o mare supunere, o mare cinste, o mare filosofie, şi aşa făceau dânşii milostenia. Dar ce va să zică: „prin voia lui Dumnezeu"? Apoi fiindcă a zis: „pe sine s-au dat nouă", aici plineşte cuvântul, zicând: «şi nici aceasta nu au făcut-o omeneşte, ci tot după voia lui Dumnezeu s-au dat nouă».

„Încât am rugat noi pre Tit, ca precum mai nainte a început, aşa să şi săvârşească întru voi şi darul acesta" (2 Cor. 8, 6). Şi care este aici urmarea gândului? Mare, şi este foarte strâns legată de cele dinainte. «Fiindcă v-am văzut pe voi iuţi şi vioi, precum şi înfierbântaţi întru toate, în ispite, în milostenii, în dragostea cea către noi, în curăţenia cealaltă a vieţii voastre, de aceea am trimis pe Tit, ca astfel şi voi să vă asemănaţi în totul cu aceia» Aceasta nu a

spus-o pe față, însă a învederat-o prin cuvintele de mai sus. Dar tu privește covârșire de dragoste din parte-i, căci numai că nu spune: «Fiind mângâiați și cinstiți de aceia, zice, noi totuși ne îngrijim de ale voastre, ca nu cumva să vă arătați mai prejos de dânșii. Pentru aceea tocmai am trimis pe Tit la voi, pentru ca și de aici aţâţându-vă și amintindu-vă, să râvniți pe Machedoneni». Căci pe când el scria această Epistolă, Tit se întâmplase a fi pe lângă dânsul. Pentru aceea îi și aduce bărbatului mari laude, la început zicând: „nu am avut odihnă cu duhul meu, neaflând eu pre Tit fratele meu", iară aici se cuprind toate cele ce a zis mai nainte, împreună și cea de aici. Căci nici aceasta nu este o mică laudă, de a începe lucrul mai dinainte, fiindcă faptul arată că Tit avea un suflet fierbinte. Pentru aceasta l-a și trimis apostolul pe dânsul, dându-le o mare îmboldire și îndemn prin venirea lui Tit. Și aceasta este și pricina pentru care îl înalță pe dânsul prin laude, voind prin aceasta a familiariza cât mai mult pe bărbat cu acești Corintheni. Căci și aceasta ajută mult a încredința, aceea adică de a face cât mai familiar cu dânșii pe cel ce urma a-i sfătui. Bine face el că, pomenind de milostenie o dată, și de două, și de trei ori, numește faptul har sau dar, acum, de pildă, zicând: „Și arătăm vouă, fraților, de harul lui Dumnezeu cel dat întru bisericile Machedoniei", iară altă dată spunând: „voioși au fost, cu multă rugăminte rugându-ne ca să luăm darul și împărtășirea; și iarăși: „precum înainte a început, așa să și săvârșească întru voi și darul acesta".

[1]Într-adevăr, iubiților, că mare bun este milostenia, și un dar al lui Dumnezeu, pe care câștigându-l, noi ne asemănăm după putință cu însuși Dumnezeu, că aceasta mai cu seamă este omul. Vorbind cineva de om și dând o pildă, a zis: „Mare și cinstit lucru este omul milostiv" (Pilde 20, 6). Darul acesta este mare cu adevărat, și mai mare chiar decât acela de a învia morții. Că a hrăni pe Hristos cel flămând este cu mult mai mare decât de a învia pe cei morți, pentru că aici faci bine tu lui Hristos, iară acolo îți face el ție. Și apoi plata stă în a face bine, iară nu în a primi bine. Aici – vorbesc de facerea minunilor – tu datorezi lui Dumnezeu, iară dacă faci milostenii, îl ai pe dânsul datornic. Iară milostenie se cheamă aceea ce se face cu bunăvoire, când se face cu mâna largă, când nu-ți închipui că dai, ci că iei, că primești, când te crezi tu cel ce ai primit binefacerea, când socotești ca un câștig, iar nu ca pagubă – fiindcă dacă nu este așa, apoi nici har nu este.

Cel ce face milostenii trebuie a se bucura, iară nu a se nemulțămi. Căci cum să nu fie necuviincios ca dezlegând întristarea altuia, tu singur să te faci trist? În asemenea caz nici nu mai este aceasta milostenie. Că dacă tu te scârbești și întristezi, în vreme ce pe altul l-ai scăpat de scârbă și întristare, dai do-

[1] *Partea morală.* Despre milostenie *(Veron).*

vadă de cea mai mare cruzime şi neomenie. Mai bine este atunci a nu-l scăpa pe acela de scârbă, decât a-l scăpa scârbindu-te tu.

Dar pentru ce te scârbeşti, omule? Nu cumva poate că prin facerea milosteniei ți se împuținează aurul? Apoi atunci dacă ai astfel de gând, nici să dai. Dacă tu nu ai încredere că acel aur ți se va înmulți în ceruri, să nu dai. Dară tu cauți răsplata aici. Pentru ce faci aceasta? Lasă milostenia să fie milostenie, iară nu marfă de vândut. Mulți, desigur, au luat răsplata şi aici, însă nu au luat-o aici astfel precum au luat-o cei ce aici nu au luat nimic – însă unii dintre aceştia au luat-o ca mai slabi, şi poate că nu au fost atraşi atât de mult de cele de acolo. Şi după cum cei flămânzi, proşti şi robi ai pântecelui, fiind chemați la masa împărătească şi neaşteptând timpul potrivit, dânşii întocmai ca şi copiii cei mici apucă mai nainte, vătămându-şi astfel pofta de mâncare şi săturându-se de bucatele cele mai de rând – tot aşa pătimesc şi cei ce caută şi primesc aici răsplata milosteniei, împuținându-şi singuri plata de acolo.

Dară apoi tu, împrumutând pe altul, după trecere de vreme doreşti a lua capitalul ceva mai mare, sau poate nici nu-l iei, ca astfel prin întârziere să iei mai mare camătă, iară dacă faci milostenie tu ceri răsplata îndată, deşi nu ai a sta aici, ci acolo necontenit; nu ai a fi judecat aici, ci acolo, şi tot acolo vei da şi seamă de faptele tale. Şi dacă cineva ți-ar pregăti o casă în care tu nu vei sta, firește că ai socoti faptul acesta ca o pagubă; iară acum tu voieşti a te îmbogăți aici, de unde de multe ori chiar şi mai nainte de asfințitul soarelui vei fi nevoit a pleca? Nu ştii că noi nu avem cetate stătătoare, că ne găsim în loc străin, ca străini şi pribegi? Nu ştii că ne vom scoate de aici ca străini, ca unii ce nu nădăjduim nimic şi nici aşteptăm nimic? – Ceea ce tocmai şi pățim.

Pentru aceea, tot ceea ce strângem, aici lăsăm. Că nu îngăduie Stăpânul ca, luându-le acestea, să ne ducem de aici, fie că am clădi case, sau am cumpăra țarină, sau robi, sau lucruri de gospodărie, sau altceva de acest fel. Nu numai că nu-ți îngăduie ca luându-le să pleci de aici, dar nici măcar nu ți se va da vreo plată. Căci ți-a spus dinainte să nu clădeşti, nici să cheltuieşti cele străine ori pe cele ale tale. Deci pentru ce, lăsând pe ale tale, lucrezi şi cheltuieşti din cele străine, ca astfel să pierzi şi munca, şi plata, şi să suferi încă şi osânda cea mai mare?

Nu aşa, vă rog; ci fiindcă din fire suntem aici ca pribegi, apoi să ne facem pribegi şi cu voia, ca nu cumva să ne facem acolo pribegi, şi necinstiți, şi lepădați. Că dacă vom voi să ne facem cetățeni aici, nu vom fi nici aici, şi nici acolo; iară dacă aici rămânem şi ne socotim pribegi, şi ne petrecem viața de aici ca pribegi, negreşit că şi acolo ca şi aici vom lua îndrăznirea adevăraților cetățeni. Că dreptul, şi care nu are nimic cu dânsul, şi aici va trăi în cele ale tuturor celorlalți ca în ale sale, şi când va pleca către cer va vedea veşnicele sale lăcaşuri; şi chiar aici nu va pătimi ceva neplăcut, şi nici l-ar putea face ci-

neva străin pe dânsul, care întregul pământ îl are drept cetate, şi câştigându-şi patria lui, va da pe faţă adevărata lui bogăţie.

Deci iubiţilor, pentru ca pe amândouă să le câştigăm, să întrebuinţăm precum se cuvine şi cele de aici, şi cele de acolo. Căci numai aşa vom putea fi cetăţeni ai cerului, şi ne vom bucura de o mare îndrăzneală. Căreia fie ca noi cu toţii să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XVII

„Ci precum întru toate prisosiți cu credința, şi cu cuvântul, şi cu cunoaşterea, şi cu toată sârguința."
(2 Cor. 8, 7)

Priveşte aici iarăşi cum îndemnarea ce le face este împletită cu laude, şi încă cu laude mari. Şi nu a zis «întru toate vă predați», ci „întru toate prisosiți" cu credința cea a harurilor, şi cu cuvântul cel al înțelepciunii, şi cu cunoştința cea a dogmelor, şi cu toată sârguința către celelalte virtuți. „Şi cu dragostea voastră către noi", adică cu aceea de care am spus mai nainte, a cărei dovadă am făcut-o; „ca şi întru darul acesta să prisosiți". Iată pentru ce a început el cu laudele acelea, ca astfel, cu trecerea timpului, să-i mişte către aceeaşi râvnă de mai nainte.

„Nu ca şi cum v-aş porunci grăiesc" (2 Cor. 8, 8). Priveşte cum întruna le vorbeşte cu dulceață, cum se face plăcut lor, şi nu aspru, şi nici silindu-i, sau mai drept zicând, vorba lui pe amândouă le are în sine: şi necontenit le vorbeşte cu dulceață, în acelaşi timp şi plăcut, şi nu silindu-i. Şi fiindcă necontenit i-a îndemnat şi foarte mult a lăudat pe Machedoneni, apoi ca să nu pară că aceasta este ca o silă din parte-i, zice: „Nu ca şi cum v-aş porunci grăiesc, ci prin sârguința altora şi adeverirea dragostei voastre dovedind". Nu ca şi cum s-ar fi îndoit, căci nu aceasta arată el aici, ci încă făcând mai lămurită această adeverire, şi scoțându-o mai mult la iveală, şi înfățişându-o mai puternică. «Pentru aceea vă spun aşa, zice, ca sa vă ațât către aceeaşi bunăvoire şi, pomenindu-vă de sârguința acelora, vă întărât pornirea voastră». Apoi de la aceasta a ajuns şi la o alta nouă, căci el nu trece cu vederea nici un mijloc, căci totul pune în mişcare şi mânuieşte vorba în aşa fel ca să-şi atingă scopul. Căci mai întâi el i-a îndemnat de la laude străine, zicând:

„Şi arătăm vouă, fraților, de harul lui Dumnezeu cel dat în bisericile Machedoniei", iară mai pe urmă şi de la laudele lor, zicând: „Şi precum întru toate prisosiți cu credința, şi cu cuvântul, şi cu cunoaşterea". Că mai mult poate

întărâta pe cineva aceasta, când adică el se pleacă prin sine, decât când se pleacă prin alții. După aceea el trece la lucrul de căpetenie şi încununarea sfatului ce urmează a le da.

„Că ştiți harul Domnului nostru Iisus Hristos că pentru voi au sărăcit, bogat fiind, ca voi cu sărăcia lui să vă îmbogățiți" (2 Cor. 8, 9). «Gândiți-vă, zice, aduceți-vă aminte şi cugetați înşivă la harul lui Dumnezeu, şi nu treceți cu vederea cum s-ar întâmpla, ci judecați la măreția lui, ce fel şi cât este, şi cum el nu a cruțat nimic din ale sale. El şi-a deşertat slava sa nu pentru ca să vă îmbogățiți voi cu bogăția, ci cu sărăcia lui. Dacă nu crezi poate că sărăcia este făcătoare de bogăție, gândeşte-te la Stăpânul tău, şi atunci nu te vei mai îndoi. Că dacă acela nu se făcea sărac, tu nu te-ai fi făcut bogat. Că minunea aceasta este: că sărăcia a îmbogățit pe bogăție. Însă bogăție aici el numeşte cunoaşterea bunei-cinstiri, curățirea păcatelor, dreptatea, sfințirea şi toate celelalte bunătăți nenumărate pe care ni le-a dat şi ni le va da.

Şi toate acestea prin sărăcie le-am câştigat. Prin care sărăcie? Prin faptul că a luat trup omenesc, s-a făcut om şi a pătimit ceea ce a pătimit – deşi pentru toate acestea el nu a fost dator cu nimic ție, ci tu îi datorezi lui.

„Şi sfat întru aceasta vă dau, că aceasta este vouă spre folos" (2 Cor. 8, 10). Priveşte cum iarăşi se îngrijeşte a fi cu dulceață în vorbă şi cum prin două idei îi atâță deodată, şi prin cuvintele „sfat vă dau", şi prin ceea ce urmează: „spre folos vouă". «Nici vă silesc, nici vă asupresc, zice, sau cer ceva de la cei ce nu voiesc; dară nici ca spre împlinirea scopurilor voastre, ale celor ce primiți, zic acestea». Apoi aduce şi pildă chiar de la dânşii, şi nu de la alții. „Cari nu numai a face, ci încă şi a voi ați început mai dinainte, din anul trecut". Priveşte cum el îi arată că dânşii şi fără îndemn au ajuns la aceasta de bunăvoie. Fiindcă aceasta a mărturisit şi Machedonenilor, că de bunăvoia lor şi cu cea mai mare bucurie au strâns milostenii, apoi voieşte a arăta că şi aceştia fac aşa. Pentru aceea a şi zis: „nu numai a face, ci încă şi a voi", şi nu a spus simplu «ați început», ci „mai nainte ați început, din anul trecut". Pentru aceea vă rog, zice, ca după ce ați ajuns până aici, să vă mişcați şi pe viitor cu toată bunăvoirea. „Iară acum şi a face să pliniți" (2 Cor. 8, 11). Nu a spus simplu «ați făcut», ci „să pliniți", adică să puneți sfârşit. „Ca precum v-a fost osârdia a voi, aşa să fie şi a plini dintru cele ce aveți", ca nu cumva fapta cea bună a voastră să rămână sau să se mărginească numai la bunăvoire, ci să-şi ia plata şi din fapte».

„Că de este pusă înainte osârdia (bunăvoirea), dupre cât are cineva este bine primită, iară nu dupre cât nu are" (2 Cor. 8, 12). Priveşte la dânsul înțelepciune negrăită! Arătând mai nainte pe cei ce făceau milostenii mai presus de puterea lor, pe Thessaloniceni zic, şi lăudându-i pe dânşii de aceasta, şi spunând că «mărturisesc de dânşii că peste putere au dat» – pe aceştia fiindcă

îi îndeamnă a da milostenii numai după puterea lor, lasă ca pilda să-şi facă lucrarea sa, căci ştia el bine că nu atât sfatul mişcă pe cineva spre a urma altora, pe cât îl mişcă râvna, sau mai bine zis ambiția de imitare a celor deopotrivă cu dânsul. Pentru aceea şi zice: „Că de este pusă înainte osârdia (bunăvoirea), dupre cât are cineva este bine primită, iară nu dupre cât nu are". «Nu te speria, zice, fiindcă am spus acelea, pentru că cele spuse au fost spre lauda întrecerii lor în facerea milosteniei, însă Dumnezeu cere de la cineva numai pe cât îi este cu putință, iară nu pe cât nu poate» – că „bine primită" aceasta înseamnă. Foarte mult îi înmoaie prin această pildă, şi încă mai mult îi atrage spre a-şi da averile lor în milostenii.

Pentru aceea a şi adăogat îndată: „Că nu ca să fie altora odihnă, iară vouă necaz" (2 Cor. 8, 13). Deşi Hristos cu totul dimpotrivă a făcut, lăudând pe văduvă că şi-a deşertat cu totul avutul şi că a dat din lipsă ceea ce a dat, totuşi fiindcă apostolul stă de vorbă cu Corinthenii, unde alege chiar a răbda de foame – „că mai bine îmi este a muri decât lauda mea să o facă cineva zadarnică" (1 Cor. 9, 15) – de aceea şi foloseşte o sfătuire cumpătată, lăudând pe cei ce făceau milostenii peste puterile lor, însă nici pe aceştia nu-i sileşte a face tot aşa, nu doară că nu ar fi voit, ci fiindcă erau mai slabi. Pentru ce oare pe aceia îi laudă „că întru multă ispită de necaz, prisosința bucuriei lor şi sărăcia lor cea adâncă a sporit spre bogăția bunătății lor", şi că au dat mai mult decât puterile lor? Oare nu se învederează că şi pe Corintheni îi ridică, sau mai bine zis, îi întărâtă spre a se ridica la înălțimea acelora? Aşa că, deşi se pare că el îngăduie şi cele mici, totuşi face aceasta ca prin lauda unora să-i ridice pe ceilalți. Dar apoi mai gândeşte-te cum şi prin cele ce urmează, pe nesimțite acelaşi lucru îl pregăteşte. Căci zicând cele de mai sus, îndată a adăogat: „Ca prisosința voastră să împlinească lipsa acelora." Nu numai pentru aceia, ci şi pentru aceştia el voieşte a face porunca uşoară. Şi nu numai de aici el voieşte a o face uşoară, ci chiar şi de la răsplata ce-i aşteaptă, şi grăieşte mari lucruri de vrednicia lor, zicând: „ci dintru tocmire (potrivire, cumpănire) în vremea de acum, ca prisosința voastră să plinească lipsa acelora." Ce înseamnă oare ceea ce el spune aici? «Voi vă mândriți cu banii, zice; dar şi aceia se mândresc cu viața lor şi cu îndrăznirea ce au către Dumnezeu. Dați deci acelora din banii ce vă prisosesc, fiindcă dânşii nu au, ca astfel şi voi să luați de la aceia din îndrăznirea de care dânşii sunt bogați, dar de care voi sunteți săraci». Priveşte cum el din cuvintele „peste putere" a pregătit pe nesimțite şi a da din lipsă. «Dacă voieşti, zice, a lua din prisosință, din prisosință dă; iară de voieşti a lua întreaga răsplată, atunci dă din lipsă şi peste putere». Aceasta însă nu o spune pe față, ci o lasă la cugetul ascultătorilor, iară el sfătuieşte în cea de față şi pune în mişcare o povață cumpătată, adăogând mai mult de formă: „ca să fie tocmire (potrivire, cumpănire) în vremea de acum". Cum adică cumpănire

sau potrivire? Adică «voi dându-le prisosința voastră, iară aceia împlinind lipsurile voastre». Şi ce fel de cumpănire sau potrivire poate fi, încât cele trupeşti să fie răsplătite prin cele duhovniceşti – fiindcă mare este covârşirea acestora asupra acelora. Deci cum de o numeşte el cumpănire sau potrivire? Sau că este vorba de prisosință şi lipsă, sau că aceasta se petrece numai în viața de față. Pentru aceea, zicând „potrivire", a adăogat îndată: „în vremea de acum".

Acestea le spunea, pe de-o parte contenind cugetele celor bogați şi arătându-le că după ducerea lor de aici, cei duhovniceşti vor fi în mai mare covârşire decât dânşii. Aici desigur că cu toții ne bucurăm de o mare asemănare; acolo însă mare va fi deosebirea, în acelaşi timp şi covârşirea unora va fi mai mare, căci drepții vor străluci mai mult decât soarele.

Apoi, fiindcă i-a arătat pe dânşii nu numai ca dând, ci şi luând în schimb mai mult, de aceea el voieşte a le pregăti buna voire şi din altă parte, arătând că chiar dacă nu ar da ei altora din averile lor, totuşi nimic nu vor avea mai mult. Şi pentru aceasta aduce la mijloc o istorie veche, zicând astfel: „Precum este scris: celui cu mult nu i-a prisosit, şi celui cu puțin nu i a lipsit" (2 Cor. 8, 15). Aceasta s-a petrecut cu manna din pustia Arabiei, când şi cei ce strângeau mai multă, ca şi cei ce strângeau mai puțină, cu toții se găseau având aceeaşi măsură, Dumnezeu pedepsind prin aceasta lăcomia. Acestea le spunea apostolul, pe de-o parte înfricoşându-i de cele întâmplate atunci, iară pe de alta spre a-i îndupleca să nu dorească niciodată mai mult decât au trebuință şi nici să se întristeze dacă au mai puțin. Dar aceasta se poate vedea petrecându-se şi astăzi în lucrurile omeneşti, şi nu numai cu manna din pustie. Că dacă noi cu toții umplem numai un singur pântece, şi acelaşi răstimp îl trăim, şi cu un singur trup suntem îmbrăcați – apoi nici celui bogat nu-i va veni ceva mai mult din bogăția lui, şi nici celui sărac mai puțin din pricina sărăciei lui.

[1]Deci pentru ce tremuri şi te înfricoşezi de sărăcie? Pentru ce alergi după bogăție? «Mă tem, zici tu, ca să nu fiu silit a ajunge să cer pe la uşile altora şi să mă rog de aproapele». Aud pe mulți zicând şi rugându-se: «Nu mă lăsa, Doamne, niciodată în starea de a avea trebuință de oameni!» Dar auzind acestea, eu râd foarte mult, căci teama aceasta este copilărească. Într-adevăr, iubiților, că noi în fiecare zi, şi chiar în toate mişcările noastre, cum s-ar zice, ne găsim în nevoie unii de alții. Aşa că cuvintele acestea sunt ale unui suflet înfumurat şi fără judecată, şi care nu cunoaşte lămurit firea lucrurilor. Dar nu vezi că noi cu toții avem trebuință unul de altul? Nu vezi bunăoară cum ostaşul are trebuință de meşteşugar, meşteşugarul de negustător, negustătorul de lucrătorul de pământ, robul de cel slobod, stăpânul de slugă, săracul de cel bo-

---

[1] *Partea morală.* Cele bune sunt fireşti (după fire), şi că nu trebuie a ne teme de sărăcie şi a strânge averi *(Veron).*

gat, bogatul de cel sărac, cel ce nu lucrează nimic de cel ce dă milostenie, cel ce dă de cel ce primeşte? – fiindcă chiar şi cel ce primeşte milostenia împlineşte o mare nevoie, şi mai mare încă decât toate. Că dacă nu ar fi săraci, toate cele ale mântuirii noastre s-ar răsturna pe dos, neavând unde să ne învistierim banii. Aşa că chiar şi săracul, care pare a fi mai netrebuitor, tocmai acesta este mai trebuitor decât toţi oamenii. Dar dacă este ruşinos a avea trebuinţă de altul, apoi nu-i rămâne decât să moară, căci nu poate trăi temându-se de sărăcie. «Dară, zici tu, nu pot suferi căutătura înfumurată». Şi de ce, defăimând pe altul pentru mândrie, te necinsteşti singur cu o astfel de învinuire? – Pentru că este lucru de mândrie a nu suferi trufia unui suflet îngâmfat. Pentru ce te temi de lucruri ce nu sunt vrednice de nici un cuvânt, te temi, zic, şi tremuri şi de acestea, şi de sărăcie? Că chiar dacă vei fi bogat, totuşi prin aceasta te vei găsi în nevoie de mai mulţi şi de mai multe, ba încă chiar şi de mai de rând lucruri.

Cu cât te îmbogăţeşti mai mult, cu atât mai mult te supui pe sineţi acestui blestem. Întocmai aşa te rogi tu, cerând să ai bani şi să nu ai trebuinţă de nimeni, ca acela care, găsindu-se în mijlocul mării, unde are trebuinţă şi de corăbieri, şi de corabie, şi de mii de alte împrejurări, s-ar ruga totuşi ca să nu aibă trebuinţă de ajutorul nimănui. Apoi dacă voieşti cu orice preţ a nu avea trebuinţă de nimeni, cere şi doreşte-ţi sărăcia; iară dacă ar trebui a te ruga pentru ceva, să te rogi şi să ai grijă numai pentru pâine şi haină – iară dacă eşti bogat, ai grijă şi pentru ţarină, şi pentru slugi, şi pentru dăjdii, şi pentru lefile slugilor, şi pentru cinstea slujbei ce o ai, şi pentru siguranţa vieţii şi a persoanei tale, şi pentru slavă, şi vei avea trebuinţă şi de stăpânitori, şi de cei supuşi acelora, şi de cei din cetate, ca şi de cei din sate, şi de neguţători, şi chiar şi de cârciumari.

Acum vezi că vorbele acestea sunt ieşite din cea mai mare prostie? Că cu cât mai mult te înfricoşezi şi voieşti a nu avea nevoie de nimeni, cu atâta nu-ţi va fi cu putinţă de a scăpa de acea nevoie. Iară de voieşti a scăpa de mulţime – şi-ţi este cu putinţă, dacă te vei refugia la limanul sărăciei – taie şi aruncă de la tine mulţimea lucrurilor, şi întru nimic să nu crezi că ar fi ruşine a avea trebuinţă de altul, fiindcă acest lucru este şi al înţelepciunii celei negrăite a lui Dumnezeu. Că dacă atunci când avem trebuinţă unii de alţii, şi încă nevoia nici aşa nu ne adună pe noi în prietenie, dar dacă am fi nelipsiţi de nimic şi nu am avea trebuinţă unul de altul, oare nu am fi fiare sălbatice?

Deci Dumnezeu ne-a rânduit a fi în legătură unul cu altul prin trebuinţele ce le avem şi în fiecare zi ne atingem unul de altul. Şi dacă ne-ar fi luat acest frâu, oare cine atunci ar mai fi căutat dragostea şi prietenia aproapelui său? Aşadar, să nu credem că aceasta ar fi ruşinos, nici să ne rugăm zicând «nu ne da pe noi a ne găsi în nevoia altora», ci dimpotrivă să ne rugăm, zicând «nu ne lăsa pe noi, găsindu-ne în nevoie, a nu primi pe cei ce pot să ne folosească».

Greoi este nu a se găsi cineva în nevoie de a fi ajutat de alții, ci de a răpi cele ale altora. Însă pentru unele ca acestea nu ne rugăm vreodată şi nici nu zicem: «Nu-mi da, Doamne, gândul de a pofti cele străine», iară a ne găsi în nevoie, aceasta ni se pare a fi de nesuferit. Deşi Pavel de multe ori s-a găsit în nevoie şi nu se ruşina pentru aceasta, ci încă se şi mândrea şi lăuda pe cei ce-l ajutaseră, zicând: „Că şi o dată, şi de două ori ați trimis cele spre trebuința mea" (Flp. 4, 16), şi iarăşi: „Alte biserici am jefuit, luând de cheltuială spre a sluji vouă" (2 Cor. 11, 8).

Deci a se ruşina cineva de acestea nu este fapt al unui suflet slobod, ci al unui suflet molatic, tâmp şi îndobitocit, fiindcă aceasta este hotărârea lui Dumnezeu, a ne găsi în nevoie unul de altul. Prin urmare, nu mai filosofa peste măsura îngăduită. «Dar, zici tu, nu pot suferi a ruga pe un om de multe ori şi a nu fi ascultat». Şi cum te va suferi Dumnezeu pe tine, cel rugat de dânsul şi neascultător, el care te-a rugat pentru binele tău? „În locul lui Hristos vă rugăm, zice, ca şi cum Dumnezeu v-ar ruga prin noi: Împăcați-vă cu Dumnezeu" (2 Cor. 5, 20). «Şi totuşi, zici tu, eu sunt sluga lui». Ei şi? Căci când tu, sluga, te îmbeți, iară el, stăpânul, este flămând şi nu se bucură nici măcar de hrana trebuitoare, ce-ți va putea adăoga ție numele de slugă? Dar tocmai aceasta te va apăsa mai mult, când tu stai în casă cu trei rânduri, iară acela nu se bucură nici măcar de un acoperământ bun, când tu te răsfeți în aşternuturi moi, iară acela nu are nici pernă. «Dar am dat», zici tu. Şi totuşi, nu trebuie a conteni făcând aceasta. Numai atunci ai putea să fii iertat, când nu ai avea, când nimic nu s-ar ține de tine. Întrucât însă ai, măcar de mii de ori de ai da, şi încă vor fi alții cari sunt flămânzi, nici o îndreptare nu vei avea. Când tu încui în hambare grâul, şi când îi urci prețul, şi în sfârşit, când iscodeşti alte căi de câştig străine, apoi atunci ce nădejde de mântuire vei avea? Şi s-a poruncit a da celui flămând în dar, iară tu nu dai nici măcar cu un preț cumpătat. El pentru tine şi-a deşertat atâta slavă, iară tu pentru dânsul nu socoteşti vrednic nici a da o pâine. Câinele tău este ghiftuit, iară Hristos se topeşte de foame. Sluga ta se sparge de îmbuibare, în vreme ce Stăpânul tău, ca şi al aceluia, este lipsit până şi de hrana trebuitoare. Dar cum pot fi acestea fapte de prieteni? Împăcați-vă cu Dumnezeu, căci o astfel de purtare este a unor vrăjmaşi şi războinici!

Deci să ne ruşinăm, iubiților, de câte binefaceri ne-am învrednicit şi de câte încă ne vom învrednici. Când se va apropia de noi vreun sărac cerând milă, să-l primim cu toată bunăvoirea, mângâindu-l şi îmbărbătându-l cu cuvântul, ca astfel şi noi să ne învrednicim de aceeaşi bunăvoire şi din partea lui Dumnezeu, şi din partea oamenilor. „Câte veți voi să vă facă vouă oamenii, faceți şi voi lor" (Mt. 7, 12). Această poruncă nu are în sine nimic greu, nimic anevoios. «Ceea ce voieşti a se face ție, aceasta fă-o tu aceluia, zice; răsplata este egală». Şi nu a zis: «Ceea ce nu voiți a vi se face, nici voi să nu faceți», ci a

spus ceva mai mult. Aceea desigur că ar fi depărtare de rele, pe când aceasta este lucrarea celor bune. Aşa că şi una şi alta se cuprind în acest grai. Şi nici nu a zis numai «acestea şi voi să le voiţi», ci „să faceţi lor". Şi care este folosul? „Aceasta este legea, zice, şi prorocii". Voieşti a fi miluit? Miluieşte şi tu pe alţii. Voieşti a te învrednici de iertare? Iartă şi tu altora. Voieşti a nu auzi vorbindu-te de rău? Nici tu nu vorbi. Pofteşti a fi lăudat? Laudă şi tu. Voieşti a nu se lăcomi alţii? Nici tu nu răpi lucrul altuia. Ai văzut cum a arătat că binele este după fire şi că noi nu avem trebuinţă nici de legi omeneşti şi nici de dascăli? În cele ce voim a primi de la alţii, sau a nu primi, legiuim noi înşine. Aşa că, dacă ai voi să nu primeşti, şi ai face, sau ai voi să primeşti, iară tu nu ai face, atunci te-ai osândit singur şi nu te vei bucura de nici o îndreptare, ca unul ce te-ai amăgit singur şi nu ai ştiut ce trebuie să faci.

Pentru aceea vă rog ca, deşteptând în noi şi pentru noi legea aceasta şi citind aceste scrieri lămurite şi scurte, să fim pentru cei de aproape ai noştri ceea ce voim a fi pentru noi înşine, ca astfel să ne bucurăm şi de liniştea vieţii de acum, şi să ne învrednicim şi de bunătăţile cele viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în veacii vecilor. Amin.

OMILIA XVIII

„Şi mulţămită lui Dumnezeu, celui ce au dat aceeaşi osârdie pentru voi în inima lui Tit." (2 Cor. 8, 16)

Iarăşi laudă pe Tit. Fiindcă a vorbit despre milostenie, la urmă vorbeşte şi despre cei ce vor primi de la dânşii banii şi-i vor aduce – fiindcă aceasta ajuta şi la strângerea acestor prinoase şi spre a face mai înflăcărată bunăvoirea celor ce vor da. Că cel ce îndrăzneşte pentru cel ce-i slujeşte, şi nu bănuieşte defel pe cei ce primesc, va da cu mai multă mărinimie. Ceea ce pentru ca şi atunci să se întâmple, ascultă cum înfăţişează pe cei sosiţi atunci în acest scop, dintre cari cel dintâi era Tit. Pentru care şi zice: „Mulţămită lui Dumnezeu, celui ce au dat aceeaşi osârdie în inima lui Tit". Dar oare ce înseamnă „aceeaşi osârdie"? Adică tot aceea care a avut-o şi pentru Thessaloniceni. Şi priveşte înţelepciune la dânsul, căci arătând că lucrul acesta este al lui Dumnezeu, el este care şi mulţămeşte celui ce va da, aşa că şi prin aceasta el îi îndeamnă. «Că dacă Dumnezeu l-a mişcat pe Tit şi l-a trimis la voi, apoi însuşi el cere prin Tit. Deci să nu credeţi că faptul acesta este omenesc».

Dar de unde se poate vedea că Dumnezeu l-a îndemnat pe Tit la aceasta? „Căci îndemnarea aceea a primit-o", zice, şi fiind mai osârduitor, de bunăvoie a ieşit la voi" (2 Cor. 8, 17). Şi priveşte cum îl arată şi pe Tit îndeplinind cele ale lui Dumnezeu şi neavând trebuinţă de alţii. Însă dacă a şi spus de harul lui Dumnezeu, totuşi el nu lasă ca totul să fie a lui Dumnezeu, ca şi prin aceasta iarăşi să-i tragă spre o mai mare dragoste, zicând că şi de la sine îndusi s-a îndemnat. „Şi fiind mai osârduitor, de bunăvoie a ieşit la voi" – adică «a pus mâna pe lucrul acesta, a sărit în sus pentru strângerea acestor ajutoare, a socotit slujba voastră ca o folosinţă a sa; şi pentru că v-a iubit mult pe voi, apoi nici nu a fost nevoie de rugămintea mea, iară dacă a şi fost rugat de mine, totuşi nu prin aceasta s-a mişcat, ci de la sine şi prin harul lui Dumnezeu».

„Şi am trimis împreună cu el şi pre fratele, a căruia laudă întru evanghelie este prin toate bisericile" (2 Cor. 8, 18). Dar cine este acest frate? Unii spun

că este Luca, pentru istoria pe care a scris-o (Faptele Apostolilor); iară alții spun că ar fi Varnava – fiindcă Pavel chiar şi propovăduirea nescrisă o numeşte tot evanghelie. Şi pentru ce oare nu a pus numele lor, ci face cunoscut pe nume numai pe Tit, pe care-l laudă şi de la împreună-lucrarea lui în evanghelie – deoarece era atât de trebuitor, încât Pavel nu putea face nimic mare şi însemnat, după cum zice: „Că neaflând pre Tit, fratele meu, nu am găsit linişte cu duhul meu" – în acelaşi timp şi de la dragostea ce avea către dânşii, după cum şi zice: „că inima lui mai mult este spre voi" – şi chiar de la osârdia lui pentru această faptă. „De bunăvoie, zice, a ieşit la voi". Dar pe ceilalți nici nu-i recomandă la fel, şi nici nu-i pune cu numele lor. Deci ce am putea spune? Poate că aceşti Corintheni nu-i cunoşteau pe aceia, drept care nici nu stăruieşte apostolul în a-i lăuda, fiindcă niciodată încă nu-i văzuseră, ci a spus numai atâta pe cât era nevoie spre învederare şi spre a le scoate toată bănuiala rea.

Dar să vedem cum şi de unde apostolul laudă pe acest frate nenumit? De unde deci îl laudă? Mai întâi de la propovăduirea evangheliei îl laudă, că nu numai că a propovăduit-o, ci şi că pe cât trebuia şi cu osârdia cuvenită. Căci nu zice doar «propovăduieşte şi binevesteşte», ci că „a cărui laudă întru evanghelie este", zice. Şi ca să nu se pară că-l linguşeşte, iată că apostolul aduce ca martori nu pe unul, sau doi, sau trei oameni, ci întreaga Biserică, zicând: „prin toate bisericile". După aceea apoi chiar şi de la judecata celor ce l-au hirotonisit îl face vrednic de cinstirea lor, ceea ce nu este puțin lucru. Pentru aceea spunând: „a căruia laudă întru evanghelie este prin toate bisericile", adaogă îndată: „Şi nu numai aceasta". Dar ce va să zică el aici? Adică «nu numai de aici este el vrednic de cinste, că propovăduind este bine văzut şi ascultat şi lăudat de toți, ci şi că este „hirotonisit de biserici împreună cu noi, ca să fie tovarăş călătoriei voastre" (2 Cor. 8, 19). Mi se pare deci că aici face vorbire de Varnava, fiindcă mult seamănă vrednicia acestui bărbat cu ceea ce spune aici apostolul, deoarece arată: „ca să fie tovarăş călătoriei noastre, zice, cu darul acesta ce se slujeşte de noi". Ai văzut câte laude îi aduce? Binevestind strălucea, iară pentru aceasta el avea ca martor întreaga Biserică. «A fost hirotonisit de noi», zice, şi pentru cele ce Pavel pretutindeni l-a avut de tovarăş, şi în ispite, şi în primejdii, căci vorba de călătorie aceasta lasă a se înțelege. Dar ce va să spună prin cuvintele: „cu darul acesta ce se slujeşte de voi"? «Ca să vestească cuvântul, zice, şi să propovăduiască evanghelia», sau că «să slujească la strângerea banilor», sau mai bine zis, mi se pare că pentru amândouă acestea spune. Apoi adaogă: „spre slava Domnului şi osârdia voastră". Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Am găsit cu cale, zice, de a fi hirotonisit el cu noi, adică ales sau rânduit cu noi, şi a se rândui spre slujba aceasta, încât să se facă iconom şi slugă a banilor strânşi» – că nici aceasta nu era puțin lucru.

„Socotiți (alegeți), zice, dintre voi, fraților, șapte bărbați mărturisiți“ (Fap. 6, 3), adică au fost hirotonisiți de Biserici şi întreaga adunare şi-a dat cuvântul.

Dar ce înseamnă: „spre slava Domnului şi osârdia voastră”? Adică şi Dumnezeu să se slăvească, şi voi să vă faceți mai osârduitori şi mai binevoitori față de cei ce vor primi banii aceştia, fiind bărbați încercați şi împotriva cărora nimeni nu poate zămisli vreo bănuială mincinoasă. «Pentru aceea, zice, am căutat nişte astfel de bărbați, şi nu am încredințat totul numai unuia, ca astfel şi această bănuială să piară, ci am trimis şi pe Tit. Şi cu dânsul împreună şi pe altul». Apoi lămurind cuvintele „spre slava Domnului şi osârdia voastră”, a adăogat: „Ferindu-ne de aceasta, ca să nu prihănească pre noi cineva întru această îndestulată şi mare strânsoare ce se slujeşte de noi” (2 Cor. 8, 20). Şi ce este oare ceea ce el spune aici? Negreşit că ceea ce spune aici este vrednic de Pavel şi învederează marea lui îngrijire față de dânşii. «Ca nu cumva, zice, să bănuiască cineva şi nici cea mai mică îndoială să aibă împotriva noastră – ca dosind cât de puțin din banii încredințați nouă – de aceea am trimis pe aceştia, şi nu numai unul, ci şi doi, şi trei».

Ai văzut cum i-a scutit pe dânşii de toată bănuiala? Nu numai de la propovăduirea evangheliei, nici numai de la a fi hirotonisiți, ci şi de la a-i hirotonisi încercați, ca să nu fie nici măcar bănuiți; aceasta este grija cea mare a apostolului. Şi nu a zis: «ca să nu ne prihăniți voi», ci „ca să nu prihănească pre noi cineva”. Deşi pentru dânşii a făcut aceasta, dând a se înțelege prin cuvintele „spre slava Domnului şi osârdia voastră”, totuşi nu voieşte a-i atinge, ci o apucă pe departe, zicând: „ferindu-ne de aceasta”, şi încă nici cu aceasta nu se mulțămeşte, ci şi oarecum îi linguşeşte, zicând: „întru această îndestulată şi mare strânsoare ce se slujeşte de voi”, punând şi lauda o dată cu însemnătatea faptului. Ca nu cumva să se supere şi să zică: «Aşadar vă îndoiți de noi şi ne credeți atât de mişei, încât să vă bănuim în această lucrare?» – iată că apostolul preîntâmpinându-i şi îndreptându-i pare că le zice: «Mulți bani sunt trimişi de voi, şi această „îndestulată şi mare strânsoare”, adică mulțimea banilor, ar fi de ajuns să dea celor răi pricină de bănuială dacă nu vom lua toată încredințarea».

„Că facem purtare de grijă de cele bune nu numai înaintea Domnului, ci şi înaintea oamenilor” (2 Cor. 8, 21). Ce ar putea fi deopotrivă cu Pavel? Că nu a zis: «Să piară şi să fie blestemat cel ce ar voi să bănuiască aşa ceva; întru cât nu mă va mustra cugetul, nici o vorbă nu voi face de ceea ce bănuiesc», ci cu cât erau dânşii mai slabi, pe atâta şi el era mai îngăduitor. Căci pe cel bolnav şi neputincios trebuie a-l ajuta, iară nu a-l cicăli. Deşi, de care păcat suntem noi departe pe atât, pe cât era el departe de o astfel de bănuială? Că chiar drac de ar fi fost cineva, nu ar fi bănuit pe acest fericit de o astfel de reacredință. Şi cu toate acestea, chiar aşa de departe fiind de o astfel de bănuială urâcioasă, toate le face şi le întreprinde, încât nici măcar umbră de bănuială să nu dea câ-

tuşi de puţin celor ce ar încerca a născoci ceva rău, şi nu numai că scapă de învinovăţire, ci chiar şi de hule, şi de tot ponosul, şi de cea mai mică bănuială.

„Şi am trimis împreună cu dânşii şi pe fratele nostru" (2 Cor. 8, 22). Iată iarăşi că pune şi pe altul, şi încă cu laude, şi cu voia lui, şi a multor alţi martori. „Pe care l-am ispitit, zice, întru multe, de multe ori, că este osârduitor, iară acum cu mult mai osârduitor". Lăudându-l deci de la înseşi însuşirile sale, îl înalţă şi de la dragostea lui către dânşii; şi ceea ce zicea despre Tit, că „fiind osârduitor, de bunăvoie a ieşit la voi", aceasta o spune şi de acest frate, zicând: „iară acum cu mult mai osârduitor" punând mai dinainte semnţele dragostei către Corintheni. Deci după ce a arătat însuşirile lor, la urmă îi roagă şi pe dânşii pentru aceia, zicând:

"Şi ori pre Tit, părtaş este mie, şi la voi împreună-lucrător" (2 Cor. 8, 23). Dar oare ce înseamnă „şi ori pre Tit"? «Dacă trebuie a spune ceva, zice, acestea am a spune, că este părtaş mie şi la voi împreună-lucrător». Sau că poate că spune «că dacă veţi face ceva pentru Tit, aceasta nu o veţi face cum s-ar întâmpla, căci el este tovarăşul meu». Şi părându-se că prin aceste vorbe îl laudă pe acela, el înalţă pe aceştia, arătându-i cum dânşii se găsesc faţă de Tit, încât le este de ajuns spre a-l cinsti pe acela numai faptul că îl arată a fi tovarăş al său. Însă nici cu aceasta nu s-a mulţămit, ci a mai adăogat şi altceva, zicând: „şi la voi împreună-lucrător". Nu simplu lucrător, ci «în cele către voi, în propăşirea voastră, în înaintarea, în dragostea, în osârdia cea către voi» – ceea ce mai vârtos ar fi putut a-l apropia de dânşii.

"Ori fraţii noştri". «Sau despre alţii, zice, de veţi voi a auzi ceva, apoi şi aceştia au cele mai mari drepturi de recomandare către voi, fiindcă şi aceştia, zice, „sunt fraţii noştri şi apostoli ai bisericilor", adică de Biserici trimişi. Mai departe apoi pune ceea ce este mai mare decât toate: „slava lui Hristos", adică ceea ce se face acestora la Hristos se duce. «Ori că veţi voi a-i primi ca apostoli, zice, ai Bisericilor, ori ca fraţi, ori că o veţi face spre slava lui Hristos, multe pricini veţi avea spre a-i iubi. Pentru Tit am a spune că şi al meu tovarăş este, dar şi al vostru iubitor; iară pentru aceştia, că sunt fraţi, că sunt apostoli ai Bisericilor, că sunt slava lui Hristos».

Ai văzut cum şi de aici se învederează că aceştia erau necunoscuţi lor? Dacă ar fi fost cunoscuţi lor, negreşit că i-ar fi împodobit cu laude de acelea cu care a împodobit şi pe Tit – zic adică de dragostea aceluia către dânşii – dar fiindcă încă nu le erau cunoscuţi, apoi «ca pe fraţi primiţi-i, zice, ca pe apostolii Bisericilor, ca pe cei ce lucrează spre slava lui Hristos». Pentru care adaogă: „Drept aceea, arătarea dragostei voastre şi a laudei noastre pentru voi, spre dânşii să o arătaţi înaintea feţei bisericilor" (2 Cor. 8, 24). Acum să arătaţi, zice, cum ne iubiţi pe noi, şi cum noi nu cum s-ar întâmpla şi în zadar ne mândrim şi ne lăudăm cu voi; iară aceasta o veţi dovedi dacă veţi arăta către

dânşii dragostea. După aceea apoi chiar şi vorba o face mai înfricoşată, zicând: „înaintea feței bisericilor", adică în slava şi în cinstea Bisericilor. «Că dacă pe aceştia îi veți cinsti, veți cinsti pe Bisericile care i-au trimis». Că cinstea făcută lor nu este îndreptată numai la dânşii, ci şi la cei ce i-au trimis pe dânşii, cari i-au hirotonisit sau i-au însărcinat cu această solie, şi la cei mai nainte de dânşii, spre slava lui Dumnezeu. Când noi vom cinsti pe cei ce slujesc lui, apoi toate cele atingătoare de faima lor cea bună se duc către dânsul şi către obştea Bisericilor. Dar nici aceasta nu este mic lucru, fiindcă mare este puterea unei adunări strânse întru acelaşi scop.

[1]Dacă rugăciunea Bisericilor a dezlegat pe Petru din legături, apoi şi gura lui Pavel o a deschis. Faima acestora nu cum s-ar întâmpla împodobeşte şi pe cei intrați între căpeteniile duhovniceşti. Pentru aceea şi cel ce urmează a hirotonisi sau alege pe alții cere atunci şi rugăciunile acelora, iară aceia hotărăsc şi strigă cu glas tot ceea ce ştiu cei inițiați în tainele credinței. Căci nu este slobod a dezveli toate celor ce nu sunt inițiați. Sunt împrejurări când preotul nu se deosebeşte de cel supus, adică de cel mai jos decât dânsul, de pildă când trebuie a se învrednici de Tainele cele înfricoşate, fiindcă cu toții ne învrednicim de aceleaşi Taine, iară nu ca în Legea Veche, când pe unele le mânca preotul, iară pe altele cel ce nu era preot, aşa că norodului nu-i era slobod a se împărtăşi din cele ce se împărtăşea preotul. Acestea însă nu mai sunt acum, ci tuturor le stă de față un trup şi un potir. Şi chiar în rugăciuni ar putea vedea cineva pe norod ajutorind cu o bună parte, căci pentru cei îndrăciți şi pentru cei aflați în pocăință rugăciunile se fac de obşte, şi de preot, şi de credincioşi; atunci cu toții zic aceeaşi rugăciune, rugăciune plină de milă şi împreună-pătimire.

Şi iarăşi, când scoatem din biserici pe cei ce încă nu pot a se împărtăşi din masa cea sfântă, atunci trebuie a se face o altă rugăciune, şi cu toții stăm la fel jos pe acelaşi loc, şi cu toții la fel ne ridicăm în picioare. Când ar trebui iarăşi a ne împărtăşi de pace, noi şi atunci cu toții ne sărutăm împreună. Şi chiar în vremea când se săvârşesc înfricoşatele Taine preotul se roagă cu norodul, dar şi norodul se roagă cu preotul, fiindcă cuvintele: „şi cu duhul tău" nimic alta nu este decât aceasta.

Cele ale euharistiei iarăşi sunt de obşte, căci nici preotul nu mulțămeşte singur, ci şi întregul norod. Că mai întâi primind răspunsul lor, apoi unindu-se şi dânşii cu preotul şi zicând că cu vrednicie şi cu dreptate se face aceasta, la urmă începe şi preotul sfânta euharistie. Şi pentru ce te minunezi că norodul grăieşte împreună cu preotul, când el înalță cântări de laudă lui Dumnezeu chiar şi împreună cu Heruvimii şi cu Puterile cele de Sus? Acestea toate le-am

---

[1] *Partea morală.* Despre nevoia de rugăciune, şi pentru a nu ne dezbina unii de alții *(Veron).*

spus ca şi fiecare dintre voi să fie cu băgare de seamă; ca să cunoaştem că cu toţii suntem un trup, având poate numai atâta osebire între noi pe câtă osebire au mădulările între dânsele, şi să nu aruncăm totul pe preoţi, ci şi voi să vă îngrijiţi, ca unii ce sunteţi din trupul obştesc, din Biserica întreagă. Că aceasta ne pregăteşte şi nouă o mai mare siguranţă, în acelaşi timp şi vouă propăşire în fapta bună.

Ascultă cum în vremea apostolilor în multe împrejurări credincioşii cu toţii erau luaţi ca părtaşi la părerea şi hotărârea adunării, căci când, de pildă, au hirotonisit sau au ales pe cei şapte diaconi, mai întâi au împărtăşit aceasta obştii întregi; şi când Petru a adus în ceata sfinţilor apostoli pe Mathia, a vestit mai întâi tuturor celor de faţă, atât bărbaţi, cât şi femei. Că aici nu este nici trufia stăpânilor, şi nici robia celor stăpâniţi, ci stăpânie duhovnicească, prisosind mai cu seamă în aceea că îşi ia pe spatele său ceva mai mult decât toată osteneala, îşi ia îngrijirea de voi, iară nicidecum nu caută cinstiri multe. Căci în Biserică trebuie a trăi ca şi într-o casă, adică trebuie a ne găsi cu toţii ca şi cum am fi un singur trup, după cum şi botezul este unul, şi masa este una, şi izvorul este unul, şi zidire este una, şi Tată este unul.

Deci pentru ce ne dezbinăm între noi şi ne învrăjbim unii împotriva altora? Ne vedem siliţi, prin urmare, a ne plânge iarăşi tot de aceleaşi de care de multe ori ne-am plâns. Cele de acum, iubiţilor, sunt vrednice de plâns. Suntem atât de mult dezbinaţi unii de alţii, încât este nevoie a imita legătura dintr-un trup omenesc, căci numai aşa va putea chiar şi cel mai mare a se folosi din întâlnirea cu cel mai mic. Dacă Moisì a aflat ceva din cele de folos de la socrul său[1], ceea ce el nu ştia, apoi cu atât mai mult ar putea fi aceasta în Biserică. Şi ce poate fi dacă ceea ce a ştiut necredinciosul nu a ştiut cel duhovnicesc? Pentru ca să cunoască cu toţii de pe atunci că măcar de ar despărţi marea în două, măcar de ar sfărâma piatra ca să curgă din ea apă, totuşi aveau trebuinţă de ajutorul lui Dumnezeu; şi că acelea nu erau ale firii omeneşti, ci ale puterii lui Dumnezeu. Chiar şi acum, dacă cutare, de pildă, nu spune ce trebuie a spune, iar un altul sculându-se să spună – chiar mic şi nebăgat în seamă de ar fi acesta, însă ar spune ceva din cele de folos – primeşte-i părerea. Măcar de ar fi dintre cei mai proşti şi mai de rând, tu să nu-l disprețuieşti. Căci nimeni nu poate fi atât de departe de aproapele său pe cât de departe era Moisì de socrul său; şi totuşi nu a crezut că este nevrednic de a-l asculta, ci încă i-a şi primit părerea, a încuviinţat-o, ba încă a şi scris-o în cartea sfântă şi nu s-a ruşinat a o predanisi viitorimii, doborând prin aceasta trufia celor mulţi. Pentru care, scriind astfel de fapte în istoria sfântă ca pe stâlpul vieţii, le-a lăsat omenirii – fiindcă ştia că istoria aceasta va fi multora de folos.

---

[1] A se vedea Ieş. 18, 14-19 şi urm.

Deci să nu trecem cu vederea pe cei ce ne sfătuiesc cu cele trebuitoare, fie că ar fi poate dânşii dintre cei mai mici, fie că dintre cei mai de rând; şi nici să socotim că ceea ce noi am sfătuit sau am povățuit pe cineva trebuie a fi numaidecât ascultat şi a se îndeplini întocmai, ci numai acele ce li s-ar părea de folos, numai acele primească-se de toți. Că mulți din cei cu vederile scurte văd de multe ori mai bine decât cei cu vederile cele mai agere, pentru că cercetează poate mai cu amănunțime şi mai cu stăruință. Şi nici să zici: «Dar pentru ce mă chemi la sfat, dacă nu asculți de ceea ce-ți spun?» – fiindcă astfel de vorbe nu pot fi ale unui sfătuitor, ci ale unui tiran. Căci cel ce sfătuieşte este stăpân numai a spune cele ale lui; iară dacă cel sfătuit ar găsi că altceva i-ar fi lui de folos, pe când celălalt ar voi să se facă numai ceea ce el a spus, apoi atunci nu mai este sfătuitor, ci tiran, după cum am spus.

Deci dar să nu facem aşa, ci izbăvindu-ne sufletul de toată trufia şi uşurința, să avem ca scop nu numai ca părerile noastre să stea în picioare, ci ca să stăpânească totdeauna părerea care foloseşte, chiar de nu ar fi ieşită din capul nostru. Nu puțin vom câştiga şi atunci când, neputând găsi noi cele cuvenite, vom primi cele ce ni se pun înainte de alții, fiindcă şi de la Dumnezeu vom lua o mare plată şi ne vom bucura şi de o mai mare slavă. Că după cum cel ce spune care anume sunt foloasele noastre este înțelept, tot aşa şi noi, primind sfatul, vom avea laudă şi vom culege roadele înțelepciunii şi ale recunoştinței. Tot aşa deci şi casele, ca şi cetățile, tot aşa şi Biserica fiind iconomisită, va lua un mai mare avânt. Tot aşa de bine iconomisind şi noi viața de față, ne vom învrednici de bunătățile viitoare. Cărora fie ca toți să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XIX

„Că pentru slujba cea către sfinți, de prisos este a scrie vouă." (2 Cor. 9, 1)

Spunând atâtea pentru slujbă, aici zice: „este de prisos a scrie vouă". Şi nu numai aici se vede înțelepciunea lui, că spunând mai nainte atâtea, la urmă zice că „de prisos este a scrie vouă", ci şi că iarăşi vorbeşte de dânsa. Unele spuse cu puțin mai nainte le-a grăit pentru cei ce vor primi banii de la dânşii, ca ei adică să se bucure de multă cinste; altele, spuse mai nainte de acelea, când vorbea despre Machedoneni, că „sărăcia lor cea adâncă a sporit spre bogăția dărniciei lor", şi toate celelalte despre iubirea de oameni şi milostenie. Cu toate acestea, după ce atâtea le-a spus, şi urmând iarăşi a le mai grăi, „de prisos îmi este, zice, a scrie vouă". Face aceasta ca încă mai mult să-i atragă la sine.

Că omul care are poate o slavă atât de mare încât să nu aibă trebuință de sfat, se ruşinează a se arăta lumii mai prejos de bunul nume ce-l are. Tot aşa face aceasta fiind vorba şi de învinovățire; că grăieşte trecând cu vederea ceea ce ar voi să spună. De altminteri, aceasta are o mare putere asupra ascultătorului, căci, de pildă, judecătorul, văzând mărinimia învinuitului, la urmă nici nu-l mai bănuieşte. Că se gândeşte, zic, că dacă cel ce ar avea multe de grăit şi nu spune nimic, cum ar putea el să plăsmuiască cele ce nu sunt? Şi prin aceasta dă mai mult a se înțelege decât a se vorbi, şi îşi adaogă singur la bunul său nume. Aceasta face şi Pavel de multe ori, şi când este vorba de sfat, şi chiar şi când este vorba de laude, căci după ce spune: „de prisos este a scrie vouă". priveşte cum îi sfătuieşte mai jos.

„Că ştiu osârdia voastră, cu carea pentru voi mă laud către Machedoneni" (2 Cor. 9, 2). Mare lucru este deci de a şti el aceasta, şi cu mult mai mare a o spune şi altora, căci atunci are şi o mai mare putere, fiindcă nu ar putea dânşii să se facă de ruşine. Ai văzut înțelepciune la dânsul? I-a îndemnat prin pilda altora, prin Machedoneni: „Şi arătăm vouă, fraților, de harul lui Dumnezeu cel dat întru bisericile Machedoniei" – i-a îndemnat prin pilda lor chiar: „cari nu

numai a face, ci şi a vrea aţi început mai nainte, din anul trecut", zice; i-a îndemnat prin pilda Domnului, zicând: „Că ştiţi harul Domnului nostru Iisus Hristos, că pentru voi au sărăcit, bogat fiind" – şi apoi iarăşi se caută adăpost la partea cea mai puternică, punând de faţă pildele altora, fiindcă neamul nostru omenesc este râvnitor. Ar fi trebuit, firește, ca pilda Domnului mai ales să-i mişte, şi după aceea să aducă apoi pilda răsplătirii; dar fiindcă erau slabi, apoi pilda acesta îi mişcă mai mult. Că nimic nu poate fi mai mare şi mai însemnat decât ceea ce poate face râvna sau dorinţa de a întrece pe altul. Căci tu gândeşte-te cum aduce din nou acest gând, fiindcă nu zice: «urmaţi pe aceia», ci că „râvna cea dintre voi pre cei mai mulţi i-a îndemnat". Dară ce spui, Pavele? Cu puţin mai nainte ziceai că Machedonenii au dat de bunăvoie, şi încă „cu multă rugăminte rugându-ne pre noi"; deci cum de zici acum „râvna cea dintre voi", adică numai aşa au dat? «Da, zice el, noi nu i-am sfătuit, nu i-am rugat, ci numai că v-am lăudat pe voi, ne-am mândrit cu voi, şi aceasta a fost de ajuns spre îndemnarea lor».

Ai văzut cum îi mişcă prin alţii pe aceştia, şi prin aceştia pe alţii, şi cum împreună cu râvna lor a amestecat şi cea mai mare laudă? Apoi, ca nu cumva să-i înalţe prea mult, priveşte cu câtă cumpătare îşi întinde mrejele vorbei, zicând: „şi râvna cea dintre voi pre cei mai mulţi a îndemnat". Gândeşte-te deci ce ar fi fost ca altora să le fie pricină pentru o asemenea milostenie, iară dânşii să nu ia parte la acest prinos. Pentru aceea nu a zis «urmaţi pe aceia», fiindcă nu ar fi avut atâta putere râvna lor, ci «aceia v-au urmat pe voi, şi deci voi, ca dascăli, să nu vă arătaţi mai prejos de ucenici».

Şi priveşte cum, deşteptându-i pe dânşii şi aţâţându-i foarte tare, se preface parcă a sta de partea lor, sau mai bine zis, ca şi cum parcă dânşii s-ar găsi în întrecere, iară el le ia apărarea şi se dă de partea lor. Că după cum mai sus a zis: „Căci preste putere voioşi au fost, cu multă rugăminte rugându-ne pre noi ca să luăm darul şi împărtăşirea slujbei celei către sfinţi, încât am rugat pre Tit, ca precum mai nainte a început, aşa să şi săvârşească întru voi darul acesta", tot aşa şi aici zice că „am trimis pre fraţi, ca nu în deşert să fie lauda noastră". Şi s-ar părea că se pune pe sine de partea Corinthenilor prin toate acestea, deşi se îngrijea de toţi deopotrivă. Ceea ce el spune aici, aceasta va să zică: «Mă mândresc mult cu voi, mă îngâmf pentru toţi, m-am mândrit şi cu aceia, aşa că dacă voi veţi rămâne în urmă, cele ale ruşinii sunt obşteşti». Dar şi aceasta el o spune cumpătat, căci a adăogat: „în partea aceasta" – nu peste tot locul – „ca precum am zis, să fiţi gata", adică «nu am spus că veţi găti, ci că aţi gătit totul şi că nimic nu vă mai lipsea. Aceasta deci voiesc a o dovedi prin fapte», zice. Mai departe apoi chiar se măreşte neliniştea lui, zicând: „Ca nu cumva, de vor veni împreună cu mine Machedonenii şi vor afla pre voi negătiţi, să ne ruşinăm noi – ca să nu zicem voi – întru starea aceasta a laudei". Ruşinea este mai

mare când pui ca privitori pe mulți dintre cei ce au auzit de-acum de acest fapt. Şi nu a zis că «voi aduce Machedoneni cu mine», ca să nu pară că aceasta el o face într-adins, ci „ca nu cumva de vor veni împreună cu mine", adică s-ar putea întâmpla una ca aceasta. Astfel deci el a făcut cuvântul său nebănuit prin aceste vorbe, pe când dacă ar fi grăit altminteri, i-ar fi făcut mai iubitori de ceartă. Şi priveşte încă cum el i-a ațâțat nu numai de la cele duhovniceşti, ci şi de la cele trupeşti. «Dacă poate nu vă mişcă atât de mult persoana mea, zice, ci vă îmbărbătați ca față de unul ce vă cunoaşte, totuşi gândiți-vă la Machedoneni, „ca nu cumva să vină împreună cu mine, şi să afle pre voi" – şi nu zice «nevoind», ci „nepregătiți", adică nerăspunzând suma ce trebuie a plăti. Că dacă este ruşine a nu răspunde îndată, apoi a nu răspunde defel, sau mai puțin decât trebuie, poți pricepe câtă ruşine poate fi. Apoi arată cu multă linişte şi ceea ce s-ar putea întâmpla din această pricină, zicând cam înțepător: „ca nu cumva să ne ruşinăm noi, ca să nu zicem voi"; după care iarăşi o îndreaptă, zicând: „întru starea aceasta a laudei", făcându-i prin aceasta nu mai leneşi, ci arătând că dacă în altele au avut izbânzi, apoi trebuie ca şi de astă dată să aibă multă îndrăzneală.

„Drept aceea, de nevoie a fi am socotit a îndemna[1] pre frați ca să vie mai nainte la voi şi să gătească cea mai nainte făgăduită a voastră binecuvântare, iară nu ca o lăcomie" (2 Cor. 9, 5). Iarăşi a repetat gândul sub un alt chip; şi ca să nu se creadă că le spune acestea cum s-ar întâmpla, apoi şi pricina călătoriei fraților o arată a fi tot aceeaşi, adică să nu fie dânşii ruşinați. Ai văzut că cuvintele lui de mai sus: „de prisos este a scrie vouă" sunt un început de sfătuire? Ai văzut câte a spus el pentru această slujbă? Pe lângă acestea, apoi se mai poate spune şi aceea, că spre a nu părea că se dezice spunând „de prisos este", apoi a trecut cu vorba la graba, la bunăvoirea şi la dărnicia lor, ca astfel prin acestea să-i pregătească pe dânşii. Că aceste trei lucruri le cere el. De altminteri, acestea le-a pus în mişcare şi la început, căci când zice că „Că întru multă ispită de necaz, prisosința bucuriei lor şi sărăcia lor cea adâncă a sporit spre bogăția dărniciei lor", nimic alta nu spune decât că au dat şi mult, şi cu bucurie, şi în grabă, şi că nu numai că nu s-au întristat dând, ci şi când au fost în ispite – ceea ce este mai greu decât a da – nu s-au îngreuiat a face aceasta. Şi cuvintele „s-au dat pre sine nouă" arată şi bunăvoirea de a da, în acelaşi timp şi marea lor credință. Deci şi aici tot aceea face. Fiindcă dărnicia şi bunăvoirea sunt potrivnice, şi fiindcă cel ce dă mult, de multe ori se întristează, iară cel ce nu voieşte a se întrista dă mai puțin, priveşte cum se îngrijeşte pen-

---

[1] În ediția Sf. Ioan Hrisostom stihul acesta sună astfel: *„Deci am socotit de nevoie de a trimite pre frați mai nainte, ca să gătească cea mai nainte a voastră binecuvântare..."* astfel că expresia *„a îndemna pre frați"* din *Textus receptus* lipseşte.

tru fiecare dintre aceştia, şi încă cu înţelepciunea cuvenită lui. El nu a zis că a da puţin şi cu bunăvoire este mai bine decât a da mult şi cu silă – fiindcă dânsul voia a da şi mult, şi cu bunăvoire, însă cum? „Să gătească cea mai nainte făgăduită a voastră binecuvântare, ca să fie aceea gata aşa, ca o binecuvântare, iară nu ca o lăcomie". Mai întâi el începe de la ceea ce este mai plăcut şi mai uşor, de la a nu da de silă, căci „este binecuvântare", zice. Şi priveşte cum arată rodul bunăvoinţei înverzind îndată, iară pe cei ce dau, ca încărcaţi de binecuvântare. Şi cu numirea aceasta i-a deşteptat, fiindcă nimeni nu dă binecuvântare cu întristare sau scârbă. Şi nici numai cu atâta s-a mulţămit, ci a adăogat: „iară nu ca o lăcomie". «Să nu va închipuiţi, zice, că primim aceasta ca împinşi de lăcomie, ci ne facem vouă pricină de binecuvântare. Că lăcomia este a celor ce dau fără de voie; aşa că cel ce dă milostenie fără voie, lăcomie dă».

Apoi de la aceasta iarăşi trece la cealaltă, de a da cu dărnicie. „Iară aceasta zic" – adică împreună cu cele de până acum, şi aceea am a spune: „că cel ce seamănă cu scumpete, cu scumpete va şi secera; iară cel ce seamănă întru binecuvântări, întru binecuvântări va şi secera" (2 Cor. 9, 6). Şi nu a spus «cel ce seamănă cu micime, sau cel ce dă cu zgârcenie», ci a întrebuinţat un grai mai plăcut la auz „cu scumpete", zice. Dar apoi şi lucrul l-a numit sămânţă, ca astfel de îndată să te gândeşti la răsplată, şi cugetând la seceriş să afli că vei lua mai mult decât vei da. Pentru aceea nu a spus «cel ce dă», ci „cel ce seamănă", şi nici nu a spus «de veţi semăna voi», ci vorba lui este de obşte. Nici nu a spus «cel ce seamănă întru belşug, sau din belşug», ci „întru binecuvântări", ceea ce este cu mult mai mare şi mai însemnat. Şi după aceea iarăşi se întoarce la cea dintâi, zicând:

„Fieştecare precum se îndură cu inima" (2 Cor. 9, 7). Face aceasta cineva cu a sa voie şi putere, iară nu fiind silit. Iată de ce şi asupra acestui lucru el stăruieşte, căci zicând: „precum se îndură de bunăvoie", a adăogat îndată: „nu din mâhnire, sau de silă", şi nici numai cu acestea s-a mulţămit, ci aduce mărturie şi din Sfânta Scriptură, zicând: „că pe dătătorul de bunăvoie iubeşte Dumnezeu". Ai văzut cum aceasta el o pune necontenit? „Nu ca şi cum aş porunci vouă zic" şi „sfat întru aceasta vă dau" şi „ca o binecuvântare, iară nu ca o lăcomie", şi iarăşi: „nu din mâhnire, sau de silă, că pe dătătorul de bunăvoie iubeşte Dumnezeu". Aici mi se pare că se vorbeşte de dărnicie sau de mărinimie, el însă a întrebuinţat acest grai în înţelesul de a da cu bunăvoire. Fiindcă pilda Machedonenilor şi toate celelalte erau de ajuns spre a duce la un bun sfârşit această pricină, apoi nu grăieşte multe despre dânsa, ci despre aceea că nu trebuie a da fără de voie. Că dacă a da de voie este fapt al virtuţii, apoi tot ce vine din silă pierde toată răsplata.

Şi nu numai că sfătuieşte, ci se şi roagă, ceea ce face pururea, zicând: „Şi puternic este Dumnezeu să prisosească tot harul întru voi" (2 Cor. 9, 8). Prin

această rugăciune el răstoarnă tot gândul ascuns în inima cuiva, care poate pe mulți împiedică a da şi astăzi. Căci mulți se tem a da milostenie, zicând «nu cumva să ajung sărac, nu cumva să am şi eu trebuință de alții». Această frică deci răsturnându-o, adaogă rugăciunea, zicând: „tot harul să prisosească întru voi". Nu a zis simplu «să vă umpleți», ci să prisosească întru voi. Şi ce va să zică: „să prisosească întru voi"? «Să vă umple pe voi într-atâta, zice, încât să puteți a prisosi în dărnicia aceasta».

„Ca întru toate pururea toată îndestularea având, să prisosiți spre tot lucrul bun". Priveşte şi în rugăciunea lui marea sa filosofie. El nu se roagă pentru bogăție nici pentru prisosința averilor, ci „întru toate pururea toată îndestularea având". Şi nu numai aceasta trebuie a admira la dânsul, că prisosința aceasta nu a mărit-o câtuşi de puțin, şi că nici nu-i sileşte a da din lipsa lor, făcând pogorământ în slăbiciunea lor, ci cere pentru dânşii toată îndestularea, şi arătă în acelaşi timp că nu trebuie a abuza de darurile lui Dumnezeu.

„Să prisosiți spre tot lucrul bun". «Pentru aceea, zice, cer de la Dumnezeu asemenea lucru, ca să dați şi altora». Şi nu a zis simplu «să dați», ci „să prisosiți". Căci dacă în lucrurile trupeşti el le cere îndestulare, în cele duhovniceşti le cere şi prisosință, nu numai în milostenie, ci şi în toate celelalte, sau după cum zice: „spre tot lucrul bun". Apoi le aduce ca sfătuitor pe însuşi Prorocul, căutând sau cerând mărturia dată de dânsul pentru dărnicia lor. „Precum este scris: împărțit-a, dat-a săracilor, dreptatea lui rămâne în veac" (2 Cor. 9, 9). Aceasta va să zică: „să prisosiți", fiindcă a împărți nimic alta nu arată, fără numai a da cu îmbelşugare. Că dacă averile nu rămân, totuşi cele din ele rămân. Şi lucrul cel de mirat este că dacă sunt păzite, se pierd, iară dacă sunt împrăştiate sau împărțite, rămân pentru totdeauna. Sub numele de dreptate de aici Prorocul numeşte iubirea de oameni, fiindcă dânsa face drepți pe cei ce împrăştie averile cu îmbelşugare la cei lipsiți, arzând ca şi un foc păcatele celui ce face aşa.

[1]Deci, iubiților, să nu cercetăm cu amănunțime când facem milostenii, ci să semănăm cu mâinile pline. Nu vezi câte dau unii mimilor din teatru şi muierilor curve? Măcar pe jumătate din ceea ce dau aceia jucătorilor din teatru dă şi tu lui Hristos; cât dau aceia din mândrie celor de pe scenă, dă şi tu pe atâta celor flămânzi. Aceia îmbracă trupul celor cu care curvesc în aur scump, iară tu nu îmbraci trupul lui Hristos nici cu o haină proastă, deşi îl vezi gol. Deci de ce iertare poate fi vrednic faptul acesta, şi de câtă osândă nu te faci vinovat, că pe când acela dă atâtea lucruri unei femei care-l necinsteşte şi-l pierde, tu nu dai nici cel mai mic lucru celui ce te-a mântuit şi te-a făcut strălucit! Când

---

[1] *Partea morală.* Noi nu trebuie a cerne sau a cerceta cu amănunțime ceea ce dăm ca milostenie *(Veron).*

cheltuieşti pentru pântece, beţii şi desfrânări, nicidecum nu-ţi aduci aminte de sărăcie; iară când este nevoie de a veni în ajutorul sărăciei, te faci mai sărac decât toţi săracii. Când tu, hrănind la masa ta părăsiţi şi linguşitori, cheltuieşti ca din izvoare fără sfârşit, te bucuri, iar dacă cumva s-ar întâmpla să vezi vreun sărac, apoi te apucă deodată frica de sărăcie.

Pentru aceea tocmai ne vom osândi atunci şi de noi înşine, şi de alţii, şi de cei cu fapte bune, şi de cei cu fapte rele. Că va zice atunci către tine: «De ce tu nu ai fost tot atât de mărinimos şi în cele cuvenite? Acesta dând unei curve, nu s-a gândit la nimic din cele la care te-ai gândit tu; iară tu, dacă trebuia a da Stăpânului tău, care a spus să nu ne îngrijim, tremurai de groază şi de frică!» Şi de ce iertare vei putea fi vrednic? Că dacă şi un om nu trece cu vederea, primind vreo binefacere, ci va înapoia darul primit, apoi cu atât mai mult Hristos. Căci cel ce a dat şi fără să primească ceva, apoi cum nu ar da după ce a primit? «Dar, zici tu, când unii cheltuiesc mult şi la urmă au nevoie de alţii?» Vorbeşti, firește, despre cei ce au cheltuit totul, iară tu nu ai dat nici un obol. Făgăduieşte a împrăştia totul, şi atunci întreabă şi despre acestea. Până când însă tu eşti zgârcit şi prea puţin dai din cele ce ai, pentru ce îmi pui înainte întâmpinări de acest fel? Noi doară nu te ducem la cea mai de pe urmă sărăcie şi la lipsă deplină de avere, ci îţi cerem ca pe cele prisoselnice să le tai şi să te mulţămeşti numai cu cele de neapărată trebuinţă. Mulţămirea cu cele de trebuinţă, sau mai bine zis cu puţin, este rânduită de trebuinţa neapărată a acelor lucruri fără de care nu este cu putinţă a trăi cineva. Nimeni nu te împiedică de la acestea şi nici nu-ţi opreşte hrana zilnică. Hrană, dar nu dezmierdare, zic; învelitoare pe trup, iară nu podoabe. Sau mai bine zis, dacă cineva ar cerceta bine, apoi aceasta mai ales ar fi dezmierdare, căci gândeşte-te bine: De cine am spune noi că se dezmiardă mai mult, oare de cel ce se hrăneşte cu verdeţuri, care este sănătos şi nimic rău nu suferă, sau de cel ce are masă sibaritică[1] şi este încărcat de mii de boale? Este vădit că de acest din urmă.

Prin urmare, nimic mai mult decât aceasta să nu căutăm, dacă voim a ne desfăta cu adevărat şi a vieţui în acelaşi timp cu sănătate. Şi în aceasta mărginim noi mulţămirea cu cele de trebuinţă sau mulţămirea cu puţin. Cel ce poate a se mulţămi cu stridii şi a fi sănătos, nimic mai mult să nu caute; iară cel mai slab şi mai neputincios, şi care are trebuinţă pe deasupra de îndulcirea lui cu verdeţuri, să nu fie împiedicat. Iară dacă cineva ar fi mai neputincios şi decât acesta şi ar avea trebuinţă poate de un ajutor cumpătat din cărnuri, nici de la acestea nu-l împiedicăm. Căci nu pentru a ucide sau a vătăma pe oameni sfătuim noi prin

---

[1] *Sybaris* era un oraş al Italiei, la Golful Tarantin, ai cărui locuitori, din pricina marii rodnicii a pământului, ajunseseră într-atâta moliciune şi dezmierdare, încât au rămas de pomină. (A se vedea *Lexiconul Greco-Român* de Ioanid).

acestea, ci ca pre cele prisoselnice să le tăiem. Iară prisoselnic este tot ceea ce este mai mult decât trebuința. Căci când noi şi fără acestea am putea trăi cu sănătate şi plăcut, tot ceea ce este adaos este cu desăvârşire prisoselnic.

Acestea le spunem noi şi de haine, şi de masă, şi de casă, şi de toate celelalte, şi pretutindeni căutăm trebuința numai, căci prisosul este şi nefolositor. Când vei învăța bine cumpătarea sau mulțămirea cu puțin, atunci vei ajunge a fi râvnitor acelei văduve[1] şi te vei ridica şi la mai mari decât dânsa. Întrucât însă te îngrijeşti de îndestulare, nu vei ajunge defel la filosofia acelei femei. Aceea a ajuns şi mai presus de îndestularea cu cele de neapărată trebuință, fiindcă chiar cele ce urmau a-i sluji de hrană le-a pus pe toate înaintea Prorocului. Poate că te găseşti în lipsă de cele trebuitoare; şi nu te ruşinezi fiind biruit de o femeie, pe care nu numai că nu o râvneşti, ci încă eşti foarte departe de dânsa? Aceea nu a spus ceea ce spunem noi: «Dar dacă voi cheltui totul şi mă voi vedea silită a avea trebuință de altul?» – ci cu toată mulțămirea şi-a dat tot ce avea. Şi ce ar putea zice cineva de acea femeie de pe timpul Prorocului Ilie? Căci dânsa nu era primejduită numai cu sărăcia, ci şi cu moartea, şi nu numai ea, ci şi copiii ei; căci de la nimeni nu aştepta ca să primească ceva, ci ca să moară îndată. «Dar, zici tu, a văzut pe Prorocul, şi de aceea s-a făcut darnică». Şi voi nu vedeți mii de sfinți? Şi ce zic eu sfinți? Vedeți cerând chiar pe stăpânul Prorocilor, şi nici aşa nu sunteți iubitori de oameni, ci având averi care trec din una în alta şi se înmulțesc, nu dați nici măcar din prisosul lor. Ce spui? Proroc era acela, şi a înduplecat pe văduvă ca să fie atât de mărinimoasă? Apoi tocmai aceasta este minunat, că dânsa s-a înduplecat de a-l crede pe dânsul mare şi lucrător de minuni.

Căci cum de nu a zis ea – după cum chiar era firesc să cugete, ca o femeie varvară şi de alt neam – că «dacă ai fi Proroc, nu ai avea trebuință de mine; şi dacă ai fi prietenul lui Dumnezeu, nu te-ar fi trecut el cu vederea. Fie, Iudeii, pentru păcatele lor, poartă cu dânşii această pedeapsă; dar acesta cum şi din ce pricină suferă?» Nimic din acestea ea nu a cugetat, ci i-a deschis lui casa sa, iară mai nainte de casă cugetul şi inima, şi a pus la mijloc toate cele ce avea, şi lăsând la o parte firea, a disprețuit pe copiii săi şi a cinstit pe străin înaintea tuturor. Gândeşte-te deci câtă osândă vom avea noi dacă dăm mai puțin decât o femeie văduvă, săracă, de altă seminție, varvară, mamă de copii, şi nimic ştiind din cele ce ştim noi, şi totuşi ne arătăm mai slabi şi mai prejos de dânsa. Că dacă avem unii dintre noi trupul puternic, nu pentru aceasta avem bărbăție. Numai acela are această virtute, chiar de ar sta culcat pe pat, care are puterea din lăuntrul său; iară dacă nu a are aceasta, apoi chiar un munte de ar mișca din loc cu puterea trupului său, cu nimic nu s-ar arăta mai puternic decât o co-

[1] A se vedea Cap. 17 din Cartea a 3-a Împăraților.

pilă tânără sau decât o babă gârbovită. Că în vreme ce acela se luptă cu relele netrupeşti, acesta nu îndrăzneşte nici a se uita la ele. Şi ca să afli că aceasta este însuşirea bărbăţiei, o poţi cunoaşte din însuşi pilda ce ne stă de faţă.

Într-adevăr, iubiţilor, ce ar putea fi mai bărbătesc decât această femeie, care şi faţă cu firea ei, faţă de groaza foametei, ba chiar faţă şi de ameninţarea morţii a stat cu bărbăţie şi s-a arătat mai puternică decât toate ispitele? Ascultă cum însuşi Hristos a lăudat-o, zicând: „Multe văduve au fost în zilele lui Ilie, şi către nici una nu a fost trimis Prorocul, fără numai către aceasta" (Lc. 4, 25-26). Să spun încă ceva mare şi minunat? Această femeie văduvă a arătat în primirea străinilor ceva mai mult decât părintele nostru Avraam. Că dânsa nu a alergat la cireada vitelor, ca acela, ci din pumnul acela de făină a întrecut pe toţi cei vestiţi prin ospeţie. Acela o întrecea prin aceea că singur pe sine s-a rânduit la slujba străinilor, iară aceasta a covârşit prin aceea că nu a cruţat nici chiar pe copiii ei pentru străin şi nici nu nădăjduia în cele viitoare. Noi însă, având înaintea noastră şi Împărăţia Cerurilor, şi gheena ameninţându-ne, şi ceea ce este mai mare decât toate, că Dumnezeu a făcut atâtea pentru noi, bucurându-se şi veselindu-se cu cele ce a făcut, şi totuşi am căzut cu totul.

Nu aşa, rogu-vă; ci să împrăştiem, să dăm săracilor precum trebuie a da. Căci multul sau puţinul nu cu măsura celor date îl hotărăşte Dumnezeu, ci cu puterea averii celui ce dă. De multe ori tu, care ai poate sute de statiri de aur, ai dat mai puţin decât cel ce a dat numai un singur obol, fiindcă ai dat din prisosinţă. Dar fă chiar şi aşa, şi iute vei ajunge a da şi mai cu îmbelşugare. Împrăştie banii, ca să aduni dreptatea. Căci dreptatea nu voieşte a fi împreună cu banii, ci printr-înşii, şi nu cu dânşii ne va sta de faţă. Că nu este cu putinţă a locui împreună pofta de bani şi dreptatea, fiindcă îşi au despărţite corturile lor. Deci nu te mai trudi a aduna la un loc cele ce nu se pot amesteca, ci alungă de la tine tiranica iubire de argint dacă voieşti a lua dreptatea împărătească. căci aceasta este împărăteasa cea adevărată, care face slobozi pe cei robi; iară aceea face cu totul dimpotrivă.

Deci iubiţilor, cu toată graba să fugim de aceea şi să îmbrăţişăm pe aceasta, ca astfel să ne învrednicim şi slobozeniei de aici, în acelaşi timp şi împărăţiei cerurilor, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XX

„Iară cel ce dă sămânță semănătorului să vă dea şi pâine spre mâncare, şi să înmulțească sămânța voastră, şi să crească roadele dreptății voastre." (2 Cor. 9, 10)

Mai cu seamă din aceasta ar putea cineva admira înțelepciunea lui Pavel, că îndemnându-i de la cele duhovniceşti, şi de la cele trupeşti, şi în răsplată acelaşi lucru îl face, punând amândouă plățile. Cuvintele: „Împărțit-au, dat-au săracilor, dreptatea lui rămâne în veac" este cu privire la răsplată duhovnicească, iară zicerea: „să înmulțească sămânța voastră" este pentru răsplata trupească. Şi totuşi, el nu rămâne aici, ci iarăşi se întoarce la cele duhovniceşti, punând necontenit acestea laolaltă, căci şi zicerea „să crească roadele dreptății voastre" este duhovnicească. Acestea le face, şi îşi felureşte cuvântul, smulgând din rădăcină cugetarea cea fricoasă şi prostească a acelora, şi din toate părțile le slăbeşte frica de sărăcie, până şi chiar prin pilda acesta de acum.

Că dacă Dumnezeu dă şi celor ce seamănă în pământ, sau dacă dă cu îmbelşugare şi celor ce hrănesc trupul, apoi cu atât mai mult celor ce plugăresc cerul, celor ce se grijesc de suflet; fiindcă el voieşte ca mai ales aceştia să se bucure de pronia sa. Aceasta însă nu o pune apostolul în chip silogistic, adică nu o lasă la judecata lor, şi nici aşa precum am zis, ci în partea rugăciunii, făcând învederat şi silogismul, şi ducându-i în acelaşi timp şi pe dânşii la o mai mare nădejde, nu numai de la faptele petrecute, ci şi de la rugăciunea lui. „Să înmulțească sămânța voastră, zice, şi să crească roadele dreptății voastre". Şi aici iarăşi pe tăcute dă a se înțelege îmbelşugarea, căci „a înmulți şi a creşte" aceasta învederează. Dar nici nu-i lasă defel a se griji mai mult decât de cele de neapărată trebuință, vorbind de pâine spre mâncare. Căci şi aceasta trebuie a admira la apostol, ceea ce de altminteri şi în stihurile dinainte a fost urzit, că în cele trebuitoare el nu lasă a se cere nimic mai mult decât cele de neapărată trebuință, pe când în cele duhovniceşti sfătuieşte a avea cineva multă bogăție.

Pentru care şi mai sus zicea: „Ca întru toate pururea toată îndestularea având, să prisosiți spre tot lucrul bun", iară aici spune: „Iară cel ce dă sămânța

semănătorului să vă dea şi pâine spre mâncare şi să înmulţească sămânţa voastră", adică sămânţa cea duhovnicească. Că el nu cere cum s-ar întâmpla milostenie, ci acea milostenie care este unită cu dărnicia, cu prisosinţa. Pentru aceea o şi numeşte sămânţă necontenit, fiindcă după cum grâul pus în pământ arată ţarinile înfrunzite şi înverzite, tot aşa şi milostenia face multe snopuri de dreptate şi aduce roadele nespus de îmbelşugate. Dorindu-le deci atâta belşug, mai departe arată unde anume trebuie a cheltui aceasta, zicând:

„Ca întru toate să vă îmbogăţiţi spre toată dărnicia, care lucrează prin voi mulţămită lui Dumnezeu" (2 Cor. 9, 11), adică: «să nu cheltuiţi bogăţia în cele ce nu trebuiesc, ci în acelea care aduc lui Dumnezeu multă mulţămire, fiindcă el ne-a făcut moştenitori a mari daruri, şi oprind pentru dânsul pe cele mici, nouă ne-a dat pe cele mai mari». Căci el este stăpânul hranei trupeşti, pe când hrana cea duhovnicească ne-a încredinţat-o nouă, şi deci noi singuri suntem stăpâni a arăta ţarinile inimii noastre înverzite şi înfrunzite. Aceste ţarini nu au nevoie de ploi sau de anotimpuri, ci numai de o bună voire, şi atunci vom ajunge până la ceruri. Sub numirea de «dărnicie» (ἁπλότητα) el înţelege aici mărinimia sau îmbelşugarea în facerea milosteniei.

„Care lucrează prin noi mulţămită lui Dumnezeu". Fapta aceasta nu este numai milostenie, ci şi pricină de mare mulţămire; sau mai bine zis, nu numai de mulţămire, ci şi de alte multe. Toate acestea le pune în trecerea timpului, ca astfel arătând cât de multe sunt cele ce trebuiesc a se face, prin aceasta să-i îndemne a fi mai cu bunăvoire.

Şi care sunt acele multe? Ascultă-l pe dânsul, care zice: „Că de vreme ce dregătoria slujbei acesteia nu numai împlineşte lipsurile sfinţilor, ci şi prisoseşte prin multe mulţămite lui Dumnezeu, prin adeverirea slujbei acesteia slăvind ei pre Dumnezeu pentru ascultarea mărturisirii voastre la evanghelia lui Hristos, şi pentru dărnicia împărtăşirii către dânşii şi către toţi, şi cu rugăciunea lor pentru voi, cari doresc pre voi, pentru cel covârşitor har al lui Dumnezeu preste voi" (2 Cor. 9, 12-14). Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Mai întâi, zice, voi nu numai că împliniţi lipsurile sfinţilor, ci încă şi prisosiţi, adică le daţi chiar şi mai mult decât au trebuinţă. După aceea apoi printr-înşii înălţaţi laudă lui Dumnezeu; căci dânşii slăvesc pe Dumnezeu pentru ascultarea mărturisirii voastre». Pentru ca să nu arate că dânşii numai de aceea mulţămesc, fiindcă au primit, apoi priveşte cum îi înalţă şi numai cât nu le spune: «Ceea ce am fost spus Filipenilor, că „nu că doară caut darea" (Flp. 4, 17), aceea şi vouă vă mărturisesc. Se bucură, desigur, că lipsurile lor le împliniţi şi sărăcia lor o îndulciţi; însă cu mult mai vârtos se bucură că sunteţi supuşi astfel evangheliei, al cărei semn acesta este: a da astfel cu îmbelşugare, căci aceasta o porunceşte evanghelia.» „Şi pentru dărnicia împărtăşirii către dânşii şi către toţi". «Şi pentru aceasta slăvesc ei pe Dumnezeu, zice, că sunteţi aşa de mărinimoşi nu numai către dânşii, ci şi către toţi». Dar şi aceasta

este o laudă făcută acelora, căci ei mulțămesc şi pentru cele date altora. «Nu numai de ale lor se îngrijesc, zice, ci şi de ale altora, deşi sunt în cea mai de pe urmă sărăcie – ceea ce este un semn de marea lor virtute». Nimic nu este atât de pizmuitor precum ceata săracilor. «Dar aceia, zice, sunt curați de patima aceasta, şi sunt atât de departe de a se întrista pentru cele ce dați altora, încât se şi bucură nu mai puțin decât cei ce primesc milostenia».

„Şi cu rugăciunea lor pentru voi". «Pentru cele date lor mulțămesc, zice, lui Dumnezeu; iară pentru dragostea şi pentru întâlnirea voastră îl roagă pe dânsul a se învrednici să vă vadă. Că doresc aceasta nu pentru banii trimişi, ci ca să fie privitori ai harului dat vouă». Ai văzut înțelepciunea lui Pavel? Ai văzut cum, înălțându-i pe dânşii, totul a pus în seama lui Dumnezeu, numind faptul acesta har? Fiindcă a grăit lucruri mari de dânşii, numindu-i slujitori şi ridicându-i la înălțime – ca şi cum, dacă dânşii slujeau, el era slujit – şi-i numeşte pe dânşii adeveriți, sau încercați, la urmă arată că pricina tuturor acestora este Dumnezeu, pentru care şi el împreună cu dânşii îi înalță mulțămire, zicând: „Iară mulțămită lui Dumnezeu pentru darul lui cel nepovestit" (2 Cor. 9, 15). Sub numirea de dar de aici el înțelege încă şi toate bunătățile ce prin milostenie le capătă atât cei ce dau, cât şi cei ce iau; sau că poate vorbeşte de bunătățile negrăite, pe care prin venirea lui pe pământ le-a hărăzit cu toată dragostea întregii lumi, ceea ce mai cu seamă s-ar şi putea prepune.

Deci pentru ca să-i liniştească, şi totodată să-i facă şi mai mărinimoşi, le aduce aminte de cele ce au luat şi dânşii de la Dumnezeu, fiindcă aceasta este îmboldirea cea mai puternică pentru toată virtutea. Pentru aceea şi cuvântul l-a sfârşit aici. Deci dacă darul este nepovestit, apoi ce ar putea fi asemenea cu nebunia celor care cern cu toată amănunțimea milostenia ce o fac din averea lui? Şi nu numai darul său este nepovestit, ci şi pacea lui – prin care a împăcat pe cele de sus cu cele de jos – covârşeşte toată mintea.

[1]Să ne silim deci, iubiților, ca după ce ne-am învrednicit de atâta har de la Dumnezeu, să arătăm o viață vrednică de laudă şi să ne îngrijim a face multe milostenii. Şi vom putea face aşa dacă vom fugi de necumpătare, dacă vom fugi de beție şi de îmbuibarea pântecelui. Că şi mâncărurile ca şi băuturile le-a dat Dumnezeu nu pentru îmbuibare, nu pentru neînfrânare, ci pentru hrana noastră. Nu vinul prin sine face beția, fiindcă dacă ar fi aşa, apoi toți ar trebui să se îmbete. «Dară, zici tu, nu ar fi trebuit să vatăme nici chiar mult». Vorbele acestea sunt ale celor beți. Apoi dacă vinul mult vatămă, şi totuşi nici aşa nu te depărtezi de lăcomie, dacă aceasta este urâcios şi vătămător, şi totuşi nici aşa nu conteneşti cu această poftă urâtă – dar încă dacă s-ar putea ca şi mult să bei, în acelaşi timp şi cu nimic să nu fii vătămat, unde ai ajunge oare cu lăco-

[1] *Partea morală.* Despre milostenie *(Veron).*

mia? Oare nu ai pofti ca şi râurile să se prefacă în vin? Oare nu ai strica şi nimici totul? Dacă este măsură în hrană, şi dacă, trecând peste această măsură, ne vătămăm, şi totuşi nici aşa nu poţi suferi frâul, ci rupându-l iei din toate, ca astfel să slujeşti îmbuibării pântecelui (gastrimarghiei); apoi ce ai fi făcut tu dacă s-ar fi ridicat măsura aceasta a firii? Oare nu ţi-ai fi cheltuit toată vremea în mâncare şi băutură? Trebuia deci ca pofta aceasta necuviincioasă să ţi-o facă puternică şi să nu împiedice vătămarea cea venită din necumpătare? Dar apoi câte vătămări nu s-ar fi născut de aici? Dar vai celor tâmpiţi, cari se tăvălesc în noroi prin beţii şi prin celelalte desfrânări şi cari, dacă se deşteaptă puţin, apoi nimic alta nu fac, fără numai grăiesc de acestea! Pentru ce vă petreceţi timpul în astfel de întrebări? Trebuie a judeca noi înşine greşalele noastre. În locul celor ce vorbeşti, cum că «De ce a pus hotare?», sau «Pentru ce nu sunt toate în nerânduială?», tu spune: «De ce oare nu încetăm a ne îmbăta? Pentru ce nu ne săturăm odată? Pentru ce oare suntem mai proşti decât necuvântătoarele?» De acestea trebuie a vorbi între voi, a asculta de glasul apostolic, şi a afla câte bunătăţi vi se mărturisesc prin milostenie, şi a răpi comoara aceasta.

Fiindcă milostenia face pe oameni încercaţi sau adeveriţi, după cum a zis apostolul; îi face a disprețul banii, pregătindu-i a slăvi pe Dumnezeu şi a încălzi dragostea dintre dânşii, şi-i face mărinimoşi; îi pune preoţi sfinţi ai lui Dumnezeu şi-i îmbracă cu preoţia care poartă în sine o mare plată. Cel milostiv nu se îmbracă cu haină lungă până jos, nici are pe ea clopoţei, şi nici nu-şi pune pe cap cunună, ci îmbracă haina filosofiei, care este mai sfântă decât veşmântul sfinţit al preotului; se unge cu untdelemn nu de acel făcut din materie văzută, ci lucrat de Duhul, iară cununa o are de la milosteniile şi de la îndurările sale. „Pe cel ce te încununează, zice, cu milă şi cu îndurări" (Ps. 102, 4). În locul tablei care purta pe dânsa numele lui Dumnezeu, el însuşi se face deopotrivă cu Dumnezeu. Şi cum aceasta? „Fiţi deopotrivă[1] cu Tatăl vostru Cel din ceruri" (Mt. 5, 45), zice.

Voieşti poate a vedea şi jertfelnicul lui? Ei bine, acel jertfelnic nu l-a ridicat Veseleil, şi nici altul ca dânsul, ci însuşi Dumnezeu; şi nu din pietre, ci din materii cu mult mai strălucite decât cerul, din suflete cuvântătoare. Dar preotul intră în sfânta sfintelor; deci şi ţie îţi este slobod a intra în cele mai înfricoşate, ca să jertfeşti această jertfă; a intra, zic, acolo unde nimeni nu este de faţă, ci numai Tatăl tău, cel ce vede în ascuns, şi unde nimeni altul nu vede. «Şi cum se poate, zici tu, ca să nu fiu văzut, când eu stau la jertfelnic în privelişte?»

Apoi tocmai aici stă minunea; că atunci uşile din mijloc şi vălul sau perdeaua cea de dinainte împiedicau vederea şi făceau gol împrejurul lor; în vreme ce acum îţi este cu putinţă de a jertfi în privelişte, ca în sfânta sfintelor, şi a face încă acea jertfă cu mult mai înfricoşată. Când tu nu faci aceasta de ochii lumii,

---

[1] În ediţia noastră obişnuită, acest vers sună astfel: *„Ca să fiţi fiii Tatălui vostru Cel din Ceruri"...*

chiar de ar vedea întreaga lume, totuşi nimeni nu a văzut, fiindcă ai făcut aşa cum se cuvenea; căci nu a zis simplu: „Nu faceți milostenia înaintea oamenilor" (Mt. 6, 1), ci a adăogat îndată: „spre a fi văzuți de dânşii". Acest jertfelnic este făcut din înseşi mădulările lui Hristos şi trupul Stăpânului se face jertfelnic ție.

Deci înfricoşează-te de el; tu jertfeşti cele sfinte în trupul Stăpânului. Acest jertfelnic este mai înfricoşat chiar şi decât jertfelnicul de acum, iară nu numai decât cel din Legea Veche. Dar nu vă speriați. Jertfelnicul acesta numai pentru jertfa pusă pe dânsul este minunat, în vreme ce jertfelnicul celui milostiv este minunat nu numai pentru aceasta, ci şi pentru că este făcut din aceeaşi jertfă care-l face atât de minunat. Jertfelnicul acesta, după firea sa, este de piatră, însă se face sfânt fiindcă primeşte trupul lui Hristos, dar acela este sfânt pentru că este însuşi trupul lui Hristos. Astfel că jertfelnicul pe care tu, mireanul, l-ai înfățişat, este mai înfricoşat decât acela. Nu cumva oare ți se arată Aaron, sau cununa, sau clopoțeii, sau sfânta sfintelor? Şi pentru ce ar mai trebui a face asemuire cu acel jertfelnic când, chiar asemuit cu jertfelnicul Noului Legământ, s-a arătat atât de strălucit?

Tu cinsteşti jertfelnicul acesta fiindcă primeşte trupul lui Hristos – în vreme ce pe cel ce este însuşi trupul lui Hristos îl batjocoreşti şi-l treci cu vederea cu desăvârşire. Acest jertfelnic l-ai putea vedea pretutindeni, şi pe drumuri lăturalnice, şi prin târguri, ba ai putea vedea jertfindu-se pe el în fiecare minut – căci şi aici se săvârşeşte jertfă. Şi după cum preotul cheamă în jertfa sa pe Duhul Sfânt, tot aşa şi tu chemi pe acel Duh, însă nu cu glas, ci prin fapte. Nimic nu poate aprinde atât de mult focul Duhului ca acest untdelemn vărsat cu îmbelşugare.

Şi de voieşti a vedea şi ce se petrece cu cele aduse ca jertfă, apoi şi aceea îți voi arăta-o. Care este fumul, care este mirosul acestui jertfelnic? Slava şi mulțămirea. Şi până unde se duc acestea? Oare până la cer? Nicidecum, ci trec dincolo de cer, şi de cerul cerurilor, şi stau chiar în fața scaunului împărătesc. „Că rugăciunile tale, zice, şi milosteniile tale, s-au ridicat înaintea lui Dumnezeu" (Fap. 10, 4). Mirosul jertfei celei simțite nici măcar nu se ridică la vreo înălțime mare a văzduhului, în vreme ce această jertfă – vreau să zic milostenia – deschide până şi porțile cerului. Tu desigur că taci, însă fapta ta strigă şi se face jertfă a laudei, nu junghiindu-se viţea sau arzându-se pielea ei, ci suflet duhovnicesc care aduce prinos cele ale sale. O astfel de jertfă este mai bineprimită decât toată altă iubire de oameni. Când tu vezi vreun sărac credincios, închipuieşte-ți că ai văzut un jertfelnic. Când vei vedea vreun sărac de felul acesta, nu numai să nu-l batjocoreşti, ci încă să te şi sfieşti de dânsul, iară dacă vei vedea pe altul batjocorindu-l, tu împiedică-l, apără-l. Că numai aşa vei putea şi tu să ai milostiv pe Dumnezeu şi te vei învrednici de bunătățile făgăduite. Cărora fie ca toți să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXI

„Şi însumi eu, Pavel, vă rog, prin blândeţele şi liniştea lui Hristos, care de faţă sunt smerit între voi, iară departe fiind, îndrăznesc spre voi. Şi vă rog, ca şi de faţă fiind, să nu îndrăznesc cu îndrăznirea cu carea socotesc să cutez împotriva unora cari socotesc pre noi că umblăm dupre trup." (2 Cor. 10, 1-2.)

Întregindu-şi cuvântul despre milostenie şi arătându-le că mai mult îi iubeşte el pe dânşii decât este iubit, în acelaşi timp povestindu-le şi cele cu privire la răbdarea şi ispitele îndurate, la urmă se foloseşte şi de cuvinte mai dojenitoare, făcând vorbire de apostolii cei mincinoşi, şi îşi încheie cuvântul cu cele mai greoaie, după care se învederează pe sine. De altfel aceasta o face în întreaga sa Epistolă. Aşa încât de multe ori se îndreaptă pe sine, zicând: „Iarăşi începem a ne învedera? Şi mai departe zice: „Că nu ne învederăm pre noi (nu ne recomandăm), ci prilej dăm vouă de laudă pentru noi", iară după aceasta: „Că nu fără de minte m-am făcut lăudându-mă: voi m-aţi silit", şi, în sfârşit, în multe locuri face astfel de îndreptări. Pentru aceea nici nu ar greşi cineva dacă Epistola aceasta ar numi-o *enkomion* sau lauda lui Pavel. Pentru aceea toate cele atingătoare de har el le trece cu cea mai mare îmbelşugare; tot aşa şi cu cele privitoare la răbdarea sa. Fiindcă erau unii printre aceşti Corintheni cari cugetau lucruri mari de dânşii şi cari se puneau pe dânşii înaintea apostolului, pe care-l defăimau ca pe un înfumurat, care nimic nu era în fapt şi nici învăţa ceva sănătos – ceea ce de altfel era dovada cea mai bună despre stricarea lor – apoi priveşte cum începe mustrarea îndreptată împotriva lor.

„Însumi eu, Pavel", zice. Ai văzut câtă greutate în vorbă şi câtă vrednicie? Ceea ce voieşte a spune aceasta înseamnă: «Mă rog vouă, nu mă siliţi şi nici nu mă lăsaţi ca să mă folosesc de puterea mea împotriva celor ce ne clevetesc pe noi şi cari ne cred a fi nişte oameni trupeşti». Cuvântul acesta este mai greu decât ameninţările ce le spunea prin întâia lui Epistolă: „Ce voiţi, cu toiag să

vin către voi, sau cu dragoste şi cu duhul blândeţii?" (1 Cor. 4, 21), iară ceva mai sus: „Că nevenind eu la voi, s-au semeţit unii; că voi veni curând la voi şi voi cunoaşte nu cuvântul celor ce s-au semeţit, ci puterea". Aici însă pe amândouă acestea le arată: şi putinţa, şi filosofia, sau mai bine zis, nerăutatea, dacă astfel îi roagă, şi încă cu atâta râvnă, încât să nu fie silit ca să se folosească de puterea sa de a-i pedepsi, de a-i osândi şi a le da cea mai grea pedeapsă. Că aceasta a dat a se înţelege, zicând: „Şi vă rog ca, şi de faţă fiind, să nu îndrăznesc cu îndrăznirea cu carea socotesc să cutez împotriva unora cari socotesc pre noi că umblăm dupre trup".

Dar acum noi să aducem vorba asupra începutului acestui capitol: „Şi însumi eu, Pavel". Foarte răspicat este cuvântul şi cu multă greutate! După cum şi aiurea zice: „Iată eu, Pavel, zic vouă" (Gal. 5, 2), şi iarăşi: „Şi eu, Pavel bătrânul" (Filim. 9), şi aiurea iarăşi: „Care a fost ajutătoare a multora, şi mie însumi" (Rom. 16, 2), tot aşa face şi aici: „Şi însumi eu, Pavel". Negreşit că mare lucru este de a-i ruga Pavel, dar cu mult mai mare este ceea ce a adăogat, zicând: „prin blândeţea şi liniştea lui Hristos". Pentru că voind el a-i aţâţa tare, le punea înainte blândeţea şi liniştea, făcând prin aceasta mai puternică rugăciunea sa, ca şi cum pare că le-ar fi zis: «sfiiţi-vă de blândeţea lui Hristos, prin care vă rog pe voi». Acestea le spunea, arătând în acelaşi timp că chiar de i-ar aduce cea mai mare silă, el totuşi va sta înclinat către aceasta, fiindcă are în vedere blândeţea, şi nu pentru că ar fi slab nu se porneşte asupra acelor apostoli mincinoşi – fiindcă şi Hristos aşa făcea.

„Care de faţă sunt smerit între voi, iară depărtat fiind, îndrăznesc spre voi". Dar ce vrea să zică el aici? Vorbeşte aici cam în zeflemea, grăind acelea ce spuneau dânşii. Fiindcă dânşii ziceau: «Căci când el este de faţă, nu este vrednic de nici un cuvânt, ci prost şi vrednic de dispreţuit; iară când este departe, se îngâmfă, se trufeşte, se ridică asupra noastră şi ameninţă». Aceasta o lasă a se înţelege şi prin cuvintele de mai jos, zicând: „Că epistoliile lui, zic ei, grele sunt şi tari, dar venirea trupului este slabă, şi cuvântul lui defăimat." (2 Cor. 10, 10).

Deci sau că grăieşte aici în zeflemea, învederând prin aceasta o mare greutate în vorbă şi zicând: «Eu smeritul, eu cel prost când sunt de faţă, după cum spun aceia, iară când sunt departe sunt mândru», sau că dacă şi grăieşte lucruri mari, apoi nu o face aceasta din uşurinţă, ci pentru că avea nădejde într-înşii. „Şi vă rog, ca şi de faţă fiind, să nu îndrăznesc cu îndrăznirea cu carea socotesc să cutez împotriva unora cari socotesc pre noi că umblăm dupre trup". Ai văzut cât de lămurită îi este înfruntarea celor grăite? «Mă rog vouă, zice, nu mă siliţi a arăta că chiar şi de faţă fiind sunt puternic şi am toată tăria cerută». Fiindcă dânşii ziceau că atunci «când el este departe de noi, este îndrăzneţ şi se îngâmfă», iată că apostolul se foloseşte de aceleaşi cuvinte, zicând: «Mă rog vouă să nu mă siliţi a face întrebuinţare de puterea mea», fiindcă „cu în-

drăznirea" aceasta înseamnă. Şi nu zice: «cu carea m-am pregătit», ci „cu carea socotesc". «Până acum încă nu am judecat aceasta, voi însă îmi dați prilej; însă nici aşa nu voiesc» – deşi făcea aceasta nu ca să se apere pe sine, ci evanghelia. Dar dacă şi în propovăduirea evangheliei trebuia poate a se apăra, şi încă nici aici nu este aspru, ci stă pe loc, aşteaptă şi se roagă a nu veni o astfel de trebuință, apoi cu atât mai mult nu ar fi făcut aceasta vreodată pentru dânsul. «Faceți-mi mulțămirea aceasta, zice, de a nu mă vedea silit să vă arăt că şi de față fiind, aş putea să îndrăznesc după cum ar cere nevoia», adică a-i certa pe dânşii şi a-i pedepsi.

Ai văzut cum el nu era ambițios, şi nici că făcea ceva pentru lăudăroşenie, şi cum chiar atunci când ar cere nevoia, el nu pregetă a numi faptul acesta îndrăzneală? „Şi vă rog, zice, ca şi de față fiind, să nu îndrăznesc cu îndrăznirea cu carea socotesc să cutez împotriva unora". Aceasta mai cu seamă este însuşirea unui dascăl: să nu se iuțească şi să nu se pună în linie de bătaie de îndată, ci să îndrepte, să aştepte şi să întârzie în darea pedepselor. Dar cine oare sunt aceia pe care el îi amenință? „Cari socotesc pre noi, zice, că umblăm dupre trup", căci aceia îl defăimau pe dânsul de fățarnic, de viclean şi de fanfaron.

„Că în trup umblând, nu ne oştim trupeşte" (2 Cor. 10, 3). Aici chiar şi înfricoşează cu metafora întrebuințată. «Mărturisesc, zice, că suntem îmbrăcați cu trup omenesc, însă nu trăim cu trupul». Sau mai bine zis, nici aceasta nu a spus-o pe față, ci o înmagazinează aşa zicând în cuvintele de mai sus, care s-ar părea că este o laudă adusă vieții; el însă vorbeşte de propovăduirea evangheliei, arătând că nu este omenească şi nici are trebuință de ajutorul cel de jos. Pentru aceea nici a zis că «nu trăim trupeşte», ci „nu ne oştim trupeşte", adică am luat asupră-ne război şi luptă puternică, însă nu ne oştim cu arme trupeşti şi nici prin vreo ajutorință omenească.

„Că armele oştirii noastre nu sunt trupeşti" (2 Cor. 10, 4). Şi care sunt armele oştirii trupeşti? Averea, slava, puternicia, vorbirea frumoasă, târcoalele şi linguşirile pe lângă cei mari, ipocriziile şi celelalte asemenea cu acestea. «Ale noastre însă nu sunt de acest fel, zice. Însă cum? „Puternice lui Dumnezeu". Şi nu a spus: «noi nu suntem trupeşti», ci „armele oştirii noastre nu sunt trupeşti". Ceea ce am spus este că el vorbeşte aici pentru propovăduirea evangheliei şi întreaga putere o pune în seama lui Dumnezeu. Şi nu spune că aceste arme sunt duhovniceşti, deşi s-ar fi putut zice, spre deosebire de cele trupeşti, ci „puternice", dându-se a se înțelege prin aceasta tocmai aceea şi arătând că armele acelora sunt slabe şi neputincioase.

Dară tu gândeşte-te şi la netrufia lui, căci nu a zis doar: «noi suntem puternici», ci „armele noastre sunt puternice lui Dumnezeu", adică «nu noi le-am făcut astfel aceste arme, ci însuşi Dumnezeu». Fiindcă dânşii erau prigoniți şi alungați, şi mii de alte rele sufereau, ceea ce învedera slăbiciunea şi neputința

lor, apoi arătând puterea lui Dumnezeu, zice: „ci puternice lui Dumnezeu". «Că aceasta mai cu seamă arată puterea lui, că printr-însele biruiesc ei; şi deşi noi avem aceste arme, totuşi el este care se războieşte printr-însele şi biruieşte». După aceea apoi el le aduce şi laudă nu mică acestor arme, zicând: „Spre surparea întăriturilor". Şi ca nu cumva auzind de întărituri să-ți închipui ceva trupesc, zice îndată: „Gândurile surpând, şi toată înălțarea ce se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu" (2 Cor. 10, 5), arătând prin metaforă tăria cuvântului, iară prin deducție învederând că asemenea luptă este gândită; căci aceste întăriturii înconjoară sufletele, şi nu trupurile, aşa că sunt cu mult mai puternice decât acelea; drept care au trebuință şi de arme mai puternice spre a putea fi surpate.

Sub numirea de întăriturii el înțelege trufia Ellinilor, cum şi puterea sofismelor şi a silogismelor lor. «Dar, zice, pe toate le-au surpat armele îndreptate asupra lor».

„Gândurile surpând, şi toată înălțarea ce se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu", zice. A stăruit în metaforă, ca astfel şi tăria ei să o facă încă mai mare. Chiar parapete sau întăriturii de ar fi, sau ziduri cu turn, sau orice de acest fel, totuşi în fața acestor arme se pleacă şi se dau învinse».

„Şi robind toată înțelegerea spre ascultarea lui Hristos" – deşi numirea de robire de aici sună rău la auz, fiindcă este desființarea slobozeniei. Dar oare pentru ce apostolul întrebuințează asemenea numire? Pentru ca să se înțeleagă în alt fel. Pentru că numele de robire două lucruri învederează: şi a cădea din slobozenie, şi a fi biruit cu totul, aşa ca nici să se mai ridice vreodată. Deci sub această de pe urmă însemnare este luat aici cuvântul „robire". Precum atunci când zice: „Alte biserici am jefuit", nu spune doar că a luat pe ascuns ceva din biserici, ci numai că le-a dezbrăcat şi a luat totul, tot aşa şi aici, prin cuvântul „robind". Că doar lupta nu era cumpănită, şi cu toate acestea dânşii biruiau cu multă uşurință. Pentru aceea nu a spus că «biruim şi stăpânim», ci şi că „robim", precum şi mai sus nu a zis «aducem maşinării spre surparea întăriturilor», ci chiar „surpându-le", fiindcă mare este puterea armelor. «Noi nu oştim cu vorbele, zice, ci cu faptele dăm război vorbelor; şi nu întru înțelepciune trupească, ci întru duhul blândeții şi al puterii. Deci cum am fi putut să ne semețim, zice, şi să trâmbițăm prin vorbe goale, şi prin Epistole să amenințăm, după cum aceia ne defăimau zicând că epistolele sunt grele, în vreme ce nu în acestea a fost puterea noastră?»

Zicând că „robind toată înțelegerea spre ascultarea lui Hristos", şi fiindcă numirea de robire era greoaie, apoi iute a sfârşit metafora aici, zicând: „spre ascultarea lui Hristos", adică din robie la slobozenie, din moarte la viață, din pierdere la mântuire. «Nu am venit simplu numai ca să ne oştim, ci să şi întoarcem la adevăr pe cei ce ne sunt împotrivă».

„Şi gata fiind a pedepsi toată neascultarea, când se va împlini ascultarea voastră" (2 Cor. 10, 6). Aici şi pe aceştia i-a înfricoşat, şi nu numai pe aceia. «Vă aşteptăm pe voi, zice, că atunci când prin sfătuire şi prin ameninţare vă vom îndrepta, vă vom curăţi şi vă vom depărta de atingerea acelora, atunci vom îndrepta pedeapsa împotriva acelora cari bolesc de această boală de netămăduit; însă doar când vă vom vedea că într-adevăr v-aţi depărtat de dânşii. Ascultaţi voi şi acum, însă nu în totul». «Dar dacă ai face aceasta acum, mai mare folos ai aduce», zici, tu. Nicidecum; căci dacă aş face aceasta acum, zice, v-aş lovi şi pe voi cu pedeapsa. Trebuia deci ca pe aceia să-i pedepsesc, iară pe voi să vă cruţ. Dacă însă v-aş cruţa, s-ar crede că am făcut aceasta din hatâr către voi, însă acum eu nu voiesc aceasta, ci mai întâi să vă îndreptaţi voi şi după aceea mă voi întoarce împotriva acelora».

Ce ar fi putut fi mai blând decât inima cea milostivă a apostolului? El, care vedea pe ai săi amestecaţi cu străinii, voieşte, firește, a da pedeapsa cuvenită, însă îi cruţă şi îşi stăpâneşte necazul până ce dânşii se vor depărta de cei străini, ca la urmă să-i lovească numai pe aceia, sau mai bine zis, nici pe aceia. Că pentru aceea ameninţă aşa şi zice că numai cei străini voieşte a fi pedepsiţi, ca astfel şi aceia, îndreptându-se de frică, să se reîntoarcă la calea cea dreaptă şi astfel să rămână mânia lui zadarnică. Ca şi un doftor strălucit, sau părinte obştesc şi ocrotitor sau îngrijitor, aşa şi el toate le făcea, aşa se îngrijea de toţi, îndepărtând piedicile, pe cei vătămaţi îndreptându-i şi peste tot locul alergând. Şi el săvârşea aceste fapte nici măcar luptându-se, ci ca şi cum pare că se ducea spre o biruinţă gata şi la îndemână, el aşeza trofeele săpând, surpând şi cucerind ţările diavolului şi maşinăriile dracilor, şi întreaga pradă o aducea în tabăra lui Hristos. Şi nici măcar nu se răsufla puţin, ci de la aceştia alerga la aceia, şi iarăşi de la aceia la alţii, întocmai ca şi un căpitan strălucit care în fiecare zi aduce trofee, sau mai bine zis, în fiecare ceas. El intră în foc îmbrăcat numai în haina lui obişnuită – însă limba lui ţinea loc şi de săgeţi, şi de platoşă, şi de suliţă, şi de toate. Căci numai cât grăia el, şi cuvintele ce ieşeau şi cădeau în rândurile vrăjmaşilor aveau puterea de a alunga pe draci mai grozav decât orice foc, iară pe cei stăpâniţi de dânşii îi aducea înapoi.

Când, de pildă, a scos pe dracul acela rău şi când se strânseseră cinci mii de fermecători acolo[1], el a ars cărţile de vrăji înaintea tuturor şi i-a întors la adevăr. Şi precum în război, căzând turnul de apărare, sau tiranul căzând în mâinile vrăjmaşilor, toţi ostaşii aceluia aruncă armele şi trec în partea căpitanului învingător, întocmai aşa s-a petrecut şi atunci. Căci dracul fiind scos şi toţi cei împresuraţi aruncând de la dânşii cărţile de vrăji, sau mai bine zis nimicin-

[1] Aici e mai mult un *lapsus memoriae,* fiindcă în Faptele Apostolilor 19, 19 se spune de preţul acelor cărţi de vrăjitorie, iar nu de numărul vrăjitorilor.

du-le, alergau la picioarele lui Pavel. Iară el, ca şi într-o tabără de război punând în rând de bătaie pe ai săi, nu stă defel, ci ca şi o ființă înaripată pretutindeni alerga şi toate le făcea. Aici îndrepta pe un şchiop, dincolo învia pe un mort, altădată vătăma pe acela – vorbesc de acel mag – şi nici chiar în temniță fiind închis nu se liniştea, ci şi acolo a atras la sine pe temniceri, lucrând această robire frumoasă şi minunată.

[1]Deci iubiților, şi noi să urmăm lui Pavel după putere. Şi ce spun eu după putere? Căci este slobod, celui ce voieşte, de a fi chiar şi alături de dânsul, de a-i vedea vitejia şi a-i urma bărbăția. Încă şi aceasta o face urmarea lui Pavel: dărâmă cugetările cele deşarte şi toată trufia ce se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu. Deşi mulți eretici au încercat să-i ciuntească învățătura, totuşi fiecare mădular al trupului său învederează aşa zicând o mare putere. Se folosesc de Apostolul Pavel şi Markion, şi maniheul Mani, însă ciuntindu-i învățătura – dar şi aşa sunt înfruntați de mădulările lui. Căci dacă, de pildă, numai mâna acestui bărbat însemnat se găsea printre dânşii, şi îi alunga departe, şi dacă numai un picior de al său alunga şi dobora pe alții, apoi de aici tu poți afla prisosința puterii lui, dacă chiar şi ciuntit el este în stare de a doborî pe toți potrivnicii lui. «Dar, zici tu, aceasta este mai mult o schimonosire a învățăturii lui Pavel, ca să se folosească de el toți cei ce se luptau între dânşii». Negreşit că era o schimonosire, însă nu din partea lui Pavel – să nu fie! – ci din partea celor ce se foloseau de dânsul.

Pavel nu era doar anevoios sau greoi în învățătura sa, ci simplu şi lămurit – dar ereticii au schimonosit vorbele lui după cugetele lor. «Şi pentru ce a grăit Pavel aşa, zici tu, ca să se dea pricină celor ce voiau a-i ciunti învățătura?» Dar nu el le-a dat pricină, ci nebunia acelor eretici, cari se foloseau de dânsul nu precum se cuvenea. Fiindcă şi lumea aceasta mare şi minunată este o dovadă de înțelepciunea lui Dumnezeu, după cum şi zice: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu", şi „Ziua zilei revarsă grai, şi noaptea nopții vesteşte cunoştință" (Ps. 18, 1-2), şi cu toate acestea mulți au greşit, şi au stat împotrivă, şi s-au luptat între dânşii.

Unii, de pildă, au admirat lumea mai mult decât era vrednică, încât o credeau a fi Dumnezeu, iară alții atât de mult i-au nesocotit frumusețea, încât o credeau nevrednică de făurirea de către Dumnezeu, şi deci puneau totul în seama unei materii viclene. Deşi Dumnezeu a făcut atât cerul cât şi soarele frumoase şi mari, ca astfel să nu se creadă a fi vreunul din ele străine de înțelepciunea lui Dumnezeu, a fi lipsiți şi nedestoinici prin sine însuşi, ca nu cumva omul să le creadă a fi Dumnezeu; dar cu toate acestea, cei betegiți din pri-

---

[1] *Partea morală.* Laudă Sfântului Pavel, şi cum că ereticii rău au întrebuințat vorbele lui *(Veron).*

cina propriilor silogisme şi cugetări au căzut în cea potrivnică: unii pe alţii înfruntându-se şi acuzându-se, s-au rătăcit în cugetările prin care tocmai căutau a îndreptăţi înţelepciunea lui Dumnezeu.

Şi ce spun eu de soare şi de cer? Iudeii vedeau atâtea minuni lucrându-se înaintea ochilor lor, şi totuşi îndată s-au închinat viţelului de aur. Şi iarăşi vedeau pe Iisus alungând draci, şi totuşi îl numeau pe dânsul stăpânit de draci. Dar păcatul acesta nu era al celui ce scotea dracii, ci al celor ce erau betegiţi cu cugetarea. Nici pe Pavel deci să nu-l învinovăţeşti pentru părerea celor ce îl întrebuinţau rău, ci cunoaşte mai întâi bine comoara lui, şi bogăţia i-o sporeşte precum se cuvine, şi stai cu bărbăţie faţă de toţi, îngrădindu-te cu armele lui, căci numai aşa vei putea astupa gura Ellinilor şi a Iudeilor. «Şi cum, zici tu, nu credeau lui Pavel?» Nu credeau, nu se încredinţau de la cele făcute printr-însul, de la îndreptarea lumii întregi. Fiindcă toate acestea nu se puteau săvârşi de o putere omenească, ci numai puterea celui răstignit care l-a însuflat şi împuternicit pe el l-a făcut astfel şi l-a arătat mai puternic decât toţi ritorii, şi filosofii, şi tiranii, şi împăraţii. Pavel este în stare nu numai a se întrarma şi a doborî pe potrivnici, ci încă şi pe alţii a-i face astfel. Deci pentru ca noi să fim folositori şi nouă şi altora, întruna să ne folosim de scrierile lui, desfătându-ne cu ele în loc de orice grădină încântătoare. Căci numai aşa vom putea a ne izbăvi de rele şi a alege virtutea, precum şi a ne învrednici de bunătăţile făgăduite nouă. Cărora fie ca toţi să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXII

„La cele de față vă uitați. De se nădăjduieşte cineva că este al lui Hristos, aceasta să gândească iarăşi de la sine: că precum este el al lui Hristos, şi noi ai lui Hristos." (2 Cor. 10, 7)

Ceea ce mai cu seamă ar putea cineva admira la Pavel pe lângă celelalte, aceasta este: că găsindu-se întru o mare nevoie de a se lăuda pe sine, în acelaşi timp şi a se smeri, el pe amândouă le face deodată, adică se şi laudă, dar totodată se şi sileşte a se arăta celor mulți că nu se îngreuiază de lauda ce şi-o aduce singur – ceea ce ar putea vedea cineva mai ales şi în Epistola către Galateni. Căci şi acolo, căzând întru o astfel de nevoie, de amândouă se îngrijeşte deodată – ceea ce este unul din lucrurile cele mai grele şi care are trebuință de o mare înțelepciune; adică şi a fi cumpătat în vorbă, şi a grăi lucruri mari de sine.

Deci tu gândeşte-te cum şi aici el face aceasta. „La cele de față vă uitați", zice. Priveşte câtă înțelepciune. Certând mai nainte pe cei ce îi amăgiseră pe dânşii, el nu a stat cu vorba numai la aceia, ci de la aceia se întoarce şi la aceştia, şi aceasta o face necontenit. Căci el nu se atinge numai de cei ce îi înşelau, ci şi de cei înşelați. Că dacă i-ar fi lăsat pe dânşii nerăspunzători, nu s-ar fi îndreptat aşa de uşor doar cu cele spuse altora, ci chiar s-ar fi îngâmfat foarte mult, nevăzându-se răspunzători de păcate. Pentru aceea se atinge şi de dânşii. Şi încă nici numai aceasta este de admirat la dânsul, ci şi aceea că îi ceartă pe toți într-un chip foarte potrivit.

Ascultă deci ce spune acestora. „La cele de față vă uitați". Nu mic este păcatul acesta, ci încă dintre cele mari pentru oamenii ce se lasă lesne a fi înşelați. Ceea ce el spune aici, aceasta va să zică: «Aşadar, voi judecați lucrurile după cele ce se văd, de la cele trupeşti, de la cele lumeşti». Şi ce va să zică «de la cele ce se văd»? Adică, dacă cineva este bogat, dacă se trufeşte, dacă are primprejurul său mulți linguşitori, dacă cineva spune de dânsul lucruri mari, dacă este stăpânit de slavă deşartă, dacă se fățărniceşte în virtute, neavând virtute; aceasta va să zică: „La cele de față vă uitați."

„De se nădăjduieşte cineva că este al lui Hristos, aceasta să gândească iarăşi de la sine: că precum este el al lui Hristos, şi noi ai lui Hristos". El nu voieşte de la început a fi aspru în vorbă, ci încetul cu încetul ridică glasul şi se înalţă tocmai sus. Şi gândeşte-te la asprimea vorbei de aici şi la marea nedeslușire ce cuprinde în ea, căci cuvintele „de la sine" aceasta învederează. «Să nu aştepte, zice, a afla de la noi, adică prin certarea dată lui, ci de la sine să gândească aceasta: „că precum este el al lui Hristos, şi noi ai lui Hristos", nu fiindcă era al lui Hristos, precum şi acela, ci „precum este el al lui Hristos, şi noi ai lui Hristos suntem". Aşadar, în aceasta este părtăşia noastră: adică nu numai acesta este al lui Hristos, iară eu al altuia». Deci după ce pune această asemuire, la urmă adaogă şi covârşirea lui asupra aceluia, zicând:

„Că de voi şi prisosi a mă lăuda pentru stăpânirea noastră, carea au dat Domnul nouă spre zidire, iară nu spre surparea voastră, nu mă voi ruşina" (2 Cor. 10, 8). Fiindcă urma a grăi ceva mare, priveşte cum o îndreaptă. Că nimic nu supără atât de mult pe cei mai mulți dintre ascultători, precât a se lăuda cineva pe sine. Pentru aceea, preîntâmpinând din bună vreme greutatea aceasta a faptului, zice: „Că de voi şi prisosi a mă lăuda pentru stăpânirea noastră". Şi nu a zis doar că «dacă cineva se nădăjduieşte că este al lui Hristos, să se gândească că este departe de noi; că eu am mare stăpânire de la dânsul, încât pe cine aş voi aş putea să-l pedepsesc». Însă ce? „Că de voi şi prisosi", deşi avea stăpânire negrăită, totuşi el o micşorează cu vorba. Şi nu a zis: «mă laud», ci „de mă voi lăuda", adică «de voi voi a mă lăuda» – în acelaşi timp el se şi smereşte, dar arată şi covârşirea lui. «De mă voi lăuda, zice, „pentru stăpânirea carea au dat nouă Domnul", iarăşi pune în seama Domnului totul, şi darul acesta îl face obştesc.

"Spre zidire, iară nu spre surparea voastră". Ai văzut iarăşi cum alină, aşa zicând, pizma ce ar fi putut izbucni din laudele aduse şi cum mişcă pe ascultător, spunând trebuința pentru care a luat acea stăpânire? Şi cum spune el „gândurile surpând"? Pentru că tocmai aceasta este un fel de zidire, adică a răsturna piedicile, a mustra toate cele stricate şi toate cele adevărate ale aduna la zidire. «Spre aceasta, zice, am luat stăpânirea, ca să zidim. Iară dacă cineva dă cu piciorul şi se oşteşte, şi este stăpânit de o boală de netămăduit, apoi ne vom folosi şi de altă lucrare, doborându-l şi biruindu-l. Pentru aceea şi zice: „nu mă voi ruşina", adică «nu mă voi arătă cruțător al său şi nici îngâmfându-mă de aceasta».

„Ci ca să nu par cum că aş speria pre voi prin scrisori – că epistoliile lui, zice, grele sunt şi tari, dară venirea[1] trupului este slabă şi cuvântul lui defăi-

---

[1] Expresia ἡ παρουσία de aci trebuie a fi tradusă prin *înfățişare, prezență,* zicându-se: *„iar înfățişarea, (prezența) trupului este slabă".*

mat – aceasta socotească unul ca acela, că în ce chip suntem cu cuvântul prin epistolii, nefiind de față, întru acestaşi chip suntem şi de față cu lucrul" (2 Cor. 10, 9-11). Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Puteam să mă şi laud, dar pentru ca nu cumva tot dânşii să grăiască că trimit scrisori de lăudăroşenie, iară când sunt de față nu sunt vrednic de băgat în seamă, de aceea nu spun nimic mare acum» – deşi puțin mai jos a grăit nu pentru puterea aceasta, cu care era grozav, ci despre descoperire şi despre prisosința ispitelor. Deci, zice, ca nu cumva să mă arăt că vă sperii, apoi „aceasta socotească unul ca acela, că în ce chip suntem cu cuvântul prin epistolii, nefiind de față, întru acestaşi chip suntem şi de față cu lucrul". Fiindcă aceia ziceau că «ne trimite prin scrisori lucruri mari de dânsul, iară când este de față nu este vrednic de nici o vorbă», de aceea şi dânsul grăieşte aşa şi cu atâta cumpătare. Căci nu a zis: «că precum vă spunem prin scrisori lucruri mari, tot aşa şi când suntem de față facem lucruri mari», ci cu multă cumpătare le grăieşte. Când el se adresa acelora, apoi le grăia cu toată asprimea, zicând: „Şi vă rog pre voi ca şi de față fiind, să nu îndrăznesc cu îndrăznirea cu care socotesc să cutez împotriva unora", iară când vorbeşte către aceştia, apoi şi-a muiat glasul. Pentru aceea şi spune că ce fel suntem de față, aşa suntem şi nefiind de față, adică smeriți, cumpătați, şi defel fanfaroni. Iară aceasta se învederează din cele ce urmează:

„Că nu îndrăznim să ne numărăm sau să ne asemănăm cu unii ce se înşişi se învederează" (2 Cor. 10, 12). Aici îi arată pe aceia şi îngâmfați, grăind lucruri mari de dânşii, drept care îi şi ia în bătaie de joc, ca unii ce se învederează pe dânşii. «Noi însă nu suntem aşa, zice; ci măcar de am face ceva mare, noi totul punem în seama lui Dumnezeu şi ne asemuim noi între noi». Pentru aceea a şi adăogat el: „ci aceia pre ei cu ei înşişi măsurându-se, şi asemănând pre sine loruşi, nu au pricepere." Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Noi nu ne asemănăm, nu ne asemuim cu aceia, ci cu noi înşine». Căci mai departe el zice: „Că cu nimic sunt mai prejos decât cei prea-foarte apostoli" (2 Cor. 12, 11) şi că „semnele apostolului s-au lucrat între voi întru toată răbdarea" (2 Cor. 12, 12), iară în întâia Epistolă zice: „că mai mult decât toți aceia m-am ostenit" (1 Cor. 15, 10). Aşa că noi ne asemuim între noi, şi nicidecum cu aceia cari nu au nimic – fiindcă o astfel de uşurătate ar fi o adevărată smintire».

Deci sau că el spune aceasta pentru sine, sau pentru aceia, că adică «nu îndrăznim a ne număra (asemui) cu aceia cari se întrec între dânşii cu laudele, şi sunt plini de lăudăroşenie, şi nu pricep, adică nu simt cât sunt de ridicoli, îngâmfându-se, fudulindu-se între dânşii».

„Iară noi nu întru cele fără măsură ne vom lăuda" (2 Cor. 10, 13), ca aceia. Deşi, de altfel, era drept ca dânşii să se laude şi să se îngâmfe, zicând că «am întors la credință lumea întreagă, că ne-am dus până la marginile lumii» şi multe de acestea trâmbițând. «Noi însă nu aşa, zice, „ci dupre măsura dreptarului cu

care au măsurat nouă Dumnezeu măsură, să ajungă şi până la voi". Aşa că din amândouă părţile se învederează smerita lui cugetare: şi că nu a spus nimic mai mult decât a făcut, şi că chiar ceea ce a făcut o pune în seama lui Dumnezeu.

„Dupre măsura dreptarului, zice, cu care ne-a măsurat nouă Dumnezeu măsură, să ajungă şi până la voi". «Precum ar fi împărţit bunăoară via la lucrători, aşa şi nouă ne-a hotărât măsura lucrării noastre. Deci numai până la cele ce ne-am învrednicit a ajunge, numai până la acelea ne lăudăm».

„Că nu ca şi cum nu am fi ajuns la voi ne preaîntindem, că şi până la voi am ajuns cu evanghelia lui Hristos" (2 Cor. 10, 14). Adică «nu am venit cum s-ar întâmpla, ci v-am vestit, am propovăduit, v-am încredinţat, am izbutit». Era firesc ca şi aceia, ducându-se din întâmplare cu ucenicii apostolilor, să pună în seama lor totul dintr-o simplă călătorie. «Dar nu aşa cu noi, căci nici nu ar putea cineva să spună că nu am fost în stare a veni până la voi şi că numai cu vorba întindem lauda până la voi – fiindcă şi vouă v-am propovăduit cuvântul adevărului».

„Nu întru cele fără măsură lăudându-ne cu străine osteneli, ci având nădejde că, crescând credinţa voastră, ne vom mări întru voi dupre dreptarul nostru cu prisosinţă, ca şi în părţile cele mai departe de voi să propovăduim evanghelia, nu întru dreptar străin în cele gata să ne lăudăm" (2 Cor. 10, 15-16). De aici se învederează marea vinovăţie a acelora, că adică dânşii se lăudau şi de cele peste măsură, şi că în osteneli străine, şi că întreaga osteneală era de partea apostolilor, pe când aceia se împodobeau cu ostenelile lor. «Noi, zice, am dovedit aceasta prin fapte. Deci nu-i vom urma pe aceia, ci vom spune acestea acolo unde faptele vor mărturisi de noi. Şi ce spun eu de voi, zice, căci am nădejde că crescând credinţa voastră, ne vom mări întru voi». Aşadar, el nu se rosteşte cum s-ar întâmpla, ci, urmându-şi obiceiul, «nădăjduiesc, zice, ajutorind la aceasta şi voi, că dreptarul nostru se va întinde şi mai departe, că vom evangheliza şi mai departe. Vom merge dar şi mai departe, zice, ca să propovăduim şi să ne ostenim, iară nu să trâmbiţăm numai cu vorbele, pentru cele ce ar fi făcut alţii».

Bine a făcut el de a numit faptul acesta «dreptar» şi «măsură», ca şi cum a ajuns la câştigarea şi moştenirea lumii întregi, şi arătând că faptul acesta întreg este al lui Dumnezeu. «Având deci astfel de fapte, zice, şi aşteptând încă şi altele mai mari, nu ne fălim, ca aceia cari nu au nimic, şi nici socotim ceva al nostru, ci al lui Dumnezeu este totul». Pentru care şi adaogă: „Iară cel ce se laudă, întru Domnul să se laude" (2 Cor. 10, 17), ca şi cum pare că ar zice: «şi aceasta ne vine tot de la Dumnezeu».

„Că nu cel ce învederează pre sine este ales, ci pre carele Domnul învederează" (2 Cor. 10, 18). Nu a zis: «noi suntem aceia», ci „pre care Domnul învederează". Ai văzut cât de simplu vorbeşte? Iară dacă mai departe se ridică

cu glasul mai sus, tu nu te minuna, căci şi aceasta vine de la înţelepciunea lui Pavel. Că dacă ar fi trebuit ca peste tot locul să vorbească cu smerenie, nu i-ar fi înfruntat atât de mult, şi nici pe ucenici nu i-ar fi scăpat de înşelăciune. Este chiar cu putinţă a vătăma pe alţii şi contenindu-se cineva fără de vreme, precum iarăşi este cu putinţa a folosi pe alţii vorbind la vreme ceva minunat despre sine. Ceea ce a făcut şi Pavel. Căci nu mică ar fi fost primejdia dacă ucenicii ar fi crezut ceva rău despre Pavel. Nu doară că Pavel căuta slavă de la oameni, căci dacă ar fi căutat aceasta, nu ar fi tăcut el de faptele acele mari şi minunate petrecute cu douăzeci şi patru de ani mai nainte, şi nici – dacă trebuinţa ar fi cerut – nu s-ar fi dat înapoi, sau s-ar fi lenevit a o spune, şi poate că nici atunci nu ar fi spus dacă nu ar fi fost silit.

Aşadar, spunând el acestea, nu căuta slava oamenilor, ci se îngrijea de ucenicii săi. Fiindcă aceia îl defăimau pe el ca mândru, ca făcând lăudăroşenie în vorbe, pe când în fapte nu putea arăta nimic mare, iată că se vede silit a veni cu vorba la descoperirile sale. Deşi putea ca prin fapte să-i plece pe dânşii în vreme ce vorbea acestea, totuşi el încă se foloseşte de ameninţare prin vorbe. Şi de aceea mai cu seamă era curat de toată slava deşartă, ceea ce de altfel o învederează întreaga lui viaţă, atât dinainte, cât şi după aceasta. Pentru aceea deci s-a şi schimbat fără de veste, iară după ce s-a schimbat punea în zăpăceală pe Iudei, şi a aruncat toată cinstea ce o avea de la dânşii, deşi el era pentru dânşii capul, aşa zicând, şi sprijinitorul lor.

Dar el nimic nu a cugetat din ale acelora, fiindcă aflase adevărul, ci încă a răbdat batjocorile şi necinstea ce dânşii îi aduceau în schimb, căci el avea în vedere mântuirea celor mulţi, şi la aceasta se gândea necontenit. Căci cel ce nici Gheena şi nici Împărăţia Cerurilor nu le socotea a fi ceva, şi nici mii de lumi faţă de dragostea lui Hristos, cum ar fi umblat după slava celor mulţi? Nicidecum; ci încă este şi foarte smerit când este nevoie, ba chiar singur el îşi înfierează viaţa lui cea de dinainte, numindu-se pe sine hulitor, prigonitor şi batjocoritor. Chiar şi ucenicul său, Luca, spune multe despre dânsul, aflându-le chiar de la dânsul, care le spunea în gura mare, atât în ceea ce priveşte viaţa lui de dinainte, cât şi după intrarea în Creştinism.

[1]Acestea le spun, iubiţilor, nu numai ca să le auzim, ci şi să le deprindem. Că dacă Pavel îşi amintea de greşalele sale de dinaintea intrării lui în Creştinism, deşi toate pieriseră prin baia naşterii din nou, apoi noi de ce iertare vom putea fi vrednici, când nu ne aducem aminte nici de cele de după botez? Ce spui, omule? Te-ai învrăjbit cu Dumnezeu şi uiţi de aceasta? Aceasta este învrăjbire de a doua oară, ură de a doua oară. Deci a căror păcate ceri tu dezle-

---

[1] *Partea morală.* Despre amintirea de păcatele de dinainte şi că în fiecare zi noi trebuie a ne căi fără întârziere şi a cere iertare *(Veron).*

gare? A acelora pe care nici nu le ştii? Negreşit, nu este aşa? Tu te îngrijeşti cum vei da cuvânt, şi nici măcar nu te sârguieşti a-ți aduce aminte de ele, ci jucându-te cu cele ce nu trebuie a te juca. Va veni însă vremea când nu vor merge mai departe cele ale copilăriei noastre. Că trebuie numaidecât a muri odată. Pentru aceea, din pricina marii nesimțiri a celor mulți, noi trebuie a vorbi chiar şi pentru păcatele cele de față; trebuie a ne aduce aminte că vom învia numaidecât, că ne vom judeca, că vom fi osândiți – sau mai drept vorbind, aceasta nu se va petrece numaidecât, ci dacă vom voi. Că a acelora nu noi suntem stăpâni: nici ai sfârşitului nostru, nici ai învierii, nici ai judecății, ci Stăpânul nostru – dară de a da răspuns sau nu, noi suntem stăpâni, căci acestea sunt din cele cu putință nouă.

Dar dacă vom voi, vom face chiar din cele ce nu ne sunt cu putință, după cum a făcut Pavel, sau Petru, sau sfinții toți. Căci a fi pedepsiți dânşii este cu neputință; şi deci şi noi, de vom voi, va fi cu neputință a fi pedepsiți. De am fi noi încărcați de mii de păcate, totuşi ne este cu putință a ne ridica, pe cât timp suntem aici. Să ne ridicăm deci, iubiților. Bătrânul gândească-se că peste puțin se va duce de aici, că s-a dezmierdat îndeajuns cu vârsta – deşi ce fel de dezmierdare este aceea de a-şi petrece timpul în rele? – dar eu o spun aceasta față cu credința acelora. Să se gândească pe lângă acestea că-i este lui cu putință ca în scurt timp tot păcatul să-l şteargă. Cel tânăr iarăşi să se gândească la nesiguranța sfârşitului său şi că, de multe ori, cei bătrâni rămânând aici, cei tineri s-au dus înaintea lor. Deci, pentru ca nu cumva să ne batem capul prea mult cu sfârşitul nostru, acel sfârşit se găseşte pentru noi cu îndoială. Pentru aceea şi un înțelept oarecare sfătuieşte zicând: „Nu întârzia a te întoarce la Domnul şi nu lăsa din zi în zi, că nu ştii ce va aduce ziua de mâine" (Sirah 5, 7). Din a amâna de azi pe mâine iese totdeauna primejdie şi frică, iară din a nu amâna, mântuire învederată şi sigură.

Deci ține-te de virtute, şi astfel, chiar tânăr de ai fi când te duci, te vei duce în siguranță, iară de ai ajuns la bătrânețe, te vei duce cu multă bogăție şi pentru întreaga ta viață vei avea o îndoită sărbătoare, adică o îndoită mulțămire: şi că de rele te-ai depărtat, şi că de virtuți te-ai ținut strâns. Nu zice: «Este vreme până când va trebui să mă întorc», căci aceste cuvinte foarte mult mânie pe Dumnezeu. Şi de ce? Fiindcă el ți-a vestit ție cu veacuri nesfârşite mai nainte, iară tu nu voieşti a te osteni nici măcar în viață aceasta scurtă şi trecătoare, ci eşti atât de uşuratic şi de fricos, încât umbli şi cauți o viață şi mai scurtă decât aceasta. Oare nu aceleaşi ospețe în fiecare zi? Nu aceleaşi mese? Nu aceleaşi curve? Nu aceleaşi teatre? Nu aceiaşi bani? Până când deci le vei iubi pe acestea ca şi cum ar fi aievea? Până când vei avea pofta nesățioasă de păcat? Gândeşte-te că de câte ori ai curvit, de atâtea ori te-ai pârât pe tine însuți, pentru că aşa este păcatul: de câte ori l-ai făcut, de atâtea ori şi judecătorul şi-a dat

hotărârea sa. Te-ai îmbătat, ți-ai îmbuibat pântecele, ai răpit avutul altuia? Stai pe loc, întoarce-te la cele dinainte, mărturisește harul lui Dumnezeu, că nu te-a răpit încă în mijlocul păcatelor; de aceea nu mai cere un alt răgaz spre a lucra iarăşi rău. Mulți dintre cei lacomi au fost răpiți fără veste şi s-au dus la înfricoşata judecată. Teme-te deci ca nu cumva şi tu să pătimeşti aşa, fără să te poți îndreptăți.

Dar Dumnezeu a dat multora răgazul de a se mărturisi la adânci bătrânețe, sau mai bine zis, de a-l lăuda pe dânsul până la adânci bătrânețe. Deci ce? Îți va da şi ție? «Poate că nu-mi va da», zici tu. Dar ce spui tu? «Poate şi câteodată, şi de multe ori?» Dar ce va să zică aceasta? Gândeşte-te că tu hotărăşti pentru suflet, şi deci pune şi pe cea dimpotrivă. Gândeşte-te şi zi: «Dar dacă nu-mi va da?» Şi dacă va da? A dat el, desigur, însă aceea este mai sigură şi cu mai mult folos decât aceasta. Că dacă tu vei începe cu virtutea, atunci ai câştigat totul, fie că ai avea, fie că nu ai avea răgaz.

Tu, când pleci la război, nu zici: «Nu este nevoie de a-mi face testamentul, că poate mă voi întoarce», şi iarăşi, când te gândeşti la însurătoare, nu zici: «Voi lua femeie sărăcăcioasă, căci mulți s-au îmbogățit astfel, şi fără să se aştepte, şi fără să aibă vreo nădejde». Nici casă clădind, nu zici: «Voi pune temelii putrede, fiindcă multe case au stat pe astfel de temelii». Iară când judeci despre suflet, te agăți până şi de cele mai putrede, punându-ți înainte pe acel «poate», sau «de multe ori», sau «câteodată», şi astfel te laşi la voia celor nesigure. «Nu mă las, zici, la voia celor nesigure, ci la iubirea de oameni a lui Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu este iubitor de oameni». Ştiu şi eu; dar iubitorul de oameni acesta a răpit pe mulți fără de veste, după cum am spus. Dar dacă poate vei avea şi timp îndelungat şi vei rămânea acelaşi? – Fiindcă un astfel de om chiar şi la bătrânețe va fi leneş. «Nu», zici tu. Dar judecata aceasta o vei avea şi după cei optzeci de ani, căci atunci vei cere nouăzeci, şi după cei nouăzeci o sută, şi după cei o sută vei fi încă şi mai leneş. Şi astfel întreaga ta viață o vei cheltui în zadar şi se vor petrece şi cu tine cele spuse Iudeilor, că „au trecut întru deşărtăciune zilele lor" (Ps. 127, 33). Şi fie ca numai întru deşertăciune, şi nu şi în rele. Căci când noi ne vom duce acolo purtând cu noi greutatea păcatelor, apoi negreşit că întru rele am trecut zilele noastre. Atunci vom duce o hrană sigură focului, o masă îmbelşugată viermilor.

Pentru aceea vă rog a sta cu bărbăție şi a vă depărta de rele, ca astfel să ne învrednicim şi de bunătățile făgăduite nouă. Cărora fie ca toți să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIII

„Măcar de mi-ați fi îngăduit puțină neînțelepciune;
ci îmi și îngăduiți." (2 Cor. 11, 1).

Urmând a trece mai departe la laudele sale, el se foloseşte de multă socotință. Şi aceasta nu o face numai o dată, nici de două ori – deşi era de ajuns ca, pentru trebuința subiectului, să răspundă în scurt pentru cele grăite de multe ori despre sine. Că cel ce îşi aminteşte de multe ori de păcate pe care Dumnezeu nu le mai pomeneşte, zicând că este nevrednic chiar de a se numi apostol, desigur că, chiar şi celor mai nesimțitori, este vădit că ceea ce va spune acum nu o face pentru slava oamenilor. Fiindcă dacă ar trebui să spunem ceva minunat, apoi tocmai aceasta i-ar vătăma slava lui, vorbind ceva de dânsul, şi ar supăra pe cei mai mulți. Dar el la nimic din acestea nu se uita, ci numai la un lucru îşi avea îndreptată privirea, la mântuirea ascultătorilor. Aşa că avea totdeauna în vedere ca nici măcar să vatăme câtuşi de puțin pe cei uşurei la minte vorbind lucruri mari de dânsul, pentru care şi se foloseşte cu prisosință de aceste multe socotințe şi zice: „Măcar de mi-ați fi îngăduit puțină neînțelepciune; ci îmi şi îngăduiți". Ai văzut înțelepciune? Căci prin cuvintele „Măcar de mi-ați fi îngăduit" el îi lasă pe dânşii stăpâni asupra faptului, iară prin cuvintele „îmi şi îngăduiți" el cu mult îndrăzneală vesteşte cu glas mare dragostea lor, arătând că şi iubeşte, şi este iubit. Sau mai drept vorbind, el spune aceasta nu dintr-o dragoste simplă, ci dintr-o iubire fierbinte şi înflăcărată zice să i se îngăduie, de va grăi ceva nu cu înțelepciune.

Pentru aceea a şi adăogat îndată: „Că vă râvnesc pre voi cu râvnă Dumnezeiască" (2 Cor. 11, 2). Nu zice: «Vă iubesc pe voi», ci pune tocmai ceea ce este cu mult mai înflăcărat „vă râvnesc". Râvnitoare sunt sufletele cele mult înflăcărate ale celor îndrăgostiți, şi râvnirea sau gelozia de nicăieri nu se naşte fără numai din dragoste. După aceea apoi, ca nu cumva să se creadă că el doreşte dragostea lor din pricina stăpâniei, sau a cinstei, sau a banilor, sau şi altceva de acest fel, a adăogat zicând: „cu râvnă Dumnezeiască". Că şi de Dum-

nezeu se zice că râvneşte, nu ca prin aceasta să bănuiască cineva vreo patimă, fiindcă Dumnezeu este fără patimă – ci ca să afle toți că pentru nimic altceva fără numai pentru dânşii, cei râvniți, face aceasta, şi nu ca el să câştige ceva de aici, ci pentru ca dânşii să se mântuiască. Când este vorba însă de râvna oamenilor nu se petrece aşa, ci râvneşte cineva pentru mulțămirea sa proprie; nu pentru ca să nu fie batjocoriți cei râvniți, ci pentru ca să nu fie loviți cei ce iubesc, să nu fie covârşiți, şi să se arate că sunt mai prejos celor iubiți.

Aici însă nu se petrec lucrurile aşa. «Nu-mi pasă, zice, dacă mă voi arăta mai prejos vouă", ci să nu vă văd pe voi amăgiți. Astfel este râvna lui Dumnezeu, astfel este şi râvna mea: aprinsă şi curată în acelaşi timp». După aceea arată şi pricina care l-a silit la aceasta. „Că v-am logodit unui bărbat, fecioară curată". Deci nu mie, ci aceluia pe care-l râvnesc, căruia v-am logodit. Că timpul de față este timp de logodnă, iară timpul când vor zice că «a sosit mirele» este altul. O, ce lucruri noi şi minunate! În lume fecioarele rămân până la măritiş, iară după măritiş nu mai sunt fecioare. Dar aici nu aşa, ci chiar dacă nu ar fi fecioare mai nainte de măritişul acesta, totuşi după nuntă se fac fecioare. Astfel întreaga Biserică este fecioară, fiindcă apostolul vorbeşte către toți, şi către cei ce se însoară, şi către cele ce se mărită.

Dar să vedem ce ne aduce nouă logodindu-ne, adică ce anume daruri de nuntă. Nu aur, nu argint, ci Împărăția Cerurilor. Pentru care şi zicea: „Pentru Hristos (în locul lui Hristos) vă rugăm" şi-i ruga când Hristos trebuia a lua fecioara. Iară chip al acesteia au fost cele petrecute în vremea lui Avraam, fiindcă şi dânsul a trimis pe sluga sa cea credincioasă ca să logodească femeie de alt neam fiului său Isaac. Dar şi aici a trimis Dumnezeu pe slugile sale ca să logodească Fiului său pe Biserica cea dintre neamuri, a trimis şi pe Prorocii de dinainte zicând: „Ascultă fiică şi vezi, şi uită pre norodul tău şi casa părintelui tău, şi va pofti împăratul frumusețea ta" (Ps. 44, 11-12). Ai văzut şi pe Prorocul David logodind? Ai văzut şi pe apostolul Pavel cum cu toată sinceritatea rosteşte acest cuvânt şi zice: „că v-am logodit unui bărbat fecioară curată, ca să vă pun înaintea lui Hristos"? Ai văzut iarăşi înțelepciune la el? Căci spunând „măcar de mi-ați fi îngăduit", nu a zis «că doar sunt dascălul vostru şi acestea nu le spun pentru mine», ci pune înainte vrednicia ce şi-a luat-o cu acest prilej, adică se pune în locul unei petitoare, iară pe dânşii în locul logodnicei, şi adaogă zicând: „Că mă tem ca nu cumva, precum şarpele a amăgit pre Eva cu vicleşugul său, aşa să se strice şi înțelegerile (cugetele) voastre de la nerăutatea (ἁπλότητος) [1] cea întru Hristos" (2 Cor. 11, 3). «Că dacă pierde-

[1] Expresia din original ἀπὸ τῆς ἁπλότητος nu este exact tradusă prin *de la adeverința,* cum se găseşte în ediția de Buzău. Ἁπλότης înseamnă: *simplitate, nerăutate, dreptate, curăție, naivitate* şi câteodată *neghiobie,* iar nicidecum *adeverință.*

rea este a voastră, zice, totuşi întristarea este de obşte». Dar tu priveşte înțelepciunea lui. El nu hotărăşte anume faptul, deşi dânşii erau stricați, iară aceasta învederându-o, zicea: „Când se va împlini ascultarea voastră" (10, 6), şi aiurea: „voi plânge pre mulți cari au greşit mai nainte" (12, 21) – cu toate acestea, nu-i lasă a ajunge nerușinați. Pentru aceea şi zice el „nu cumva", adică nici nu osândeşte, dar nici nu tace, fiindcă nici una dintre acestea nu este ceva ziditor şi sigur: nici a spune pe față, şi nici a ascunde întruna. Pentru aceasta şi el apucă calea de mijloc, zicând: „nu cumva." Cu chipul acesta nici nu-i pârăşte tare şi nici nu-i încurajează mult, ci se găseşte la mijlocul amândurora. Aşadar, prin stihul de față el îi mângâie, iară prin amintirea istoriei cu Eva îi bagă întru o frică nespusă şi-i lipseşte de toată iertarea. «Că dacă şi şarpele era viclean, şi aceea era proastă, nimic din acestea nu a putut-o smulge din ghearele înşelăciunii. Vedeți, zice, ca nu cumva să pătimiți şi voi astfel, şi atunci nimic nu veți folosi. Căci şi şarpele făgăduind atunci femeii lucruri mari, a înşelat-o cu chipul acesta. De unde se învederează că şi aceştia, cu fanfaronadele lor trufindu-se, v-ar putea înşela». Şi aceasta nu numai de aici se poate judeca, ci şi din cele ce spune mai departe, zicând: „Că de ar propovădui cel ce vine pre alt Iisus, pre carele nu am propovăduit, sau de ați lua alt duh, care nu ați luat, sau altă Evanghelie carea nu ați primit, bine ați îngădui" (2 Cor. 11, 4). Şi nu a zis «ca nu cumva precum Adam s-a înşelat», ci pe cei ce pătimesc de acestea îi arată ca fiind femei – fiindcă a se înşela este a femeilor. Nici a zis: «tot aşa şi voi veți fi înşelați», ci stăruind în metafora întrebuințată, zice: „se vor strica şi înțelegerile (cugetele) voastre de la nerăutatea (naivitatea) voastră cea întru Hristos". Adică de la simplitatea voastră, şi nu de la viclenie, nici de la necredința voastră, ci de la simplitatea şi uşurința voastră. Cu toate acestea însă, nici aşa nu sunt vrednici de iertare cei înşelați, după cum a dovedit Eva. Şi dacă aceasta nu este vrednic de iertare, apoi cu atât mai mult când cineva pătimeşte aşa din pricina slavei deşarte.

„Că de ar propovădui cel ce vine pre alt Iisus, pre carele nu am propovăduit". Aici arată că acei înşelători ai lor nu sunt Corintheni, ci de aiurea, pentru care zice: „cel ce vine, sau de ați lua alt duh, care nu ați luat, sau altă evanghelie, carea nu ați primit, bine ați îngădui". Dar ce zici, Pavele? Tu care Galatenilor le-ai spus: „Iară de ar binevesti cineva vouă pre lângă cele ce ați luat, anathema să fie" (Gal. 1, 9), cum de zici aici: „bine ați îngădui"? Şi totuşi, de aceştia nu trebuie a îngădui, ci încă a fugi de dânşii, iară dacă dânşii aceleaşi propovăduiesc, trebuie a-i îngădui. Deci cum de spui că dacă aceleaşi le spun, nu trebuie a-i asculta? Şi dacă spun altele, trebuie a-i asculta?

Să luăm seama bine însă, fiindcă mare este primejdia, şi adâncă prăpastia, dacă le trecem acestea în fugă, şi zicerea de față va deschide calea tuturor eresurilor. Deci care este înțelesul acestor cuvinte?

Înşelătorii aceia trâmbițau astfel: că apostolii propovăduiesc ceva nedesăvârşit, iară dânşii aduc în predica lor ceva mai mult – şi astfel, în chip firesc, spunându-le vrute şi nevrute, puteau să aducă multe nerozii în credințele lor. Pentru aceea le pomeneşte de şarpe şi de Eva, amăgită cu aşteptarea a ceva mai mult. Aceasta lăsând a se înțelege şi în întâia lui Epistolă, le zicea: „Iată, sătuli sunteți, iată, v-ați îmbogățit" şi iarăşi: „Noi nebuni pentru Hristos, iară voi înțelepți întru Hristos" (1 Cor. 4, 8 şi 10). Fiindcă era firesc ca dânşii să pălăvrăgească multe, folosindu-se de filosofia lumească, apoi aceasta o spune apostolul: «Că dacă aceia spuneau ceva de prisos, şi propovăduiau alt Hristos, pe carele noi trebuia a-l propovădui, şi totuşi am trecut aceasta cu vederea, bine ați îngădui». Că de aceasta a şi adăogat: „pe care nu l-am propovăduit". «Dar dacă aceleaşi temeiuri ale credinței le au şi dânşii, apoi ce au mai mult? Că oricâte vor zice, nimic mai mult decât noi nu vă vor spune».

Şi priveşte cu câtă străşnicie trece această pricină, căci el nu a zis «că dacă cel ce vine v-ar spune ceva mai mult» – fiindcă grăiau ceva mai mult, predicând cu mai multă putere, şi cu mai multă frumusețe în cuvinte – nu a spus aceasta, zic, ci „cel ce vine, dacă ar propovădui alt Iisus", fapt care desigur că nu avea trebuință de a fi înfrumusețat prin cuvinte, „sau de ați lua alt duh". Dar nici aici nu este nevoie de cuvinte, adică «v-ar face mai bogați după har». „Sau altă evanghelie, carea nu ați primit", ceea ce iarăşi nu avea nevoie de cuvinte pompoase – precum nici ceealaltă zicere: „bine ați îngădui".

Dară tu te gândeşte cum el pretutindeni se foloseşte de un grai fără greş, care arată că nimic nu era de prisos şi că nici din partea acelora nu s-a adus ceva mai mult. Căci zicând că: „De ar propovădui cel ce vine pe alt Iisus", a adăogat îndată: „pe care nu l-am propovăduit", sau că „de ați lua alt duh", a adăogat iarăşi „care nu ați luat", precum după cuvintele „sau altă evanghelie" a adăogat îndată: „carea nu ați primit". Prin toate acestea el a arătat că chiar dacă aceia spun poate ceva mai mult, dânşii să nu primească cum s-ar întâmpla, ci trebuie a fi cu băgare de seamă; dacă însă spun ceva mai mult, ce trebuia a spune, aceea de noi a fost scăpată din vedere. Iară dacă nu trebuia, pentru care nici de noi nu s-a spus, şi aceleaşi le spun şi dânşii, pentru ce atunci îi ascultați? «Dar dacă şi aceia spun aceleaşi, zici tu, pentru ce atunci îi împiedicau pe dânşii?» Pentru că întrebuințând fățărnicia, aduceau pe furiş alte dogme.

Aceasta însă nu o spune acum apostolul, ci mai la vale, unde zice: „închipuindu-se în apostoli ai lui Hristos"; dară aici el depărtează pe ucenici de stăpânirea acelora prin cuvinte nesupărătoare, şi prin aceasta el nu zavistuieşte pe acei înşelători, ci întăreşte pe ucenici. Fiindcă pentru ce, bunăoară, nu împiedică pe Apollo, deşi era un bărbat învățat şi puternic în Scripturi, ci încă îl şi roagă şi făgăduieşte a-l trimite? Fiindcă acela împreună cu ştiința lui ținea şi străşnicia neştirbită a dogmelor, iară aceştia cu totul dimpotrivă. Pentru aceea

îi şi războieşte cu putere, iară pe ucenici îi învinovăţeşte că le dau atenţie, zicând că: «Dacă noi poate am scăpat din vedere ceva din cele ce trebuia a le spune, iară aceia le-au împlinit, nu împiedicăm a li se da atenţie; iară dacă toate s-au împlinit prin noi, şi nimic nu a mai rămas, cum de v-au biruit aceia?»

Pentru aceasta şi adaogă, zicând: „Că socotesc cu nimica a fi mai prejos decât cei prea-foarte apostoli" (2 Cor. 11, 5), făcând asemuire aici nu cu aceia, ci cu cei de pe lângă Petru. «Încât că, dacă ştiu poate mai mult decât mine, zice, apoi ştiu mai mult şi decât aceştia». Şi priveşte cum el şi aici îşi măsoară cuvintele, căci nu a zis că «nimic mai mult decât mine nu au spus apostolii», ci „socotesc" – cred că aşa este – „că cu nimica sunt mai prejos decât cei prea-foarte apostoli". Şi fiindcă şi aceasta ar fi părut ca o lipsă a sa, de a-l întrece aceştia, şi de a avea nume mai mare decât al său, şi deci mai mare ar fi fost şi umilirea lui faţă de aceia care s-ar fi furişat, aşa zicând, în rândul apostolilor, de aceea şi el face asemuirea cu apostolii în chipul întrebuinţată aici. Pentru aceea pomeneşte de apostoli cu laude, şi nu zice simplu «decât apostolii», ci „decât cei prea-foarte apostoli", învederând prin aceste cuvinte pe Petru, Iacov şi Ioan.

„Iară de sunt şi prost cu cuvântul, dară nu cu cunoaşterea" (2 Cor. 11, 6). Fiindcă prin aceasta îl covârşeau acei înşelători cari amăgeau pe Corintheni, că adică nu erau proşti cu cuvântul (ἰδιῶται τῷ λόγῳ), de aceea apostolul spune astfel, arătând că el nu se ruşinează de aceasta, ci chiar se mândreşte. Şi nu a zis că «dacă sunt eu prost cu cuvântul, sunt şi aceia», căci cu aceasta s-ar fi părut că îi defăimează pe aceia şi înalţă pe aceştia, ci prin zicerea de faţă el doboară înţelepciunea lumească. În Întâia Epistolă el foarte mult se luptă pentru aceasta, zicând că înţelepciunea lumească nu numai că nu ajută cu nimic la propovăduirea evangheliei, ci încă chiar întunecă slava crucii, după cum zice: „venit-am la voi nu întru covârşirea cuvântului şi a înţelepciunii, ca să nu se facă deşartă crucea lui Hristos" (1 Cor. 2, 1 şi 1, 17), şi multe altele de acest fel, de unde se vede că acei înşelători erau proşti cu cunoaşterea, care este cea mai de pe urmă prostie. Când însă trebuia a se asemui în cele mari, apoi atunci el se asemuieşte cu apostolii, iară când trebuia a arăta că este un cusur părut, nicidecum nu se mai asemuieşte cu apostolii, ci se împleteşte, sau mai bine zis, se amestecă la un loc cu faptul şi la urmă arată că tocmai acel cusur părut este un lucru bun. Şi când nu-l silea nici o nevoie, el se numea cel mai mic dintre apostoli şi nevrednic nici măcar de numele de apostol. Aici iarăşi, când timpul şi împrejurările cereau, zice că cu nimic nu este mai prejos de apostolii cei mari. Ştia el bine că aceasta mai cu seamă va folosi pe ucenici.

Pentru aceea şi adaogă zicând: „Ci pretutindeni am fost arătaţi întru toate la voi". Aici iarăşi defăimează pe apostolii cei mincinoşi, ca pe unii ce umblă cu vicleşuguri. Tot aşa zicea şi despre sine cu puţin mai nainte, că el nu vieţuia

fățărnicindu-se, şi nici zavistuind, sau că propovăduia cuvântul evangheliei în mod cârciumăresc – pe când aceia într-un fel erau, şi în alt fel se arătau oamenilor. Nu însă tot aşa era şi dânsul. De aceea pretutindeni el cugetă lucruri mari pentru faptul că nimic nu făcea pentru slava oamenilor şi nici că se ascund cele ale sale. Ceea ce şi spunea mai nainte, zicând că „cu arătarea adevărului învederându-ne cunoştinței cugetului oricărui om" (2 Cor. 4, 2), aceeaşi spune şi acum. „Întru toate am fost arătați la voi". Şi ce va să zică aceasta? «Suntem proşti, zice, şi nu ascundem aceasta; primim ajutoare de la unii şi nu tăcem. Primim deci de la voi şi nu ne prefacem ca şi cum nu am primi, după cum fac aceia primind, ci ceea ce facem o facem în fața voastră», ceea ce nu putea veni decât de la unul ce vorbea cu toată îndrăznirea, şi toate ale acelora le da pe față cu tot adevărul.

Pentru aceea şi de astă dată îi ia pe dânşii de martori, zicând: „întru toate la voi", precum şi mai nainte zicând: „Că nu scriem vouă altele, fără numai cele ce citiți sau le şi ştiți".

După aceea, fiindcă s-a îndreptățit de cele cu privire la dânsul, la urmă adaogă cu multă asprime, zicând: „Au doară păcat am făcut, pre mine smerindu-mă, ca voi să vă înălțați?" (2 Cor. 11, 7). Şi lămurind aceasta, zice: „Alte biserici am jefuit, luând de cheltuială spre a sluji vouă" (2 Cor. 11, 8). Ceea ce el spune aici, aceasta va să zică: «Mi-am petrecut timpul întru o mare neliniște – căci aceasta va să zică „pre mine smerindu-mă" – şi aceasta deci aveți a-mi aduce ca învinovățire? Şi de aceea vă mândriți înaintea mea, fiindcă m-am smerit cerându-vă milostenie, strâmtorându-mă şi flămânzind, ca voi să vă trufiți?» Şi cum se trufeau aceştia, găsindu-se el în strâmtorare? Mai mult s-ar fi zidit dânşii prin aceasta, iară nu s-ar fi smintit – ceea ce desigur că ar fi fost cea mai mare învinuire ce li s-ar fi adus şi păcat al slăbiciunii lor, că adică nu puteau să-l învinovățească în alt chip decât smerindu-se el mai dinainte. «Mă învinuiți, zice, că m-am făcut smerit? Dar pentru aceasta v-ați îngâmfat voi». Fiindcă şi mai sus zicea că dânşii îl defăimau, că fiind de față era smerit, iară când nu era de față era îndrăzneț, apoi el, îndreptățindu-se, li se împotriveşte din nou şi aici, zicând că «şi aceasta am făcut-o tot pentru voi».

„Alte biserici am jefuit". Aici vorbeşte cu mult ponos, dar cele de mai nainte nu lasă ca acestea să pară a fi mai greoaie. Căci a spus: „Măcar de mi-ați fi îngăduit puțină neînțelepciune", şi deci, mai nainte de alte izbânzi ale sale, el în aceasta se lăuda mai întâi. Aceasta mai cu seamă o caută cei muritori, şi tot aşa şi cei ce cugetau lucruri mari. Pentru aceea el nu face vorbă mai întâi de primejdii, nici de semnele ce le făcea, ci de disprețuirea banilor, fiindcă în aceasta cugetau dânşii lucruri mari; în acelaşi timp dă a înțelege despre bogăția lor. Ceea ce este minunat la dânsul este că, deşi putea spune că se hrănea cu mâinile sale, totuşi nu a spus-o; ci tocmai ceea ce îi putea ruşina pe

dânşii – şi nu ca laudă a sa – aceea o spune, că adică a luat ajutoare de la alţii. Şi nu a zis «am luat», ci „am jefuit", adică «le-am dezbrăcat, şi pe cei de acolo i-am lăsat săraci». Şi ceea ce este mai mult, că nu a făcut aceasta spre a avea de prisos, ci pentru trebuinţa celor neapărat necesare; căci când zice: „de cheltuială" el vorbeşte de hrana neapărat trebuitoare. Dar ceea ce este mai grozav, că «am făcut aceasta, zice, „spre a sluji vouă". Vouă vă propovăduim şi de voi urmând a fi hrăniţi, noi totuşi de la alţii am luat hrana». Îndoit era deci păcatul, sau mai drept vorbind, chiar întreit: şi că fiind la dânşii, şi lor slujindu-le, şi cerându-le hrana neapărat trebuitoare, totuşi alţii erau cari le dădeau ajutoare. Mare era cu adevărat deosebirea între unii şi alţii: unii stau în lenevire, iară alţii în râvnă şi grabă; unii, deşi erau departe, totuşi trimiteau ajutoare, iară alţii, deşi de faţă, totuşi nici măcar nu-i hrăneau.

Apoi, fiindcă s-a atins cu putere de dânşii, iarăşi cu binişorul şi pe tăcute moaie asprimea certării, zicând: „şi venind de faţă la voi, şi fiind lipsit, nimănui nu am făcut supărare". Că nu a spus «nu mi-aţi dat, ci eu nu am luat», fiindcă încă îi cruţă. Dar cu toate acestea, chiar în domolirea cuvântului, pe nesimţite iarăşi îi atinge, căci cuvintele „de faţă" şi „fiind lipsit" sunt foarte pline de înţeles. Ca să nu zică dânşii: «Dar ce, nu ai?», a adăogat îndată „şi fiind lipsit, nimănui am făcut supărare". Aici iarăşi îi atinge cumpătat, ca şi cum dânşii arătând de data aceasta o lene, ca crezându-se îngreuiaţi. Mai departe apoi pune şi pricina acestui fapt, încărcată de învinuiri şi de gelozie. Pentru aceea nici nu a pus-o mai dinainte, ci aici, ca şi cum le-ar spune de cine şi cum a fost hrănit, ca astfel, pe nesimţite, să aducă iarăşi vorba despre milostenie.

„Că lipsa mea, zice, au plinit-o fraţii cari veniseră de la Machedonia" (2 Cor. 11, 9). Ai văzut cum iarăşi îi aţâţă, punând la mijloc pe cei slujiţi? Mai întâi le aţâţă pofta de a şti cine ar fi aceia, iară când zicea: „alte biserici am jefuit" îi numeşte pe faţă, ceea ce îi îndeamnă pe dânşii şi la milostenie. Pe cei ce se hotărâseră singuri de a hrăni pe apostol, prin cuvintele de mai sus îi pleacă să nu se lase a fi mai prejos şi în ajutorarea săracilor. Acestea chiar şi Machedonenilor scriindu-le, zicea: „Că şi în Thessalonic, o dată şi de două ori cele spre trebuinţa mea aţi trimis, şi la începutul evangheliei" (Flp. 4, 16. 15), ceea ce desigur că era cea mai mare laudă pentru dânşii, că de la început chiar dânşii au strălucit.

Dar tu priveşte cum el pretutindeni pune numai neapărata trebuinţă şi nicidecum prisosinţa. Când el a spus că „de faţă şi lipsit" a arătat că trebuia a fi hrănit de Corintheni, iară când zice că „lipsa mea au împlinit-o", arată că el nu a cerut. Pune apoi şi o pricină care nu era. Şi care era acea pricină? Că a luat ajutoare de la alţii. „Că lipsa mea, zice, au împlinit-o fraţii ce veniseră". «Pentru aceea, zice, nimănui nu am făcut supărare, şi nu fiindcă nu am îndrăznit». Şi totuşi face aceasta, după cum se arată prin cele de mai de jos – deşi nu o

spune lămurit, ci oarecum îmbrobodit, lăsând aceasta la conştiinţa ascultătorilor. Pe nesimţite deci el arată aceasta prin cele ce urmează, zicând: „şi întru toate m-am păzit pre mine vouă fără supărare, şi mă voi păzi". «Să nu vă închipuiţi, zice, că le spun acestea ca să primesc». Iară zicerea „mă voi păzi" este foarte apăsată, dacă nici nu va mai îndrăzni a le cere, dacă o dată a pierdut nădejdea de a mai primi ceva de la ei. Totodată mai arată că aceasta dânşii o socoteau ca supărare, pentru care şi zicea: „M-am păzit pre mine fără supărare vouă, şi mă voi păzi". Aceasta o spunea şi în întâia Epistolă, zicând: „Nu am scris acestea ca aşa să se facă întru mine; că mai bine îmi este a muri decât lauda mea să o facă cineva zadarnică" (1 Cor. 9, 15). Şi aici iarăşi: „m-am păzit pre mine vouă fără supărare, şi mă voi păzi".

Mai departe apoi, ca să nu pară că le grăieşte acestea pentru a-i zădărî încă mai mult, zice: „Este adevărul lui Hristos întru mine" (2 Cor. 11, 10), adică «să nu vă închipuiţi, zice, că de aceea am spus, ca să primesc, ca încă mai mult să vă atrag spre mine, că „este adevărul lui Hristos întru mine, că lauda aceasta nu se va opri de mine în laturile Ahaiei". Pentru ca nu cumva să creadă cineva că el este trist din această pricină, sau că este furios grăind acestea, priveşte cum el numeşte faptul acesta laudă. Şi în întâia Epistolă tot acelaşi lucru îl pregăteşte, căci pentru ca să nu pară că-i atinge, le zicea: „Care dar îmi este plata? Ca binevestind, fără plată să pun evanghelia lui Hristos" (1 Cor. 9, 18). Şi după cum acolo numeşte „plată", aşa şi aici zice „laudă", ca astfel să nu se ruşineze prea mult de cele vorbite, ca şi cum el ar fi cerut şi ei nu ar fi dat. «Deci ce, zice, dacă şi voi aţi da? Dară eu nu primesc». Dar şi zicerea „nu se va opri" este luată în sens metaforic, de la oprirea râurilor,[1] sau că vestea s-a împrăştiat pretutindeni că el nu primeşte ajutoare. «Nu aţi îngrădit cu darul vostru îndrăznirea meu», parcă ar fi voit să spună – dar nu a zis chiar aşa, ci încă mai muşcător, „nu se va opri în laturile Ahaiei". Aceasta iarăşi este o lovitură foarte grea şi de ajuns de a-i osândi şi a-i întrista, dacă numai pe dânşii îi trecuse cu vederea, dacă numai de la dânşii nu primise. «Că dacă se lăuda, zice, apoi peste tot locul trebuia a se lăuda, iară dacă se lăuda numai întru aceia, poate că a făcut-o pentru slăbiciunea noastră».

Deci ca nu cumva să cugete dânşii în felul acesta şi să se întristeze, priveşte cum îndreaptă vorba: „Pentru ce? Pentru că poate nu vă iubesc? Dumnezeu ştie" (2 Cor. 11, 11). Iute şi cu mare uşurinţă a dat răspunsul. Cu toate acestea nici aşa nu i-a scăpat de păcatul lor, căci nu a zis doar că «nici sunteţi slabi, şi nici sunteţi puternici», ci că „vă iubesc", prin care încă mai mult le-a prelungit învinuirea. A-i iubi pe dânşii era mai cu seamă aceea de a nu primi de la dânşii, fiindcă s-ar fi scârbit mult. Aşa că apostolul făcea dimpotrivă: şi lua, şi nu

[1] Σφραγήζειν ποταμὸν= a opri râul în cursul său, a pune stăvilar.

lua; iară aceasta venea din deprinderea celor ce dădeau. Şi nu a spus că «de aceea nu primesc, fiindcă vă iubesc foarte mult », căci aceasta ar fi fost mai mult o învinuire adusă lor şi i-ar fi pus întru nelinişte, ci şi-a întors vorba la o altă pricină. Şi care este acea pricină?

„Iară ceea ce fac, şi voi face, ca să tai prilejul celor ce poftesc prilej, ca întru ceea ce se laudă să se afle ca şi noi" (2 Cor. 11, 12). Fiindcă dânşii unelteau spre a găsi un prilej oarecare, apoi şi aceea trebuia a răsturna, mai ales că numai cu atâta se lăudau. Deci ca să nu aibă nimic mai mult, apoi şi aceasta trebuia îndreptat, căci în celelalte erau lipsiți. Nimic nu zideşte atât de mult pe cei muritori, după cum am mai spus, precât a nu primi nimic de la ei. Dar diavolul fiind viclean, a pus mai ales această cursă, voind a-i vătăma pe dânşii în altele.

Însă mie mi se pare că şi aceasta era la dânşii numai o fățărnicie. Pentru aceea nici nu a zis: «ca întru ceea ce au făcut, sau au avut izbânzi», ci „întru ceea ce se laudă", ceea ce era totuna cu a-i lua în derâdere pentru lăudăroşenie. Se lăudau dânşii, dar nu erau aşa. Dar bărbatul de soi nu numai în cele ce nu le are nu trebuie să se laude, ci chiar şi în cele ce le stăpâneşte, precum, de pildă, făcea fericitul acesta, precum făcea şi Patriarhul Avraam, zicând: „Eu sunt pământ şi cenuşă" (Fac. 18, 27). Fiindcă nu avea a-şi imputa vreun păcat, ci din toate părțile strălucea prin izbânzile sale, apoi umblând în toate părțile şi negăsind nici o pricină sau vreun păcat mare în sarcina sa, iată că el aleargă la firea sa; şi fiindcă oricum numele pământului este cinstit, el a adăogat şi numele cenuşii. Pentru care şi un altul zicea: „De ce se mândreşte oare pământul şi cenuşa"? (Sirah 10, 9).

[1]Deci să nu-mi spui de frumusețea feței, nici de grumazul lui cel măreț, nici de hlamidă, sau de cal, şi de cei ce-l întovărăşesc, ci gândeşte-te unde se sfârşesc acestea. Iară de-mi spui de cele ce se văd, apoi atunci şi eu îți voi spune de cele din Scripturi şi cu mult mai strălucite decât acestea. Dar precum pe acelea nu le admirăm pentru fața sau privirea lor, având în vedere că totul este țărână, tot aşa nici pe acestea, fiindcă şi acestea sunt țărână. Sau mai bine zis, chiar şi mai nainte de a se risipi şi a se face praf, arată-mi rogu-te pe un bolnav de friguri întins pe pat şi trăgând să moară, şi atunci îți voi spune ție: Ce s-a făcut acea podoabă măreață? Unde se duce oare marea linguşire de care era înconjurat, unde slujba robilor, prisosința averilor şi a moşiilor? Care vânt intrând, a împrăştiat toate acestea? Dar iată că şi pe pat când şade lungit, el poartă semnele bogăției şi ale trufiei, fiind îmbrăcat cu haină strălucită, săracii şi bogații petrecându-l la groapă, gloata aclamându-l. Mai cu seamă acestea

[1] *Partea morală.* Despre a nu se mândri şi trufi cineva, şi a nu se bucura de nenorocirile străine. Şi despre David şi Solomon *(Veron).*

sunt cu totul de râs, numai că îndată se dau pe față ca şi floarea ce se scutură. Căci când noi păşim pragul porților cetății şi după ce, dând trupul viermilor, ne întoarcem, iarăşi te aş întreba: Unde oare se duce acea mulțime de oameni? Ce s-a făcut oare vuietul şi strigarea de mai nainte? Unde faclele acelea? Unde corurile acelea de femei? Oare nu sunt acestea vis? Ce s-au făcut acele țipete? Ce acele guri multe ce strigau şi îndemnau a se îmbărbăta, că nimeni nu este nemuritor? Acestea toate nu acum trebuia a se spune celui ce nu aude nimic, ci atunci când el răpea avutul altora, când cu lăcomia despuia, atunci trebuia a-l sfătui şi a-l schimba câte puțin. Deci nu trebuie a-l îmbărbăta că nimeni este nemuritor. Împiedecă nebunia lui, stinge-i pofta, iar acum îmbărbătează pe cel nedreptățit. Fiindcă a-i cânta acum la ureche de acestea este fapt al celor ce se bucură şi iau în derâdere. Aşadar, nu pentru aceasta trebuia a-l îmbărbăta, ci încă a-l face să se teamă şi să tremure. Însă măcar dacă cei ce pătimesc aceleaşi rele, pe care le pătimesc cei bogați, s-ar cuminți, văzând toate cele nefolositoare ale celui ce a părăsit stadionul lumii acesteia, iară acum îl întovărăşesc la mormânt!

Deci fiindcă mai nainte poate au fost cuprinşi de beția banilor şi nimic nu cugetau de acestea, ci numai în timpul acela, când chiar şi privirea celui ce zace pe pat îi încredințează de adevărul celor spuse, cumințească-se, învețe-se şi gândească-se că cu puțin după aceasta şi dânşii cari însoțesc acum pe mort vor ajunge a fi răspunzători de aceleaşi învinuiri grozave şi vor da seamă de toate cele ce au răpit, de toate cele cu care au nedreptățit.

«Şi ce au a face acestea, zici tu, cu săracii? Celor mai mulți le este plăcut aceasta, de a vedea adică pedepsit pe cel ce a nedreptățit. Nouă însă nu ne este plăcut defel; ci dorim ca să nu pătimească nimic rău». Vă laud pe voi mult şi vă încuviințez că nu vă bucurați de nenorocirile străine, ci căutați numai siguranța voastră. Haide deci ca să vă asigurăm şi despre aceasta.

Dacă noi pătimim ceva rău din partea oamenilor, nu puțin vom scădea din datoria noastră, dacă vom suferi cu bărbăție cele petrecute. Deci nu suntem nedreptățiți, fiindcă supărarea aceasta Dumnezeu o socoteşte în folosul nostru, nu după dreptate, ci după socotința iubirii de oameni şi în schimbul celor ce am pătimit şi nu ne-am răzbunat. «Şi de unde se învederează aceasta?» zici tu. Au pătimit Iudeii rău din partea Vavilonenilor, şi Dumnezeu nu a împiedicat, ci bărbații, copiii şi femeile erau târâți în robie, însă această robie, după măsura păcatelor lor, le-a fost spre mângâiere. Pentru aceea zice Isaia: „Mângâiați, mângâiați pre norodul meu, preoți, grăiți către inima Ierusalimului, că a luat din mâna Domnului îndoite păcatele sale" (Is. 40, 1-2), şi iarăşi: „Doamne Dumnezeul nostru, pace dă nouă, că toate ai dat nouă" (Is. 26, 12). Dar şi David zice: „Vezi pe vrăjmaşii mei, că s-au înmulțit, şi iartă toate păcatele mele" (Ps. 24, 19 şi 18). Iară când îi adusese înainte pe Semei, care-l blestema, el a

zis: „Lăsați-l pre el să blesteme, că va vedea Domnul smerenia mea şi-mi va întoarce mie bine pentru blestemul lui în ziua de astăzi" (2 Împ. 16, 11-12). Căci când nu ne răzbunăm asupra celor ce ne nedreptățesc, atunci mai cu seamă noi ne folosim – că se socotesc acestea spre iertarea păcatelor noastre, dacă suferim cu mulțămire nedreptățile ce ni se aduc.

Aşa că atunci când vezi pe un bogat răpind avutul celui sărac, lăsând la o parte pe cel nedreptățit, tu plângi pe cel ce a nedreptățit, pe cel ce a răpit avutul celui sărac. Unul leapădă de la sine murdăria, iară celălalt se îmbracă cu dânsa. Tot aşa a pătimit şi sluga lui Elisei în vremea lui Neeman, căci dacă nu a răpit, totuşi a nedreptățit – fiindcă a lua cu înşelăciune este nedreptățire. Deci ce a pătimit el? Împreună cu nedreptatea a luat şi lepra.[1] Aşadar, cel nedreptățit s-a folosit, iară cel ce a nedreptățit s-a vătămat foarte tare. Întocmai aşa se petrec lucrurile şi cu sufletul. Şi atât de adevărat este, încât de multe ori numai faptul acesta a făcut pe Dumnezeu îndurat şi milostiv – deşi poate cel ce pătimeşte rele este nevrednic de ajutor.

Pentru aceea şi zicea Dumnezeu din capul locului varvarilor: „Eu m-am mâniat pre dânşii puțin, iară ei s-au pus împreună spre rele; pentru aceea întoarce-mă-voi spre Ierusalim cu milă" (Zah. 1, 15-16). Nimic nu este care mânie pe Dumnezeu atât de mult precât a răpi, a nedreptăți şi a silui pe cineva. Şi pentru ce oare? Pentru că este foarte uşor, iubiților, de a se depărta cineva de acest păcat. Păcatul acesta nu este doar o poftă firească, care supără pe om, ci vine numai de la trândăvie. Dar cum de numeşte Pavel păcatul acesta rădăcina relelor? Apoi aceasta o spun şi eu; însă numai nouă ni se pare că este rădăcina relelor, iară nu că ar fi de la firea lucrului. Şi dacă voiți, să facem asemuire şi să vedem care anume poftă este mai tiranică: aceea a banilor sau a trupurilor? Şi care se va găsi că vatămă pe oamenii mari, aceea negreşit că este cea mai tiranică. Aşadar, să vedem pe care bărbat mare a stăpânit pofta de bani? Nici pe unul, ci numai pe cei de jelit şi de disprețuit, ca Ghiezi, Ahaav, Iuda şi preoții Iudeilor – pe când pofta trupurilor a cuprins pe marele Proroc David. Şi aceasta o spun nu ca şi cum aş da iertare celor cuprinşi de această poftă, ci pregătindu-i ca încă mai mult să fie cu trezvie. Când îți arăt că patima este mare, atunci mai cu seamă îți arăt că cei cuprinşi de acea patimă sunt lipsiți de toată iertarea. Că poate dacă nu ştiai de acea fiară sălbatică, ai fi putut să alergi la aceasta; iară acum când ştii, şi totuşi cazi în cursă, ce răspuns vei avea?

După David apoi, găsim şi pe fiul său biruit de acea patimă încă cu mai multă covârşire – deşi nimeni nu a fost mai întreg-cugetător ca dânsul, care a şi avut, de altfel, toate celelalte virtuți. Cu toate acestea însă, atât de mult a

[1] A se vedea Cap. 5, Cartea a IV-a Împăraților.

fost biruit de această patimă, încât l-a vătămat chiar şi în cele de căpetenie. Tatăl său s-a sculat după ce căzuse, a început iarăşi lupta, şi iarăşi s-a încununat, dar Solomon nimic din acestea nu a arătat. Pentru aceea şi Pavel zicea: „Mai bine este să se căsătorească, decât să arză" (1 Cor. 7, 9), şi Hristos iarăşi: „Cel ce poate să cuprindă, cuprindă" (Mt. 19, 12). Despre bani însă nu a spus aşa, ci „Cel ce va lăsa toate ale sale, însutit va lua" (Mt. 19, 29). «Dară, zici tu, cum de tot Hristos a spus despre cei ce se îmbogăţesc că cu greutate se vor învrednici de Împărăţia Cerurilor?» Iarăşi o face dând a înţelege tâmpirea lor, robia lor cea mare pentru bani, iară nu tirania banilor. Aceasta se înveder-ează şi din cele cu care Pavel a sfătuit pe credincioşi, căci de această poftă îi opreşte cu desăvârşire, zicând: „Iară cei ce vor să se îmbogăţească cad în ispită" (1 Tim. 6, 9), în vreme ce de pofta trupească nu-i opreşte defel, ci numai pentru o vreme întrerupând – şi atunci cu bună înţelegere – după care iarăşi sfătuieşte a se aduna împreună. Se temea de valurile poftei, nu cumva să aducă vreun naufragiu grozav. Patima aceasta este mai puternică şi decât mânia, fiindcă a se mânia cineva nu se poate dacă nu este nimeni care să întărâte; pe când a pofti este ceva silnic, chiar şi dacă nu este de faţă persoana care stârneşte această patimă. Pentru aceea apostolul nu a tăiat-o cu totul, ci a adăogat „până la o vreme". El nu a desfiinţat pofta în sine, ci numai pe aceea nedreaptă. „Iară pentru pofte, zice, fiecare să-şi aibă femeia sa" (1 Cor. 7, 2), pe când a strânge cineva bogăţii el nu a împiedicat până la o vreme şi nici nu a învoit până la o vreme. Patimile acestea sunt sădite în noi pentru trebuinţă: pofta trupească pentru facerea de copii şi mânia pentru ajutorarea celor nedreptăţiţi – pe când pofta de bani defel.

Prin urmare, patima aceasta nici nu este după fire, aşa că atunci când te laşi a fi stăpânit de dânsa, cu atât mai mult vei suferi cele mai urâcioase pedepse. Pentru aceea Pavel, îngăduind şi a doua nuntă, iată că fiind vorba de bani el cere cea mai mare străşnicie, zicând: „Pentru ce mai bine nu suferiţi strâmbătatea? Pentru ce mai bine nu răbdaţi paguba" (1 Cor. 6, 7), în vreme ce vorbind de fecioare, zice: „Porunca Domnului nu am" şi „aceasta spre al vostru folos zic, nu ca să vă pun cursă" (1 Cor. 7, 25 şi 35). Când însă vorbeşte de bani, iată cuvântul său: „Având îmbrăcăminte şi hrană, cu acestea suntem îndestulaţi" (1 Tim. 6, 8). «Dară, zici tu, cum se face că cei mai mulţi sunt stăpâniţi de împlinirea poftei acesteia?» Pentru că nu se oştesc împotriva ei precum împotriva curviei şi a desfrânării; că dacă li s-ar părea că este deopotrivă de urâcioasă, nu s-ar lăsa a fi biruiţi iute. Astfel şi acele nenorocite fecioare s-au scos afară din cămara de nuntă, fiindcă după ce biruiseră de acum pe vrăjmaşul cel mare, la urmă s-au lăsat a fi scoase afară de cel slab şi de nimic. Pe lângă acestea, trebuie spus şi aceea că, daca cineva, stăpânindu-şi pofta tru-

pească, de către bani este biruit, de multe ori nici pofta trupească nu o stăpâneşte, ci din fire s-a întâmplat de nu s-a supărat el foarte de aceasta: fiindcă nu toți sunt deopotrivă plecați către dânsa.

Aceasta deci ştiindu-o, iubiților, şi pilda fecioarelor având-o veşnic în minte, să fugim de fiara aceasta rea. Că dacă fecioria cu nimic nu le-a folosit, ci pentru iubirea de argint s-au pierdut acele fecioare după mii de osteneli şi sudori, apoi pe noi cine ne va scăpa dacă vom cădea în această patimă? Pentru aceea vă rog ca nici să ne lăsăm a fi cuprinşi de acea patimă, şi nici să rămânem într-însa dacă ne-a şi cuprins, ci să rupem iute legăturile acestea grozave, căci numai aşa vom putea a ne duce la ceruri şi a ne învrednici de miile de bunătăți, cărora fie cu toții a ne învrednici, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIV

„Că unii ca aceia sunt apostoli mincinoşi, lucrători vicleni, închipuindu-se întru apostolii lui Hristos." (2 Cor. 11, 13)

Ce spui, Pavele? Cei ce propovăduiesc pe Hristos, cei ce nu primesc bani, cei ce nu aduc o altă evanghelie sunt apostoli mincinoşi? «Da, răspunde el, şi încă tocmai pentru aceasta, fiindcă se prefac în totul spre a înşela». „Lucrători vicleni", zice; adică lucrează ei, dar smulg ceea ce au sădit. Fiindcă ştiu bine dânşii că în alt chip nu ar putea fi bine primiți, apoi luându-şi masca adevărului, joacă cu chipul acesta drama înşelăciunii. Şi se mai zice că bani nu primesc; dar aceasta o fac ca încă mai mult să ia, ca să piardă sufletul. Sau mai drept vorbind, chiar şi aceasta este minciună; căci luau, însă se ascundeau; iară aceasta se dovedeşte din cele ce urmează. Într-adevăr, că apostolul a şi dat a se înțelege faptul, zicând: „Ca întru ceea ce se laudă să se afle ca şi noi", dar mai la vale încă mai lămurit a lăsat să se înțeleagă, zicând: „De vă mănâncă cineva, de vă ia cineva, de se semeţeşte cineva ... cu dulceață îngăduiți" (2 Cor. 11, 20 şi 19). Acum însă şi în alt chip îi defaimă, zicând: „se prefac", adică numai chipul, numai forma o au cu dânşii; sunt îmbrăcați în piele de oaie.

„Şi nu este de mirare că însuşi Satana se preface în înger de lumină; nu este dar lucru mare dacă se prefac şi slujitorii lui ca slujitori dreptății" (2 Cor. 11, 14-15) – aşa că dacă trebuie a te minuna, apoi de aceasta minunează-te, iară nicidecum de aceea. Când dascălul lor toate le cutează, nimic nu poate fi de mirare de a-l urma şi ucenicii. Dar ce va să zică oare „înger de lumină"? Adică se preface în înger care are îndrăzneală, care stă înaintea lui Dumnezeu. Sunt însă şi îngeri ai întunericului; aceştia sunt ai diavolului, îngeri întunecați şi sălbatici. Pe mulți a înşelat diavolul în chipul acesta, prefăcându-se, însă nefiind cu adevărat îngerul luminii. Tot asemenea şi aceştia se îmbracă cu shima, cu chipul de apostol, însă nu şi cu puterea lor, fiindcă nici pot face nimic. Nimic nu este atât de drăcesc lucru, precât a face ceva pentru ochii lumii.

Dar oare ce va să zică: „slujitorii dreptății”? Adică «precum suntem noi, propovăduindu-vă evanghelia care are cu sine dreptatea». Sau că aceasta o spune aici, sau că poate acei apostoli mincinoşi îşi însuşesc sau caută să se îmbrace cu slava bărbaților drepți. Deci cum i-am putea cunoaşte noi? Din faptele lor, precum a zis şi Hristos. Pentru aceea apostolul se vede silit a pune în paralel izbânzile sale şi răutatea acelora, ca astfel din asemuire să se vadă înşelătorii. Apoi urmând iarăşi a trece la laudele lui, mai întâi îi învinuieşte pe aceia, ca astfel să arate întemeiat prepusul lui, ca nu cumva să-l învinuiască ca vorbind pentru dânsul, şi zice: „Iarăşi zic” (2 Cor. 11, 16). De altfel el şi-a luat mai multe cuvinte de apărare până acum, «însă, zice, nu mă mulțămesc cu cele spuse şi deci iarăşi zic: „Ca să nu mă socotească cineva că sunt fără de minte”, căci aceasta este fapta lor, a se lăuda, nefiind nici o pricină pentru laudă».

Tu însă mai gândeşte-te şi la aceea că de câte ori voieşte a trece la laudele sale se opreşte pentru o clipă. «A se lăuda cineva, zice, este fapt de neînțelepciune; dară eu nu o fac aceasta din lipsă de minte, sau prostie, ci fiind silit. Şi chiar dacă nu ați crede că am fost silit de împrejurări, şi deci m-ați învinovăți, totuşi nici aşa nu am să tac».

Ai văzut cum a arătat cât de mare este nevoia de a vorbi? Că dacă el nu ascunde nici această bănuială, apoi poți pricepe câtă silă avea de a vorbi, şi cum se muncea şi se necăjea mai nainte de a începe vorba. Dar chiar şi aşa, el se foloseşte de multă cumpătare, căci nu a zis: «ca să mă laud» cum s-ar întâmpla, ci urmând a se lăuda puțin, el se foloseşte de altfel de cuvinte, zicând: „Iară ce grăiesc nu dupre Domnul grăiesc, ci ca întru neînțelepție, în starea aceasta a laudei” (2 Cor. 11, 17). Ai văzut cum a se lăuda nu este după Domnul? „Când veți face toate cele ce s-au poruncit vouă, ziceți că slugi netrebnice suntem, că ce am fost datori a face am făcut” (Lc. 17, 10). Aceasta însă prin sine însăşi nu este după Domnul, ci vine numai de la cugetare. Pentru aceea a şi spus: „ceea ce grăiesc”, adică el nu defăima pricina, ci cuvintele, fiindcă dacă scopul este atât de minunat, atunci şi cuvintele trebuie a fi pe măsura scopului. După cum ucigaşul şi-a ajuns scopul de multe ori numai prin gândire – deoarece se găsea în mijlocul unor împrejurări care îl împiedicau foarte tare – iară faptul de a ucide nu este după Domnul, ci se săvârşeşte numai prin gândire, tot aşa şi a se lăuda.

Şi pentru ce oare nu se foloseşte de o cercetare atât de amănunțită? Fiindcă se grăbeşte către altceva şi lasă aceasta în seama celor ce voiesc a se agăța de asemenea pricină, iară el se mărgineşte în a spune cele ce folosesc, fiindcă erau de ajuns spre a împrăştia toată bănuiala.

„Ci ca întru neînțelepciune”. La început a spus: „Măcar de mi-ați fi îngăduit puțină neînțelepciune”, iară acum zice: „ca întru neînțelepciune”. Cu cât merge mai departe, cu atât mai mult îşi lămureşte vorba. Apoi ca nu cumva să-ți

închipui că peste tot locul este cu neînțelepciune, a adăogat: „în starea aceasta a laudei", adică în privința aceasta – după cum şi aiurea zicea: „Ca să nu ne ruşinăm", după care adaogă: „în starea aceasta a laudei". De asemenea şi aiurea zicând: „că cele ce gândesc, dupre trup le gândesc, ca să fie la mine ce este aşa, aşa, şi ce nu, nu", şi arătând că nu poate peste tot locul a împlini ceea ce făgăduieşte, fiindcă nu după trup judecă, apoi ca nu cumva unii să aibă bănuiala aceasta, şi fiind vorba de credință, zice: „Credincios este Dumnezeu, că cuvântul nostru cel către voi nu a fost aşa şi nu".

Şi priveşte câte a spus mai nainte, şi totuşi, iarăşi mai pune o altă îndreptățire, zicând: „De vreme ce mulți se laudă dupre trup, şi eu mă voi lăuda". Dar ce va să zică „dupre trup"? Adică cu cele din afară, cu noblețea, cu bogăția, cu înțelepciunea, cu tăierea împrejur şi cu aceea că are strămoşi Evrei, cu credința celor mulți. Dar tu priveşte înțelepciunea lui, că după ce pune acelea ce nu arată nimic, la urmă spune şi de neînțelepciune. Că dacă a se lăuda cineva pentru cele cu adevărat bune, şi încă este neînțelepciune, apoi cu atât mai mult pentru cele ce nu înseamnă nimic. Aceasta deci este ceea ce el numeşte că „Nu după Domnul", adică nici un folos nu are cineva de a fi Evreu, şi altele de acest fel. «Să nu credeți, zice, că eu socotesc acestea ca o virtute, ci fiindcă aceia se laudă, mă văd silit şi eu a mă asemuire cu ei» – ceea ce face şi aiurea, zicând: „De se pare cuiva altuia a se nădăjdui în trup, eu mai mult". (Flp. 3, 4). Deci şi aici el spune de cei ce se încred în asemenea nimicuri. Precum cineva, fiind dintr-un neam strălucit, şi având o viață de filosof, ar vedea pe alții cugetând lucruri mari despre noblețea lor, şi voind a le doborî trufia lor, s-ar vedea silit de a-şi scoate la iveală a sa noblețe, nu spre a se îngâmfa, ci spre a smeri pe aceia – întocmai aşa face şi Pavel.

După aceea depărtându-se de acei înşelători, întreaga pricină o aruncă asupra Corinthenilor, zicând: „Că cu dulceață suferiți pre cei neînțelepți" (2 Cor. 11, 19), ca şi cum parcă ar zice: «Aşa că voi sunteți pricina tuturor, şi încă mai mult decât aceia. Că dacă voi nu ați fi suferit pe acei apostoli mincinoşi şi nu v-ați fi vătămat din pricina lor, nimic nu aş fi grăit; dar acum o fac îngrijindu-mă de mântuirea voastră». Şi priveşte cum chiar şi certarea ce le-o face o pune amestecată cu laude, căci după ce spune: „Că cu dulceață suferiți pre cei neînțelepți", a adăogat îndată: „fiind voi înțelepți". Căci a se lăuda cineva, şi încă pentru asemenea nimicuri, este neînțelepciune. Deşi trebuia a-i certa şi a le spune: «nu suferiți pe acei proşti», totuşi el face aceasta prin cuvintele de mai sus, încă cu mai multă putere. Dacă le-ar fi grăit aşa, s-ar fi părut că el este lipsit de dreptul de a-i certa; acum însă, arătându-se pe sine stăpân şi în acestea şi crezându-le că nu sunt nimic, prin aceasta încă mai mult îi îndreaptă.

Mai nainte însă de a trece la laude şi la asemuirea sa cu acei înşelători, el ia în derâdere marea lor robie, că adică se supuneau acelora într-un chip de necre-

zut. Şi gândeşte-te cum îi ia în derâdere. „Că suferiţi de vă robeşte cineva, de vă mănâncă cineva" (2 Cor. 11, 20). Dar cum de spui mai sus: „ca întru ceea ce se laudă să se afle ca şi noi"? Ai văzut că prin aceste cuvinte el îi arată pe aceia ca luând ajutoare de la ucenici, şi încă nu cum s-ar întâmpla, ci foarte mari? Căci cuvintele „vă mănâncă" aceasta învederează.

„De vă robeşte cineva", zice, adică vă ia şi banii voştri, şi trupurile, şi slobozenia voastră. Aceasta este mai mult decât a lua, adică după ce v-au luat banii, apoi se fac şi domni şi stăpâni ai voştri, ceea ce şi mai nainte învedera, zicând: „Dacă au parte alţii de puterea voastră, au nu mai vârtos noi?" (1 Cor. 9, 12). După aceea adaogă şi ceea ce este mai grozav: „De se semeţeşte cineva", căci robia voastră, zice, nici măcar nu este cumpătată, şi nici stăpânii nu sunt blânzi, ci greoi şi de nesuferit».

„De vă bate cineva preste obraz". Ai văzut iarăşi apăsarea tiraniei? Acestea le spunea nu că doară îi loveau peste obraz, ci fiindcă îi disprețuiau şi-i necinsteau, pentru care a şi adăogat: „Spre necinste, defăimându-vă zic" (2 Cor. 11, 21), fiindcă nu pătimiţi mai puţin decât cei loviţi peste obraz. Ce ar fi putut fi mai tare decât aceasta? Şi care stăpânire ar putea fi mai amară decât aceasta, când şi banii, şi slobozenia, şi cinstea vă răpesc, şi nici aşa nu sunt mai blânzi, nici vă lasă a rămâne în rândul robilor, ci vă întrebuinţează cu mai multă bătaie de joc decât pe orice lucru cumpărat cu bani?

„Ca şi cum noi am fi neputincioşi". Ceea ce spune aici este întunecat. Fiindcă până aici el a fost greoi cu vorba, apoi prin cuvintele de faţă el a acoperit, aşa zicând, cu nelămurirea vorbei greutatea celor de mai nainte. Ceea ce voieşte a spune, aceasta va să zică: «Nu putem parcă şi noi să facem aşa? Dar nu o facem. Deci pentru ce îi suferiţi pe aceia, ca şi cum noi nu am putea să facem aşa? Păcat este deci şi a suferi pe cei nemintoşi; darămite când vă şi disprețuiesc, vă răpesc, se semeţesc, vă disprețuiesc? Aceasta desigur că nu mai poate avea nici o îndreptăţire, nici un cuvânt de îndreptare. Chipul acesta de înşelăciune este nou. Cei ce înşală, de obicei dau ceva în schimb şi linguşesc; aceştia însă şi înşală, şi iau, în acelaşi timp şi batjocoresc. Aşa că nici umbră de îndreptăţire măcar nu aveţi, fiindcă în vreme ce pe cei ce se smeresc pe sine spre a vă înălţa pe voi îi disprețuiţi, iată că pe cei ce se înalţă pe sine spre a vă smeri pe voi îi admiraţi. Nu cumva poate nu am fi putut face şi noi aşa? Dar nu voim, căci noi avem în vedere folosul vostru. Aceia, bătându-şi joc de cele ale voastre, se gândesc la ale lor, iară noi, disprețuind pe cele ale noastre, ne gândim la ale voastre». Ai văzut cum el îi înfricoşează pe dânşii tocmai cu acelea pe care le-a spus până acum cu toată îndrăznirea? «Că dacă de aceea îi cinstiţi, zice, fiindcă vă disprețuiesc, vă batjocoresc, apoi putem şi noi face aşa: să vă robim, să vă disprețuim, să ne semeţim faţă de voi».

Ai văzut cum întreaga pricină şi a uşurinţei lor, precum şi a părutei sale neînţelepciuni el o aruncă asupra acelor înşelători? «Mă văd silit a mă lauda puţin, zice, nu spre a mă arată pe mine însumi strălucit, ci ca să vă izbăvesc pe voi de această robie amară». Trebuie însă a cerceta cele vorbite nu cum s-ar întâmpla, ci a adăogat şi pricina. Fiindcă şi Samuil şi-a adus sieşi o laudă mare când ungea pe Saul împărat, zicând: „Mărturisiţi de mine înaintea Domnului şi înaintea unsului său, de am luat boul cuiva, sau asinul cuiva, sau de am silit pre cineva din voi" (1 Împ. 12, 3) – dar nimeni nu l-a învinovăţit. Pricina însă pentru care el a spus acestea nu a fost doar ca să se mândrească, ci de vreme ce urma a înscăuna pe Saul împărat, voieşte oarecum prin îndreptăţirea sa a-l învăţa pe acela ca să fie blând şi liniştit. Şi priveşte înţelepciunea Proroculuı, sau mai bine zis iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Căci când voia a-i întoarce, după ce grămădea multe cuvinte grele, vorbea la urmă şi despre cel ce urma a împărăţi, ca de pildă: că va face pe femeile lor morăriţe, pe bărbaţii lor păstori şi îngrijitori de catâri – căci cu cea mai mare amănunţime zugrăvea toată grija împărăţiei. Deci fiindcă i-a văzut că nu sunt împiedicaţi de nimic din acestea şi că sufereau de o boală nevindecată, el îi cruţă chiar şi aşa, şi pune în rânduială pe împărat, ca să fie blând cu dânşii. Pentru aceea îl şi ia pe dânsul de martor. El le spunea acestea nu ca şi cum l-ar fi judecat cineva sau l-ar fi învinovăţit; nu le spunea acestea, zic, ca să se îndreptăţească pe sine, ci ca pe acela mai bun încă să-l facă. Pentru aceea a şi adăogat, doborând oarecum trufia lui: „De veţi asculta voi şi împăratul vostru, nu va fi mâna Domnului asupra voastră; iară de nu veţi asculta, va fi mâna Domnului preste voi şi preste împăratul vostru" (1 Împ. 12, 14-15)[1]. Încă şi Prorocul Amos zicea: „Nu eram eu proroc, nici fecior de proroc, ci păstor de capre dărâmând duzi. Şi m-au luat Domnul" (Amos 7, 14-15); însă acestea le spunea nu spre a se îngâmfa pe sine, ci spre a astupa gura celor cari îl bănuiau că nu ar fi Proroc, şi ca să arate că el nu înşală şi că cele ce spune nu sunt de la dânsul. Încă şi un altul, tot acelaşi lucru învederându-l, zicea: „Ci nu m-am umplut eu poae de puterea Domnului întru duhul şi tăria lui, ca să vestesc lui Iacov păgânătăţile sale şi lui Israil păcatele sale?" (Miheia 3, 8). Şi David apoi, când vorbea de urs şi de leu, nu le spunea doar ca să se mândrească, ci iconomisind sub aceste povestiri ceva mare şi minunat. Fiindcă nu era crezut că el, lipsit de orice armă, ar putea birui totuşi pe varvar – el care nici nu putea suferi arma – s-a văzut silit a da dovadă de a sa vitejie. Şi când a tăiat poala hainei lui Saul[2] nu spunea

[1] În ediţia Sf. Ioan Hrisostom în loc de *nu va fi mâna Domnului asupra voastră* este următoarea propoziţie : *„bunătăţile acestea şi acelea le veţi avea; iar de nu mă veţi asculta, toate cele potrivnice."*

[2] A se vedea Cap. 24 din Întâia Carte a Împăraţilor. Ibid., Cap. 17.

acestea doar de lăudăroşenie, ci ca să lepede o bănuială vicleană pe care i-o aruncau vrăjmaşii, zicând că el voia a ucide pe Saul.

Pentru aceea pretutindeni noi trebuie a căuta pricina unui fapt. Aşadar, cel ce pentru binele şi folosul ascultătorilor se laudă pe sine, nu numai că nu este vrednic a fi învinovăţit, ci chiar a fi încununat, şi numai când tace este vrednic de învinuire. Fiindcă şi David, dacă ar fi tăcut atunci de a spune istoria cu leul şi cu ursul, negreşit că nu l-ar fi lăsat împăratul Saul de a ieşi înaintea lui Goliath şi, prin urmare, nu ar fi putut ca să-i pună înainte o răsplată a biruinţei atât de strălucită. Pentru aceea deci s-a văzut silit a vorbi aşa, şi nu atâta către fraţii săi, cari nu-l credeau, cât către împăratul Saul. Pizma astupase urechile lor, şi de aceea, lăsându-i pe dânşii la o parte, el se adresează mai mult împăratului, care până atunci nu-l pizmuia.

[1]Căci cumplit lucru este pizma, iubiţilor, cumplit, fiindcă ea înşală pe cineva a disprețui însăşi a sa mântuire. Aşa s-a pierdut pe sine Cain, iară mai nainte de dânsul s-a pierdut şi diavolul, care a alungat pe Adam din Rai. Astfel şi Saul a chemat drac viclean împotriva sufletului său, şi chemându-l, iarăşi a pizmuit pe doftor, căci aşa este pizma. Ştia că s-a mântuit, şi voia mai degrabă a se pierde decât a vedea cinstit pe cel ce l-a mântuit. Şi ce ar putea fi mai grozav ca această patimă? Nu ar greşi cineva dacă ar numi-o născătură a diavolului. Într-însul se găseşte rodul slavei deşarte, sau mai bine zis rădăcina; căci pe amândouă aceste rele el le făureşte la un loc. Tot aşa pizmuia şi Saul atunci, fiindcă ziceau femeile cele ce jucau: „Bătut-a Saul cu miile lui, şi David cu zecile de mii" (1 Împ. 18, 7); decât care, ce ar putea fi mai dobitocesc?

Şi pentru ce pizmuieşti, spune-mi? Fiindcă cutare a lăudat pe acela? Şi totuşi trebuia a te bucura. De altfel, nici nu ştii bine dacă lauda aceea este adevărată. Şi de aceea eşti trist, că acela a fost lăudat nefiind vrednic de laudă? Şi totuşi trebuie a avea milă de el. Dacă el este bun, tu nu trebuie a-l pizmui fiind lăudat, ci a-l lăuda şi tu împreună cu alţii; iară de nu este aşa, pentru ce te tulburi? Pentru ce îţi împingi singur sabia asupră-ţi? Că este admirat de oameni? Este admirat de oamenii de astăzi, nu însă şi de cei de mâine. Că se bucură de slavă? Pentru care slavă se bucură, spune-mi? Pentru acea slavă pentru care zice Prorocul că este ca floarea câmpului? Şi de aceea pizmuieşti, că nu suferi necazuri şi nici nu porţi cu tine greutăţi de acestea care se aseamănă cu floarea câmpului? Iară dacă pentru aceasta ţi se pare că este de râvnit, pentru ce nu-ţi sunt râvniţi şi tăietorii de lemne, cari suferă necazuri în fiecare zi? Nimic nu este mai bun ca această greutate, căci apasă numai trupul – în vreme ce greutatea cealaltă a vătămat de multe ori şi sufletul şi a adus omului o mai mare tulburare decât plăcerea ce o aştepta. Măcar de este lăudat poate în vorbă, to-

[1] *Partea morală.* Despre pizmă *(Veron).*

tuşi mai mare îi este frica decât lauda; sau mai bine zis, lauda o are pe un timp scurt, iară frica o are întruna.

Poate că este lăudat şi bine văzut de boieri? Dar şi acolo este iarăşi primejdie şi pizmă. Că ceea ce tu simţi pentru dânsul, aceea o simt şi alţii mulţi. Poate că este lăudat întruna? Apoi aceasta tocmai că-l bagă într-o robie amară. Niciodată nu va îndrăzni a face ceva fără frică împotriva părerii celor ce-l laudă, ca nu cumva să supere pe aceia. Legătură grozavă este pentru dânsul renumele ce-l are. Cu cât el are mai multe cunoştinţe, cu atâta are şi mai mulţi stăpâni, şi cu cât stăpânii lui se înmulţesc şi se văd pretutindeni, cu atâta şi robia lui se întinde. Sluga, când scapă de privirea stăpânului, răsuflă în toată slobozenia; în vreme ce acesta, fiind împresurat din toate părţile de stăpâni, este rob tuturor celor din piaţă. Dacă poate îl cer niscaiva afaceri grabnice, sau niscaiva nevoi, el nu îndrăzneşte a intra în piaţă, ca nu cumva stăpânii lui să se supere nevăzându-l întovărăşit de slugi, şi de cal, şi de tot alaiul bine-întocmit. De va vedea poate vreun prieten dintre cei adevăraţi, el nu îndrăzneşte a-i vorbi ca unuia deopotrivă sieşi, ca nu cumva să se supere stăpânii şi să-l scoată din slavă. Aşa că cu cât este mai însemnat, cu atâta este mai robit. De pătimeşte ceva neplăcut, batjocura este mai grozavă cu cât are şi mai mulţi martori, şi crede faptul nu numai ca o batjocură, ci ca o adevărată nenorocire. Căci dânsul are mulţi de aceia cari se bucură de batjocura lui, după cum şi atunci când el se bucură de vreun bine, are pe mulţi care îl zavistuiesc şi-l pizmuiesc şi caută toate chipurile de a-l răpune.

Acesta deci este un bine, spune-mi? Aceasta este slavă? Nicidecum, ci chiar necinste, robie şi legături, şi orice ar putea spune cineva greoi şi de nesuferit. Iară dacă şi aşa încă îţi este drăgălaşă slava oamenilor şi te tulbură mult cutare, care este lăudat de mulţi, apoi când îl vezi bucurându-se de acele laude, ridică-te cu cugetul spre viaţa viitoare şi spre slava de acolo. Şi după cum cineva, văzând o fiară sălbatică, se grăbeşte a fugi şi a închide uşa intrând în casă, tot aşa şi în cea de faţă fugi cu cugetarea spre viaţa viitoare şi spre slava aceea nespusă. Fiindcă numai aşa şi pe aceasta de aici o vei călca în picioare, şi pe aceea o vei avea cu uşurinţă, şi te vei bucura de adevărata slobozenie, şi de veşnicele bunătăţi. Cărora fie ca toţi să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXV

„Întru ce îndrăzneşte cineva, întru neînţelepciune, zic, îndrăznesc şi eu." (2 Cor. 11, 21)

Priveşte-l iarăşi cum se apără şi cum se foloseşte de socotinţă, deşi multe de acestea a spus şi mai nainte, ca de pildă: „De m-aţi fi suferit puţin pentru neînţelepciune", şi iarăşi: „ca să nu mă socotească cineva că sunt fără de minte, iară de nu, măcar ca pe un fără de minte primiţi-mă", şi iarăşi: „că ceea ce grăiesc, nu grăiesc dupre Domnul, ci ca întru neînţelepciune", şi aici iarăşi: „Întru ce îndrăzneşte cineva, întru neînţelepciune zic, îndrăznesc şi eu". Sub numirea de „îndrăzneală" şi „neînţelepciune" el înţelege faptul când cineva vorbeşte de dânsul lucruri mari – şi încă poate fiind nevoie – învăţându-ne a fugi cât mai mult de acest păcat. Că dacă chiar şi după ce am făcut totul, şi încă trebuie a ne numi „robi netrebnici", apoi dacă nu este nici o pricină grabnică, de ce iertare ar putea fi vrednic cel ce se trufeşte şi se îngâmfă pe sine? Pentru aceea şi Fariseul a pătimit ceea ce a pătimit şi a naufragiat tocmai la liman, căci s-a izbit de această stâncă. Pentru aceea şi Pavel, deşi vedea o mare trebuinţă, totuşi şovăie încă şi necontenit pomeneşte că faptul acesta este neînţelepciune. La urmă, în sfârşit, îndrăzneşte şi el, punând înainte îndreptăţirea lui pentru acest fapt cerut de nevoie, şi zice: „Iudei sunt? Şi eu. Israilteni sunt? Şi eu" (2 Cor. 11, 22) – fiindcă nu toţi Evreii erau Israilteni, deoarece erau şi Ammaniţi şi Moaviţi. Pentru aceea a şi adăogat, lămurind mai bine nobleţea neamului şi zicând: „Sămânţă a lui Avraam sunt? Şi eu. Slujitori ai lui Hristos sunt? Ca un neînţelept grăiesc – mai vârtos eu" (2 Cor. 11, 23). El nu s-a mulţămit cu apărarea de mai nainte, ci şi aici iarăşi se foloseşte de dânsa, zicând: „ca un neînţelept grăiesc, mai vârtos eu", adică «mai bun, mai presus sunt eu decât dânşii». Deşi dovezile de a fi mai presus le avea destul de lămurite, totuşi şi aşa el numeşte faptul nebunie. Şi cu toate acestea, dacă aceia erau apostoli mincinoşi, nu trebuia ca el să se arate mai presus prin asemuire, ci să răstoarne gândul că ar fi fost slujitori ai lui Hristos. Dar aceasta a făcut-o el zi-

când: „Că aceia sunt apostoli mincinoşi, lucrători vicleni, închipuindu-se întru apostoli ai lui Hristos". Acum însă el nu face aşa, căci urma a trece cu vorba la cercetarea faptului; fiindcă nimeni, fără o cercetare temeinică, nu se rosteşte cum s-ar întâmpla, ci mai întâi punând faptul prin asemuire, la urmă arată răsturnarea acelui cuget prin fapte, ceea ce este cu mult mai puternic. De altminteri, folosindu-se chiar de părerea acelora despre dânşii, şi nicidecum de hotărârea sa, zice: „Slujitori ai lui Hristos sunt?" Şi după ce spune: „mai vârtos eu", la urmă pune la mijloc şi asemuirea şi arată cum el păstrează firea apostoliei adevărate, nu rostindu-se la întâmplare, ci aducând ca dovadă chiar faptele.

Deci lăsând la o parte toate semnele şi minunile, el începe cu ispitele, zicând astfel: „întru osteneli de prisosit, întru bătăi cu covârşire", fiindcă a fi bătut şi muncit este cu mult mai presus decât toate celelalte. „În temniți preste măsură". Şi aici aceeaşi încordare. „În morți de multe ori", după cum zice şi aiurea: „În fieştecarea zi mor" (1 Cor. 15, 31). Aici el dovedeşte şi cu fapta, ca şi cum parcă ar zice: «de multe ori am căzut în primejdii care în sine erau însoțite de moarte».

„De la Iudei de cinci ori câte patruzeci fără una am luat" (2 Cor. 11, 24). Şi pentru ce oare „fără una"? Era la Evrei o lege veche care prevedea că cel ce va primi mai mult de patruzeci de lovituri să fie necinstit printre dânşii. Deci ca nu cumva furia şi mânia celui ce lovea să treacă peste numărul de patruzeci şi să facă astfel necinstit pe cel lovit, apoi s-a hotărât ca loviturile să fie patruzeci fără una, ca astfel, chiar dacă ar întrece cel ce lovea cu o lovitură mai mult, să nu treacă peste numărul de patruzeci, spre a nu necinsti pe cel bătut.

„De trei ori cu toiege am fost bătut, o dată cu pietre am fost împroşcat, de trei ori s-a sfărâmat corabia cu mine" (2 Cor. 11, 25). Şi ce aveau a face acestea cu evanghelia? Adică era trimis în călătorii lungi şi pe mare.

„O noapte şi o zi întru adânc am făcut". Unii zic că a stat în mijlocul mării, iară alții că a înotat o noapte şi o zi, ceea ce pare a fi mai adevărat. A sta în mijlocul mării nici nu era vrednic de vreo minune, şi nici că l-ar fi trecut acel fapt ca mai însemnat şi mai de căpetenie decât naufragiile.

„În călătorii de multe ori, în primejdii în râuri" (2 Cor. 11, 26), fiindcă era silit de multe ori a trece râuri. „În primejdii de către tâlhari, în primejdii de către rudenii, în primejdii în cetăți, în primejdii în pustie". Pretutindeni îi stăteau înainte lupte: în locuri, în țări, în cetăți, în pustie. „În primejdii între neamuri, în primejdii între frații cei mincinoşi". Priveşte şi un alt fel de război, căci nu-l atacau numai vrăjmaşii, ci şi frații cei fățarnici şi mincinoşi, şi deci avea trebuință de o mare tărie şi de o mare înțelepciune.

„Întru osteneală şi în supărare" (2 Cor. 11, 27). Primejdiile erau urmate de osteneli, şi ostenelile se urmau neîntrerupt de primejdii, şi nu-i îngăduiau nici

măcar să răsufle puțin. „În călătorii[1] de multe ori, în foame şi în sete şi golătate, fără de cele de afară" (2 Cor. 11, 27-28). Cele lăsate la o parte sunt mai multe decât cele numărate aici, sau mai bine zis, chiar cele numărate nu sunt trecute pe câte ar fi trebuit, şi nici nu le-a trecut după felul lor, ci numai pe acelea al căror număr era scurt şi lesne de priceput; pe acelea, zic, le-a pomenit, spunând că de trei ori le-a suferit, şi o dată, în vreme ce de celelalte nu a mai spus aşa, fiindcă le suferise de multe ori. Şi nu spune şi izbânzile de pe urma acestor primejdii, ca, de pildă, pe câți şi pe câți a întors la adevărata credință, ci numai cele ce a pătimit pentru propovăduirea evangheliei, cu care prilej este şi cumpătat în vorbă, în acelaşi timp şi arată că chiar dacă nimic mai mult nu ar avea cel ce se osteneşte, totuşi şi aşa răsplata îi va fi întreagă.

„Năvăliri (comploturi = ἐπισύστασεις) asupra mea în toate zilele", adică tulburările, vuietele, înconjurările mulțimii şi atacurile cetăților, fiindcă cu acestea mai ales războiau Iudeii, de vreme ce şi apostolul mai cu seamă pe dânşii îi vânzolea, aşa zicând, cu cuvântul şi era cel mai mare înfruntător al nebuniei lor, punându-se în stare de atac pe neaşteptate. Şi de aceea şi războiul împotriva lui era foarte aprig, şi din partea casnicilor lui, şi din partea străinilor, şi din partea acelor apostoli mincinoşi şi fățarnici – şi deci pretutindeni valuri şi prăpăstii, şi în lume, şi în pustie, şi pe pământ, şi pe mare, şi de afară, şi dinlăuntru. Şi nici măcar nu avea hrana trebuitoare, nici îmbrăcăminte simplă, ci luptătorul lumii întregi se lupta gol, şi fiind lihnit de foame, el se apăra cu vitejie. Atât de departe era el de a câştiga şi a strânge bani! Dar pentru toate acestea el nu se neliniştea câtuşi de puțin, încă aducea mulțămiri pentru aceasta celui ce răsplăteşte luptătorului adevărat.

„Grija tuturor bisericilor". Aceasta este lucrul de căpetenie tuturor, că şi sufletul i se împărțea în mai multe părți, şi cugetul i se purta pretutindeni, că dacă nu ar fi pus înainte chiar nimic din cele de afară, totuşi războiul dinlăuntru, valurile ce se urmau unele pe altele, furtunile cele groaznice ale grijilor lui, războiul gândurilor, toate acestea ar fi fost de ajuns spre a admira pe acest bărbat sfânt.

Că dacă cineva având numai o singură casă sub îngrijirea sa, ba încă poate că mai are şi slugi, şi priveghetori, şi iconomi, şi totuşi de multe ori nici nu are vreme a răsufla de mulțimea grijilor, nefiind nimeni care să-l supere – dar încă cel ce avea grija nu a unei singure case numai, ci şi a cetăților, şi a popoarelor, şi a neamurilor întregii lumi, şi încă pentru lucruri atât de însemnate, şi fiind atâția cari-l supărau, ba încă fiind şi singur, şi atâtea pătimind, şi totuşi

[1] Ediția Sf. Ioan Hrisostom are precum urmează acest stih: „Ἐν ὁδοιπορίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει καὶ γυμνότητι, χωρὶς τῶν παρεκτός.", de unde se vede o oarecare deosebire de ediția noastră, *Textus receptus*, fără însă a altera întru ceva înțelesul pasajului.

îngrijindu-se, după cum nu se îngrijaşte nici tatăl de fii – apoi poți pricepe ce suferea el. Şi pentru ca să nu zici: «Şi ce este dacă el se îngrijea? Căci se îngrijea cum s-ar întâmpla», apoi el a adăogat îndată şi încordarea grijii lui, spunând:

„Cine este neputincios, şi eu să nu fiu neputincios?" (2 Cor. 11, 29). Nu a zis: «şi eu să nu fiu tovarăş cu întristarea», ci ca şi cum ar fi în aceeaşi patimă, ca şi cum ar fi şi el în aceeaşi boală, aşa se tulbura el şi se întrista. „Cine se sminteşte, zice, şi eu să nu mă arz"? Priveşte iarăşi covârşirea durerii lui, cum el o arată în numirea de aprindere – ca şi cum pare că ar spune: «Mă aprind, ard», ceea ce era mai mult ca toate celelalte. Acelea, deşi poate destul de grozave, totuşi trec repede, şi are cineva plăcerea neveştejită – pe când aceasta îl zdrobea pe dânsul şi-l punea în aşa încurcătură, încât îi rănea aşa-zicând cugetul şi pătimea ceea ce pătimea fiecare dintre cei neputincioşi, deşi el era altă persoană. Şi nici că doar se întrista numai pentru cele mari, iară pe cele mici le disprețuia, ci şi cele nebăgate în seamă se socoteau ca trebuitoare.

Pentru aceea şi zicea: „Cine este neputincios?" – adică oricine ar fi. Şi ca şi cum pare că el era Biserica cea din toată lumea, aşa se întrista şi se scârbea de fiecare mădular în parte.

„De se cuvine a mă lăuda, cu neputințele mele mă voi lăuda" (2 Cor. 11, 30). Ai văzut că el defel nu se lăuda cu minunile şi semnele ce le făcea, ci cu prigonirile şi cu ispitele ce le îndura? Căci aceasta, zice, este a neputinței. Dar apoi şi războiul ce-l purta el îl arată foarte felurit, de vreme ce şi Iudeii îl războiau, şi neamurile se sculaseră împotriva sa, şi frații cei mincinoşi îl atacau, şi frații cei buni smintindu-se şi fiind neputincioşi, el se întrista. Aşadar din toate părțile îl împresurau tulburare şi vuiet, fie de la ai săi, fie de la străini. Acesta este cuget apostolic şi prin toate acestea se întrevede evanghelia.

„Dumnezeu şi Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, cel ce este binecuvântat în veci, ştie că nu mint. În Damasc mai-marele norodului al lui Areta împăratul păzea cetatea Damascului vrând să mă prindă" (2 Cor. 11, 31-32). Dar oare pentru ce aici încredințează prin chemarea lui Dumnezeu, ceea ce nu a făcut mai nainte? Pentru că poate faptul ce-l înfățişează era vechi şi necunoscut, pe când celelalte, ca grija Bisericilor şi toate cele spuse, erau cunoscute acelora. Şi tu priveşte câtă războire era asupra lui, dacă pentru dânsul păzeau cetatea, cu scop de a-l prinde. Dar când eu zic războire, înțeleg râvna lui Pavel, că dacă nu ar fi fost atât de puternic, negreşit că nu ar fi aţâțat pe mai-marele cetății la atâta mânie şi ură asupra lui.

De altfel, acestea sunt dovada adevăratului suflet apostolesc: de a pătimi atâtea, şi de a nu da înapoi defel, ci încă de a suferi cu bărbăție toate cele venite asupra lui, şi cu toate acestea, de a nu da înapoi în fața primejdiilor, sau de a fugi. Priveşte încă în ce chip a primit el a scăpa din mâinile celor ce-l în-

conjuraseră, printr-o fereastră coborându-se într-o coşniță. Că dacă şi dorea el călătoria de aici, totuşi o dată cu fuga sa a ridicat în acelaşi timp şi mântuirea oamenilor. Pentru aceea de multe ori i se făureau curse de acest fel în vreme ce se găsea în propovăduirea evangheliei, dar el nu se da în lături şi nici nu întrebuința uneltiri omeneşti când poate timpul le cerea – atât de treaz era el şi cu priveghere. Când relele poate erau de neocolit, avea trebuință numai de harul Sfântului Duh; iară când ispita era cumpătată, el mai născocea multe şi de la dânsul, dar şi aici iarăşi punând totul în seama lui Dumnezeu. Şi după cum o scânteie de foc nestins, căzând în mare, s-ar afunda, desigur, trecând pe deasupră-i multe valuri, însă iarăşi s-ar ridica la suprafață strălucitoare, tot aşa şi cu fericitul Pavel. Acum, de pildă, se afunda în primejdii, iară altădată scăpa de ele ridicându-se la suprafață mai strălucit, biruind toate ispitele ce veniseră asupră-i.

[1]Aceasta este biruință strălucită, acesta este semnul biruinței Bisericii, aşa este surpat diavolul, când noi pătimim rele. Când noi pătimim relele ce ni se aduc, atunci diavolul este prins în curse şi pătimeşte rău când voieşte a ne face nouă rele. Ceea ce se petrecea şi cu Pavel, căci cu cât mai mult grămădea primejdii asupra sa, cu atât mai mult şi diavolul ieşea biruit. Şi apoi nici nu făurea necuratul numai un fel de primejdii, ci multe şi felurite. Aşa, de pildă, unele aveau cu dânsele osteneala, altele scârba, unele frica, altele durerea, unele grija, altele ruşinea, iară altele pe toate la un loc; şi totuşi, el pe toate le stăpânea. Şi întocmai ca un ostaş ce avea în fața sa pe întreaga lume care-l războia, iară el se învârtea printre rândurile războinicilor şi nimic rău nu pătimea, tot aşa şi Pavel, singur în mijlocul varvarilor, rămânea nebiruit, pretutindeni nevătămat – fie pe pământ, fie pe mare. Şi după cum scânteia ce cade în paie şi trestii totul preschimbă şi aduce cele arse în firea sa, tot asemenea şi Pavel, năvălind asupra tuturor, pe toți îi întorcea către adevăr, năvălind ca şi un puhoi şi răsturnând toate piedicile din calea sa. Şi întocmai ca şi un luptător apărându-se, alergând în toate părțile, lovind cu pumnul, sau ca un ostaş ce atacă zidurile cetății, sau ca unul ce se bate pe uscat, sau ca altul ce se bate pe mare, tot aşa şi Pavel întrebuința tot felul de luptă, şi foc ieşea din gura lui, şi tuturor era neapropiat; cu un trup numai biruind întreaga lume, cu o singură limbă pe toți punându-i pe fugă.

Nu aşa izbeau trâmbițele cele multe zidurile cetății Ierihonului şi le dărâmau, precum glasul lui Pavel care răsuna în întăriturile diavolilor şi-i arunca jos la pământ, iară pe cei ce-l atacau îi trăgea la sine. Şi în vreme ce strângea de pe câmpul de luptă mulțimea prinşilor, la urmă chiar pe aceştia îi întrarma, şi îşi făcea iarăşi o nouă armată, şi printr-înşii stăpânea. Minunat este David,

[1] *Partea morală.* Laude sfântului Pavel, şi despre smerenie *(Veron).*

care cu o singură piatră a doborât la pământ pe Goliath; dar dacă ai cerceta isprăvile lui Pavel, ai vedea că fapta aceluia este faptă de copil, şi totodată ai mai vedea că pe câtă deosebire este între un păstor şi un căpitan, tot pe atâta este şi între David şi Pavel. Acesta nu a doborât pe Goliath aruncând piatra, ci numai grăind a pus pe fugă întreaga oştire a diavolului, şi întocmai ca un leu ce rage, iară din limbă îi iese pară de foc, tot aşa şi Pavel tuturor era de nesuferit şi pretutindeni alerga întruna. Alerga la aceştia, trecea la aceia, se întorcea la unii, şi iarăşi la ceialalţi, alergând în toate părţile mai iute ca vântul, şi ca pe o singură casă sau ca pe o singură corabie cârmuind întreaga lume, pe unii îi trăgea la sine botezaţi, pe cei ce ameţeau din pricina valurilor îi sprijinea să nu cadă jos, corăbierilor le poruncea să fie la locurile lor, iară el stând la cârma corabiei privea cu băgare de seamă la prora ei, funiile le încorda, vâsla o întrebuinţa, pânza o întindea, la cer se uita, totul fiind el: şi corăbier, şi căpitan, şi cârmaci, şi pânză, şi corabie, şi în sfârşit toate pătimindu-le, numai ca să dezlege relele altora!

Căci gândeşte-te bine, a suferit naufragii, ca astfel să contenească naufragiul întregii lumi. O noapte şi o zi a stat întru adâncul mării, ca astfel să tragă în sus omenirea dintru adâncul înşelăciunii. Întru osteneli a fost, ca astfel pe cei osteniţi să-i odihnească. Rane şi bătăi a suferit, ca pe cei răniţi de diavol să-i vindece. În temniţe a stat, ca astfel pe cei ce erau întru întuneric şi în temniţe să-i scoată la lumină. În morţi de multe ori, ca astfel să izbăvească omenirea de moartea cea grozavă a păcatului. De cinci ori a luat câte patruzeci fără una, ca chiar pe cei ce făceau acestea să-i slobozească de biciul diavolului. A fost lovit cu toiagul, ca astfel să aducă omenirea sub toiagul lui Hristos. A fost bătut cu pietre, ca astfel să izbăvească omenirea de pietrele cele mai nesimţitoare. A fost în pustietăţi, ca astfel să scoată omenirea din pustiul păcatului. A fost în călătorii, ca astfel să aşeze cu statornicie pe cei rătăciţi şi să deschidă calea ce duce către cer. În cetăţi a fost în primejdii, ca astfel să ne arate cetatea cea de sus. În foame şi sete, ca astfel să ne izbăvească de foamea cea grozavă. În golătate a fost, ca astfel pe noi cei ce eram sluţi să ne îmbrace cu haina lui Hristos. Întru năvălirile mulţimii a fost, ca astfel să ne izbăvească de năvălirile dracilor. A fost aprins, ca astfel să stingă săgeţile cale aprinse ale diavolului. Prin fereastră a fost slobozit peste zid într-o coşniţă, ca astfel să arunce de jos în sus pe cei aruncaţi jos pe pământ. Dar încă vom mai grăi noi ceva, neştiind toate cele ce a pătimit Pavel? Oare vom mai pomeni noi de bani şi de averi? Oare vom mai spune noi de femeie, de cetate sau de slobozenie, în vreme ce vedem pe Pavel disprețuind viaţa chiar de mii de ori?

Mucenicul o singură dată moare, în vreme ce fericitul acesta, cu un trup numai şi cu un suflet a suferit atâtea primejdii câte ar fi fost de ajuns de a înspăimânta chiar şi un suflet tare ca diamantul. Şi cele ce au pătimit toţi sfinţii

într-atâtea trupuri aflându-se, pe toate acestea le-a suferit Pavel într-un singur trup, şi intrând în lume ca într-un stadion, s-a dezbrăcat de toate şi a stat în luptă cu bărbăție. Cunoştea el foarte bine pe dracii ce-l atacau şi de aceea încă de la început s-a arătat strălucit; de cum a trecut pragul acestor lupte şi până la sfârşit el a rămas acelaşi sau, mai bine zis, chiar prelungea lupta aflându-se în apropierea premiului. Şi ceea ce este minunat, că deşi făcea şi pătimea atâtea, el totuşi se purta cu cumpătare, căci găsindu-se în nevoie de a povesti despre isprăvile sale, iute le-a trecut cu vederea pe toate. Deşi ar fi putut să umple multe cărți, dacă ar fi voit să scrie cu amănunțime toate cele spuse despre închisorile lui şi isprăvile de acolo, sau despre îngrijirea Bisericilor, sau, în sfârşit, despre atacurile şi împrejurările ce se desfăşurau în fiecare zi. Dar nu a voit.

Acestea deci ştiindu-le şi noi, iubiților, să ne deprindem a fi cu cumpătare şi nicidecum să ne lăudăm cu bogăția sau cu toate cele pământeşti, ci să ne lăudăm numai cu batjocorile ce le suferim pentru Hristos, dar şi cu acestea numai când trebuința cere. Iară dacă nu ar fi nimic care să ne sileascâ, nici pe acestea să nu le pomenim, ca să nu ne mândrim, ci numai păcatele. Căci cu chipul acesta ne vom scăpa de ele cu uşurință, şi pe Dumnezeu îl vom avea îndurător, şi ne vom învrednici şi de viața viitoare. Căreia fie ca noi cu toții să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXVI

„Însă a mă lăuda nu-mi este de folos, ci voi veni la vedeniile şi descoperirile Domnului." (2 Cor. 12, 1)

Dar ce este aceasta? Cel ce a spus până acum atâtea, de astă dată zice că „a mă lăuda nu-mi este de folos", ca şi cum nu ar fi spus nimic? Nu ca şi cum nu ar fi spus nimic, ci fiindcă urmează a trece la o altfel de laudă, ce nu are, desigur, vreo plată atât de mare, însă pare strălucită la mulți cari nu cercetează cu amănunțime, zice: „a mă lăuda nu-mi este de folos". Laudele cele mari pe care le-a numărat sunt cele din ispite, dar acum el are a mai spune şi de altele, adică de acelea din descoperiri, de acele din tainele cele negrăite. Şi pentru ce oare a spus că „nu-mi este de folos"? «Adică ca să nu mă ducă în uşurință, zice. Fiindcă nu la fel ne mândrim ştiindu-le noi, şi arătându-le altora, de vreme ce nu firea izbânzilor îngâmfă pe cineva, ci mărturia şi cunoştința celor mulți».

Pentru aceea deci spune: „nu-mi este de folos", adică «ca să nu însuflu în ascultători vreun cuget mare de mine». Acei apostoli mincinoşi spuneau de dânşii şi cele ce nu erau, iară Pavel chiar şi pe cele ce erau le ascundea, deşi era o nevoie atât de mare de a le spune – şi zice: „nu-mi este de folos", învățându-ne pe noi a fugi cu toată puterea de această patimă. Fiindcă faptul acesta nu are nici un folos în sine, ci chiar vătămare, dacă nu este trebuitor şi folositor. Spunând deci primejdiile, ispitele, cursele, supărările şi naufragiile lui, trece la altfel de laudă, zicând: „Ştiu pre un om, mai nainte cu patrusprezece ani, sau în trup, nu ştiu, sau afară de trup, nu ştiu, Dumnezeu ştie, că s-a răpit unul ca acesta până la al treilea cer. Şi ştiu că s-a răpit în Rai, sau în trup, nu ştiu, sau afară de trup, nu ştiu, şi a auzit negrăite graiuri carile nu este slobod omului a grăi. Pentru unul ca acesta mă voi lăuda, iară pentru mine nu mă voi lăuda" (2 Cor. 12, 2-5)[1].

---

[1] Stihurile acestea le-am luat întocmai din ediția Sf. Ioan Hrisostom.

Mare este descoperirea de aici. Dar nu a fost numai aceasta, ci şi altele multe; el însă dintre cele multe o pune numai pe aceasta. Cum că au fost mai multe, ascultă-l pe dânsul zicând: „Pentru mulțimea descoperirilor ca să nu mă înalț". Dar ar putea cineva să zică că, dacă voia a ascunde, ar fi trebuit ca să nu vorbească în cimilituri şi nici să spună ceva de acest fel, iară dacă ar fi spus, apoi trebuia să le spună lămurit. Aşadar, pentru ce oare el nici lămurit nu le-a spus, şi nici nu a tăcut? Ca şi de aici să arate că fără de voie a ajuns la arătarea acestui fapt. Pentru aceea tocmai a amănunțit şi răstimpul celor patrusprezece ani. Şi nici că a pomenit de dânsul cum s-ar întâmpla, ci arătând că cel ce a rămas statornic un răstimp atât de îndelungat nu ar fi dat în vileag tocmai acum, dacă nu ar fi fost o mare nevoie. Ar fi tăcut, negreşit, dacă nu ar fi văzut pe frați pierzându-se. Deci dacă din început Pavel a fost aşa încât să se învrednicească de o astfel de descoperire, în vreme ce avea cu sine atâtea isprăvi, apoi poți pricepe ce fel a ajuns el în acel răstimp de patrusprezece ani.

Şi priveşte cum chiar şi aici el se arată cumpătat în vorbă, căci pe unele le spune, iară de altele mărturiseşte că nu le ştie. Că s-a răpit, o spune; dar dacă era atunci în trup, sau nu era în trup, nu o ştie defel. Deşi ar fi fost de ajuns ca spunând de răpire, să tacă, dară el a adăogat şi aceasta cu cumpătare. Dar ce? Mintea şi sufletul lui au fost răpite, iară trupul a rămas mort? Sau poate trupul a fost răpit? Nu o poate spune. Deci dacă Pavel cel răpit nu ştie, el care s-a învrednicit de atâtea lucruri negrăite, cu atât mai mult noi. Cum că a fost răpit în Rai şi întru al treilea cer o ştia, iară chipul cum a fost răpit nu-l ştia lămurit.

Dar tu gândeşte-te şi din altă parte la netrufia lui. Când vorbeşte de cetatea Damascului el îşi adevereşte vorba, iară aici defel, fiindcă nici nu voia a stărui mult, ci numai să spună şi să lase a se înțelege. Pentru aceea a şi adăogat, zicând: „Pentru unul ca acesta mă voi lăuda", prin care nu arată că cel răpit a fost un altul, ci îşi făureşte vorba aşa pe cât era cu putință a spune şi spre a se păzi ca să spună ceva lămurit. Căci care ar fi fost legătura dacă, vorbind de dânsul, pe un altul ar fi adus la mijloc? Deci pentru ce a trecut el faptul aşa precum se vede? Fiindcă nu este tot una: «am fost răpit» cu „ştiu pre un om răpit" şi «mă laud pentru mine» cu „pentru unul ca acesta mă voi lăuda"; iară dacă ar zice cineva «Cum a fost cu putință a fi răpit fără trup?» eu îi voi răspunde: Şi cum a fost cu putință a fi răpit cu trupul? Căci şi aceasta este încă mai de necrezut decât aceea, dacă vom cerceta cu cugetări omeneşti şi nu vom da loc credinței.

Şi pentru ce oare a fost răpit? Pentru ca să nu se pară – după credința mea – că este mai mic decât ceilalți apostoli. Fiindcă aceia au stat împreună cu Hristos, iară el defel, de aceea l-a răpit pe dânsul întru slavă. „S-a răpit în Rai". Mare este însemnătatea numirii acesteia, şi pentru aceea pretutindeni se vor-

beşte cu sfială. Pentru aceea şi Hristos zicea: „Astăzi cu mine vei fi în Rai" (Lc. 23, 43).

„Pentru unul ca acesta mă voi lăuda", zice. Şi de ce? Căci dacă altul a fost răpit, tu pentru ce te lauzi? De unde se învederează că el vorbea acestea despre dânsul, iară nu despre altul. Dacă însă a adăogat: „Iară pentru mine nu mă voi lăuda", nimic alta nu spune decât că «nefiind nici o nevoie, nimic nu spun cum s-ar întâmpla şi degeaba» – sau că spre a astupa iarăşi, pe cât era cu putinţă, cele ce spusese. Cum că vorba îi era de dânsul, şi cele ce urmează o dovedesc, căci a adăogat zicând: „Căci de voi şi vrea să mă laud, nu voi fi fără de minte, că adevărul voi grăi" (2 Cor. 12, 6). Dar cum de spuneai mai nainte „Măcar de mi-ai fi îngăduit puţină neînţelepciune" şi „Ce grăiesc, nu dupre Domnul grăiesc, ci ca întru neînţelepciune", iară aici: „Că de voi şi vroi să mă laud, nu voi fi fără de minte"? Apoi le spune nu cu privire la laudă, ci în privinţa mincinirii, că dacă a se lăudă cineva este neînţelepciune, dar încă a minţi cu cât mai mult? Pentru aceasta deci zice: „nu voi fi fără de minte" şi apoi a adăogat: „că adevărul voi grăi; dară las, ca să nu cugete cineva de mine mai mult decât vede sau aude ceva de la mine". Aşadar, aceasta este adevărata pricină mărturisită – fiindcă cu alt prilej îi credeau pe dânşii dumnezei, din pricina mărimii semnelor şi a minunilor ce făceau. După cum şi stihiile firii Dumnezeu le-a făcut, şi pe cele slabe ca şi pe cele strălucite, ca astfel pe de-o parte să vestească puterea lui, iară pe de alta să împiedice rătăcirea oamenilor – tot aşa şi aici: erau şi minunaţi, în acelaşi timp şi slabi, ca prin faptele lor să se înveţe cei necredincioşi. Că dacă dânşii ar fi fost numai minunaţi, şi nu ar fi arătat nici o dovadă de slăbiciune, ar fi amăgit pe mulţi cu cuvântul, a crede de dânşii mai mari lucruri decât cele ce erau, şi atunci nu numai că nu ar fi folosit nimic, ci chiar ar fi vătămat. Pentru aceea slăbiciunea lor se vedea în faptă, ceea ce ar putea vedea cineva petrecându-se şi cu oamenii din Legea Veche. Şi Ilie a fost minunat, dar a fost mustrat o dată din pricina fricii sale. Şi Moisì a fost mare, însă şi dânsul a fost pus pe fugă tot de această patimă. Acestea toate le pătimeau dânşii cu îngăduinţa lui Dumnezeu, care lăsa ca în chipul acesta să se învedereze firea omenească. Că dacă după ce Moisì i-a scos din Eghipet dânşii ziceau: Unde este Moisì? Dar încă de i-ar fi şi băgat în pământul făgăduinţei, ce nu ar fi zis?

Pentru aceea şi Pavel zice: „Ci las ca să nu cugete cineva de mine mai mult decât vede". Nu spune «ca să nu zică», ci nici măcar să cugete ceva mai mult decât vrednicia mea. De unde se învederează că toate vorbele de aici sunt cu privire la dânsul. Că altfel, începând, nu ar fi zis „a mă lăuda nu-mi este de folos", dacă cele ce era a spune mai apoi ar fi fost cu privire la altul. Şi pentru ce nu ar fi fost de folos a se lăuda pentru altul? Însă chiar el era cel ce s-a învrednicit de toate acestea. Pentru aceea şi adaogă, zicând:

„Şi cu covârşirea descoperirilor ca să nu mă trufesc, datu-mi-s-a îmbolditor trupului îngerul Satanei, ca să mă bată preste obraz" (2 Cor. 12, 7). Ce spui? Tu, care nici Împărăția Cerurilor nu o credeai a fi ceva, şi nici Gheena, față de dragostea lui Hristos, acum te uitai la cinstea celor mulți, încât te înălțai şi aveai nevoie întruna de a fi ținut în frâu? Căci nu a zis «să fiu bătut acum», ci ca întruna să mă bată peste obraz. Şi cine ar zice aceasta?

Deci ce spune el aici? Când noi vom descoperi ce anume era acel „îmboldi-tor" şi cine era „îngerul Satanei", atunci vom spune şi aceasta. Unii au spus că apostolul a vorbit aici de o durere de cap (κεφαλαγίαν) dată sau stârnită de diavolul – dar să nu fie una ca aceasta! Căci doar nu s-a dat trupul lui Pavel în mâinile diavolului, pe câtă vreme însuşi diavolul la o poruncă numai a lui Pavel îi urma; ba încă i-a pus şi hotare şi legi – ca, de pildă, când pe curvarul acela l-a predat Satanei spre pieirea trupului – şi nu a îndrăznit necuratul a călca acele legi.

Deci ce este ceea ce el spune aici? Sub numele de Satan, în limba Ebraică se înțelege potrivnicul, vrăjmaşul, războinicul. Aşa, de pildă, în Cartea a 3-a a Împăraților, Scriptura numeşte Satan pe împotrivitor, zicând: „Că nu este Satan (împotrivitor) acum, nu este întâmpinarea" (3 Împ. 5, 4) – povestind împrejurările cu Solomon – adică nu este împotrivitor, războinic, potrivnic cel ce supără.

Prin urmare, ceea ce el spune, aceasta va să zică: «Nu a lăsat Dumnezeu ca să înainteze propovăduirea înjosind cugetele noastre, ci a îngăduit potrivnicilor a se arunca asupra noastră». Aceasta era de ajuns spre a clătina cugetele lor, iară durerea de cap nicidecum.

„Îngerul Satanei" el numeşte pe Alexandru făurarul,[1] pe Imeneu şi Filit, şi pe toți împotrivitorii lui în cuvânt, pe toți cari îl războiau şi se certau cu dânsul, pe cei ce-l băgau în închisoare, pe cei ce-l loveau, pe cei ce-l târau cu de-a sila, fiindcă toți aceştia săvârşeau cele ale lui Satan. După cum în alt loc numeşte pe Iudei fii ai diavolului, pentru că râvnesc cele ale aceluia, tot aşa şi aici numeşte îngerul Satanei pe cel ce se împotriveşte tuturor. „Datu-mi-s-a îmbolditor trupului îngerul Satanei, ca să mă bată preste obraz", nu ca şi cum Dumnezeu i-ar fi înarmat împotriva lui – să nu fie! – ci îngăduindu-le, lăsându-i de a-l război.

„Pentru aceasta de trei ori pre Domnul am rugat ca să-l depărteze de la mine" (2 Cor. 12, 8) – adică de multe ori. Dar şi aceasta, adică de a nu ascunde că a răbdat toate uneltirile, că se obosise suferindu-le şi că avea nevoie de rugăciuni spre a se izbăvi vine tot din multa lui smerită-cugetare.

[1] A se vedea 1 Tim. 1, 20.

„Şi mi-a zis mie: destul este ție harul meu, că puterea mea întru neputință se săvârşeşte" (2 Cor. 12, 9), adică, «îți ajunge ție că înviezi pe morți, că vindeci pe cei orbi, că cureți pe cei leproşi, că faci şi alte minuni. Nu cere dară şi ceea ce este fără primejdie, ceea ce este sigur, şi de a propovădui evanghelia fără fapte. Ci dacă te tulburi şi întristezi, nu cumva poate o crezi aceasta ca o neputință din partea mea, că ar fi mulți acei ce îți întind curse, te alungă şi te bat? Apoi tocmai aceasta arată puterea mea. „Că puterea mea, zice, întru neputință se săvârşeşte", când adică, fiind alungați, voi biruiți pe cei ce vă alungă, când, fiind prigoniți, stăpâniți pe cei ce vă prigonesc, când, fiind legați, voi puneți pe fugă pe cei ce vă leagă. Aşadar, nu cere cele de prisos».

Ai văzut cum apostolul altă pricină a pus, iară Dumnezeu cu totul alta? Căci apostolul zice: „ca să nu mă trufesc, datu-mi-s-a îmbolditor", iară de Dumnezeu spune că i-a răspuns că a îngăduit aceasta pentru a se arăta puterea lui. «Nu numai că ceri ceva de prisos, zice, ci încă ceri un lucru ce ar întuneca puterea mea». Căci cuvintele „este de ajuns ție" tocmai aceasta învederează, că nefiindu-i folositor de a i se mai adăoga ceva, ci găsindu-se înzestrat cu toate. Astfel că şi de aici se învederează că nu pentru vreo durere de cap grăieşte el. Căci doar nu propovăduiau dânşii fiind bolnavi, şi nici ar fi putut propovădui fiind bolnavi, ci că fiind alungați şi prigoniți, dânşii pe toate le biruiau.

«Deci fiindcă toate acestea le-am auzit, zice apoi: „Pentru aceea, cu dulceață mă voi lăuda mai mult întru neputințele mele". Pentru ca să nu cadă – iar acei apostoli mincinoşi să se laude pentru izbânzile lor – în vreme ce dânşii se găseau în prigoniri, el arată că de aceea tocmai se face mai strălucit, iară puterea lui Dumnezeu atunci străluceşte încă mai mult şi cele petrecute sunt vrednice de laudă. Pentru aceea zice: „cu dulceață mă voi lăuda", «Nu am spus acestea, pe care le-am înşirat, ca fiind trist – dacă le-am spus tocmai acum – că adică mi s-a dat mie îmbolditor, ci încă mândrindu-mă şi mai multă putere câştigând. Pentru aceea a şi adăogat: „ca să sălăşluiască în mine puterea lui Hristos". Aici mai dă a înțelege şi altceva, aceea adică că cu cât ispitele se prelungeau, pe atâta şi cele ale harului se măreau şi mai mult rămâneau. Pentru care a şi adăogat:

„Pentru aceea binevoiesc întru neputințe" (2 Cor. 12, 10). Care neputințe, spune-mi? „Întru defăimări, zice, întru nevoi, în prigoane, în strâmtorări pentru Hristos". Ai văzut cât de lămurit a descoperit de astă dată? Căci spunând felul neputinței lor, nu a grăit de friguri, sau de răstimpul acelei boale, sau de vreo altă boală trupească, ci de defăimări, de prigoane şi de strâmtorări. Ai văzut suflet recunoscător? Doreşte ca să scape de rele; dar când a auzit de la Dumnezeu că nu trebuie a fi aceasta, apoi nu numai că nu s-a scârbit fiindcă nu a fost ascultat în rugăciune, ci încă s-a şi bucurat.

Pentru aceea şi zice el „binevoiesc", adică «mă bucur, doresc a fi defăimat, a fi prigonit, şi a fi strâmtorat pentru Hristos». Acestea le spunea ca, pe de-o parte, şi pe aceia să-i contenească, iară pe de alta ca şi acestora să le înalţe cugetele, ca nu cumva să se ruşineze de patimile lui Pavel. Era de ajuns aceasta ca să-i facă mai străluciţi decât toţi ceilalţi.

Mai departe apoi pune şi o altă pricină, zicând: „căci când slăbesc, atunci sunt mai puternic" «De ce te minunezi dacă puterea lui Dumnezeu atunci se arată? Şi eu atunci sunt puternic. Atunci mai ales harul se pogoară, după cum zice aiurea: „Că precum prisosesc patimile lui Hristos întru noi, aşa prin Hristos prisoseşte şi mângâierea noastră" (2 Cor. 1, 5).

[1]Unde este supărare şi scârbă, acolo este şi mângâiere; unde este mângâiere, acolo este şi har. Când a căzut în temniţă, atunci a făcut apostolul şi minunile cele mai mari. Când a naufragiat pe mare şi a fost aruncat de valuri într-o ţară de varvari, atunci mai ales s-a slăvit. Când a intrat legat înaintea judecăţii, atunci mai ales a covârşit pe judecător. Aşa se petrecea şi în legea veche, fiindcă în ispite străluceau dreptii. Aşa cei trei Coconi, aşa Daniil, aşa Moisì, aşa Iosif; toţi prin ispite s-au făcut străluciţi şi s-au învrednicit de cununi. Atunci şi sufletul se curăţă, când pentru Dumnezeu se întristează. Atunci se bucură şi de un mai mare ajutor, având trebuinţă şi de un mai mare sprijin, atunci şi el este vrednic de un mai mare har. Dar chiar şi înainte de răsplata dată de Dumnezeu, un asemenea suflet se învredniceşte de mari bunătăţi, făcându-se filosof. Căci şi trufia o smulge supărarea şi scârba, şi lenevirea o taie din rădăcină, şi îndeamnă pe cineva la răbdare; descoperă nimicnicia lucrurilor omeneşti şi aduce în sufletul lui multă filosofie.

Înaintea ei toate patimile omeneşti se dau în lături: şi zavistia, şi pizma, şi pofta, şi stăpânirea, şi dragostea banilor, şi dragostea trupurilor, şi mândria, şi trufia, şi mânia, şi în sfârşit întregul puhoiul de patimi. Şi de voieşti a vedea aceasta din înseşi faptele omeneşti, aş putea să-ţi arăt şi bărbat deosebi, cum şi un întreg norod îndeobşte găsindu-se şi în scârbe, şi în linişte, şi de aici a te învăţa în care anume parte este câştigul şi în care trândăvia. Poporul Evreilor, de pildă, când era alungat şi necăjit, suspina şi ruga cu stăruinţă pe Dumnezeu, cu care prilej mult ajutor atrăgeau către dânşii de sus; iară când zburdau de bine, apucau peste câmpi. Ninevitenii de asemenea când se bucurau de linişte, atunci întărâtau pe Dumnezeu asupra lor şi-l făcuseră a ameninţa cu dărâmarea cetăţii lor din temelii, iară când s-au smerit în urma propovăduirii Proorocului Iona, atunci au arătat toată filosofia. Iară de voieşti a vedea şi un bărbat deosebi, ajuns în asemenea stare, gândeşte-te la Solomon, care în vreme

[1] *Partea morală.* Cum că supărarea şi scârba curăţă sufletul de patimi şi pe Dumnezeu îl atrag. Despre Alexandru şi despre slava sfinţilor *(Veron).*

ce se îndeletnicea cu grijile şi tulburările cele pentru stăpânirea norodului aceluia s-a învrednicit de acea vedere minunată; iară când a căzut în dezmierdări, s-a rostogolit chiar în prăpastia păcatului. Dară încă de părintele acestuia ce voi zice? Când a fost el minunat? Nu oare când se găsea în ispite? Dară Avessalom acela, nu oare era cuminte în vreme ce fugea de sfatul lui Ahitofel[1], iară când a îngăduit, nu s-a făcut tiran şi ucigaş de tată? Dară Iov? Însă acesta strălucit a fost şi în linişte aflându-se, şi în scârbe încă mai strălucit.

Şi ce trebuie a vorbi de cele vechi şi de cele noi? Că dacă cineva ar cerceta cele de acum ale noastre, ar vedea cât folos avem noi din scârbe şi necazuri. Astăzi, de pildă, noi, bucurându-ne de pace, am căzut într-un fel de piroteală şi ne-am moleşit, şi am umplut Biserica de mii de rele – iară pe când eram alungaţi, eram şi mai înţelepţi, şi mai blânzi, şi mai destoinici, şi la adunările acestea eram mai cu bunăvoire, şi mai cu stăruinţă în ascultarea cuvântului lui Dumnezeu. Că după cum focul lămureşte aurul, tot aşa şi scârbele lămuresc sufletul de necurăţie, făcându-l curat, strălucit şi vesel.

Scârba şi întristarea bagă pe om în Împărăţia Cerurilor, în vreme ce dezmierdarea şi trândăvia, în gheena. Pentru aceea calea uneia este largă, pe când a celeilalte strâmtă. Pentru aceea şi Hristos zicea: „În lume necazuri veţi avea", ca şi cum ne-ar fi lăsat nouă un mare bun. Deci dacă eşti ucenic al lui Hristos, mergi pe calea cea strâmtă şi nu te nelinişti, nici te împuţina cu sufletul. Că şi dacă nu ai avea necazuri de felul acesta, neapărat vei fi necăjit fără doar şi poate din alte pricini nefolositoare. Căci şi pizmătarețul, şi cel ce iubeşte banii, şi cel ce se topeşte după muiere curvă, şi cel ce iubeşte slava deşartă, şi în sfârşit toţi cei ce slujesc relelor multe scârbe şi necazuri suferă, ba încă de multe ori mai grozave ca ale celor ce jelesc pe vreun mort. Iară dacă poate nu plâng, o fac pentru că le este ruşine – dacă însă ai putea să le cunoşti sufletul, l-ai vedea plin de mii de rele.

Deci când şi unul şi altul, folosindu-se de viaţa aceasta, negreşit vor suferi necazuri, apoi pentru ce să nu alegem viaţa aceea, care cel puţin ne va aduce mii de cununi? Pentru că şi pe sfinţii toţi aşa i-a purtat Dumnezeu prin scârbe şi necazuri, pe de-o parte folosindu-i, iară pe de alta întărind şi pe alţii, ca să nu aibă o mai mare slavă decât sunt cu adevărat vrednici. Căci în felul acesta au stăpânit şi idolatriile la început, oamenii fiind admiraţi mai presus de vrednicia lor. În felul acesta şi Senatul Romanilor a socotit pe Alexandru a fi al treisprezecelea zeu – fiindcă Senatul avea puterea de a hirotonisi şi a proclama zei. Când însă s-au vestit Senatului toate cele cu privire la Hristos, atunci stăpânitorul neamului a trimis să întrebe dacă nu li se pare nimerit a hirotonisi zeu şi pe Hristos. Dar senatorii nu au încuviinţat, fiind încă înfuriaţi şi smintiţi

---

[1] A se vedea Cartea a 2-a a Împăraţilor, cap. 15 şi următoarele.

că mai nainte de votul şi de hotărârea lor strălucind puterea Celui răstignit, a atras în partea sa cinstirea întregii lumi[1].

Acestea însă au fost iconomisite a se desfăşura fără voia lor, ca astfel nu cumva Dumnezeirea lui Hristos să se vestească prin hotărâre omenească, şi nici să se creadă şi el a fi unul dintre zeii lor cei mulţi, hirotonisiţi de dânşii. Fiindcă dânşii proclamaseră zei şi pe luptătorii cu pumnii, la urmă şi pe pajii[2] lui Adrian i-a proclamat zei, de unde apoi şi cetatea clădită spre pomenirea unuia dintre dânşii se numeşte Antinoos[3]. De vreme ce moartea mărturiseşte pentru firea cea muritoare a omului pământesc, apoi diavolul a descoperit o altă cale de înşelăciune, slujindu-se de nemurirea sufletului, cu care amestecând o linguşire peste măsură, a dus pe mulţi la necinstire.

Şi priveşte vicleşug din parte-i: Când noi aducem de faţă nemurirea sufletului, atunci când este trebuinţă, necuratul răstoarnă cuvântul nostru; iară când el voieşte a-l făuri spre vătămarea oamenilor, apoi cu multă râvnă stăruieşte în această nemurire. Dacă ar zice cineva bunăoară: «Dar cum şi de unde Alexandru este zeu? Oare nu a murit, şi încă într-un chip înjositor şi ticălos?» – iată că se răspunde: «Dar sufletul este nemuritor». Acum faci vorbire de nemurirea sufletului şi filosofezi, ca să te răscoli împotriva lui Dumnezeu celui peste toate; iară când noi numim nemurirea sufletului cel mai mare dar al lui Dumnezeu, atunci ne crezi de înşelaţi în credinţa noastră, de înjosiţi şi cu nimic mai buni decât necuvântătoarele. Dacă noi spunem că cel răstignit viază, de îndată se aude râs din partea lui, deşi lumea întreagă strigă, fie cea din vechime, fie cea de acum; atuncea, negreşit, prin semnele şi minunile ce se făceau, iară acum prin cei ce se întorc la Creştinism. Căci toate aceste izbânzi nu sunt ale unui mort.

Iară dacă acum ţi-ar spune cineva că Alexandru viază, tu crezi, deşi nu poţi spune nici de o minune sau semn doveditor. «Da, zici tu, fiindcă trăind el a făcut multe şi mari fapte. Fiindcă a supus şi neamuri, şi cetăţi, şi războaie multe a avut, şi pe mulţi a biruit, şi trofee a luat». Dar dacă eu îţi voi arăta ceea ce nu a priceput nici el pe când trăia şi nici vreunul din oamenii de pe atunci, apoi care altă dovadă de înviere mai căutaţi? A izbuti un împărat să aibă în

---

[1] Pricina aceasta o istoriseşte Tertulian în Apologia sa către Septimiu Sever, împăratul Romanilor, în anul 200 d.Hr., zicând : „Tiberius ergo, cujus tempore nomen Christianum in seculum introivit, annunciatum sibi ex Syria Palestina quod illic veritatem illius divinitatis revelaverat, detulit ad Senatum cum praerogativa sufragii sui. Senatus, quia non ipse probaverat, respuit". (Apologeticum, Cap. 5). Vezi şi *Istoria bisericească* de Evsevie Pamfil, 4, 2.

[2] Τά παιδικά = favoriţii, iubiţii.

[3] *Antinoos,* un tânăr Prusan de o frumuseţe vestită, în amintirea căruia împăratul Adrian, care îl iubea nespus de mult, a clădit oraşul *Antinoos* şi a rânduit a i se da cinstiri zeieşti. (A se vedea *Lexiconul Ellino-Român* de Ioanid, Vol. II, Nume proprii, pag. 44).

viața sa războaie, şi biruințe, şi armată puternică nu este nimic de mirare şi nici ceva nou sau uimitor; dar după răstignire şi îngropare, a face atâtea în tot locul pe pământ şi pe mare, aceasta mai ales este ceea ce te umple de uimire şi care vesteşte puterea cea sfântă şi negrăită. Şi Alexandru, după moartea lui, sfâşiindu-se împărăția lui şi pierind cu totul, nu s-a mai întors, în vreme ce Hristos, atunci mai vârtos şi-a întărit împărăția sa, când a murit.

Şi ce spun eu de Hristos, când chiar şi ucenicilor lui le-a dat puterea de a străluci după moartea lor? Unde este mormântul lui Alexandru? Spune-mi, arată-mi-l, şi îți voi spune şi eu ziua când el a murit. Dar ale robilor lui Hristos şi mormintele sunt strălucite, găsindu-se în cea mai împărătească cetate, şi zilele morții lor sunt ştiute, preschimbându-se în praznice pentru lumea întreagă. Mormântul aceluia nu-l ştiu nici chiar casnicii lui, iară mormântul lui Hristos îl ştiu până şi varvarii. Încă şi mormintele robilor celui răstignit sunt şi mai strălucite decât palatele împărăteşti, nu cu mărimea sau cu frumusețea clădirilor numai, fiindcă şi în această privință sunt mai presus, ci, ceea ce este încă mai mult – cu râvna şi osârdia celor ce îi urmează pe dânşii. Căci însuşi cel ce este îmbrăcat cu hlamida împărătească, înconjurând mormintele acelea şi lepădând de la dânsul trufia, stă rugându-se sfinților, ca să-i ajute pe lângă Dumnezeu, şi deci chiar cel ce are diadema împărătească are trebuință de sprijinul pescarului şi a făcătorului de corturi.

Şi vei îndrăzni, spune-mi, a zice că stăpânul lor este mort, ale cărui slugi trecute din viața sunt sprijinitori ai împăraților lumii? Şi aceasta ar putea-o vedea cineva nu numai în Roma, ci chiar şi în Constantinopole. Căci şi aici, pe Constantin cel Mare, a crezut cu cale fiul său de a-l cinsti cu mare cinste, punându-l a sta înaintea uşilor de afară ale pescarului. Şi după cum sunt uşierii în palatele împărăteşti, întocmai aşa sunt împărații în mormintele pescarilor. Aceia, întocmai ca nişte stăpâni, au în puterea lor partea dinlăuntru a mormântului, iară aceştia, ca nişte pribegi, au dorit să li se rânduiască lor uşa de afară, arătând prin aceasta şi necredincioşilor că mai marea măreție în înviere va fi a pescarilor. Apoi dacă aceasta se vede aici în morminte, cu atât mai mult în înviere.

Dar s-a schimbat rânduiala lucrurilor, căci împărații au vrednicia şi cinstea slugilor, pe când cei stăpâniți sau slugile au pe a împăraților, şi încă chiar mai strălucită. Şi cum că faptul acesta nu este linguşire o dovedeşte însuşi adevărul, fiindcă şi aceştia s-au făcut mai străluciți prin aceia. Căci mormintele sfinților sunt cu mult mai cinstite decât cele ale împăraților, de vreme ce la acelea se vede un mare gol, un mare pustiu, pe când la acestea o mare îngrămădire de lume. Şi de voieşti a asemui mormintele sfinților cu înseşi palatele împărăteşti, vei vedea că biruința este tot de partea lor.

Acolo sunt poate mulți cari trec cu nepăsare, iară aici sunt mulți cari cheamă şi atrag pe bogați şi pe săraci, pe bărbați şi pe femei, pe robi şi pe slobozi;

acolo frică mare, iară aici plăcere nespusă. Dar poate că este o privelişte plăcută de a vedea pe împărat îmbrăcat în haine aurite şi voievozi stând înainte, căpitani, căpetenii de oaste, dregători; dar cele ce se văd aici sunt cu mult mai însemnate, aşa că cele de acolo, în asemuire cu cele de aici, par jucării copilăreşti. Căci îndată ce treci pragul vieţii acesteia cu gândul şi ţi-l îndrepţi către cer, către împăratul cel de sus, către armata îngerilor, către scaunul cel înalt, către slava cea neapropiată, vei vedea câtă osebire mare este.

Acolo poate că împăratul a pus pe supuşii săi sub stăpânirea căpeteniilor, pe unul, de pildă, a-l dezlega, iară pe altul a-l lega; iară oasele sfinţilor nu au această putere josnică şi vrednică de milă, ci pe aceea cu mult mai mare şi mai însemnată, aceea care pe draci îi aduce de faţă şi-i munceşte, iară pe cei legaţi de dânşii îi dezleagă de legăturile cele grozave.

Şi ce poate fi mai înfricoşat ca Divanul acesta? Că deşi nevăzându-se nimeni şi negăsindu-se nimeni lângă coastele dracilor, totuşi se aud glasuri, şi suspine, şi bătăi, şi cazne, şi limbi aprinse – fiindcă dracul nu poate suferi acea putere minunată. Şi iată cum cei ce au purtat trupuri stăpânesc pe puterile cele fără de trupuri; ţărâna, şi cenuşa, şi oasele acelea covârşesc firile celor nevăzute[1].

Tocmai de aceea nimeni nu ar călători vreodată pentru a vedea palatele împărăteşti, în vreme ce pe împăraţi de multe ori i-ar putea vedea călătorind la mormintele sfinţilor. Căci mormintele sfinţilor ne înfăţişează mărturii şi simboluri ale judecăţii viitoare, dracii fiind alungaţi, oamenii pedepsiţi şi slobozi ţi. Ai văzut puterea sfinţilor chiar şi după moartea lor? Ai văzut neputinţa păcătoşilor chiar şi în viaţă găsindu-se? Fugi deci de răutate, ca să fii stăpân pe sineţi, şi îmbrăţişează cu râvnă toată virtutea. Că dacă cele de aici şi sunt astfel, apoi poţi pricepe ce fel vor fi cele viitoare. Deci fiind stăpânit de dorul acesta necontenit, te vei învrednici de viaţă veşnică. Căreia fie ca toţi să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

[1] Obiceiul era ca îndrăciţii să fie aduşi pe la mormintele sfinţilor, unde, după ce le se citeau cuvenitele rugăciuni, acei bolnavi se vindecau, iar dracii erau alungaţi de puterea minunată a sfintelor moaşte – după cum se petrece şi astăzi.

OMILIA XXVII

„Făcutu-m-am fără de minte lăudându-mă; voi m-ați silit. Că mi se cădea de către voi a fi învederat."
(2 Cor. 12, 11)

Întregindu-şi vorba cu privire la laudele sale, nu a stat numai aici, ci din nou se îndreptăţeşte şi îşi cere iertare pentru cele spuse, zicând că a fost silit la aceasta, iară nu a făcut-o din bunăvoia sa. Dar chiar şi silit fiind a se lăuda, el totuşi se numeşte pe sine neînţelept sau fără de minte. La început el zicea: „Ca pe un fără de minte îngăduiți-mă", şi „ca întru neînţelepciune", iară aici pe faţă se zice a fi fără de minte. Că după ce prin cele vorbite a pregătit ceea ce voia, la urmă cu îndrăzneală şi fără înconjur se agaţă de acest cusur, învăţându-ne a nu ne lăuda pe noi înşine, chiar dacă ar fi nevoie, de vreme ce şi Pavel, cu toate că era o pricină binecuvântată, totuşi s-a numit fără de minte. Apoi şi pricina celor spuse el o aruncă întreagă nu asupra apostolilor celor mincinoşi, ci asupra ucenicilor, zicând că „voi m-aţi silit". «Dacă aceia, zice, s-ar fi lăudat cum s-ar întâmpla şi nu ar fi făcut aceasta o dată cu amăgirea sau înşelarea voastră, nici pe voi nu v-aş fi pierdut şi nici aş fi ajuns a spune asemenea vorbe; dar fiindcă au stricat întreaga Biserică, apoi eu, având în grijă binele vostru, m-am văzut silit a mă face fără de minte». Şi nu a spus: «M-am temut ca nu cumva, răpindu-vă învăţăturile cele de dinainte, să semene printre voi cele ale lor», fiindcă acestea le-a spus mai sus, zicând: „mă tem ca nu cumva precum şarpele a amăgit pe Eva, aşa să se strice şi înţelegerile voastre" – iară aici nu aşa, ci mai cu putere, mai cu multă stăpânire, luându-şi îndrăzneală din cele grăite. „Că mi se cade, zice, de către voi a fi învederat."

După aceea apoi pune şi pricina, şi nu mai spune de descoperiri, nici numai de semne, ci de ispite. „Că cu nimic nu sunt mai prejos, zice, decât apostolii cei mari". Priveşte şi aici cum încă mai cu stăpânire grăieşte, căci în vreme ce mai nainte spunea: „Cu nimic socotesc că nu sunt mai prejos", iată că aici, după cum am spus, grăieşte mai hotărâtor. Dar nici aşa el nu se depărtează de

măsura cuvenită şi nici de obiceiul său, căci mai departe, ca şi cum parcă ar fi spus ceva ce a trecut peste vrednicia lui, că adică s-a numărat pe sine cu apostolii ceilalți, se conteneşte din nou, zicând: „măcar că nimic nu sunt. Că semnele apostolului s-au lucrat întru voi" (2 Cor. 12, 12). «Nu te uită la aceea, zice, că eu sunt mic şi nebăgat în seamă, ci numai dacă nu te-ai bucurat de cele care trebuia a te folosi de la apostoli». Şi nu a spus că sunt mic, ci ceea ce era mai jos încă: „că nimic sunt". Căci ce folos este a fi cineva mare şi a nu folosi cu nimic? – După cum şi pentru un «doftor iscusit nu poate fi nici un folos dacă nu a vindecat nici un bolnav.

«Deci zice, nu căuta la aceea că eu nu sunt nimic, ci gândeşte-te că în cele ce voi trebuia a vă găsi bine, eu nu am fost mai prejos cu nimic, ci mi-am pus la mijloc încercarea apostoliei mele. Prin urmare, nu era nevoie de cuvintele mele». Acestea le spunea nu doară că avea nevoie a se învedera – căci cum ar fi fost cu putință a face aceasta el, care chiar şi cerul îl socotea mic pentru dragostea lui Hristos? – ci fiindcă se îngrijea de mântuirea acelora. Apoi ca nu cumva să zică dânşii: «Ei şi, ce ne priveşte pe noi că cu nimic nu ai fost mai prejos de apostolii cei mari?» – iată că el a adăogat îndată că: „întru voi s-au lucrat semnele apostolului, întru toată răbdarea, prin semne, şi minuni, şi puteri". Vai, ce noian de izbânzi a trecut (parcurs) în câteva cuvinte! Dar tu priveşte ce a pus el mai întâi: răbdarea – fiindcă aceasta mai cu seamă este dovada apostolului, a suferi toate cu bărbăție. Dar aceasta el o trece în scurt şi numai printr-un singur cuvânt, pe când despre semne, care nu aparțineau defel izbânzilor sale, prin mai multe cuvinte. Gândeşte-te singur câte închisori a suferit el, câte bătăi, câte primejdii, câte curse şi câte ispite nu a lăsat el a se înțelege prin numirea de răbdare – şi câte iarăşi nu se înțeleg prin numirea de semne, minuni şi puteri: câți morți înviați, câți orbi vindecați, câți leproşi curățiți, câți draci alungați.

Acestea auzindu-le, învățăm că şi dacă ne găsim poate câteodată siliți la asemenea povestiri, noi să trecem iute, sau mai bine zis, să dăm la o parte izbânzile noastre – ceea ce a făcut şi Pavel.

Apoi, ca nu cumva să zică unii: «că şi dacă eşti mare şi ai făcut multe, totuşi nu ai făcut atâtea câte au făcut apostolii în celelalte Biserici», a adăogat îndată:

„Că ce este de care să fiți mai lipsiți decât celelalte Biserici?" (2 Cor. 12, 13) – că nu v-ați împărtăşit, zice, de un mai mic har decât celelalte Biserici». Dar poate ar zice cineva: «Şi pentru ce oare a întors vorba la apostoli, lăsând la o parte lupta lui împotriva apostolilor mincinoşi?» A făcut aceasta cu scopul de a ridica încă mai mult cugetele lor şi a le arăta că nu numai că este mai bun decât acei apostoli mincinoşi, ci şi față de apostolii cei mari încă nu este

mai mic sau mai prejos. Pentru aceea deci când vorbeşte de apostolii cei mincinoşi el zice: „mai mult eu", iară când se asemuieşte pe sine cu apostolii, zice că este mulțămit că nu este mai prejos de aceia, deşi se ostenise mai mult decât dânşii. Din cuvintele de mai sus el mai scoate încheierea că apostolii cei mincinoşi batjocoresc până şi pe apostolii cei mari, dacă pe cel deopotrivă cu dânşii îl au pe al doilea loc.

„Fără numai că nu v-am făcut supărare?" Cu multă supărare pune el aici certarea aceasta; dar şi cele ce urmează sunt încă şi mai greoaie: „dăruiți-mi mie nedreptatea aceasta". Dar acestea, deşi greoaie, sunt totuşi graiuri din dragoste şi au într-însele laude pentru dânşii. Că dacă dânşii socoteau ca o nedreptate din parte-i ca apostolul să nu primească de la dânşii nimic şi nici să nu cuteze a căuta a fi hrănit de la dânşii – „dacă de aceasta mă învinovățiți, zice, apoi atunci «dăruiți-mi mie nedreptatea aceasta»", adică «îmi cer iertare, dăruiți-mi mie păcatul acesta».

Şi priveşte înțelepciune la dânsul. Fiindcă întruna el le aruncă hula aceasta, întruna apoi şi vorba o îndreaptă. Mai sus zicând, de pildă, că: „adevărul lui Hristos este întru mine, că lauda aceasta nu se va opri de mine în laturile Ahaei"; şi iarăşi „Că nu vă iubesc pre voi? Dumnezeu ştie"; şi iarăşi „voi face aceasta ca să tai prilejul celor ce poftesc prilej, că întru ceea ce se laudă să se afle ca şi noi"; de asemenea, în întâia Epistolă: „Care deci este plata? Ca binevestind, fără plată să pun evanghelia lui Hristos" (1 Cor. 9, 18) – iară aici zice: „dăruiți-mi mie nedreptatea aceasta". Pretutindeni el fuge de a arăta că din pricina neputinței şi a sărăciei nu primeşte nimic de la dânşii, şi de aici să se socotească ei ca loviți de dânsul. Pentru aceea şi în stihul de față zice că, «dacă aceasta o socotiți ca greşală din parte-mi, apoi vă cer iertare». Iară aceasta o spune şi lovindu-i, în acelaşi timp şi mângâindu-i. Deci să nu zici: «Apoi dacă voieşti a lovi, pentru ce te îndreptățeşti? Şi dacă te îndreptățeşti, pentru ce loveşti?» – fiindcă aceasta vine din înțelepciune: a şi tăia buba, şi în acelaşi timp a o şi lega. Apoi ca să nu pară – ceea ce zicea şi mai nainte – că necontenit învârteşte vorba despre faptul că el nu a luat nimic de la dânşii, ceea ce de altfel şi în întâia Epistolă o îndreaptă, zicând: „Nu am scris acestea ca aşa să se facă întru mine, că mai bine îmi este a muri, decât lauda mea s-o facă cineva deşartă" (1 Cor. 9, 15), iată că şi aici o îndreaptă încă cu mai multă dulceață în vorbă şi cu mai multă băgare de seamă. Cum şi în ce chip?

„Iată a treia oară cu aceasta gata sunt a veni la voi, şi nu vă voi supăra pre voi, că nu caut ale voastre, ci pre voi. Că nu sunt datori fiii să agonisească părinților, ci părinții fiilor" (2 Cor. 12, 14). Ceea ce el spune, aceasta înseamnă: «Nu pentru că nu iau nu vin la voi, ci am venit şi a doua oară, ba încă şi a treia oară mă pregătesc să vin, dar nici de astă dată nu vă voi supăra». Dar şi pricina o trece cu multă vrednicie, căci nu zice: «fiindcă sunteți zgârciți, fiindcă vă

loviți pe voi, fiindcă sunteți neputincioşi şi săraci», ci „că nu caut ale voastre, ci pre voi", adică «cer de la voi ceva mai mare: suflete în loc de bani, mântuire în loc de aur». Apoi fiindcă faptul s-ar fi putut lua altfel şi s-ar fi putut bănui că el este supărat pe dânşii, iată că el pune şi pricina. Şi fiindcă ar fi putut dânşii să-i răspundă: «Apoi nu este poate slobod de a ne avea şi pe noi, şi pe ale noastre?» adaogă cu multă gingăşie îndreptățirea lor, zicând: „Că nu sunt datori fiii să agonisească părinților, ci părinții fiilor" – în locul dascălilor şi a ucenicilor punând pe părinți şi pe fii şi arătând că faptul este din datorie, ceea ce nu era din datorie. Fiindcă nu aşa a poruncit Hristos, ci cu totul dimpotrivă; dar apostolul le spunea aceasta cruțându-i pe dânşii, pentru care încă a spus şi ceva mai mult, căci nu a zis numai că nu sunt datori fiii de a agonisi părinților, ci şi că părinții sunt datori a face aceasta. «Deci zice, fiindcă părinții sunt datori a face aceasta».

„Eu prea cu dulceață voi cheltui şi mă voi cheltui pentru sufletele voastre" (2 Cor. 12, 15). «Părinților, zice, le-a poruncit legea ca să agonisească pentru fii, iară eu nu numai aceasta o fac, ci şi pe mine mă dau». Priveşte cum şi covârşirea aceasta în vorbă – nu numai de a nu lua de la dânşii nimic, ci încă a se şi preda pe sine lor – nu o pune cum s-ar întâmpla, ci cu multă râvnă şi în scopul de a-i ajuta chiar, fiindcă cuvintele „mă voi cheltui" aceasta lasă a se înțelege. Este ca şi cum pare că ar zice: «Chiar de ar trebui ca să-mi cheltuiesc şi însuşi trupul meu, nu-l voi cruța, pentru mântuirea voastră». Dar şi ceea ce adaogă el o pune amestecând învinovățirea cu dragostea, căci zice:

„Măcar că mai mult iubindu-vă, mai puțin mă iubesc de voi", adică «fac acestea pentru cei iubiți de mine, dar cari pe mine nu mă iubesc deopotrivă». Dar tu te gândeşte câte trepte are faptul acesta: trebuia a lua de la dânşii cele de trai, şi el nu lua; iată întâia treaptă, sau mai bine zis, întâia lui izbândă. A doua, că era lipsit; a treia, că propovăduia lor evanghelia; a patra, că se preda pe sine lor, şi încă nu cum s-ar întâmpla, ci cu multă dulceață; a cincea, că-şi va cheltui nu numai banii, ci şi pe sine; a şasea, că făcea aceasta pentru cei ce nu-l iubeau pe dânsul atât de mult; şi a şaptea, că pentru cei pe care îi iubea mult.

[1]Aceasta deci să râvnim şi noi. Mare păcat este, iubiților, şi de a nu iubi pe aproapele; dar încă şi fiind iubit cineva, să nu iubească, desigur că este cu mult mai mare. Că dacă cel ce iubeşte pe cel ce îl iubeşte nu este fapt mai mare ca al vameşilor, apoi cel ce nici aceasta nu o are este împreună cu fiarele cele sălbatice, sau mai bine zis, chiar şi mai jos decât acestea. Ce spui, omule? Nu iubeşti pe cel ce te iubeşte? Şi pentru ce trăieşti atunci? La ce eşti tu folositor atunci? În ce anume lucruri? În cele politice? În cele deosebi? În nimic,

[1] *Partea morală.* Despre pizmă *(Veron).*

căci nimic în lumea aceasta nu poate fi mai netrebnic ca omul ce nu ştie a iubi. Legea aceasta a iubirii au cinstit-o de multe ori până şi tâlharii, ucigătorii şi spărgătorii de case; ba până şi cei ce se împărtăşesc numai din pâine şi din sare s-au schimbat, prefăcându-se cu totul, iară tu care nu numai pâinii şi din sării te împărtăşeşti, ci şi intrărilor şi ieşirilor, şi vorbelor şi faptelor, nu iubeşti? Cei ce iubesc într-un chip necinstit, iată că-şi cheltuiesc întreaga lor avere cu muierile curve; iară tu, având o iubire curată şi cinstită, eşti atât de rece, atât de netrebnic şi neputincios, că chiar şi fără cheltuială nu primeşti a iubi?

«Dară cine, zici tu, este atât de ticălos, cine este atât de sălbatic încât să lepede şi să urască pe cel ce îl iubeşte?». Bine faci că nu crezi că s-ar putea petrece un asemenea fapt necuviincios; dar dacă eu îţi voi arăta pe mulţi de acest fel, cum vom mai suferi ruşinea? Când tu, de pildă, vorbeşti de rău pe cel iubit; când auzind pe un altul vorbindu-l de rău, şi nu-i iei apărarea; când sporind, tu îl pizmuieşti – apoi atunci ce fel de dragoste ai către el? Deşi nu este de ajuns a arăta dragoste către cineva numai prin faptul de a nu-l pizmui, sau a nu-l duşmăni sau război, ci de a-l ţine strâns şi a-l înălţa cu laude pe cel iubit: dar încă când tu totul faci şi grăieşti spre a-l doborî, apoi atunci ce ar putea fi mai ticălos ca un astfel de suflet? Ieri şi alaltăieri îţi era prieten, şi vorbeai cu el, şi stăteai la masă cu el; apoi fiindcă deodată l-ai văzut sporind, ai aruncat masca prieteniei şi ţi-ai pus-o pe cea a duşmăniei, sau mai bine zis, a nebuniei, fiindcă este o adevărată nebunie a te atinge de bunătăţile aproapelui tău. Acest fapt este fapt de nebuni şi de câini turbaţi. Căci şi privirile lor sunt îndreptate cu furie asupra aproapelui, fiind asmuţiţi, aşa zicând, de pizmă.

Este mai bine a avea cineva înlăuntrul său un şarpe învârtindu-se decât a avea pizmă, fiindcă pe şarpe cel puţin îl poate vărsă dinlăuntru prin doftorii, sau că îl poate linişti prin mâncare, în vreme ce pizma nu se rostogoleşte numai înlăuntrul pântecelui, ci se cuibăreşte şi înlăuntrul sufletului, şi astfel patima este greu de scos de acolo. Şarpele fiind înlăuntru nu s-ar atinge cât de puţin de trupul omului dacă are mâncare – în vreme ce pizma, chiar de i-ai întinde mii de mese, roade chiar sufletul, muşcându-l din toate părţile, rănindu-l, spârcuindu-l[1]. Şi nici o mângâiere alta nu află, prin care să se poată opri de la această nebunie, fără numai una singură: neizbânda celui pizmuit. Numai aşa se linişteşte, sau mai drept vorbind nici aşa, fiindcă dacă vede pe acesta mergându-i rău, vede în acelaşi timp şi pe un altul mergându-i bine, şi atunci aceleaşi dureri le simte din nou, şi astfel pretutindeni rane, pretutindeni dureri, căci pentru unul ca acesta nu este nimeni pe pământ pe care să nu-l vadă că-i merge bine.

---

[1] A spârcui: a hăcui, a sfâşia (despre fiare).

Dar covârşirea bolii acesteia merge atât de departe, că cel cuprins de ea chiar în casă de s-ar încuia pe sine, şi acolo ar pizmui pe bărbaţii cei vechi, încetaţi din viaţă. Decât de a pătimi de acestea oamenii din lume este desigur un lucru urâcios, însă nu atât de grozav – dar ca boala aceasta să o aibă până şi cei scăpaţi din mijlocul tulburărilor din lume, aceasta desigur că este cel mai grozav rău.

Aş fi voit să tac; dar dacă prin tăcere s-ar putea astupa ruşinea izvorâtă din fapte, negreşit că tăcerea ar fi un câştig; dar dacă, chiar tăcând eu, lucrurile vor striga mai tare decât limba mea, atunci nici o vătămare nu poate fi din cuvintele mele, ci dimpotrivă, un folos şi un câştig din biciuirea relelor noastre.

Că boala aceasta, iubiţilor, s-a atins până şi de Biserică, şi toate le-a întors pe dos, şi rânduiala trupului Bisericii a sfâşiat; şi stăm unii împotriva altora, zavistia întrarmând pe noi. Pentru aceea mare este stricăciunea. Căci dacă atunci când toţi clădesc, iubit lucru este a sta cei ce se învaţă, apoi atunci când toţi dărâmăm, care va fi sfârşitul?

Dar ce faci, omule? Tu crezi că dărâmi pe cele ale aproapelui, fără să te gândeşti că, mai nainte de ale aproapelui, dărâmi pe ale tale. Nu vezi pe grădinari, pe truditorii pământului cum toţi la aceeaşi aleargă? Că unul, de pildă, sapă, altul răsădeşte, un altul acoperă rădăcinile, un altul udă ceea ce a răsădit, un altul leagă răsadul şi un altul curăţă pământul de tot viermele stricător, şi toţi către una privesc: mântuirea sadului.

Dară cu pizma nu se petrece aşa; căci ceea ce eu sădesc, un altul clatină şi dezrădăcinează. Lasă cel puţin ca aceea ce am sădit să se prindă bine, ca astfel să se facă mai puternică decât vrăjmăşia. Nu lucrul meu smulgi, ci pe al tău; eu am sădit, iară tu trebuia a uda. Iar dacă ai clătinat planta, ai scos-o din rădăcină şi nu mai ai pentru ce s-o uzi. Dar poate că vezi pe grădinar că-i merge bine? Nu te teme, căci nici eu nu sunt ceva, şi nici tu. „Nici cel ce sădeşte şi nici cel ce udă este ceva" (1 Cor. 3, 7), căci al unuia singur este lucrul acesta: al lui Dumnezeu. Aşa că dacă tu smulgi cele sădite, apoi te lupţi cu Dumnezeu.

Deci, iubiţilor, să ne deşteptăm şi să fim cu priveghere. Nu mă tem de războiul cel dinafară, precum mă tem de cel dinlăuntru – fiindcă şi rădăcina, când este bine prinsă în pământ, nimic nu va suferi planta din pricina vânturilor. Dar dacă ea se clatină, apoi fiindcă viermii o rod dinlăuntru, va cădea la pământ – chiar şi dacă nu ar atinge-o nimeni.

Apoi până când oare vom roade rădăcina Bisericii, ca şi viermii rădăcina plantelor? Fiindcă şi astfel de cugete tot din pământ se nasc, ca şi viermii, sau mai bine zis, nici din pământ, ci au ca mumă pe putregaiul bălegarului şi nu sunt departe de purtarea cea scârboasă a muierilor celor stricate.

Să ne facem odată bărbaţi viteji, să ne facem nevoitori ai filosofiei, să alungăm curgerea acestor rele. Căci ca pe un trup mort văd pe mulţimea Bisericii

aruncată acum. Şi după cum la un trup mort de curând putem vedea ochi, putem vedea mâini, picioare, grumaz şi cap, dar nu vedem pe nici un mădular făcând al său, tot aşa şi aici, toţi cei de faţă sunt credincioşi, dar credinţa nu este lucrătoare; fiindcă fierbinţeala i-am stins-o, şi trupul lui Hristos l-am făcut mort. Şi dacă este înfricoşat ceea ce am spus, apoi cu mult mai înfricoşat este când se vede în lucruri. Avem numai numele de fraţi, iară faptele ne sunt de vrăjmaşi; toţi ne numim mădulări ale lui Hristos, dar ca fiarele ne războim.

Acestea nu le-am spus spre a da în vileag cele ale noastre, ci ca să fac a ne ruşina şi a ne depărta de asemenea păcat. Cutare a intrat în vreo casă şi s-a bucurat de cinste. Pentru aceasta tu trebuie a mulţămi lui Dumnezeu, fiindcă mădularul tău este cinstit şi Dumnezeu se proslăveşte – însă tu faci cu totul dimpotrivă, căci grăieşti de rău şi pe cel ce l-a cinstit, şi pe cel cinstit, aşa că pe amândoi voieşti a-i împiedica, în acelaşi timp şi pe tine a te face cu totul de ruşine.

Şi pentru ce faci aşa, mişelule şi nenorocitule? Ai auzit un om lăudat fie de bărbaţi, fie de femei? Alătură-te şi tu la acele laude, căci cu chipul acesta şi pe tine te vei lăuda. Iară dacă tu poate ai voit să dobori lauda aceea, apoi mai nainte de toate te-ai grăit pe tine de rău, căpătând ascultătorii părere rea despre tine, în acelaşi timp şi pe acela l-ai ridicat încă mai mult. Când auzi că-l laudă, fă-te şi tu tovarăş al acelor laude: dacă nu cu viaţa şi cu faptele, cel puţin să te bucuri de binele aceluia. L-a lăudat cutare? Laudă-l şi tu, şi tot astfel te va lăuda şi pe tine acesta, ca bun şi blând. Să nu te temi că cu laudele altuia vei înjosi pe ale tale – căci aceasta se întâmplă numai cu prihănirile. Că iubitor de prigonire este neamul nostru omenesc, şi când te aude cineva defăimând pe un altul, el tocmai că întinde laudele şi mai mult, voind prin aceasta a te lovi; iară pe cel ce defaimă îl grăieşte de rău atât el întru sine, cât şi către alţii.

Ai văzut la câte rele ne facem noi înşine pricina relelor? Cum pierdem şi împrăştiem turma? Deci să ne facem odată mădulări adevărate şi un singur trup. Cel lăudat lepede laudele ce i se aduc şi arunce-le fratelui său, iară cel ce aude laude de altul bucure-se împreună cu cel ce laudă. Că dacă în chipul acesta ne vom purta, vom atrage spre noi şi pe Cap, şi dacă suntem dezbinaţi între noi, atunci şi noi ne vom depărta de ajutorul cel de acolo – iar dacă ajutorul de acolo se depărtează de noi, atunci trupul va fi mult vătămat, nefiind ţinut strâns bine de Sus.

Deci ca nu cumva să se întâmple aceasta, apoi alungând de la noi zavistia şi pizma şi disprețuind slava celor mulţi, să îmbrăţişăm dragostea şi unirea. Căci numai aşa ne vom învrednici şi de bunătăţile de acum, şi de cele viitoare. Cărora fie ca toţi să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXVIII

„Ci fie; eu nu am îngreuiat pre voi, ci fiind isteţ, cu meşteşug v-am prins. Au doară prin cineva din cei ce am trimis la voi v-am jefuit? Rugat-am pre Tit, şi împreună cu el am trimis pre fratele. Au doară v-a jefuit ceva Tit? Au nu cu acelaşi duh am umblat? Au nu pre aceleaşi urme"? (2 Cor. 12, 16-18)

Foarte întunecate sunt spuse graiurile acestea de Pavel, însă nu în zadar şi fără scop. Fiindcă vorba îi era de bani şi de îndreptățirea pentru dânşii, apoi cu drept cuvânt că sunt acoperite cu un văl cele grăite. Deci ce oare este ceea ce el spune aici? A zis că «nu am luat de la voi nimic şi că sunt gata de a cheltui şi a mă cheltui şi pe mine» şi, în sfârşit, atât în întâia lui Epistolă, cât şi aici, multe a grăit în privința aceasta. Acum însă spune altceva, aducând vorba ca o antiteză şi mai nainte dezlegându-o. Ceea ce el spune, aceasta înseamnă: «Eu pe voi nu v-am împovărat cu nimic. Dar poate că ar zice cineva că, dacă eu pe față nu am luat, totuşi, fiind şiret, am pus la cale pe cei trimişi de mine ca să ceară de la voi în numele meu şi că am luat prin aceştia, părându-se că eu m-am scos afară din pricină dacă prin alții am primit. Dar nici aşa ceva nu poate spune cineva; şi pentru aceasta martori sunteți voi». Pentru aceea el aduce vorba prin întrebare, zicând: „Rugat-am pre Tit, şi împreună cu el am trimis pre fratele; au doară v-a jefuit ceva Tit? Au nu pre aceleaşi urme am umblat?" Adică «nici el nu a luat».

Ai văzut câtă străşnicie, încât nu numai pe sine să se țină curat de orice luare de ajutoare, ci chiar şi pe cei trimişi de dânsul să-i ferească, ca să nu dea nici cea mai mică pricină de vorbă celor ce ar voi să se agațe de această pricină? Aceasta este cu mult mai mare decât ceea ce a făcut Patriarhul Avraam. Căci acela, întorcându-se de la biruință şi împăratul dându-i prăzile din război, i-a răspuns că nimic nu va lua afară de ceea ce au mâncat slugile[1] – iară Pavel

[1] A se vedea Cap. 14 din Cartea Facerii.

nici de hrana trebuitoare nu s-a folosit şi nici pe ai săi nu i-a lăsat să ia, închizând astfel cu prisosință gurile neruşinaților. Pentru aceea deci nici nu se rosteşte şi nici nu spune că nici aceia nu luau, ci ceea ce este mai mare şi mai însemnat ca orice, că ia de martori chiar pe Corintheni, ca să mărturisească că dânşii nu au luat nimic, ca să nu pară că el mărturiseşte de la sine şi pentru sine, ci dânşii să mărturisească, după cum şi noi obişnuim a face în împrejurările cele ştiute de toți.

«Spuneți voi, zice: Nu cumva vreunul dintre cei trimişi ai noştri v-a jefuit cu ceva?» Şi nu zice: «Nu cumva a luat ceva de la voi», ci faptul îl numeşte jefuire, atingându-se cu putere de acei apostoli mincinoşi şi ruşinându-i foarte, arătând prin aceasta că a lua de la cineva fără voia sa jefuire se numeşte. Şi nu a zis: «au doară prin Tit», ci „au doară prin cineva", adică «nici aceasta nu o puteți spune, că cutare a luat, iară celălalt nu a luat, fiindcă nimeni dintre cei veniți la voi din partea noastră nu a luat».

„Rugat-am pe Tit". Chiar şi această zicere este înțepătoare, fiindcă nu a zis: «am trimis pe Tit», ci „rugat-am pe Tit", arătând prin aceasta, că măcar de ar fi luat, cu dreptate ar fi făcut aceasta, el însă şi aşa a rămas curat de tot ponosul. Pentru aceea iarăşi îi întreabă, zicând: „Au doară v-a jefuit ceva Tit? Au nu cu acelaşi duh am umblat?" Şi ce va să zică „cu acelaşi duh"? Prin aceasta el totul pune în seama harului şi arată că lauda pentru toate acestea nu se pune în seama ostenelilor noastre, ci izbânda întreagă este a duhului şi a harului. Căci har mare era ca cei lipsiți şi flămânzi să nu primească nimic, şi aceasta tot spre zidirea ucenicilor. „Au nu pre aceleaşi urme?" Adică câtuşi de puțin nu s-au abătut dânşii de această străşnicie, ci au păzit aceeaşi rânduială.

„Au iară vă pare că ne îndreptățim înaintea voastră?" (2 Cor. 12, 19). Ai văzut cum peste tot locul el se teme nu cumva dânşii să ia faptul acesta ca o linguşire? Ai văzut chibzuință apostolică, cum întruna pune aceasta? Fiindcă şi mai nainte zicea: „Nu ne lăudăm pre noi înşine, ci dând vouă pricină de laudă", şi în începutul Epistolei iarăşi: „Nu cumva avem trebuință de epistole de înfățişare?"

„Iară acestea toate, pentru a voastră zidire". Iarăşi îi mângâie. Şi nici aici nu spune lămurit că «nu luăm din pricina neputinței voastre», ci „pentru a voastră zidire" zice – negreşit că mai lămurit decât cele de dinainte, descoperind totodată şi ceea ce-l chinuia de atâta vreme, şi încă cu oarecare dulceață, căci nu a zis: pentru neputința voastră, ci „pentru a voastră zidire".

„Că mă tem ca nu cumva, dacă voi veni, să aflu pre voi precum nu voiesc şi eu să mă aflu vouă precum nu voiți" (2 Cor. 12, 20). Urmează deci a spune ceva mare şi greoi. Pentru aceea a şi pus mai dinainte îndreptățirea, şi prin aceea că zice „pentru a voastră zidire", şi prin cuvintele „că mă tem", cu care prilej el doboară din capul locului obrăznicia celor ce s-ar vorbi. Şi aceasta nu

era doar venită din o prea mare îndrăzneală din parte-i, sau din stăpânirea lui de dascăl, ci din dragoste părintească, când el se teme şi tremură mai mult chiar decât cei păcătoşi şi voieşte îndreptarea lor. Dar nici aşa el nu-i loveşte cu vorba şi nici nu se rosteşte hotărâtor, ci îndoindu-se zice: „nu cumva, dacă voi veni, să aflu pre voi precum nu voiesc". Nu a spus «să vă aflu fără virtuți», ci „precum nu voiesc", arătând prin toate acestea dragostea lui cea mare către dânşii. Şi cuvintele „să vă aflu" ori „şi eu să mă aflu" vin de la cineva care nu s-ar aştepta la aşa ceva. Adică «faptul acesta nu ar veni din voie, ci dintr-o nevoie, care şi-ar lua pricina de la voi». Pentru aceea zice: „să mă aflu precum nu voiți". Aici nu a mai spus «precum nu voiesc», ci mult mai înțepător: „precum nu voiți". Ar fi putut iarăşi să zică «precum nu voiesc», şi chiar aşa le-ar fi arătat dragostea sa, dar el nu voieşte defel să moleşească pe ascultător. Dar mai drept vorbind, chiar şi cuvântul său ar fi fost mai greoi de altfel – pe când acum el a şi atins mai mult, în acelaşi timp s-a şi arătat mai blând. Căci aceasta este osebirea lui Pavel şi a înțelepciunii lui: a tăia cât se poate mai adânc şi a atinge cât se poate mai cu blândețe.

Apoi, fiindcă a vorbit foarte întunecat, la urmă descoperă aceasta spunând: „nu cumva să fie prigoniri, pizme, mânii, sfade, clevetiri, şoptiri, semeții, neaşezări". Ceea ce ar fi trebuit să pună la început pune tocmai la urmă, fiindcă împotriva sa era îndreptată purtarea cea fără de minte a acelora. Deci ca nu cumva să pară că el caută mai întâi pe ale sale, de aceea de la început vorbeşte de cele obşteşti. Căci prigonirile, învinovățirile şi toate celelalte se nasc din pizmă, de vreme ce pizma este ca şi o rădăcină rea ce naşte mânia, învinovățirea, lipsa de minte, şi pe toate celelalte, prin care se şi împuterniceşte încă mai mult.

„Nu cumva iarăşi dacă voi veni, să mă smerească Dumnezeul meu la voi" (2 Cor. 12, 21). Chiar şi cuvântul „iarăşi" este a unuia care atinge, ca şi cum parcă ar fi zis: «ajung cele de mai nainte» – ceea ce spunea încă de pe la începutul Epistolei, că „Cruțând pre voi nu am venit în Corinth". Ai văzut cum prin cuvintele ce ne stau înainte el arată şi supărare, în acelaşi timp şi iubire părintească?

Dar oare ce înseamnă cuvintele: „să mă smerească Dumnezeu"? Dar slava tocmai în aceea stă: în a fi învinuit, a fi pedepsit, a fi tras la răspundere – iar el tocmai aceasta o numeşte smerire. Atât de departe era de a se ruşina de acea smerire, încât, deşi înfățişarea trupului era slabă şi cuvântul defăimat, totuşi el voia necontenit a fi aşa şi dorea cu totul dimpotrivă. Aceasta o spune în trecerea timpului mai lămurit, iară ca smerire el mai cu seamă aceea o socoteşte, de a cădea întru o astfel de trebuință, de a osândi, de a pedepsi.

Şi pentru ce oare nu a spus: «ca nu, venind, să mă smeresc», ci „ca nu, venind, să mă smerească Dumnezeul meu"? Adică «că dacă nu m-aş îngriji de

dânsul, nu m-aş căi de nimic şi nici nu m-aş îngriji de nimic. Şi nici nu cer vreo răspundere de la cineva, ca şi cum aş avea vreo putere, ci numai pentru porunca sa». Mai sus însă tot aceeaşi punându-o, zice: „să mă aflu precum nu voiți", iară aici cu mai multă blândețe grăieşte, zicând: „voi plânge pre mulți cari au greşit mai nainte", şi nu spune simplu că au greşit, ci şi că „nu s-au pocăit". Şi nu a spus «pe toți», ci „pre mulți", şi nici pe aceştia nu-i dă pe față, înlesnindu-le prin aceasta întoarcerea lor cu uşurință la pocăință. Prin aceasta mai învederează încă şi că pocăința poate îndrepta pe cele abătute; că pe cei ce nu se pocăiesc el îi jeleşte, ca pe unii ce bolesc de o boală de netămăduit, ca pe cei ce rămân în păcat şi sub rana păcatului.

Cugetă deci la virtutea lui apostolică, când el, necunoscând în sine nici un rău, jeleşte totuşi şi se plânge pentru relele străine şi se smereşte pentru greşalele altora. Dar aceasta mai cu seamă este datoria dascălului, a se întrista împreună în nenorocirile ucenicilor, a se scârbi şi a se văicări în ranele şi durerile celor mici.

Mai departe apoi spune şi felul păcatului: „de necurățenia, şi curvia, şi spurcăciunea carea au făcut". Prin aceste cuvinte s-ar părea că face vorbire de curvia aceea ştiută – dar dacă ar cerceta cineva mai cu amănunțime, ar găsi că tot felul de păcat s-ar putea numi cu numele de curvie. Că dacă cu deosebire curvarul şi preacurvarul se numesc necurați, cu toate acestea însă şi celelalte păcate aduc necurățenie sufletului. Pentru aceea şi Hristos numeşte pe Iudei necurați, nu numai de curvie învinovățindu-i prin aceasta, ci şi de toată răutatea. Pentru care şi zice să-şi facă curat şi partea din afară, şi că: „nu cele ce intră spurcă pre om, ci cele ce ies din el" (Mt. 15, 11); şi aiurea iarăşi se zice: „Necurat este înaintea Domnului tot cel cu inima înaltă" (Pilde 16, 6).

[1]Nimic deci nu este mai curat ca virtutea şi nimic nu este mai necurat ca răutatea. Aceea este mai strălucitoare decât soarele, iară aceasta este mai puturoasă decât murdăria cea din mlaştină. Şi acest fapt l-ar putea mărturisi chiar şi cei ce se tăvălesc în acele mlaştini puturoase, şi cei ce trăiesc în întuneric, când cineva i-ar face oarecum ca să vadă câte puțin. Întrucât însă ar rămâne în halul acela, şi vor fi ca beți de patimă, apoi dânşii dăinuind a se învârti în întuneric, vor zăcea acolo în chip necuviincios şi cu toată necurățenia, simțind ei, desigur, şi atunci unde anume se găsesc, dar nu cu străşnicie. Dar când ar vedea pe cineva dintre cei ce trăiesc în virtuți că îi ceartă, fie chiar numai în față, abia atunci îşi dau seama mai bine de dânşii şi îşi cunosc treapta ticăloşiei, şi mustrarea aceea ca şi o rază de lumină pogorându-se asupra lor, le acoperă

---

[1] *Partea morală.* Tot păcatul se numeşte necurăție, şi despre Ioan Botezătorul şi despre Irod *(Veron).*

parcă slutenia, şi pe cel cu conştiinţă îl ruşinează, fie el rob sau slobod, împărat sau supus.

Astfel Ahaav văzând pe Ilie s-a ruşinat, şi chiar nespunând acela nici un cuvânt, totuşi el numai la vederea Proorocului s-a smerit. Şi tăcând pârâşul, el singur şi-a rostit hotărârea de osândire, grăind ca şi un osândit şi zicând: „Au aflatu-m-a vrăjmaşul meu?" (3 Împ. 21, 20). Atunci şi Ilie a grăit către tiranul acela cu toată îndrăznirea. Tot aşa Irod, nesuferind necinstea ce i se aducea în urma mustrărilor, şi pe care glasul limbii proroceşti a arătat-o într-un chip atât de limpede, dând la iveală mărimea păcatului – a băgat în temniţă pe Ioan – fiind adică gol şi încercându-se a stinge lumina cea din sfeşnic, ca astfel să rămână iarăşi în întuneric. Sau mai bine zis, el nu a îndrăznit a o stinge, ci a pus-o în casă sub obroc – dar ticăloasa şi nenorocita aceea de muiere l-a silit să facă ceea ce a făcut. Dar nici aşa nu a putut să astupe înfruntarea Proorocului, ci încă mai mult a mărit-o. Şi cei ce întrebau atunci pentru ce Ioan este închis în temniţă, aflau pricina, şi cei ce după aceasta au locuit pe uscat şi pe mare, şi cei de atunci, ca şi cei de acum, şi cei ce vor veni de acum înainte, lămurit au cunoscut faptul şi vor afla drama aceasta, vor afla, zic, şi murdăria, şi mânjirea lor în acest omor, şi nici un timp nu va putea şterge amintirea acestui fapt urâcios.

Atât de puternică este virtutea şi are pomenirea atât de nemuritoare, încât numai prin cuvinte pune în uimire pe împotrivitorii ei. Pentru ce l-a pus pe Proroc în temniţă? Pentru ce oare nu i-a disprețuit mustrarea? Nu cumva poate avea să-l tragă la judecată pe Irod? Nu cumva a cerut poate pedepsirea preacurviei? Oare cele spuse de dânsul nu erau numai certare? Pentru ce dar se temea şi tremura Irod? Oare nu erau numai graiuri şi cuvinte goale? Dar pe dânsul îl neliniştea mai mult decât orice fapte ale lui. Nu l-a dat în judecată, ci l-a dat în judecata unui alt tribunal, în judecata cugetului lui, şi pe toţi i-a pus să stea judecători asupra lui, dându-şi fiecare hotărârea în cugetul său. Pentru aceea tremură tiranul, neputând suferi strălucirea virtuţii.

Ai văzut ce putere are virtutea, această filosofie înaltă? Pe cel întemniţat l-a făcut mai strălucit decât tiranul, iară acesta se teme şi tremură de dânsul. Dar Irod numai cât a legat şi întemniţat pe Proroc, pe când acea muiere spurcată a ajuns până la omor – deşi omorul mai mult asupra lui Irod s-a pus. Şi apoi ei nici nu i-a zis Proorocul «De ce vieţuieşti cu tiranul?» – nu că doară nu ar fi fost şi ea răspunzătoare – ci voind numai a îndrepta. Pentru aceea numai pe dânsul l-a mustrat, şi încă nici pe dânsul cu putere. Căci nu a zis: «O, ticălosule, şi nelegiuitule, şi spurcatule, ai călcat legea lui Dumnezeu, ai disprețuit poruncile cele date, ai făcut puterea ta lege». Nimic din acestea, ci chiar în dojană, mare este blândeţea bărbatului, mare este blajinia lui. „Nu ţi se cade ţie, zice, a avea pre femeia fratelui tău Filip", astfel că acestea sunt mai cu

seamă vorbele celui ce învață decât ale celui ce mustră, ale celui ce ceartă decât ale celui ce pedepseşte, ale celui ce îndreaptă decât ale celui ce dă în vileag fapta, ale celui ce îndreaptă, zic, decât ale celui ce se amestecă fără scop.

Dar, precum am spus: lumina este vrăjmaş de moarte tâlharului, greoi este dreptul celor ce păcătuiesc, chiar numai arătându-se el, după cum zice: „Greu ne este nouă şi a-l vedea" (Înțelep. lui Solomon 2, 15) – fiindcă nu pot suferi razele lui, după cum cei bolnavi de ochi nu pot suferi pe ale soarelui. Multora dintre cei răi le este greu nu numai văzându-l, ci chiar şi auzindu-l. Iată de ce muierea aceea spurcată, şi netrebnică, şi codoaşă a fetei sale, sau mai drept vorbind, ucigătoare de copil, deşi nici nu-l văzuse pe Proroc şi nici nu-i auzise glasul, totuşi a împins lucrurile până la omor şi pregăteşte pe fiica sa, pe care a crescut-o în desfrânări, ca să ceară uciderea dreptului – atât de mult se temea de dânsul.

Şi ce zice? „Dă-mi aici pre tipsie capul lui Ioan Botezătorul". Dar pentru ce te duci de râpă, muiere ticăloasă? Nu cumva este de față pârâşul? Au doară te vede şi te supără? Alții ziceau: „Greu ne este nouă şi a-l vedea"; iară acestei femei i-a fost greu, precum am zis, chiar şi numai auzindu-l. Pentru aceea a zis: „Dă-mi mie aici pre tipsie capul lui Ioan". Şi cu toate acestea, el se găseşte în temniță pentru tine, şi cu lanțuri este încărcat pentru tine, şi deci îți este cu putință ție a vorbi cu tinerească nechibzuință de iubirea ta, şi a zice: «Atât de mult am pus stăpânire pe împărat, că chiar în public fiind învinuit, el nu s-a ruşinat, nici s-a depărtat de dragoste, şi nici preacurvia mea nu a desființat-o, ci şi pe pârâş l-a întemnițat.» Pentru ce dar turbezi şi înnebuneşti, având pe ibovnicul tău chiar şi după mustrarea păcatelor? Pentru ce cauți masa, sau mai bine zis ospățul dracilor răzbunători?

Ai văzut deci cât de fricoasă, cât de nimic şi lipsită de îndrăzneală este răutatea, şi cum tocmai când izbuteşte a stăpâni se face mai slabă? Căci acea muiere nu tocmai atât de mult se tulbură mai nainte de a pune pe Ioan în temniță, pe cât se tulbură după ce îl închiseseră, după care se şi grăbeşte a zice: „Dă-mi aici pre tipsie capul lui Ioan". Şi pentru ce numaidecât „aici"? «Mă tem, zice, ca nu cumva, făcându-se părut omorul, să-l scape cineva din primejdie». Şi pentru ce nu ceri trupul întreg, ci numai capul? «Doresc, zice, ca limba aceea care m-a supărat să o văd cu ochii tăcând».

Dară cu totul dimpotrivă va fi – precum a şi fost – ticăloasă şi nenorocită muiere, căci mai strălucit încă va striga după aceasta, şi după ce va fi tăiat. Atunci striga numai în Iudeea, iară de acum va răsuna glasul lui până la marginea lumii. Şi în orice biserică vei intra, fie într-a Maurilor, fie într-a Perşilor, fie chiar într-una din ostroavele Britanilor, auzi pe Ioan strigând: „Nu-ți este slobod a avea pre femeia fratelui tău Filip". Dar dânsa nu ştie a filosofa nimic

din acestea, ci se grăbeşte, aţâţă şi împinge pe tiranul cel lipsit de minte către omor, temându-se nu cumva să se schimbe.

Dară tu află şi de aici puterea virtuţii, căci acea muiere nu putea suferi pe dreptul nici chiar când era închis, legat şi adus la tăcere. Ai văzut cât de slabă este răutatea şi cât de necurată? În loc de mâncăruri, ea aduce capuri omeneşti pe tipsie! Ce poate fi mai spurcat? Ce poate fi mai murdar, mai scârbos şi mai greţos decât acea fată? Ai auzit ce glas a slobozit dânsa în teatrul diavolului şi la ospăţul dracilor? Ai văzut limbă şi limbă: una purtând pe ea doftoriile cele de mântuire, iară alta otrava cea omorâtoare, şi făcându-se sufragiul acelui ospăţ drăcesc?

Şi pentru ce oare nu a poruncit de a-l ucide chiar înlăuntru unde era ospăţul, unde mai mare ar fi fost şi plăcerea? S-au temut ca nu cumva, venind înlăuntru şi fiind văzut, să-i schimbe, adică să-i prefacă pe toţi numai cu privirea, numai cu venirea sa. Pentru aceea deci cere capul lui, voind a înălţa, aşa zicând, un strălucit semn de biruinţă al curviei, şi l-a dat mamei sale. Ai văzut răsplata jocului? Ai văzut prada vicleniei diavoleşti? Nu zic de capul lui Ioan, ci pentru însuşi împăratul Irod. Că dacă cineva ar cerceta cu amănunţime, apoi semnul de biruinţă a fost înălţat împotriva împăratului, şi cea care a biruit s-a biruit, şi cel descăpăţânat s-a încununat şi s-a vestit în faţa lumii întregi, iar după moartea lui cu mai mare putere zguduia cugetul celor ce păcătuiseră.

Şi cum că cele spuse nu sunt ca o fală a noastră, tu întreabă chiar pe Irod, şi-ţi va spune. Căci, fiindcă auzise de minunile lui Hristos, zicea: „Acesta este Ioan care s-a sculat din morţi, şi de aceea se lucrează puteri întru el" (Mt. 14, 2). Şi cu chipul acesta avea într-însul frica nedezlipită şi chin de moarte fără sfârşit, şi nimeni nu a fost în stare a depărta de la el frica şi mustrarea cugetului, ci judecătorul acela nemitarnic a rămas într-însul, muncindu-l şi pe fiece minut cerându-i socoteală de omor.

Acestea deci ştiindu-le, iubiţilor, să nu ne speriem când pătimim rele, ci când facem rele – căci aceea este biruinţă, iară aceasta înfrângere. Pentru care şi Pavel zicea: „Pentru ce mai bine nu răbdaţi paguba? Pentru ce mai bine nu suferiţi strâmbătatea? Ci voi înşivă faceţi strâmbătate şi aduceţi pagubă, şi mai vârtos fraţilor" (1 Cor. 6, 7. 8) – fiindcă în a pătimi rele stau premiul, cununile şi vestirea în lumea întreagă. Iară faptul acesta se poate vedea petrecându-se cu sfinţii, de vreme ce cu toţii s-au încununat astfel, au fost vestiţi astfel în lumea întreagă, şi noi tot pe această cale păşim. Şi ne rugăm, desigur, ca să nu ne ducă pe noi în ispită, iară de cumva va veni ispita peste noi, apoi stând cu cea mai mare bărbăţie, vom arăta cuvenita bunăvoire – ca astfel să ne învrednicim de bunătăţile viitoare, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXIX

„Iată, a treia oară cu aceasta vin la voi; în gura a două şi a trei mărturii va sta tot graiul." (2 Cor. 13, 1)

În multe locuri desigur, dar mai ales aici ar putea vedea cineva filosofia şi îngrijirea părintească a lui Pavel, cum în cele poruncite este aspru, şi încă foarte aspru, iară în pedepse este foarte zăbavnic şi leneş. Că nu îndată pedepsea pe cei ce păcătuiau, ci le poruncea şi o dată, şi de două ori, şi nici aşa, neascultând, nu erau pedepsiți, ci iarăşi le porunceşte, zicând: „Iată a treia oară cu aceasta vin la voi" şi «mai nainte de a veni, vă scriu iarăşi». Apoi ca nu cumva întârzierea lui să le aducă vreo lenevire, priveşte cum se îndreaptă şi aici, necontenit amenințând, în acelaşi timp şi sporind lovitura dată, zice: „Că de voi veni iarăşi, nu voi cruța" şi „nu cumva venind să plâng pre mulți". Acestea toate le vorbeşte şi face, iară prin aceasta el urmează pe Stăpânul a toate, fiindcă şi Dumnezeu necontenit amenință, şi de multe ori porunceşte, nu însă de multe ori şi pedepseşte. Aceasta deci o face şi Pavel, şi pentru aceea şi mai nainte zicea: „Că cruțând pre voi nu am venit în Corinth". Şi ce va să zică „cruțând pre voi"? Adică «ca nu cumva găsindu-vă tot în păcate şi nepocăiți, să fiu silit a vă da pedeapsa cuvenită». Tot aşa şi aici:

„Iată, a treia oară cu aceasta vin la voi; în gura a două sau trei mărturii va sta tot graiul". Ceea ce nu este scris uneşte cu ceea ce este scris, ceea ce şi aiurea a făcut, zicând că: „Cel ce se lipeşte de curvă un trup este, că vor fi, zice, cei doi un trup" (1 Cor. 6, 16), deşi se spune aceasta fiind vorba de nunta legiuită; el însă a întrebuințat fără cruțare aceste vorbe aici, fiind de folos spre a înfricoşa mai mult încă ascultătorii. Tot aceasta deci face şi aici, în locul mărturiilor punând venirile şi înfățişările lui la dânşii, şi poruncile lui. Ceea ce el spune, aceasta înseamnă: «V-am spus şi o dată, şi de două ori când am venit; spun deci şi acum prin Epistolă. Şi dacă veți asculta, se va face ceea ce doream; iară dacă nu veți asculta, voi fi silit a îndeplini cele spuse şi a vă da pedeapsa». Pentru aceea zice:

„Zis-am mai nainte, şi iarăşi mai nainte zic, precum când am fost de faţă la voi a doua oară, şi acum nefiind de faţă, scriu celor ce mai nainte au greşit şi celorlalţi tuturor, că de voi veni iarăşi, nu voi cruţa". «Că dacă în gura a două sau trei mărturii va sta tot graiul, zice, eu am venit a doua oară şi am zis, dar spun şi acum prin Epistolă, şi deci negreşit cuvântul meu se va adeveri. Să nu vă închipuiţi că scrisoarea are o putere mai mică decât venirea mea, ci precum vorbeam fiind de faţă, tot aşa spun şi acum scriindu-vă».

Ai văzut îngrijire părintească? Ai văzut pronie cuvenită dascălului? Nici nu a tăcut, nici nu a pedepsit, ci spune mai dinainte de multe ori, şi stăruieşte întruna ameninţând, şi amână pedeapsa, şi numai dacă dânşii ar rămâne neîndreptaţi, atunci îi ameninţă a da pedeapsa. Dar ce le-ai zis mai dinainte, fiind de faţă la dânşii, iară acum, lipsind, le scrii?

„Că de voi veni iarăşi, nu voi cruţa." Arătând mai nainte că nu poate, dacă nu va fi silit a face aceasta, şi numind faptul jale şi smerire – „Că mă tem ca nu cumva, dacă voi veni iarăşi să mă smerească Dumnezeul meu, şi voi plânge pe mulţi cari au greşit mai nainte şi nu s-au pocăit de necurăţie" – şi îndreptăţindu-se către dânşii că le-a zis mai nainte şi o dată, şi de două ori, şi de trei ori, şi că în sfârşit el face totul ca să înlăture pedeapsa, cu scopul de a-i face mai buni prin frica vorbelor, la urmă a pus şi ceea ce era mai greoi şi mai înfricoşător pentru dânşii, zicând: „Că de voi veni iarăşi, nu voi cruţa". Nu a spus «vă voi pedepsi, vă voi cere răspuns», ci iarăşi întrebuinţează părinteşti graiuri, în care este pusă însăşi pedeapsa, arătând dragostea lui şi durerea ce o simte în cugetul său pentru dânşii, de vreme ce, cruţându-i întruna şi amânând pedeapsa, dânşii nu se îndreptau.

Apoi, ca nu cumva şi de astă dată să-şi închipuie că iarăşi va amâna şi că este numai o simplă ameninţare prin vorbe, s-a grăbit a le spune mai întâi că: „în gura a două sau trei mărturii va sta tot graiul" şi apoi „că de voi veni iarăşi, nu voi cruţa". Ceea ce el spune aici, aceasta înseamnă: «Nu voi mai amâna pedeapsa, dacă vă voi găsi neîndreptaţi – ceea ce să nu fie! – ci voi cere răspuns numaidecât şi mă voi afla faţă de voi precum am zis».

Apoi cu multă iuţime şi foarte cu supărare ridicându-se împotriva celor ce-l luau în râs ca slab şi neputincios, şi înfăţişarea trupului lui o batjocoreau şi ziceau că „înfăţişarea trupului este slabă, şi cuvântul lui defăimat", le zice adresându-se de-a dreptul lor: „De vreme ce căutaţi ispitire a lui Hristos, celui ce grăieşte întru mine" (2 Cor. 13, 3). Acestea le-a spus pe de-o parte atingând pe unii, iară pe de alta îmboldind cu putere pe alţii. Ceea ce el spune, aceasta înseamnă: «Fiindcă voiţi a cerca dacă Hristos locuieşte întru mine, şi cereţi răspuns, şi de aceea mă luaţi în bătaie de joc, ca nefiind bun de ceva, şi vrednic de disprețuit, ca unul ce aş fi pustiu de acea putere, apoi veţi şti că nu suntem pustii, de cumva ne veţi da pricină, ceea ce să nu fie»!

Deci ce, spune-mi, de aceea pedepseşti, fiindcă cer dânşii ispitire, sau voiesc a te încerca dacă ai vreo putere? «Nu, zice el; că dacă aş fi căutat aceasta, încă de la început aş fi pedepsit pe cei ce au păcătuit şi nu aş fi amânat până acum». Cum că el nu caută aceasta a arătat-o încă mai lămurit prin cele ce urmează, zicând: „Mă rog lui Dumnezeu să nu faceţi nici un rău, ca nu noi cercaţi (δόκιμοι) să ne arătăm, ci ca voi binele să faceţi,[1] iară noi ca nişte necercaţi să fim". Aşadar, el nu le spune acestea cauzativ, adică cu scop de a-şi motiva vorba, ci mai mult fiind supărat, mai mult atingându-se de cei ce-l disprețuiau pe dânsul. «Eu, zice, nu voiesc a vă da dovadă de puterea mea; iar dacă voi veţi da pricină şi veţi voi a mă stârni, apoi veţi cunoaşte aceasta din fapte».

Şi priveşte cum el îşi face vorba apăsată şi greoaie, căci nu spune: «fiindcă căutaţi ispitire în mine», ci „a lui Hristos celui ce grăieşte întru mine", arătând că dânşii aceluia păcătuiau. Şi nu a spus simplu «celui ce locuieşte», ci „celui ce grăieşte întru mine", arătând că vorbele lui sunt duhovniceşti. Deci dacă nu se arată puterea lui, nici pedepseşte; aşa că apostolul a mutat vorba de la dânsul la Hristos – cu care prilej îşi face ameninţarea mai înfricoşată. Nu pentru slăbiciune nu-i pedepseşte, ci pentru îndelunga sa răbdare. «Deci, zice, să nu ia cineva îngăduinţa sa ca o slăbiciune. Că pentru ce te minunezi, zice, dacă nu cere răspuns acum celor ce păcătuiesc, şi nici pedepseşte, îngăduind şi îndelung răbdând, deoarece a primit încă a fi şi răstignit, şi chiar atâtea pătimind, el nu a pedepsit?» Pentru care a şi adăogat:

„Carele la voi nu este neputincios, ci puternic întru voi. Că de s-au şi răstignit întru neputinţe, dar este viu din puterea lui Dumnezeu" (2 Cor. 13, 3-4). Foarte întunecate sunt graiurile acestea, iar celor slabi aduc multă încurcătură. Pentru aceea este trebuitor a le aşterne mai lămurit şi a vorbi despre înţelesul cuvântului de unde vine întunecimea, ca astfel nimeni să nu se sminteascâ dintre cei simpli.

Aşadar este de trebuinţă a afla ce înseamnă ceea ce spune el aici, şi ce învederează numele de neputinţă, şi în ce înţeles se spune. Un singur cuvânt este, dar multe sunt care izvorăsc dintr-însul. Căci *neputinţă* se zice şi de cea a trupului – boala – pentru care şi în evanghelie se spune: „iată că cel pe care îl iubeşti este bolnav", vorbind de Lazăr, la care Hristos a răspuns: „boala aceasta nu este spre moarte" (In. 11, 3-4); şi Pavel încă vorbeşte în Epistola către Filipeni despre Epafra: „că a fost bolnav aproape de moarte" (Flp. 2, 27), precum şi lui Timothei scriindu-i, zicea: „Puţin vin primeşte pentru stomahul tău şi pentru cele dese slăbiciuni ale tale" (1 Tim. 5, 23). Toate acestea deci arată

---

[1] Ediţia Sf. Ioan Hrisostom are acest pasaj precum urmează: „*ca astfel nu noi să ne arătăm încercaţi, ci voi să fiţi încercaţi, iară noi să fim ca neîncercaţi*", de unde se vede oarecare deosebire de textul nostru.

slăbiciunea sau boala trupească. Se numeşte apoi slăbiciune sau boală şi faptul de a nu fi cineva bine aşezat în credință, şi nici nu este desăvârşit, ceea ce învederând Pavel, zicea: „Pe cel slab în credință primiți-l, nu întru îndoirea gândurilor", şi iarăşi: „că unul crede a mânca toate, iară cel slab legumi mănâncă" (Rom. 14, 1-2), învederând aici pe cel slab în credință. Iată deci două fapte care însemnează unul şi acelaşi lucru: slăbiciune, boală, neputință, încă şi un al treilea este care se numeşte slăbiciune. Şi care este acel fapt? Prigoanele, cursele, ispitele, alungările şi cele de acest fel. Acestea învederându-le Pavel, zicea: „De trei ori am rugat pe Domnul ... şi mi-au zis că destul îți este ție harul meu, că puterea mea întru neputințe se săvârşeşte." Şi ce va să zică „întru neputințe"? Adică: în prigoane, în primejdii, în ispite, în curse, în morți. Iară aceasta învederându-o Pavel, zicea: „de aceea binevoiesc întru neputințe", după care, arătând ce anume neputință înțelege el aici, adică nu friguri sau vreo boală trupească, sau vreo îndoială în credință, adaogă: „Pentru aceea binevoiesc întru neputințe, în defăimări, în nevoi, în prigoane, în strâmtorări pentru Hristos, căci când slăbesc, atunci sunt tare", adică «când sunt prigonit, când sunt alungat, când mi se pun curse, atunci eu sunt puternic, atunci mai cu seamă stăpânesc şi biruiesc pe cei ce mă prigonesc, harul locuind şi făcând în mine mari şi îmbelşugate». După aceasta apoi Pavel a pus şi al treilea înțeles al cuvântului neputință, iară ceea ce spune, aceasta înseamnă: «Cei ce caută la noi ispitire, către acela (Hristos) se îndreaptă cu ispitirea, după cum am spus, că adică li se pare lor că ar fi de nimic şi vrednic de disprețuit». Căci el nu voia a se arătă cu lăudăroşenie, şi nici nu voia a se părea că este ceva, deşi era, nici de a-şi arăta puterea ce o avea, de a pedepsi – pentru care şi era crezut ca fiind de nimic. Deci închipuindu-şi dânşii aceasta, nu se îndreptau în păcatele lor, ci dăinuiau în lenevire şi în nesimțire. De aici dar luând pricină, vorbeşte pentru toate acestea cu multă putere, arătând că nu din pricina neputinței nu făcea nimic, ci pentru îndelunga lui răbdare.

Apoi, după cum am spus, strămutând vorba de la dânsul la Hristos, el prin aceasta mai mult întinde frica şi măreşte amenințarea. Ceea ce spune aici, aceasta înseamnă: «Au doară chiar dacă aş face ceva, sau aş pedepsi pe cei ce greşesc, apoi eu sunt cel ce pedepsesc? Însuşi Hristos este cel ce locuieşte întru mine. Iară dacă nu credeți aceasta, şi voiți a încerca prin faptele celui ce locuieşte întru mine, apoi veți cunoaşte degrab, căci la voi nu este neputincios, ci puternic».

Şi pentru ce oare a mai adăogat „la voi", deşi el este puternic pretutindeni? Căci şi de ar voi să pedepsească pe cei necredincioşi, sau pe draci, sau pe oricine, el poate. Aşadar, ce însemna acest adaos? Cuvântul acesta este al unuia care ruşinează puternic pe ascultători, de la cele ce dânşii au primit; sau că le spune că «până acum arată întru voi, cari sunteți datori a vă îndrepta, puterea

sa», ceea ce şi aiurea zicea: „Că ce-mi este mie a judeca pre cei dinafară?" (1 Cor. 5, 12). «Celor din afară, zice, atunci le va cere socoteală, în ziua judecății; vouă însă şi acum». Dar chiar şi îngrijirea aceasta părintească a lui, priveşte cu câtă înfricoşare o pune şi cu câtă mânie, zicând: „care la voi nu este neputincios, ci puternic întru voi. Că de s-au şi răstignit dintru neputință, ci este viu din puterea lui Dumnezeu". Şi ce înseamnă „că de s-au răstignit dintru neputință"?

«Că dacă a şi fost ucis, zice, fapt care pare a avea în sine ideea neputinței, totuşi aceasta întru nimic nu vatămă puterea lui, căci această putere rămâne nebiruită şi faptul părut al neputinței întru nimic nu a vătămat această putere a sa, ci tocmai acest fapt arată puterea sa, că adică a pătimit şi suferit chiar şi moartea pe cruce, dar cele ale puterii sale totuşi nu s-au ciuntit cu nimic». Deci să nu te tulbure cuvântul de neputință, căci şi aiurea zice: „Cele nebune ale lui Dumnezeu sunt mai înțelepte decât oamenii, şi ce este slab al lui Dumnezeu mai tare decât oamenii este" – deşi Dumnezeu nu are nimic nebun sau slab. Dar prin aceste cuvinte el a făcut vorbire de cruce, tâlcuind părerea necredincioşilor despre dânsa. Într-adevăr ascultă-l chiar pe dânsul tâlcuind aceasta:

„Cuvântul crucii, zice, celor pieritori nebunie este, iară nouă, celor ce ne mântuim, puterea lui Dumnezeu este" (1 Cor. 1, 18); şi iarăşi: „Dar noi propovăduim pre Hristos cel răstignit, Iudeilor adică sminteală, iar Ellinilor nebunie; însă celor chemați, Iudeilor şi Ellinilor, pre Hristos puterea lui Dumnezeu, şi înțelepciunea lui Dumnezeu" (1 Cor. 1, 23-25); şi iarăşi: „Omul cel sufletesc[1] nu primeşte cele ce sunt ale duhului lui Dumnezeu, că nebunie sunt lui" (1 Cor. 2, 14). Priveşte cum pretutindeni el tâlcuieşte necredincioşilor credința, spunând că crucea este o nebunie şi o neputință.

Deci aşa şi aici, prin „neputință" el înțelege slăbiciunea sau neputința bănuită de necredincioşi. Deci nu a spus apostolul că fiind neputincios a fost răstignit – să nu fie una ca aceasta! – căci prin toate cele ce a făcut a dovedit că putea să nu fie răstignit; acum, de pildă, aruncând la pământ pe unii, altă dată uscând smochinul, altă dată mii de alte minuni făcând. Aşadar, ce înseamnă zicerea „dintru neputință"? Adică deşi s-a răstignit, suferind primejdii şi curse – că am arătat cum neputința este numită primejdie şi cursă – totuşi prin aceasta cu nimic nu a fost vătămat. Toate acestea le spunea apostolul, trăgând pilda acesta în partea sa – fiindcă se vedeau şi pe dânşii prigoniți, alungați, disprețuiți, şi neapărându-se, nici aruncându-se asupra prigonitorilor.

[1] Expresia ψυχικός ἄνθρωπος înseamnă: *om trupesc, om în carne şi oase,* şi deci aşa trebuie să se înțeleagă prin traducerea noastră de *om sufletesc.* Compară Cartea Facerii 2, 7; 1 Cor. 2, 14 şi 15, 44; Iac. 3, 15. Iuda 19.

După ce deci le arată lămurit că şi dânşii cele ce pătimesc nu vin din neputința lor de a se apăra, la urmă aduce vorba la Stăpânul, «fiindcă şi el, zice, a fost răstignit, a fost legat, şi altele multe a pătimit, şi totuşi nu s-a apărat, ci a suferit de acelea ce se păreau a veni din neputința sa, dar tocmai prin aceasta arătând puterea sa, căci şi neapărându-se, nearuncându-se asupra prigonitorilor săi, el nu s-a vătămat cu nimic. Căci crucea nu a întrerupt, nu a slăbit viața, ci a şi înviat, şi viază. Iară când auzi spunându-se de cruce şi de viață, prin acestea tu să înțelegi cuvântul atingător de iconomia mântuirii noastre, căci toată vorba de aici pentru aceasta este.

Dar dacă apostolul zice că „este viu din puterea lui Dumnezeu", apoi nu o spune ca şi cum el nu ar fi putut a-şi învia trupul, căci pentru apostol este totuna dacă vorbeşte şi de Tatăl, şi de Fiul. Aşadar, spunând: „din puterea lui Dumnezeu", el a spus că din puterea sa este viu. Cum că şi Fiul stăpâneşte şi înviază trupul său, ascultă-l pe dânsul zicând: „Stricați biserica aceasta, şi eu în trei zile o voi ridica pre dânsa" (In. 2, 19). Dar dacă ceea ce este al său spune că este al Tatălui, tu să nu te tulburi, căci: „Toate ale Tatălui meu ale mele sunt" zice, şi iarăşi „Toate ale mele ale tale sunt, şi ale tale ale mele" (In. 16, 15-17 şi 16, 10).

«Aşadar, zice, după cum dânsul, fiind răstignit, cu nimic nu a fost vătămat, aşa nici noi nu am fost vătămați, alungați şi războiți».

Pentru aceea şi adaogă: „Pentru că şi noi suntem neputincioşi întru el, ci vom fi vii împreună cu dânsul din puterea lui Dumnezeu". Şi ce va să zică „suntem neputincioşi întru el"? Adică suntem prigoniți, alungați şi pătimim cele mai de pe urmă rele. Dar „întru el" ce înseamnă? Pentru propovăduirea evangheliei sale zice, şi pentru credința într-însul. «Deci zice, dacă noi suferim pentru dânsul toate cele grele şi nesuferite, apoi este vădit că şi cele plăcute le vom avea» – pentru care a şi adăogat: „ci vom fi vii împreună cu dânsul din puterea lui Dumnezeu".

„Pre înşivă ispitiți, de sunteți întru credință, pre înşivă cercați; au nu cunoaşteți pre voi, că Iisus Hristos întru voi este? Fără numai de sunteți necercați. Ci nădăjduiesc că veți cunoaşte că noi nu suntem necercați" (2 Cor. 13, 5-6). Fiindcă prin cele spuse a arătat că deşi el nu se aruncă asupra acelor apostoli mincinoşi, nu pentru că nu ar avea pe Hristos întru dânsul, ci numai pentru că urmează îndelunga-răbdare a celui răstignit, care nu s-a apărat, la urmă tot aceeaşi face în alt chip, şi încă mai cu putere, pregătindu-şi vorba de la ucenicii săi. «Şi ce spun eu de mine, dascălul vostru, zice, care am atâta grijă, căruia îi este încredințată întreaga lume şi care a făcut atâtea semne şi minuni? Că chiar pe voi înşivă de ați voi să vă cercetați, ca unii ce sunteți în rândul ucenicilor, ați vedea că şi în voi este Hristos. Deci dacă în voi, apoi cu atât mai mult în dascălul vostru. Că dacă aveți credință, atunci şi în voi este Hris-

tos». Căci pe atunci, cei ce credeau făceau minuni – pentru care a şi adăogat: „Pre înşivă ispitiţi, de sunteţi întru credinţă. Au nu cunoaşteţi pre voi că Iisus Hristos întru voi este? Fără numai de sunteţi necercaţi". «Iară dacă este în voi, zice, cu atât mai mult în dascălul vostru». Mi se pare că aici sub numele de credinţă el înţelege şi minunile şi semnele ce făceau. «Dacă aveţi credinţa aceea, zice, Hristos atunci este în voi; de nu cumva poate sunteţi necercaţi».

Ai văzut cum iarăşi înfricoşează, şi cu prisosinţă arată pe Hristos aflându-se în el? Aici mi se pare că el face vorbire şi de viaţa lor. Şi fiindcă nu este de ajuns numai credinţa spre a atrage asupra lor lucrarea Duhului, a zis că «dacă staţi sau sunteţi întru credinţă, aveţi pe Hristos întru voi» – mai ales că se întâmplă ca mulţi să aibă credinţă, şi totuşi să fie pustii de acea lucrare sau energie a Duhului – cu care prilej a şi dezlegat această nelămurire, zicând: „fără numai de sunteţi necercaţi". Urmarea gândului cerea ca el să adaoge: «Dar dacă voi aţi ajuns necercaţi, nu am ajuns şi noi aşa», dar apostolul nu spune aşa, ca să nu atingă prea tare, însă cam întunecat oarecum face vorbire de aceasta, nici rostindu-se apriat şi zicând că «sunteţi necercaţi», şi nici măcar prin întrebare aducând vorba şi zicând: «Dară voi necercaţi sunteţi?», ci într-un chip oarecum ascuns arată acest lucru, adăogând: „Ci nădăjduiesc că veţi cunoaşte că noi nu suntem necercaţi". Şi aici iarăşi mare este ameninţarea ce le-o face, mare este şi frica ce le-o însuflă. «Că dacă voiţi, zice, a vă încredinţa prin însăşi pedeapsa voastră, nu vom fi în neputinţă de a vă da dovada puterii noastre». Nu spune el tocmai aşa, însă cele ce spune sunt cu mult mai grele şi cuprind în ele mai mare ameninţare, zicând: „Că nădăjduiesc că veţi cunoaşte că noi nu suntem necercaţi". «Ar fi trebuit, zice, ca şi fără de aceasta voi să ştiţi cele ale noastre, şi că avem întru noi pe Hristos grăind şi lucrând; dar acum, fiindcă voiţi a vă încredinţa pentru aceasta şi prin fapte, apoi veţi şti că nu suntem necercaţi».

După aceea, fiindcă a întins prea mult ameninţarea – punând pedeapsa chiar la uşă, aşa zicând – şi i-a pus în mare frică prin ameninţarea făcută, apoi priveşte iarăşi cum îndulceşte vorba, cum îi mângâie în frica ce le-a însuflat, şi cum le arată sinceritatea şi lipsa lui de ambiţie, îngrijirea de dânşii, filosofia ideilor lui, înălţimea cugetului şi neiubirea de slavă deşartă. Toate acestea, zic, le arată prin cele ce urmează: „Şi mă rog lui Dumnezeu să nu faceţi voi nici un rău, ca nu noi cercaţi să ne arătăm, ci ca voi binele să faceţi, iară noi ca nişte necercaţi să fim. Că nu putem ceva împrotiva adevărului, ci pentru adevăr. Că ne bucurăm când noi suntem slabi, iară voi puternici sunteţi; de aceasta ne şi rugăm, pentru a voastră desăvârşire" (2 Cor. 13, 7- 9).

Şi ce ar putea fi asemenea cu sufletul lui Pavel? Era disprețuit, era luat în bătaie de joc, era făcut de râs ca prost, ca vrednic de dispreț, ca fanfaron, ca făcând vuiet numai prin vorbe, iară în fapte nefiind în stare de a arăta ceva cât

de mic – şi totuşi, el văzând atâta nevoie de a-şi arăta puterea lui, nu numai că amână, şi nici numai că-şi schimbă gândul, ci încă se şi ruga să nu cadă întru o astfel de ispită. „Mă rog, zice, să nu faceți voi nici un rău, ca nu noi cercați să ne arătăm, ci ca voi binele să faceți, iară noi ca nişte necercați să fim." Şi ce este oare ceea ce el spune? «Rog pe Dumnezeu, zice, şi-i cer cu smerenie ca nici pe unul să nu-l găsesc neîndreptat, nici pe unul nepocăit, sau mai bine zis, nu numai aceasta, ci nici măcar să începeți a păcătui». «Să nu faceți nici un rău, zice, şi măcar de ați păcătui, schimbați-vă şi îndreptați-vă din capul locului şi depărtați de la voi toată mânia. Căci eu nu mă gândesc ca cu chipul acesta să ne arătăm încercați, ci cu totul dimpotrivă, ca nu cumva să ne arătăm încercați. Că dacă voi rămâneți, zice, păcătuind şi nepocăindu-vă, vom fi siliți a vă pedepsi vătămând trupurile voastre, după cum s-a petrecut cu Sapfira şi cu Simon Magul, când am dat dovadă de puterea noastră.[1] Noi însă nu dorim aceasta, ci dimpotrivă, ca noi să nu ne arătăm încercați în felul acesta, adică ca nu în felul acesta să ne arătăm puterea cea din noi, de a vă pedepsi pe voi cari păcătuiți. Însă ce?

„Ca voi binele să faceți", adică de aceasta ne rugăm lui Dumnezeu, ca pururea să vă găsiți în virtute, pururea în îndreptare; „iară noi, zice, ca nişte necercați să fim", «nemaiarătând vouă puterea noastră de a vă pedepsi». Şi nu a zis că «suntem necercați», ci „ca nişte necercați să fim", că nu ar fi fost el socotit ca necercat, chiar dacă nu i-ar fi pedepsit, ci tocmai pentru aceasta ar fi fost încercat, «dar, zice el, deşi ne bănuiesc pe noi unii că nu dăm dovadă de puterea noastră şi că, prin urmare, suntem vrednici de disprețuit, nouă însă nu ne pasă nimic. Că mai bine este a se crede de noi aşa, decât a da dovadă de puterea noastră, pe care ne-a dat-o Dumnezeu, în pedepse date celor ce nu se îndreaptă».

„Că nu putem ceva împotriva adevărului, ci pentru adevăr". Ca să nu se pară deci că el le face pe plac – fiind aceasta urmarea neiubirii lui de slavă deşartă – ci că face tocmai ceea ce cerea firea lucrurilor, a adăogat zicând: „Că nu putem ceva împotriva adevărului". «Dacă vă vom găsi pe voi sporind în virtuți, îndepărtând păcatele prin pocăință, având îndrăzneală către Dumnezeu, apoi nici că vom putea, măcar de am voi, a vă pedepsi, şi de ne-am încerca să facem aceasta, nu va lua parte cu noi Dumnezeu. Căci el spre aceasta ne-a dat puterea, ca noi să dăm hotărârea drept şi după adevăr, iară nicidecum împotriva adevărului».

Ai văzut cum peste tot locul el îşi mânuieşte vorba cu dulceață şi mângâie asprimea amenințării? Însă precum a avut în vedere ceea ce am spus, tot aşa ține ca să-şi arate părerea mai lămurit, pentru care a şi adăogat: „Că ne bucu-

[1] A se vedea Cap. 5 şi 8 din Faptele Apostolilor.

răm când noi suntem slabi, iară voi puternici sunteți; de aceasta ne şi rugăm, pentru a voastră săvârşire" (2 Cor. 13, 9). «Mai cu seamă, zice, ne rugăm nici să putem face ceva împotriva adevărului, adică a vă pedepsi pe voi făcând binele. Dar fiindcă nu putem face aceasta, apoi nici nu o voim, ci dorim cu totul dimpotrivă. Deci tocmai de aceea ne bucurăm, zice, când nu găsim la voi nici o pricină de a ne mişca să arătăm puterea noastră în pedeapsă. Dar dacă, făcând de acestea, ne-ar arăta străluciți, şi încercați, şi puternici, noi totuşi voim cu totul dimpotrivă; dorim adică ca voi să vă aflați încercați şi fără ponos, iară noi nicidecum să nu ne folosim de slava de aici». Pentru aceea şi zice: „Că ne bucurăm când noi suntem slabi". Şi ce va să zică „suntem slabi"? «Când suntem crezuți ca slabi, iară nu că suntem slabi», căci când dânşii nu-şi arătau puterea spre pedepsire, de vrăjmaşi erau crezuți ca slabi. «Cu toate acestea, noi ne bucurăm, zice, când voi aşa vă purtați, că nu ne dați nici o pricină de a vă pedepsi. Şi acest lucru nouă ne este plăcut, când suntem crezuți slabi în acest chip, numai voi să fiți statornici» – pentru care şi zice: „iară voi puternici sunteți", adică ispitiți, încercați, virtuoşi. Şi nu numai că voim, ci ne şi rugăm ca să fiți puternici, desăvârşiți, nedându-ne nici o pricină de nemulțămire».

[1]Aceasta este iubire părintească, ca înaintea laudelor noastre să protimisim[2] mântuirea ucenicilor; aceasta mai cu seamă ne scapă de legăturile trupului şi ne face a zbura de la pământ la cer, de a fi curați de slavă deşartă, după cum dacă este dimpotrivă, ne cufundă în multe păcate. Că nu este cu putință a fi cineva preaînalt, mare şi nobil dacă nu este curat de slava deşartă, ci negreşit că se va târî pe pământ şi multe le va strica, fiind robit de o stăpână spurcată şi mai urâcioasă decât orice varvar. Căci ce ar putea fi mai sălbatic decât această fiară, care când mai cu seamă este răsfățată, atunci şi ea mai mult se sălbăticeşte? – deşi nici fiarele sălbatice nu sunt aşa, ci prin multă îngrijire se îmblânzesc. Dar slava deşartă cu totul dimpotrivă; căci fiind disprețuită se îmblânzeşte, în vreme ce, dacă este luată în seamă şi cinstită, ea se sălbăticeşte şi se întrarmează împotriva celui ce o cinsteşte. O asemenea slavă deşartă cinstind Iudeii, s-au pedepsit cu toată asprimea, şi o asemenea slavă disprețuind ucenicii Domnului, s-au încununat.

Şi ce spun eu de pedeapsă şi cununi? Că tocmai spre a-i arăta încă mai străluciți ajută faptul de a o disprețui. Şi ai putea vedea chiar şi aici pe pământ pe cei ce o cinstesc vătămați în totul, iară pe cei ce o disprețuiesc folosiți. Ucenicii Domnului, cari au disprețuit slava deşartă – că nimic nu ne împiedică a folosi iarăşi aceeaşi pildă – şi care au ales cele ale lui Dumnezeu, strălucesc mai

---

[1] *Partea morală.* Noi trebuie a alege mântuirea ucenicilor înaintea laudelor noastre, şi pentru a nu ne fi mintea pironită la slava oamenilor *(Veron).*

[2] A protimisi: a prefera.

mult decât soarele, câştigându-şi pomenire nemuritoare şi după sfârşitul lor – în vreme ce Iudeii cei robiți de această patimă sunt fără oraşe, fără casă, necinstiți, pribegi, gata de fugă, disprețuiți de toată lumea şi goniți din patria lor.

Deci şi tu, dacă voieşti a avea slavă, disprețuieşte slava, iară dacă alungi slava, vei cădea din slavă. Şi de voiți, apoi vorba aceasta să o întindem şi la cele pământeşti. Pe cine oare luăm noi în bătaie de joc în glumele noastre cele muşcătoare? Oare nu pe cei ce iubesc slava deşartă? Aşadar aceştia sunt mai cu seamă lipsiți de slavă, având mii de pârâşi, şi de toți disprețuiți. Deci pe cine să admirăm noi oare? Nu pe cei ce o disprețuiesc pe dânsa? Aşadar, aceştia sunt cei slăviți. După cum bogat este cel ce nu are trebuință de multe, ci cel ce nu are trebuință de nimic, tot aşa şi slăvit este nu cel ce iubeşte slava, ci tocmai cel ce o disprețuieşte, fiindcă o astfel de slavă este umbră a slavei, iară nu slavă. Că nimeni, văzând pâine zugrăvită – măcar de ar fi de mii de ori stăpânit de foame – nu se atinge de zugrăveală. Deci, iubitule, nici tu nu vâna umbrele, căci aceasta este umbră a slavei, şi nu slava.

Şi ca să afli că lucrul este aşa şi că slava aceasta este umbră, gândeşte-te că faptul acesta este defăimat de oameni, că tuturor li se pare de disprețuit, ba chiar şi celor ce îl doresc, că chiar cel ce are slava aceasta se ruşinează singur. Deci de unde oare vine pofta aceasta, şi cum? De la micimea de suflet – căci nu trebuie numai a învinui cineva, ci şi a se îndrepta de la minte scurtă, de la părere copilărească. Deci să contenim a fi copii, şi să ne facem bărbați, şi pretutindeni să urmăm adevărul, iară nu umbrele, şi în bogăție, şi în plăcere, şi în dezmierdări, şi în slavă, şi în putere, şi atunci va conteni şi boala aceasta, şi altele multe. Căci a alunga umbrele este fapt de nebun. Pentru care şi Pavel zice: „Trezviți-vă cu dreptate şi nu greşiți" (1 Cor. 15, 34). Aceasta este o nebunie cu mult mai grozavă decât nebunia cea venită de la draci sau cea venită din smintire. Aceasta cel puțin are iertare, pe când cealaltă este lipsită de toată îndreptățire; când sufletul este stricat, atunci şi dreapta judecată este pierdută. Nebunia venită din vătămarea minții este o patimă trupească, pe când nebunia aceasta vine de la o minte stricată. După cum dintre cei ce zac de friguri, aceia sunt mai greu bolnavi şi de netămăduit cari se ating de mâncăruri grele, de vreme ce boala frigurilor se ascunde în vine şi în artere – tot aşa şi nebunia aceasta, căci şi ea se ascunde în însuşi cugetul omului, pe care-l strică şi-l vatămă.

Căci într-adevăr, cum să nu fie aceasta o nebunie pe față şi lămurită, ba încă o patimă mai urâcioasă ca toate celelalte patimi, ca pe cele ce rămân veşnic să le disprețuieşti, iară pe cele ce sunt stricăcioase şi vătămătoare să le iubeşti cu cea mai mare dorință? Căci spune-mi: Dacă cineva ar alungă vântul şi ar voi să-l prindă şi să-l stăpânească, oare nu l-am numi nebun? Dar ce? Dacă cineva ar avea în stăpânire umbra, iară de cele adevărate şi în ființă ar neglija, şi-ar urî, de pildă, femeia, iară umbra femeii ar iubi-o, sau că pe fiul său l-ar

dispreţui, iară umbra i-ar iubi-o iarăşi, apoi atunci ce semn ai căuta mai lămurit ca dovadă de nebunia aceluia? De acest fel sunt toţi cei ce sunt robiţi, aşa zicând, de cele de acum. Căci toate de aici sunt umbre, fie slavă, fie stăpânie, fie laudă, fie bogăţie, fie dezmierdare, sau orice pământesc.

Pentru aceea şi Prorocul zicea: „Măcar că în chip trece omul, dar în deşert se turbură" (Ps. 38, 9); şi iarăşi: „zilele noastre ca umbra s-au plecat" (Ps 101, 12). Dar şi aiurea el toate cele omeneşti le numeşte floarea ierbii şi fum. Şi umbre sunt nu numai cele bune şi plăcute ale lumii acesteia, ci şi cele triste, ca de pildă moartea, sau sărăcia, sau boala, sau altceva de acest fel. Deci care sunt cele ce rămân în veci, cele bune şi cele rele? Împărăţia cea veşnică, şi gheena cea veşnică. «Unii vor învia, zice, spre viaţa veşnică, iară alţii spre osândă veşnică, unde viermele nu va muri şi focul nu se va stinge». Deci pentru ca să ne bucurăm de aceea şi să fugim de aceasta, să ne depărtăm de umbre şi să îmbrăţişăm lucrurile cele bune cu toată râvna, căci numai aşa ne vom învrednici de Împărăţia Cerurilor. Căreia fie ca toţi să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XXX

„Pentru aceea, aceasta, departe fiind, scriu, ca, fiind de față, nu cu asupreală să isprăvesc, dupre stăpânirea carea au dat mie Domnul spre zidire, şi nu spre surpare" (2 Cor. 13, 10).

Stând deci de vorbă cu dânşii, i-au simțit puterea cuvintelor, şi mai cu seamă pe la sfârşitul Epistolei. Căci şi înainte zicea: „Însumi eu, Pavel, vă rog, prin blândețele şi liniştea lui Hristos, care de față sunt smerit între voi, iară departe fiind, îndrăznesc spre voi. Şi vă rog, ca şi de față fiind, să nu îndrăznesc cu îndrăznirea cu carea socotesc să cutez împotriva unora cari socotesc pre noi că umblăm dupre trup"; şi „Gata având a pedepsi toată neascultarea, când se va plini ascultarea voastră", şi iarăşi: „Mă tem ca nu cumva, dacă voi veni, să vă aflu pre voi precum nu voiesc, şi eu să mă aflu vouă precum nu voiți"; şi iarăşi: „Nu cumva iarăşi dacă voi veni, să mă smerească Dumnezeul meu la voi, şi voi plânge pre mulți cari au greşit mai nainte, şi nu s-au pocăit de necurăția, şi curvia, şi spurcăciunea carea au făcut", şi după aceasta: „Zis-am mai nainte şi iarăşi mai nainte zic, precum când am fost de față la voi, şi acum, nefiind de față, că de voi veni iarăşi, nu voi cruța, de vreme ce căutați ispitire a lui Hristos celui ce grăieşte întru mine". Deci după ce a spus acestea, şi mai multe decât acestea, înfricoşând, ruşinând, luând în derâdere, atingându-se cu putere, îndreptățindu-se, la urmă zice: „Pentru aceea, aceasta, departe fiind, scriu, ca, fiind de față, nu cu asupreală să isprăvesc". Adică «voiesc ca asprimea să stea numai în slove, iară nu şi în faptă; voiesc ca amenințările să fie cât se poate de aspre, însă să rămână amenințări şi să nu se prefacă în fapte». Iarăşi şi în această îndreptățire îşi face vorba cât se poate de îngrozitoare, arătând că nu el este cel ce va pedepsi, ci Dumnezeu – fiindcă a adăogat: „după puterea carea au dat mie Domnul". În acelaşi timp mai arată că el nu doreşte a silnici puterea ce o are pentru pedeapsa lor, pentru care a şi adăogat: „spre zidire, iară nu spre surpare". Aceasta deci le-a dat a înțelege şi

acum, după cum am spus, însă i-a lăsat ca singuri dânşii să se gândească că, dacă vor rămâne neîndreptați, apoi şi aceasta este tot zidire, de a pedepsi pe cei ce nu vor să se îndrepte. De altminteri, aşa a şi fost, căci şi prin fapte a dovedit-o apostolul, şi dânşii o ştiau aceasta.

„Deci, fraților, bucurați-vă, fiți desăvârşiți, mângâiați-vă, aceeaşi cugetați, pace să aveți, şi Dumnezeul dragostei şi al păcii fi-va cu voi" (2 Cor. 13, 11). Dar ce va să zică: „Deci, fraților, bucurați-vă"? Ai supărat, i-ai înfricoşat, le-ai băgat frica în oase, i-ai făcut să tremure, şi acum le porunceşti ca să se bucure? «Apoi tocmai de aceasta le poruncesc a se bucura. Că dacă cele ale voastre, zice, vor însoți pe ale mele, nu va fi nici o piedică spre bucurie. Căci cele ale mele toate s-au făcut: am arătat către voi îndelungă-răbdare, am amânat pedeapsa, nu am tăiat pe nimeni de la Biserică, am rugat, am sfătuit, am înfricoşat, am amenințat, ca astfel din toate părțile să vă adun şi să vă îndemn la pocăință. De acum înainte deci se cere şi împreună-lucrarea voastră, şi astfel bucuria voastră va fi fără sfârşit».

„Fiți desăvârşiți". Şi ce va să zică „fiți desăvârşiți"? Adică fiți deplini, pliniți lipsurile voastre. „Mângâiați-vă", zice. «Fiindcă ispitele sunt multe, şi primejdiile mari, zice, apoi mângâiați-vă şi voi între voi, şi prin noi, cum şi prin prefacerea voastră spre mai bine. Că dacă bucuria vine de la o conştiință curată, şi vă face desăvârşiți, la urmă nimic nu mai lipseşte de a fi veseli şi a vă mângâia. Nimic nu aduce mângâiere cuiva ca o conştiință curată, chiar de ar năvăli asupră-i mii de ispite».

„Aceeaşi cugetați, pace să aveți", ceea ce a cerut şi prin întâia Epistolă, chiar din început. Căci este cu putință a cugeta şi aceeaşi, şi a nu avea pace, când, de pildă, se întâmplă ca în dogme unii să se răscoale împotriva altora. Pentru aceea Pavel le cere pe amândouă deodată.

„Şi Dumnezeul dragostei şi al păcii fi-va cu voi". Aşadar, el nu numai îndeamnă şi sfătuieşte, ci se şi roagă. Prin aceste vorbe sau că le doreşte aceasta, sau că prezice viitorul; sau mai bine zis, pe amândouă împreună. «Dacă faceți acestea, zice, adică dacă aceleaşi cugetați, şi aveți pace, şi Dumnezeu va fi cu voi, fiindcă Dumnezeu este al dragostei şi al păcii, şi de unele se bucură, iară de altele se veseleşte. De aici deci, adică din dragostea lui veți avea şi pacea, de aici şi nimicirea tuturor relelor. Aceasta a mântuit lumea, aceasta a doborât pe războinicul cel dedemult, aceasta a unit cerul cu pământul, aceasta a făcut pe oameni îngeri. Aceasta deci să o îmbrățişăm şi noi, adică pe dragostea evanghelică, care este maica a mii de bunătăți. Prin aceasta ne-am mântuit, prin aceasta am câştigat toate bunătățile cele nepovestite.

Apoi, ducându-i pe dânşii către această dragoste, zice: „Închinați-vă unul altuia cu sărutare sfântă" (2 Cor. 13, 12). Şi ce va să zică „sfântă"? Adică nu cu sărutare vicleană sau mincinoasă, după cum Iuda a sărutat pe Hristos. Pen-

tru aceea ni s-a dat simțământul acesta al dragostei şi al sărutării, ca să se facă în noi ca un foc, ca sa ne înflăcăreze pornirea, ca să ne iubim unii pe alții ca frații, ca copiii pe părinți, ca părinții pe copii, sau mai bine zis, chiar şi mai mult. Căci acelea sunt simțiri de la fire, pe când acestea de la harul duhovnicesc. Astfel se leagă sufletele. Pentru aceea, întorcându-ne din călătorii, noi ne sărutăm unii pe alții, căci sufletele se grăbesc a se uni împreună. Partea sau mădularul acesta al trupului este acel mădular mai cu seamă care vesteşte cele ale sufletului nostru.

Dară fiind vorba de sărutarea aceea sfântă, mai putem şi altceva spune. Şi ce putem spune? Noi suntem biserică a lui Hristos, aşa că, sărutându-ne unii pe alții, noi sărutăm uşile bisericii şi intrarea în ea. Sau nu vedeți câți sărută uşile bisericii acesteia, unii plecându-se, iară alții atingându-le cu mâna, şi apoi ducând mâna la gură? Prin aceste uşi Hristos a intrat şi intră în noi, când ne împărtăşim. Ştiți voi, cei ce vă împărtăşiți din Sfintele Taine, ceea ce eu vorbesc acum. Căci nu cum s-ar întâmpla a fost cinstită gura noastră, primind trupul Stăpânului. Pentru aceea mai cu seamă de aici iubim.

Audă cei ce grăiesc vorbe murdare, cei ce scot din gură batjocuri, şi înfricoşează-se când aud cât de mult poate să-i necinstească gura lor. Audă cei ce sărută într-un chip necinstit. Auzi câte ți-a dat prin gura ta Dumnezeu, şi păzeşte-o nespurcată. Prin gura ta s-a vorbit pentru viața viitoare, pentru înviere, pentru nemurire, că moartea nu este moarte, şi celelalte multe şi negrăite. Că cel ce urmează a se iniția în sfintele Taine se apropie lângă gura preotului ca un vas primitor de mir, auzind spunându-i-se despre acelea ce sunt încărcate de frică. Căci dânsul a pierdut viața sa prin înaintaşi, şi vine acum căutându-o, şi întrebând cum ar putea să o afle şi să o câştige. După aceea Dumnezeu îi descoperă cum ar putea-o afla, şi atunci gura lui (a preotului) se face mai înfricoşată decât milostivitorul, sau masa de aur din Legea Veche[1], căci acel milostivitor niciodată nu slobozea un astfel de glas, ci grăia doar de lucruri mici şi nebăgate în seamă: de războaie şi de pacea cea de pe pământ, în vreme ce milostivitorul legii noi toate le vorbeşte pentru cer, pentru viața viitoare şi pentru lucruri noi şi care covârşesc mintea omenească.

Deci după ce apostolul le-a zis: „închinați-vă unul altuia cu sărutare sfântă", a adăogat: „închină-se vouă toți sfinții", dându-le şi de aici nădejdi bune. Le-a scris aceste vorbe în loc de sărutare, unindu-i pe toți la un loc prin această închinăciune, căci din aceeaşi gură de unde ieşea sărutarea ies şi cuvintele. Ai văzut cum pe toți îi uneşte la un loc, şi pe cei de departe, şi pe cei de aproape, pe unii prin sărutare, iară pe alții prin scrisoare?

„Harul Domnului nostru Iisus Hristos, şi dragostea lui Dumnezeu şi Tatăl, şi împărtăşirea Sfântului Duh, cu voi cu toți. Amin" (2 Cor. 13, 13). Fiindcă

[1] A se vedea Cap. 25 din Ieşire.

i-a unit împreună prin închinăciuni şi sărutări, iarăşi în rugăciuni îşi sfârşeşte cuvântul, unindu-i şi cu Dumnezeu cu cea mai mare străşnicie. Unde sunt acum cei ce spun că deoarece Sfântul Duh nu este trecut în începutul Epistolei, nu este de aceeaşi fiinţă cu Tatăl? Iată că aici l-a pus împreună cu Tatăl şi cu Fiul. Pe lângă acestea apoi se mai poate spune că şi Colosenilor scriindu-le şi zicând: „Har vouă şi pace de la Dumnezeu Tatăl nostru", a tăcut pentru Fiul şi nu a mai spus ca în toate celelalte Epistole: „şi de la Domnul Iisus Hristos". Aşadar, nici Fiul nu este de-o fiinţă cu Tatăl din această pricină? Aceasta însă ar fi cea mai de pe urmă nebunie. Că tocmai aceasta îl arată pe el a fi de aceeaşi fiinţă cu Tatăl, deoarece Pavel îi întrebuinţează numele fără osebire. Şi cum că ceea ce eu spun nu este câtuşi de puţin numai o cugetare a mea, ascultă cum el pomeneşte de Fiul şi de Duhul Sfânt, iară de Tatăl nu spune nimic. Corinthenilor, de pildă, scriindu-le, zice: „Ci v-aţi spălat, v-aţi sfinţit, v-aţi îndreptăţit întru numele Domnului Iisus, şi întru Duhul Dumnezeului nostru" (1 Cor. 6, 11). Dar ce, spune-mi, oare aceştia nu s-au botezat şi în numele Tatălui? Apoi atunci nici nu au fost spălaţi, nici nu au fost sfinţiţi. Dar dacă s-au botezat – după cum s-au şi botezat – apoi atunci pentru ce apostolul nu a spus că «v-aţi spălat în numele Tatălui»? Pentru că pentru el totuna este a pomeni acum de una, altă dată de alta din ipostasele Treimii. Şi acest obicei l-ai putea găsi în multe locuri în Epistolele sale.

Căci Romanilor scriindu-le, zice: „Vă rog pre voi, prin îndurările lui Dumnezeu" – deşi îndurările sunt ale Fiului – şi „vă rog pre voi prin dragostea Duhului" (Cap. 12, 1-15, 30) – deşi dragostea este a Tatălui. Pentru ce deci nu a pomenit pe Fiul, vorbind de îndurările Fiului, şi nici de dragostea Tatălui, vorbind în locu-i de Duhul? Fiindcă erau acestea învederate şi în totul mărturisite, şi de aceea le-a tăcut. Aiurea, tot aceste cuvinte se vor găsi puse invers. De pildă, aici zice: „Harul Domnului nostru Iisus Hristos, şi dragostea lui Dumnezeu şi Tatăl, şi împărtăşirea Sfântului Duh", pe când aiurea spune de împărtăşirea Fiului şi dragostea Duhului. „Vă rog pre voi, zice, prin dragostea Duhului", iară în Epistola Întâi către Corintheni zice: „Credincios este Dumnezeu, prin care aţi fost chemaţi la împărtăşirea Fiului Său" (Cap. 1, 9). Astfel că cele ale Sfintei Treimi sunt neîmpărţite; şi împărtăşirea Sfântului Duh, cuvenită şi aparţinând Duhului, s-a găsit pusă în seama Fiului, precum şi harul Fiului s-a pus în seamă şi Tatălui şi Sfântului Duh. „Har vouă, zice, de la Dumnezeu Tatăl". Şi aiurea, iarăşi punând în seama harului multe feluri de lucrări, adaogă: „Şi toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărţind deosebi fiecăruia precum voieşte" (1 Cor. 12, 11), şi acestea le spun nu unind la un loc sau contopind ipostasele – să nu fie una ca aceasta! – ci cunoscând şi ceea ce este propriu, cum şi ceea ce este împărţit din ale lor, şi unitatea fiinţei.

[1]Să stăm deci, iubiților, drepți, având și ținând cu noi strășnicia acestor dogme, și atrăgând către noi dragostea lui Dumnezeu. Mai întâi că el ne-a iubit pe noi care îl uram, și deci, fiind vrăjmași, ne-a împăcat cu dânsul, iară după aceea că voiește a ne iubi pe noi care-l iubim. Să rămânem deci iubindu-l pe dânsul, ca și noi să ne iubim de dânsul. Că dacă, noi fiind iubiți de oamenii puternici, suntem temuți de toți, apoi cu atât mai mult fiind iubiți de Dumnezeu. Și dacă pentru dragostea aceasta ar trebui să dăm banii, sau trupurile, sau chiar sufletul nostru, să nu cruțăm nimic. Că nu este de ajuns a spune numai prin vorbe că-l iubim, ci trebuie a da dovadă și prin fapte – fiindcă nici el nu și-a arătat dragostea către noi numai prin vorbe, ci și prin fapte. Arată deci și tu această dragoste prin fapte și fă toate cele plăcute lui, căci numai așa te vei folosi însuți de roadele acestei dragoste. El nu are trebuință de nimic de la noi, ceea ce mai cu seamă și dovedește adevărul dragostei sale, căci deși nu are trebuință, și nici că se găsește în vreo trebuință de dragostea noastră, el totuși întrebuințează toate mijloacele spre a fi iubit de noi. Pentru aceea și Moisì zicea: „Că ce anume cere Domnul Dumnezeu de la tine, fără numai a-l iubi pre el și a fi gata să mergi dupre dânsul" (A 2-a Lege 10, 12). Așa că atunci când el poruncește de a-l iubi, tocmai atunci, zic, arată că te iubește. Că nimic nu unelteşte atât mântuirea noastră ca a-l iubi pe dânsul.

Căci vezi că și toate poruncile lui au ca țintă și ajută la odihna, mântuirea și fericirea noastră. Că, de pildă, când zice: „Fericiți cei milostivi, fericiți cei curați cu inima, fericiți cei blânzi, fericiți cei săraci cu duhul, fericiți făcătorii de pace", el cu nimic nu se folosește de aici, ci ne poruncește acestea împodobindu-ne și orânduindu-ne viața noastră. Așijderea și când spune „am flămânzit", nu o zice că ar avea trebuință de vreo slujbă din partea noastră, ci îndemnându-te spre iubire de oameni. Putea el hrăni pe cel flămând și fără tine, dar ți-a poruncit aceasta pregătind ție comoară mare. Că dacă soarele, zidire fiind a lui Dumnezeu, și nu are nici o trebuință de ochii noștri – căci el rămâne a-și avea strălucirea sa, chiar dacă nu s-ar uita nimeni la el, iară cei ce se folosesc noi suntem, când ne bucurăm de razele sale – apoi cu atât mai mult aceasta se petrece cu Dumnezeu.

Poate că voiești și de aiurea să afli ce depărtare este între Dumnezeu și noi? Oare pe câtă este între noi și țânțari? Sau poate mai multă? Este vădit că mult mai mare și nemărginită. Deci dacă noi, cei iubitori de slavă deșartă, nu avem trebuință de vreo slujbă sau slavă din partea țânțarilor, apoi cu atât mai mult Dumnezeirea, care este fără patimă și nu are trebuință de nimic. Întru atâta se bucură de noi, întru cât și noi facem bine unul altuia, întru cât el se desfată cu

[1] *Partea morală.* Trebuie a iubi pe Dumnezeu nu numai cu vorbele, ci și prin a face după putere fără pregetare toate cele ce a poruncit *(Veron).*

mântuirea noastră. Pentru aceea de multe ori, lăsând la o parte cele ale sale, el caută numai pe ale tale. „Dacă cineva, zice, are femeie necredincioasă, şi aceea ar voì să viețuiască cu el, să nu o lase pre ea" (1 Cor. 7, 13). „Cel ce-şi va lăsa femeia sa, afară de cuvânt de curvie, o face pre ea să preacurvească" (Mt. 5, 32). Ai văzut bunătate negrăită? «Dacă femeia, zice, este curvă, nu silesc a viețui împreună cu ea; iară dacă este necredincioasă, nu împiedic». Şi iarăşi: «Dacă eşti supărat pe cineva, poruncesc a lăsa darul tău şi a alerga la cel ce te-a supărat». „Iară când tu aduci darul tău la altar, şi acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva asupra ta, lasă acolo darul tău înaintea altarului şi mergi mai întâi de te împacă cu fratele tău, şi atunci venind adu darul tău" (Mt. 5, 23-24). Dar încă pilda celui ce a mâncat stăpânului toată suma ce-i datora, oare nu tot aceasta arată? Căci când i-a mâncat mia de talanți împrumutată, l-a miluit pe dânsul şi l-a iertat – iară când l-a văzut cum acela cerea de la fratele său o sută de dinari ce-i împrumutase, l-a numit şi viclean, în acelaşi timp l-a şi dat pedepsei. Aşa că vorba lui cea multă este numai pentru odihna ta. Varvarul acela era să păcătuiască cu femeia dreptului Avraam, şi Dumnezeu îi zice: „Nu te-am lăsat să te atingi de dânsa" (Fac. 20, 6). Pavel prigoneşte pe Apostoli, iară Dumnezeu îi zice: „Ce mă prigoneşti"?

Alții flămânzesc, şi el spune că dânsul flămânzeşte, şi că este gol şi străin, voind prin aceasta a te ruşina pe tine, şi cu chipul acesta a te aţâţa la milostenie.

Deci, iubiților, înțelegând dragostea pe care ne-a arătat-o prin toate şi ne-o arată, prin care a şi hotărât a se descoperi pe sineşi nouă, care şi este cea mai de seamă dintre bunătățile date nouă, şi lumină a cugetului, cum şi învățătură a virtuții; înțelegând apoi că el ne-a legiuit o viață bună, şi că toate făcându-le pentru noi, ne-a trimis şi pe Fiul său, care ne-a făgăduit Împărăția Cerurilor, pregătindu-ne şi chemându-ne la bunătățile cele negrăite şi la o viață fericită – apoi toate să le facem şi grăim, ca şi de dragostea lui să ne arătăm vrednici, şi de bunătățile viitoare să ne învrednicim. Cărora fie ca toți să ne învrednicim, cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

SFÂRŞIT

CUPRINS

Omilia I. Subiectul epistolei 5
Omilia II. Despre rugăciune. Trebuie a ne ruga unii pentru alţii 15
Omilia III. Cel ce-şi stăpâneşte cugetele cele necuviincioase este vrednic de laudă. Şi mărturie despre jertfa lui Avraam 31
Omilia IV. Despre pocăinţă 45
Omilia V. Despre frica lui Dumnezeu şi a nu face nimic pentru fală 57
Omilia VI. Vorbele urâte necinstesc pe cel ce le grăieşte 66
Omilia VII. Omul, spre a nu se deda la rele, trebuie a-şi ocupa cugetul cu îndeletniciri folositoare 73
Omilia VIII. Despre Apostoli şi despre puterea dumnezeiască dintr-înşii .. 86
Omilia IX. Despre înfricoşata judecată 93
Omilia X. Gândirea la judecata cea de pe urmă ne cumineşte 101
Omilia XI. Despre datoria de a fugi de păcat şi a ne teme de Dumnezeu . 109
Omilia XII. Nu bogăţia în bani trebuie a căuta noi, ci în virtuţi 117
Omilia XIII. Numai cel ce are în sine toate virtuţile se poate numi curat . 128
Omilia XIV. Despre epitimii sau canonisiri 136
Omilia XV. Deosebirea între stăpânirea bisericească şi lumească 142
Omilia XVI. Despre milostenie 152
Omilia XVII. Cele bune sunt după fire, şi că nu trebuie a ne teme de sărăcie şi a strânge averi 160
Omilia XVIII. Despre nevoia de rugăciune, şi pentru a nu ne dezbina unii de alţii 167
Omilia XIX. Noi nu trebuie a cerne sau a cerceta cu amănunţime ceea ce dăm ca milostenie 174
Omilia XX. Iarăşi despre milostenie 182

Omilia XXI. Laude lui Pavel, şi cum că ereticii rău au întrebuințat cuvintele lui 187
Omilia XXII. Amintirea de păcatele de dinainte ne va păzi a le mai repeta 194
Omilia XXIII. Despre a nu se mândri şi trufi cineva 201
Omilia XXIV. Despre pizmă 214
Omilia XXV. Laude lui Pavel şi despre smerenie 221
Omilia XXVI. Cum că supărarea şi scârba curăță sufletul de patimi. Despre Alexandru Machedon 228
Omilia XXVII. Despre pizmă 238
Omilia XXVIII. Tot păcatul este necurăție, şi despre Ioan Botezătorul şi Irod 245
Omilia XXIX. Nu trebuie a avea mintea pironită la slava de la oameni ... 252
Omilia XXX. Iubirea de Dumnezeu stă în a împlini toate poruncile lui ... 263

DIFUZARE:
S.C. Supergraph S.R.L.
Str. Ion Minulescu nr. 36, sector 3
031216, Bucureşti
tel.: 320.61.19; 319.10.83
fax: 319.10.84
email: editura@sophia.ro
www.sophia.ro

Societatea de Difuzare SUPERGRAPH
vă oferă posibilitatea de a primi prin poştă
cele mai bune cărți de spiritualitate,
teologie, cultură religioasă, artă, filosofie
apărute la edituri de prestigiu.
Plata se face ramburs la primirea cărților;
taxele poştale sunt suportate de Supergraph.

Vă aşteptăm la
LIBRĂRIA SOPHIA
str. Bibescu Vodă nr. 24,
040152, Bucureşti, sector 4
(lângă Facultatea de Teologie)
tel. 0722.266.618
teologie • filosofie
istorie • artă • eseu

Sacrifică puțină vreme pentru a răsfoi cărțile noastre:
este cu neputință să nu găseşti ceva
pe gustul şi spre folosul tău!

Să stăm deci, iubiților, drepți, având și ținând cu noi strășnicia acestor dogme, și atrăgând către noi dragostea lui Dumnezeu. Mai întâi că El ne-a iubit pe noi care Îl uram, și deci, fiind vrăjmași, ne-a împăcat cu Dânsul, iară după aceea că voiește a ne iubi pe noi care-L iubim. Să rămânem deci iubindu-L pe Dânsul, ca și noi să ne iubim de Dânsul. Nu este de ajuns a spune numai prin vorbe că-L iubim, ci trebuie a da dovadă și prin fapte – fiindcă nici El nu Și-a arătat dragostea către noi numai prin vorbe, ci și prin fapte. Arată deci și tu această dragoste prin fapte și fă toate cele plăcute Lui, căci numai așa te vei folosi însuți de roadele acestei dragoste. El nu are trebuință de nimic de la noi, ceea ce mai cu seamă și dovedește adevărul dragostei Sale, căci deși nu are trebuință, și nici că Se găsește în vreo trebuință de dragostea noastră, El totuși întrebuințează toate mijloacele spre a fi iubit de noi. Pentru aceea și Moisì zicea: „Că ce anume cere Domnul Dumnezeu de la tine, fără numai a-L iubi pre El și a fi gata să mergi dupre Dânsul" (A 2-a Lege 10, 12). Așa că atunci când El poruncește de a-L iubi, tocmai atunci, zic, arată că te iubește. Că nimic nu uneltește atât mântuirea noastră ca a-L iubi pe Dânsul.

Sfântul Ioan Gură de Aur

9 789737 623379

editura Sofia